



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์
เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง
ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร”

โดย

นายถวิลศักดิ์ ทองโท

และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

10 มกราคม 2554



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์
เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง
ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร”

โดย

นายถวิลศักดิ์ ทองโต

และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

10 มกราคม 2554

สัญญาเลขที่ PDG51E0014

คำนำ

โครงการ “หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” จัดทำขึ้นเพื่อศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ของเด็กและเยาวชน ในการสร้างเครื่องมือแก้ไขปัญหามาเสริมสร้างคุณธรรมให้เด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ การลงแขกดำนาเกี่ยวข้าว และการปลูกแตงโมอินทรีย์ เพื่อสร้างคุณธรรมเบื้องต้นให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากทีมงานวิจัย ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการดำเนินงานต่างๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยสำเร็จลงด้วยความเรียบร้อย ทำให้โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีหลักสูตรใช้ในการเรียนการสอนกระบวนการสร้างคุณธรรมให้กับเด็กและเยาวชน ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รับทราบข้อมูล และได้ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนได้รับการดูแล ช่วยเหลือแก้ไข ตลอดจนการพัฒนาให้เป็นคนดี เก่ง และสามารถดำเนินชีวิตให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

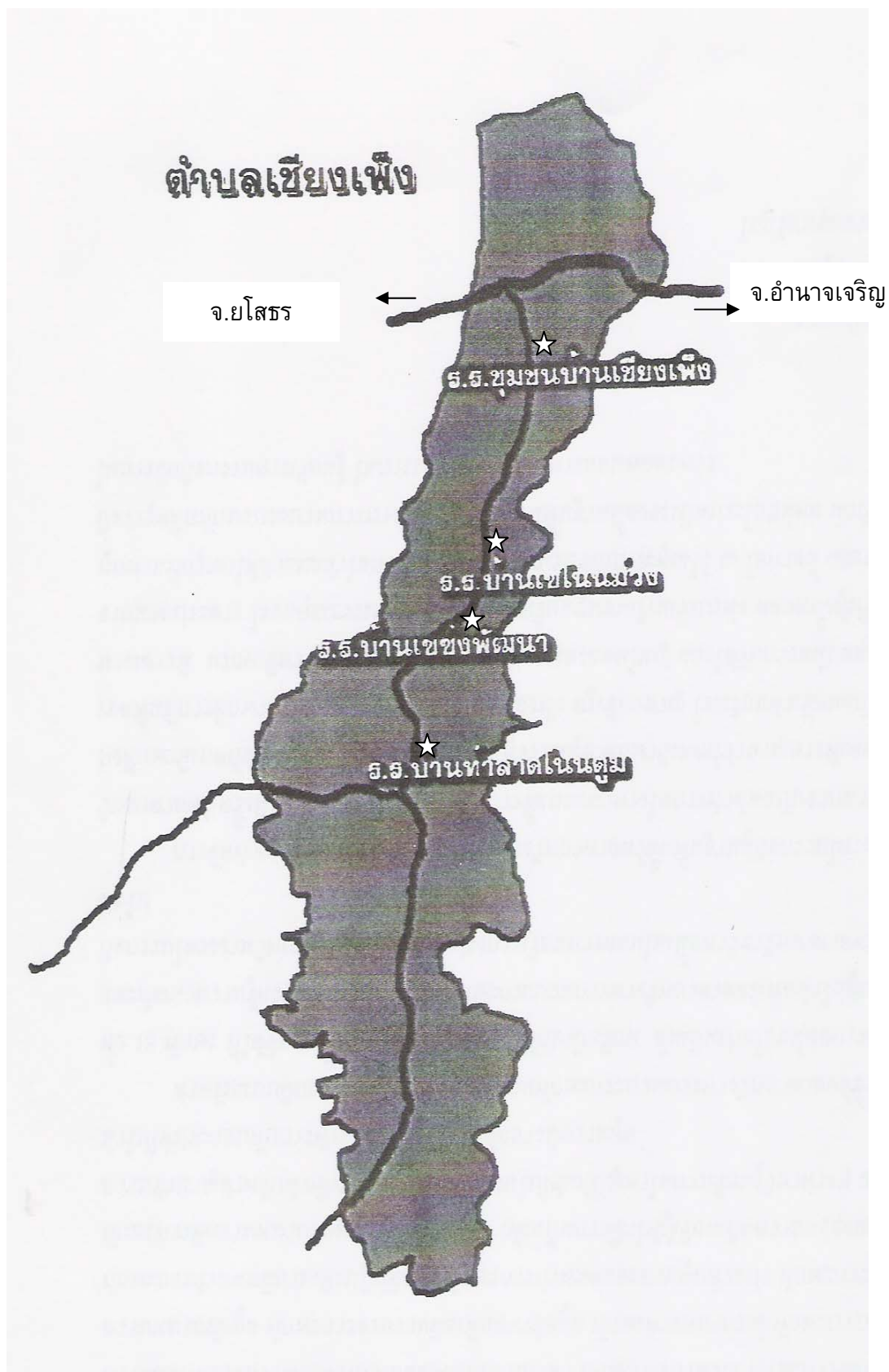
ขอขอบพระคุณที่ปรึกษาโครงการวิจัย คณะที่ปรึกษาฯ ตลอดจนทั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้คำแนะนำและทุนสนับสนุน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในชุมชนหรือท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และเป็นเยาวชนที่ดีของชาติในอนาคตต่อไป

ถวิลศักดิ์ ทองโท

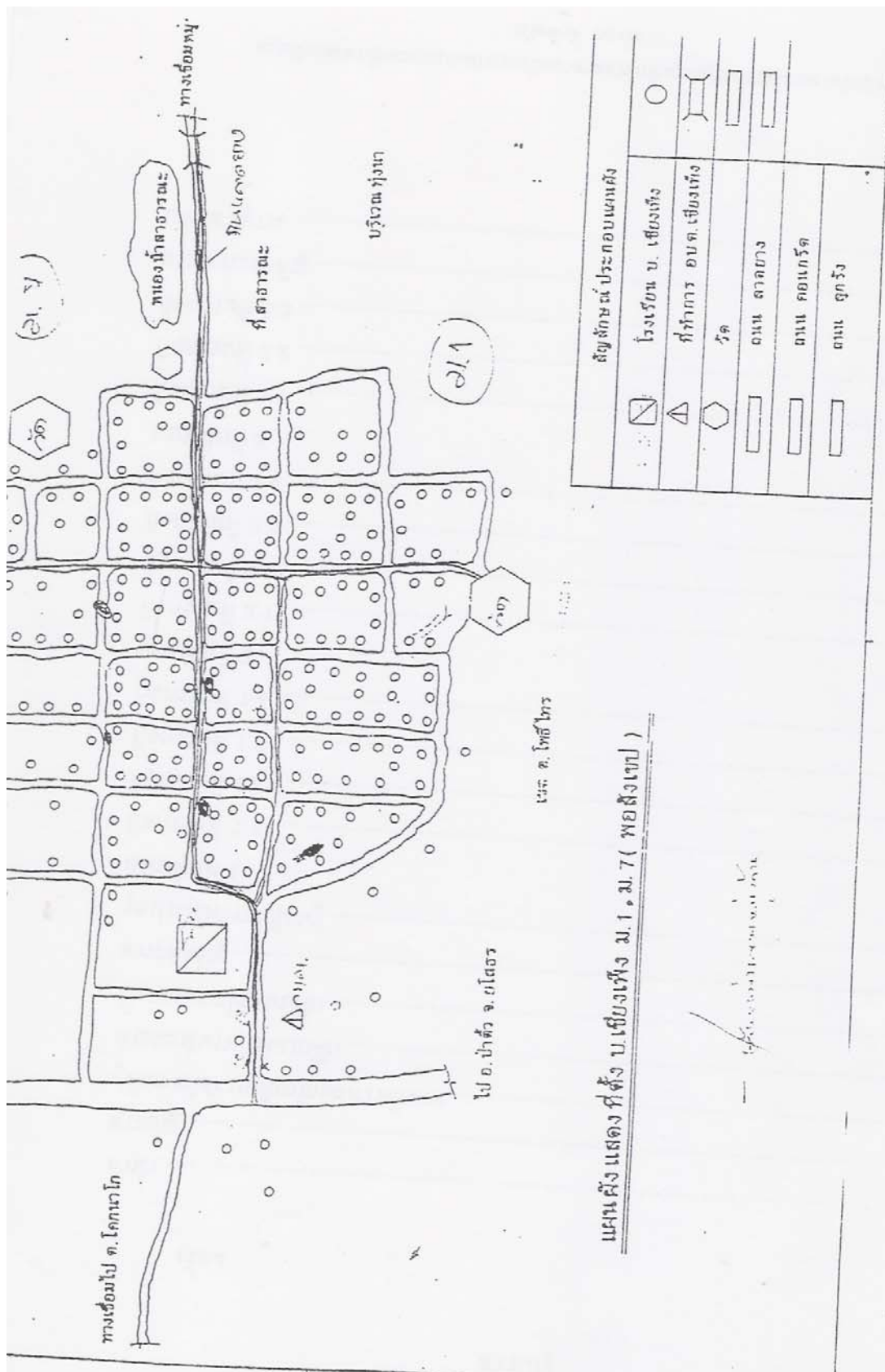
และคณะทีมงานวิจัย

บทคัดย่อ

โครงการหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอบำลือ จังหวัดยโสธร กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง และเยาวชนในหมู่บ้านเชียงเพ็ง การศึกษาครั้งนี้เป็นการต่อยอดจากโครงการปลูกแตงโมอินทรีย์ในชุมชนบ้านเชียงเพ็ง ซึ่งเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการมีพัฒนาการทางด้านความคิด และมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งหลายฝ่ายได้เล็งเห็นความสำคัญ จึงทำการศึกษาขยายต่อไปยังโรงเรียน เพื่อนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน เนื่องจากเห็นว่าสถานการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชนในชุมชนกำลังมีพฤติกรรมเสื่อมถอยอย่างรุนแรง มีการใช้ชีวิตเลียนแบบสังคมเมือง สื่อต่าง ๆ มากขึ้น วิถีชีวิตความเป็นเกษตรกรไม่ได้ถูกถ่ายทอดไปสู่เยาวชน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มีคำถามวิจัยว่า “รูปแบบการสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอบำลือ จังหวัดยโสธร เป็นอย่างไร” วัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์เด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง 2) เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็งด้วยองค์ความรู้เกษตรอินทรีย์ 3) เพื่อจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ระยะเวลาในการดำเนินงาน 1 สิงหาคม 2551 ถึง 31 สิงหาคม 2552 ในการศึกษาเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน เยาวชน ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น และคณะครูโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง ซึ่งรูปแบบในการวิจัยได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนต่างวัย เยาวชนได้เรียนรู้วิธีการทำนาในทุกขั้นตอน การถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำนาของผู้เฒ่าผู้แก่สู่เยาวชน ทำให้เยาวชนเห็นคุณค่าของการเป็นชาวนา ได้สอนให้เยาวชนมีความอดทน อดกลั้น รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือในหน้าที่การงาน เห็นคุณค่าของการทำงานเป็นกลุ่ม มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากเดิมในทางที่ดีขึ้น รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ยอมรับความเห็นของคนอื่นมากขึ้น ผลที่เกิดจากการศึกษาวิจัย ทำให้ทราบสถานการณ์เด็กและเยาวชน ซึ่งพบว่าปัญหาเยาวชนในชุมชนมีมากมาย ทั้งยาเสพติด การดื่มสุรา การติดเกม การพนัน การพูดจาไม่เพราะ เลียนแบบเอาอย่างสื่อ การทะเลาะวิวาท ไม่ช่วยงานพ่อแม่ รวมไปถึงเด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากผู้ปกครองที่ไปทำงานต่างจังหวัด ทั้งลูกไว้กับตายาย ทำให้ขาดความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้วิธีการทำนา ได้ทราบถึงขั้นตอนและการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เห็นคุณค่าของการเป็นชาวนาที่เป็นอาชีพของบรรพบุรุษ จากการเรียนรู้ก่อให้เกิดคุณธรรม จากการที่เด็กและเยาวชนได้แสดงออกจากการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจึงเป็นที่มาของการจัดทำหลักสูตรเกษตรอินทรีย์เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง โดยคาดหวังว่าหลักสูตรนี้จะสามารถสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม ด้วยการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการในการเรียนรู้



แผนที่ตำบลดำบงเชียงเพ็ง



แผนผังแสดงที่ตั้งหมู่บ้านเชียงเพ็งหมู่ 1 และหมู่ 7

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	-
บทคัดย่อ	-
แผนที่ตำบลเชียงเพ็ง	-
แผนผังแสดงที่ตั้งหมู่บ้านเชียงเพ็ง	-
บทที่ 1 บทนำ	
- ความสำคัญและความเป็นมาของโครงการ.....	1
- วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	2
- ขั้นตอนการดำเนินงาน.....	3
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
- นิยามหลักในการวิจัย.....	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและบริบทชุมชน	-
- ประวัติการพัฒนาหลักสูตรของประเทศไทย.....	6
- หลักการและแนวทางเกษตรอินทรีย์.....	20
- องค์ความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์.....	24
- หลักคุณธรรมกับการนำไปใช้.....	25
- ข้อมูลบริบทชุมชน.....	38
- ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน.....	44
บทที่ 3 ขั้นตอนและกระบวนการวิจัย	-
การดำเนินงาน	
- ประชุมทีมวิจัย ทำความเข้าใจงานวิจัย แบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ.....	68
- ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจโครงการและออกแบบจัดทำเครื่องมือเก็บข้อมูล...	69
- เวทีระดมความคิดคาดหวังด้านคุณธรรมเด็กและเยาวชน.....	71
- เก็บข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน	71
- สรุป วิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ ปัญหาและปัจจัย เงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหา ของเด็กและเยาวชน.....	73

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
- เวทีถอดองค์ความรู้ในเชิงคุณธรรมจากกิจกรรมการทำงานและการปลูกแตงโม	73
- ประชุมสรุปผลจากการดำเนินงานวิจัยเพื่อจัดทำรายงานความก้าวหน้า	74
- กิจกรรมการทำปุ๋ยหมักใส่แปลงนาข้าวอินทรีย์ และปลูกแตงโมอินทรีย์.....	75
- กิจกรรมประเมินความมุ่งมั่นหวังคุณธรรมเด็กและเยาวชนตามความมุ่งมั่น ของชุมชนวิจัย.....	76
- เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนและตรวจสอบข้อมูล.....	76
บทที่ 4 ผลการวิจัย	-
- สถานการณ์เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านเชียงเพ็ง	79
- รูปแบบการสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชนด้วยองค์ความรู้จากเกษตรอินทรีย์ ..	81
- การจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็ก และเยาวชน	93
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	-
- อภิปรายผลสถานการณ์เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านเชียงเพ็ง.....	99
- ข้อเสนอแนะ.....	106
- บทเรียนที่ได้รับจากงานวิจัย.....	107
ภาคผนวก	-
- แบบสอบถาม/เครื่องมือเก็บข้อมูล.....	109
- แผนการจัดการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์.....	122
- ประวัติคณะทำงานทีมวิจัย.....	190
- รูปภาพประกอบการดำเนินงานวิจัย.....	191
- บรรณานุกรม	218

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของโครงการ

บ้านเชียงเพ็ง ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ก่อตั้งมาประมาณกว่า 400 ปี เริ่มจากมีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งได้อพยพเข้ามาสำรวจพบว่าเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีลำเซบายไหลผ่านเหมาะแก่การทำการเกษตร มีป่าไม้ สัตว์ป่า และอาหารจากป่า มีที่ราบลุ่มเอวไ้วทำนา เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน ชาวบ้านพึ่งพากันแบบพี่น้อง ปลูกข้าวพื้นบ้าน ปลูกข้าวโพด ถั่วปี แดงไร่ ต่อมาชุมชนขยายตัวตามจำนวนประชากร ปัจจุบันบ้านเชียงเพ็งแบ่งเป็น 2 หมู่ คือหมู่ 1 และหมู่ 7 มีประชากรจำนวน 1,472 คน มีจำนวนครอบครัว 406 ครอบครัว มีพื้นที่ 11,875 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาร้อยละ 95 และประกอบอาชีพทำสวน ทำไร่ รับราชการและรับจ้าง โดยเฉพาะเป็นแรงงานก่อสร้างร้อยละ 5

เมื่อปีพุทธศักราช 2523 รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมด้านการเกษตร โดยการสร้างคลองชลประทานป็นน้ำขึ้นมาจากลำเซบาย ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากน้ำประมาณ 203 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 50.00 สิ่งก็ตามมาคือการปลูกพืชหลังฤดูการทำนา มีข้าวโพด ถั่วลิสง แดงโม พืชสวนครัว ส่วนใหญ่เกษตรกรไม่สามารถพึ่งตนเองด้านปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะเมล็ดพันธุ์ ช่างยังต้องพึ่งปุ๋ยเคมี สารเคมีและยาฆ่าแมลงจากร้านค้าในอำเภอหรือจังหวัด

บทเรียนผ่านมาชุมชนบ้านเชียงเพ็งได้ทำโครงการปลูกแดงโมอินทรีย์ให้ได้คุณภาพดีบ้านเชียงเพ็ง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมคิดร่วมทำ ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้การวางแผนการทำงานร่วมกันผ่านกระบวนการวิจัยและการศึกษาบริบทชุมชนการค้นหาข้อมูลจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยน เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฟื้นฟูท้องถิ่น สำนึกถึงการรักษาระบบนิเวศน์ทรัพยากรและความมั่นคงด้านอาหารเพื่อการเก็บรักษาเอาไว้ให้คนรุ่นต่อไป มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สารเคมีในชุมชนลดลง ขยายผลสู่เกษตรกรที่ทำการเกษตรในระบบสารเคมี ได้เรียนรู้การแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักการเกษตรอินทรีย์ มีการฟื้นฟูมิติทางด้านสังคม แบ่งปัน การแลกเปลี่ยนผลการผลิตที่เกิดจากการทดลองวิจัย คุณค่าทางด้านจิตใจ การทำบุญด้วยแดงโมผลใหญ่สุก เอาไปทำบุญที่วัด แบ่งปันญาติพี่น้องเพื่อนบ้าน และจากการที่เด็กและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานวิจัยการปลูกแดงโมอินทรีย์ให้ได้คุณภาพดี จากการดำเนินกิจกรรมอบรมชี้แจงที่มวิจัย โดยเด็กกล่าวว่า “ดิฉันมีความคิดใหม่ จากการแลกเปลี่ยนความรู้จากเพื่อนๆ โรงเรียนอื่น กล้าแสดงออกทางด้านการพูด มีความคิด ความสามัคคี เป็นการเพิ่มความกล้าให้กับตนเอง (เด็กหญิงสุริพร ไชยสน, 21 ธันวาคม 2550)” “ดิฉันได้เรียนรู้ในวิธีการเก็บข้อมูลและกระบวนการทำงานวิจัย ได้ประสบการณ์ใหม่ๆ ที่ยังไม่รู้มาก่อน และก็รู้ได้ทดลองจริง ได้จัดบันทึกใส่กระดาด เพื่อเป็นความรู้รอบตัว (เด็กหญิงน้ำฝน เนินทราย, 21 ธันวาคม 2550)” “จากการไปอบรมงานวิจัยในครั้งนี้ทำให้ฉันได้ข้อคิด ได้มุมมองใหม่ๆ ได้ประสบการณ์ต่างๆ มากมายทำให้ฉันได้เข้าใจว่า การทำงานวิจัยไม่ใช่จะมีแต่ความสำเร็จ บางครั้งก็อาจมีการล้มเหลว

อย่างน้อยเราก็คงรู้ว่าทำไมมันถึงล้มเหลว เราได้รู้ถึงสาเหตุของมัน สามารถนำมาปรับปรุงใหม่ทำงานให้สำเร็จได้ และยังทำให้เรามีแรงบันดาลใจที่ทำงานวิจัยต่อไป ถ้าเราจะทำงานแล้วต้องมีการเสียสละ มีความอดทน ซื่อสัตย์ มีความสามัคคีในหมู่คณะ และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ฉันมีความเชื่อว่าถ้าทุกคนนำไปปฏิบัติก็จะก่อให้เกิดประโยชน์เช่นกัน (เด็กหญิงดารารวรรณ รันตศรี, 21 ธันวาคม 2550)”

จากกระบวนการดำเนินการวิจัยในพื้นที่นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็งได้เข้าร่วมกิจกรรม และได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของเด็กที่เข้าร่วมมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เด็กและเยาวชน กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบมากขึ้น จึงทำให้เกิดแนวความคิดที่จะขยายผลวิจัยสู่กลุ่มเด็ก และเยาวชน ทั้งในโรงเรียนและในชุมชนบ้านเชียงเพ็ง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง จำนวน 73 คน เพื่อเป็นการสร้างคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชนด้วยองค์ความรู้การปลูก แดงโมอินทรีย์และการทำนาอินทรีย์

จากการระดมความคิดจากสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชนร่วมกันระหว่างชุมชน โรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลายๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี รวมถึงรูปแบบการดำเนินชีวิต การดิ้นรนของครอบครัวที่ต้องหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้เด็กและเยาวชนต้องอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ปกครองไม่สามารถดูแลเด็กและเยาวชนได้ทั่วถึง และชุมชนมีสภาพกลายพันธุ์ คือมีความเป็นสังคมเมือง มีการเอารัดเอาเปรียบ ทำอย่างไรก็ได้ให้ตนเองอยู่รอดและสุขสบาย ส่งผลถึงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน เบี่ยงเบนไปสู่พฤติกรรมต่างๆ เช่น การดื่มสุรา ซึ่งเด็กและเยาวชนที่ดื่มสุรา มีอายุต่ำสุด 12 ปี การเล่นการพนัน พฤติกรรมเรื่องชู้สาว พุดจาไม่ไพเราะ การทะเลาะวิวาท การลักทรัพย์ และเด็กนักเรียนมีการแบ่งพรรค แบ่งพวก ใครคิดว่าตนเองเรียนดีก็อยู่กับกลุ่มคนเรียนดี เวลาครูให้งานก็แข่งขัน ใครดี ใครได้ ส่วนคนที่ตรงกันข้ามกับกรณีเรียนดีก็ไม่รับผิดชอบ ไม่ทำ ไม่ร่วมมือ กลายเป็นต่างคนต่างอยู่ไม่ยอมรับกัน ไม่ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม ไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดต่อคนรอบข้าง ขาดจิตสำนึกด้านสาธารณะ

ชุมชน โรงเรียน และทีมวิจัย เห็นว่ากระบวนการวิจัยโครงการปลูกแดงโมอินทรีย์ ให้ได้คุณภาพดี และการปลูกข้าวอินทรีย์ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชนได้ ดังนั้น ทีมวิจัย และชุมชนควรจะนำองค์ความรู้จากงานวิจัยมาใช้เพื่อสร้างคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรม ของเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็งร่วมกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านเชียงเพ็ง
2. เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชน ด้วยองค์ความรู้จากเกษตรอินทรีย์
3. เพื่อจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ประชุมทีมวิจัยทำความเข้าใจงานวิจัยและแบ่งบทบาทหน้าที่
2. ประชุมชี้แจงพื้นที่/ออกแบบการสร้างเครื่องมือการเก็บข้อมูล
3. เก็บข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน
4. สรุปข้อมูล
5. เเวทีค้นหารูปแบบการสร้างคุณธรรมจากกิจกรรมการทำนาอินทรีย์ปลูกแตงโมและปลูกข้าวอินทรีย์
6. จัดทำรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1
7. ปฏิบัติการทดลอง/สำรวจนิเวศน์เพื่อดูการเจริญเติบโตของพืช/หวัข้อพิเศษสถานการณ์สังคมปัจจุบัน
8. สรุปผลการทดลองกิจกรรมการทำนาอินทรีย์ปลูกแตงโมอินทรีย์
9. ประเมินความมุ่งหวังคุณธรรมเด็กและเยาวชนตามความมุ่งหวังของชุมชนวิจัยแล้วตรวจสอบข้อมูล
10. เเวทีค้นข้อมูลสู่ชุมชนแล้วตรวจสอบข้อมูล
11. รวบรวมเนื้อหาเพื่อจัดทำหลักสูตร การทำเกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน
12. ประชุมสรุปผลการดำเนินงานวิจัยและสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์
13. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านเชียงเพ็ง
2. ได้รูปแบบการสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชน ด้วยองค์ความรู้จากเกษตรอินทรีย์
3. มีหลักสูตรการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน
4. เด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็งมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มีแนวโน้มดีขึ้นเรื่อย ๆ
5. เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านต่าง ๆ ได้

ระยะเวลา

วันที่ 1 กรกฎาคม 2551 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2552 รวมเวลา 10 เดือน

นิยามหลักในการวิจัย

คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่ควรเร่งปลูกฝัง ประกอบด้วย

1. **ขยัน** หมายถึง ความมีมานะอดทน อุตสาหะพากเพียร มีความพยายาม มีความมุ่งมั่นที่จะกระทำการใดๆ อย่างจริงจัง และแน่วแน่ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความกระตือรือร้นใฝ่หาและแสวงหาความรู้ความก้าวหน้าทางวิชาชีพให้แก่ตนเองมีการพัฒนาตนเองให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลก

และวิทยาการใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานหนัก โดยตระหนักถึงผลสำเร็จของส่วนรวมมากกว่าส่วนตนเป็นสำคัญเพื่อประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เกี่ยงงอน

ผู้ที่มีความขยัน คือ ผู้ที่ตั้งใจทำอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควรเป็นคนสู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รั้งงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

2. ประหยัด หมายถึง การใช้งบประมาณให้เหมาะสมกับค่าใช้จ่ายที่ควรเป็น ชื่อของถูกมาแล้วใช้ไม่ได้ไม่เหมาะสมไม่ใช้การประหยัด ชื่อของแพงเพราะมีความจำเป็นและใช้การได้ไต่ตรงแล้วรอบคอบ ถือว่าคุ้มค่า เรียกว่าเป็นการประหยัดเศรษฐกิจพอเพียง คือทำเศรษฐกิจในความต้องการของตนที่เป็นจริง และมีความจำเป็นแก่การครองชีวิตเท่านั้น ควรแบ่งผลที่ได้มากเกินจำเป็นเพื่อเป็นทานบารมีต่อผู้อื่นด้วย

ผู้ที่มีความประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้คิดก่อนซื้อ เก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

3. ซื่อสัตย์ หมายถึง คุณธรรมที่อยู่ในผู้ใด ผู้นั้นจะแสดงพฤติกรรมด้วยการรักษาความสัตย์จริง ความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ไม่ใช่เล่ห์กล คดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเอง และปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง

4. มีวินัย หมายถึง ระเบียบกฎเกณฑ์ข้อบังคับสำหรับให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกัน ด้วยความสุขสบาย ไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน ให้ห่างไกลจากความชั่วทั้งหลายการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า ถ้าขาดระเบียบวินัย ต่างคนต่างทำตามอำเภอใจ ความขัดแย้งและลักลั่นก็จะเกิดขึ้น ยิ่งมากคนก็ยิ่งมากเรื่อง ไม่มีความสุขสงบสุข การงานที่ทำก็จะเสียผล

ผู้ที่มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน/องค์กร/ สังคมและประเทศ โดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ

5. สุภาพ หมายถึง ความมีกิริยาอาการที่ประณีตเรียบร้อย ไม่หุนหันพลันแล่นและหยาบคาย เป็นปัจจัยเชิดชูความเป็นผู้มีคุณการศึกษา และน้อมนำผู้อื่นให้นิยมยินดีในตน ส่วนความเมตตาปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขนั้น เป็นปัจจัยสร้างเสริมความผูกพันเป็นมิตรต่อกัน และจรรโลงโลก คือสังคมให้ผาสุกสงบ

ผู้ที่มีความสุภาพ คือ ผู้ที่อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าว รุนแรง วางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง แต่ในเวลาเดียวกันยังคงมีความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้มีมารยาท วางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

6. สะอาด หมายถึง การปราศจากความมัวหมองทั้งกายใจ และสภาพแวดล้อม ความผ่องใสเป็นที่เจริญหู เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม ผู้ที่มีความสะอาด คือ ผู้ที่รักษาที่อยู่อาศัยถูกต้องตามหลักสุขลักษณะ

ผู้ที่มีความสะอาด คือ ผู้รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัยสิ่งแวดลอม ถูกต้องตามสุขลักษณะ ผีกลั่นจิตใจมิให้ขุ่นมัว จึงมีความแจ่มใสอยู่เสมอ

7. สามัคคี หมายถึง ความร่วมมือร่วมใจเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นคุณธรรมที่ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลดีแก่ชาติบ้านเมืองทำให้เกิดความพร้อมเพรียงกันความกลมเกลียวปรองดอง ซึ่งกันและกันร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย

ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

8. มีน้ำใจ หมายถึง การที่อยู่ร่วมกันในโรงเรียนต้องมีน้ำใจแก่กันและกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงานและด้านส่วนตัว ผู้มีน้ำใจจะนึกถึงผู้อื่นและจะพยายามช่วยผู้อื่นที่ด้อยโอกาสกว่าผู้มีน้ำใจจึงเป็นที่รักและต้องการของคนทั่วไป และเป็นคนมีคุณค่าต่อสังคมจะเป็นผู้ที่มีประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

ผู้ที่มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่นเข้าใจ เห็นใจ ผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและบริบทชุมชน

ในบทนี้จะกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและบริบทชุมชน แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ประวัติการพัฒนาหลักสูตรของประเทศไทย หลักการและแนวทางเกษตรอินทรีย์ องค์ความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ และหลักคุณธรรมกับการนำไปใช้ นอกจากนี้จะได้เสนอถึงบริบทของชุมชนและโรงเรียนที่เป็นพื้นที่ของการวิจัย รายละเอียดมีดังนี้

1. ประวัติการพัฒนาหลักสูตรของประเทศไทย

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของไทย ได้มีพัฒนาการมาเป็นระยะๆ ตามกาลเวลา ในสมัยต่างๆ เริ่มตั้งแต่สมัยก่อนกรุงสุโขทัย สมัยกรุงสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น การศึกษาสมัยปฏิรูปการศึกษา (2437-2475) สมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง หลักสูตรพุทธศักราช 2521-2524 จนมาถึงหลักสูตรปัจจุบันซึ่งประกอบด้วย หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรดังกล่าว เป็นหลักสูตรกลางที่ใช้ในการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนในระบบ นอกจากนั้นยังมีหลักสูตรอื่นๆ ที่หน่วยราชการต่างๆ จัดทำขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมในสาขาวิชาต่างๆ รวมไปถึงการจัดการศึกษานอกระบบด้วย พร้อมทั้งแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

พัฒนาการของหลักสูตรการศึกษาไทย

- 1) ก่อนกรุงสุโขทัย
- 2) กรุงสุโขทัย
- 3) กรุงศรีอยุธยา
- 4) กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น
- 5) กรุงธนบุรี
- 6) ปฏิรูปการศึกษา
- 7) หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง
- 8) หลักสูตรพ.ศ. 2521-2524
- 9) หลักสูตรปัจจุบัน
- 10) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 11) หลักสูตรอื่นๆ

1) ก่อนกรุงสุโขทัย

กิจกรรมทางการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในอาณาจักรล้านนาไทย ก็คือ กิจกรรมอันเนื่องด้วยพระพุทธศาสนามีหลักฐานมากมายที่แสดงให้เห็นว่าชาวล้านนาสนใจศึกษา และปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง นอกจากความรู้ในด้านพุทธธรรมแล้ว ความรู้ ความสามารถในด้านสถาปัตยกรรมและปฏิมากรรม ตลอดจนศิลปะการช่างต่างๆ เช่น ช่างทอง ช่างเงิน ช่างเหล็ก ก็เจริญก้าวหน้ามากในอาณาจักรล้านนาไทย

2) กรุงสุโขทัย พ.ศ. 1792-198

การศึกษาของคนในสมัยกรุงสุโขทัยกับการครองชีวิต เป็นเรื่องเดียวกัน การศึกษามีใช้การเตรียมตัวเพื่อชีวิต แต่การศึกษาคือ ชีวิต (Education is Life) การศึกษาคือการแก้ปัญหาเป็นการศึกษา โดยการใช้ปฏิบัติจริง (Learning by Doing) พุทธศาสนา มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย การศึกษาในสมัยกรุงสุโขทัย แบ่งออกเป็น 2 สาย คือ สายฆราวาส และสายบรรพชิต

สายฆราวาส การศึกษาเล่าเรียนสายฆราวาส มี 2 ด้านใหญ่ๆ คือ

1. ด้านวิชาชีพ ศึกษาและเรียนรู้ในครอบครัวจากพ่อแม่และเครือญาติ
2. ด้านความประพฤติ ศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธองค์ มีพระสงฆ์

เป็นผู้สั่งสอนอบรมและมีวัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาอบรม

สายบรรพชิต คือการศึกษาของพระสงฆ์ จากหลักฐานต่างๆ พอสรุป ได้ว่าพระสงฆ์ในสมัยกรุงสุโขทัยสนใจศึกษาพระไตรปิฎกอย่างลึกซึ้งพระเจ้าแผ่นดินก็ทรงให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ถึงกับทรงพระราชทานราชสำนักให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ มีการอาราธนาพระสงฆ์ที่รอบรู้ พระธรรมวินัยจากแหล่งต่างๆ มาเผยแผ่ความรู้ยังกรุงสุโขทัย หนังสือไตรภูมิพระร่วง ที่พระมหาธรรมราชาลิไททรงพระราชนิพนธ์ขึ้นนั้นก็จะทรงหมายไว้ให้พระสงฆ์ ใช้เป็นแนวทางในการอบรมสั่งสอนชาวบ้านชาวเมืองสุโขทัย เป็นสำคัญ

ในปี 1205 พ่อขุนรามคำแหงคิดประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใหม่ พระองค์ทรงย้าว่า “ลายสือไทย” นี้หรืออักษรไทยแบบนี้ เมื่อก่อนไม่มีแต่อักษรไทยแบบอื่นๆ มีพ่อขุนรามคำแหงได้จารึกไว้ว่า **เมื่อก่อนลายสือไทยนี้มี 1205 ศก ปี่มะแม พ่อขุนรามคำแหงหาใครใจในใจแลใส่ลายสือไทย ลายสือไทยจึงมีเพื่อพ่อขุนผู้นั้นใส่ไว้** ปี 1205 นั้นเป็นปีของมหาศักราช ตรงกับ พ.ศ. 1826 อักษรที่พ่อขุนรามคำแหงประดิษฐ์ขึ้นใหม่นี้สันนิษฐานกันว่าคงใช้วิธีผสมผสานอักษรไทยเดิมอักษรขอมหวัดเข้าด้วยกัน ให้มีความเหมาะสมและใช้สะดวกยิ่งขึ้น

3) กรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 1893-2310

เมื่ออนุมานเอาจากหลักฐานต่างๆ ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีแล้ว กล่าวได้ว่าในช่วงที่ยังไม่มีการติดต่อกับฝรั่งนั้นกรุงศรีอยุธยามีธรรมเนียมการศึกษาเช่นเดียวกับกรุงสุโขทัย กล่าวคือ วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาทั้งของฆราวาสและของบรรพชิตแล้วเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมต่างๆ ของสังคม พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญในการอบรมสั่งสอนประชาชน และการที่วัดเป็นสำนักสั่งสอนวิชาการ

ต่างๆ นั้น ได้สืบประเพณีมาจากต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ วิชาชีพ เช่น การทำนา ทำสวน การช่างต่างๆ เช่น ช่างเหล็ก ช่างทอง ช่างหล่อ ช่างบาตร ก็สอนกันในครอบครัวหรือในวงศาคณาญาติ สำหรับชายหนุ่มที่หวังจะเอาดีทางวิชาการต่อสู้และป้องกันตัว เช่น วิชามวย วิชาฟันดาบ วิชากระบี่กระบอง ก็จะเล่าเรียนจากสำนักต่างๆ ทางฝ่ายราชสำนัก

นอกจากจะส่งพระราชกุมารไปศึกษากับพระสงฆ์ตามพระอารามต่างๆ แล้วก็มักจะมีพระมหาราชครูและโหราธิบดีเข้ามาสอนนิติศาสตร์ อักษรศาสตร์ ราชประเพณี ตลอดจนวิชาการปกครอง และการรบพุ่งอื่นๆ อีกด้วย พระมหाराชครูและพระโหราธิบดี ส่วนมากจะเป็น พรหมณ์ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สมัยกรุงศรีอยุธยาเราได้รับปรัชญาการศึกษาทางฝ่ายราชสำนักจากศาสนาพรหมณ์ ทำให้ปรัชญาการศึกษาฝ่ายพุทธและ พรหมณ์อยู่คู่กันมาตราบเท่าทุกวันนี้ นอกจากนี้ยังมีการเรียนภาษาต่างประเทศ ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาพม่า ภาษาเขมร ภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส และมีโรงเรียนบาทหลวงสอนศาสนาได้อย่างเสรี แผ่นดินที่วรรณกรรมเฟื่องฟูสุดขีด ก็คือแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อันเป็นยุคที่มีการติดต่อทำมาค้าขายกับฝรั่งอย่างกว้างขวาง พระเจ้าอยู่หัวสนพระราชนิพนธ์ ในด้านอักษรศาสตร์เป็นพิเศษ วรรณคดีสำคัญในสมัยนี้ก็มีเสื่อโคคำฉันท์ สมุทโฆษคำฉันท์ ลิลิตพระลอ อนิรุทธิ์คำฉันท์ กำสรวลศรีปราชญ์ ทวาทศมาส โคลงนิราศหริภุญไชย รำพันพิลาปคำฉันท์ โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์ เป็นต้น กวีสำคัญๆ ก็มีพระมหाराชครู ศรีปราชญ์ พระศรีมโหสถ ขุนเทพกวี และองค์พระเจ้าอยู่หัวก็ทรงเป็นกวีด้วย จินตตามณี ซึ่งถือเป็นแบบเรียนเล่มแรกของไทย ก็เกิดขึ้นในสมัยนี้ ผู้แต่งคือพระมหाराชครู วรรณคดีสมัยก่อนใช้วิธีเขียนลงบนสมุดไทย หรือไม่ก็จะจารลงบนใบลาน วิธีการเรียนจะใช้วิธีท่องจำ นักเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ส่วนนักเรียนหญิงจะเรียนการบ้านการเรือน และอยู่ในราชสำนัก “ศาสตร์ต่างๆ เจริญรุ่งเรืองมากในยุคนี้”

4) กรุงธนบุรี 2310-2325

แม้ว่ากรุงธนบุรีเป็นพระนครหลวงของไทยอยู่เพียง 15 ปี และเป็น 15 ปีแห่งการทำสงครามถึงกระนั้นกรุงธนบุรี ก็ยังได้วางพื้นฐานทั้งในด้านการค้า การศาสนา และอักษรศาสตร์ ไว้ให้กับราชอาณาจักรไทยอย่างมั่นคง ทั้งนี้ด้วยพระอัจฉริยภาพของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโดยแท้ การศึกษาในสมัยกรุงธนบุรี แม้จะไม่เจริญก้าวหน้านัก แต่ก็เป็นการเริ่มต้นทางการศึกษาที่เป็น พื้นฐานให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

5) กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1- 4 : พ.ศ. 2325-2410)

แนวการจัดการศึกษาเริ่มมีแบบแผน แบบเรียนสมัยนี้มีหนังสือจินตตามณี หนังสือ ประถม ก กา และ ปฐม มาลา การศึกษาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นไม่ผิดแผกไปจากการศึกษาสมัยกรุงศรีอยุธยาเท่าใดนัก กล่าวคือ ในราชสำนักคงมีปราชญ์ราชบัณฑิต เป็นผู้ให้ความรู้แก่พระราชโอรส พระราชธิดา และพระบรมวงศานุวงศ์ ส่วนการศึกษาของสามัญชนก็อาศัยวัดเป็นศูนย์กลาง เป็นแหล่งให้ความรู้โดยมีพระเป็นผู้สอนหนังสือ ให้รู้จักการอ่าน เขียน คิดเลขเป็น พร้อมทั้งสอดแทรกจริยธรรมและหลักธรรม

ของพระพุทธศาสนาไปในตัว มีการกำหนดหลักการและวิธีการในการจัดการศึกษา เรียกว่า มาติกาการศึกษา มีหลักฐานปรากฏว่า ได้มีหนังสือเรียนไว้อยู่ 5 เล่ม คือ

1. ประถม ก กา
2. สุนันทกุมาร
3. ปฐมมालา
4. ประถมจินตามณี เล่ม 1
5. ประถมจินตามณี เล่ม 2

6) ปฏิรูปการศึกษา (รัชกาลที่ 5-7: พ.ศ. 2411-2475)

ในสมัยอันยาวนานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2411-2473) นับได้ว่าเป็นยุคของการปฏิรูปประเทศอย่างแท้จริง การปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็นการปกครอง สังคม กฎหมาย รวมทั้งการศึกษาด้วย การศึกษาตามระบบโรงเรียนได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก และกลายเป็นรากฐานที่สำคัญทำให้เกิดพระราชบัญญัติประถมศึกษาใน พ.ศ. 2464 ในการปฏิรูปทั้งหลายดังกล่าวมา การปฏิรูปการศึกษามีความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะไม่เพียงแต่มีผลต่อการศึกษาโดยตรงเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการผลิตนักเรียนให้กับหน่วยงานราชการอื่นๆ ที่กำลังขยายตัวอย่างกว้างขวางด้วย แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงการปฏิรูปควรจะได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาก่อน ดังนี้ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา

1. การคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตก
2. อิทธิพลของชาวตะวันตก
3. การศึกษาในระบบโรงเรียนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาและ

ทอดพระเนตรจากต่างประเทศ

4. ความขาดแคลนบุคคลที่มีความรู้เพื่อมารับราชการ การศึกษาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2435 - 2475 การศึกษาไทย ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2435 ซึ่งเป็นปีแรกของการตั้งกระทรวงธรรมการ จนถึง พ.ศ. 2475 เป็นก้าวแรกของการศึกษาไทยภายใต้การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชของพระมหากษัตริย์ไทย 3 พระองค์ คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411 - 2453) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453 - 2468) และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2468 - 2477) ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้วางแนวนโยบายในการจัดการศึกษาที่สำคัญที่สุด คือ การขยายการศึกษาทั่วในกรุงเทพฯ และตามหัวเมืองให้กว้างขวางออกไป และที่สำคัญที่สุดพระองค์ทรงเห็นว่า การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงและขยายออกไปให้ถึงประชาชนพลเมืองให้มากที่สุด ดังปรากฏข้อความในประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2428 ตอนหนึ่งว่า “ด้วยในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า วิชาหนังสือเป็นต้นเค้าคุณความเจริญของราชการบ้านเมืองยิ่งกว่า ศิลปศาสตร์วิชาการอย่างอื่น ๆ ทั้งสิ้น”

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราโชบายในการจัดการศึกษาที่สำคัญ คือ ส่งเสริมการขยายการศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไปออกไปให้กว้างขวาง โดยได้ออกพระราชบัญญัติบังคับเด็กเข้าเล่าเรียน ในขณะเดียวกันพระองค์ก็ได้ทรงพยายามส่งเสริมการศึกษาด้านวิชาชีพและการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป อันได้แก่มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา รวมทั้งทรงส่งเสริมจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้สึกรักชาติแก่ประชาชนด้วย รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงวางแนวนโยบายในการจัดการศึกษาที่สำคัญคือ ขยายการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาออกไปให้กว้างขวาง ส่งเสริมการเรียนวิชาชีพในโรงเรียนทุกระดับ โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา รวมทั้งปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ดังได้ทรงกล่าวไว้ในที่ประชุมสมุหเทศาภิบาลคราวหนึ่งว่า “การศึกษาสมัยนี้ควรถือเอาคุณภาพ (Quality) ไม่ใช่ถือเอาจำนวน (Quantity)”

ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2435 - 2475 รัฐได้ประกาศใช้แผนการศึกษารวม 6 ฉบับ คือ

1. แผนการศึกษา พ.ศ. 2445
2. แผนการศึกษา พ.ศ. 2450
3. แผนการศึกษา พ.ศ. 2452
4. โครงการศึกษา พ.ศ. 2456
5. แผนการศึกษา พ.ศ. 2458
6. โครงการศึกษา พ.ศ. 2464

กล่าวโดยสรุป นโยบายการศึกษาไทย ระหว่าง พ.ศ. 2435 - 2475 นับเป็นยุคเริ่มแรกหรือก้าวแรกของการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงธรรมการ) รัฐได้พยายามที่จะขยายการศึกษาออกไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวางในทุกระดับในกรุงเทพมหานคร และตามหัวเมือง โดยมุ่งเน้นในระดับประถมศึกษา เป็นสำคัญกว่าระดับอื่น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชน เพื่อสนองตอบความต้องการของชาติบ้านเมือง ที่ต้องการคนเข้ารับราชการ และในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามนโยบาย นับได้ว่าบรรลุผลสำเร็จพอสมควร โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาอันเป็นการศึกษาสำหรับประชาชนโดยทั่วไป ส่วนการศึกษาในระดับอื่นประสบผลสำเร็จไม่มากนัก อย่างไรก็ตามความพยายามของกระทรวงศึกษาธิการ ในยุคเริ่มแรกที่ได้ดำเนินการปรับปรุง โครงสร้างและระบบการบริหารการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติหลายฉบับและอื่นๆ ล้วนแล้วแต่เป็นความพยายามที่จะจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุตามนโยบายที่กำหนดไว้ การจัดหลักสูตรการศึกษา พ.ศ. 2435 - 2474 หลักสูตรการศึกษาในช่วงนี้ มีดังนี้

พิกัดสำหรับการศึกษา พ.ศ. 2324 (หลักสูตรฉบับแรก)

1. หลักสูตร พ.ศ. 2438
2. หลักสูตร ร.ศ. 124 (สำหรับสามัญศึกษา 2448)
3. หลักสูตร ร.ศ. 126 (สำหรับโรงเรียนผู้หญิง พ.ศ. 2450)

4. หลักสูตร พ.ศ. 2452
5. หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2454
6. หลักสูตรหลวง พ.ศ. 2456
7. หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2464
8. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 22471

จุดเน้นและวิชาที่กำหนดให้เรียนในหลักสูตรดังกล่าวมีดังนี้

- 1) พิกัดสำหรับการศึกษา พ.ศ. 2435 (หลักสูตรฉบับแรก) ประกอบด้วย
 - ชั้นมูลศึกษา
 - มุลศึกษาชั้นต่ำ (3 ปี)
 - มุลศึกษาชั้นสูง (4 ปี) มุ่งให้ราษฎรได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษา เพื่อนำไปใช้
 - ในการประกอบอาชีพ
 - มัธยมศึกษา
 - ชั้นกลางสามัญ (4 ปี)
 - ชั้นกลางสูง (4 ปี) มุ่งการศึกษาต่อชั้นสูงขึ้น และประกอบอาชีพ
- 2) หลักสูตร พ.ศ. 2438 แบ่งเป็นประโยค 1 (3 ปี) ประโยค 2 (3 ปี) ประโยค 3 (4 ปี) มุ่งทำนุบำรุงการเล่าเรียนวิชาให้เจริญ โครงการศึกษา พ.ศ. 2441 และแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2445 หลักสูตร ร.ศ. 124 (สำหรับสามัญศึกษา พ.ศ. 2448) แบ่งเป็น
 - ประถมศึกษา (4 ปี)
 - มัธยมศึกษา (3 ปี) มุ่งขยายความรู้ของนักเรียนให้สูงขึ้น

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2450

หลักสูตร ร.ศ. 126 (สำหรับโรงเรียนผู้หญิง พ.ศ. 2450) แบ่งเป็น

- 1) หลักสูตรประถมสามัญ (3 ปี)
- 2) หลักสูตรมัธยมสามัญ (3 ปี)
- 3) หลักสูตรพิเศษ มุ่งให้ความรู้เพียงพอแก่ประโยชน์ในการทำงาน แผนการศึกษา

ชาติ พ.ศ. 2452

- 4) หลักสูตร พ.ศ. 2452 แบ่งเป็น
- 5) หลักสูตรมูลศึกษา (3 ปี)
- 6) หลักสูตรประถมศึกษา (3 ปี)
- 7) หลักสูตรมัธยม (3 ปี)
- 8) หลักสูตรมัธยมสูง (3 ปี) มุ่งขยายการศึกษาให้กว้างขวางขึ้น และเน้นการส่งเสริม

อาชีพ แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2452

- 9) หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2454 แบ่งเป็น

- 10) หลักสูตรมูลศึกษา (3 ปี)
- 11) หลักสูตรประถมศึกษา (3 ปี)
- 12) หลักสูตรมัธยมศึกษา (3 ปี)
- 13) หลักสูตรประถมศึกษาพิเศษ
- 14) หลักสูตรมัธยมศึกษาพิเศษ
- 15) หลักสูตรมัธยมสูง (3 ปี) มุ่งให้ราษฎรทุกคนมีความรู้อย่างต่ำระดับมูลศึกษา และมีอาชีพติดตัวเมื่อจบการศึกษา โครงการศึกษา พ.ศ. 2456 แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2458 แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2458 (ชาย) แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2458 (หญิง)
- 16) หลักสูตรหลวง พ.ศ. 2456 แบ่งเป็น
 - ประถมศึกษา
 - สามัญ (3 ปี)
 - วิสามัญ (2 ปี) มัธยมศึกษาตอนต้น (3 ปี)
 - ตอนกลาง (3 ปี)
 - ตอนปลาย (2 ปี)
 เพื่อมุ่งแก้ความนิยมในการเป็นเสมียน และมุ่งให้ราษฎรเห็นความสำคัญ มีความรู้ ความสามารถในวิชาสามัญจนนำไปประกอบอาชีพได้ในท้องถิ่นของตนตามความสามารถ โครงการศึกษา พ.ศ. 2464
- 17) หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2464 แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่
 - (1) ระดับประถมศึกษา
 - ชาย (4 - 5 ปี)
 - หญิง (3 ปี)
 - (2) ระดับมัธยมตอนต้น (3 ปี)
 - (3) ระดับมัธยมตอนกลาง (3 ปี)
 - (4) ระดับมัธยมตอนปลาย (2 ปี) เน้นวิชาอาชีพมากขึ้น โครงการศึกษา พ.ศ. 2464
- 18) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2471 (2 ปี) แบ่งเป็น 3 แผนก
 - (1) แผนกกลาง
 - (2) แผนกภาษา
 - (3) แผนกวิทยาศาสตร์ มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนตามความถนัดและความสนใจเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ

7) หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475-2503

นโยบายการศึกษาในสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาสู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ได้ส่งผลกระทบต่อการเมือง การบริหารการเศรษฐกิจ สังคม และทางการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะในด้านการศึกษา “คณะราษฎร” กำหนดไว้ว่า “จะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่

ราษฎรทุกชนชั้น” เพื่อประโยชน์ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และมีเจตนาที่จะพัฒนาการศึกษาของชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2475 - 2503 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ทั้งฉบับถาวร ฉบับชั่วคราว และฉบับแก้ไข จำนวน 15 ฉบับ มีรัฐบาลเข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน 30 ชุด มีผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ 16 ท่าน ซึ่งมีผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานด้านการศึกษาอยู่มาก แต่ก็ไม่ทำให้การปรับปรุงระบบการศึกษาของชาติหยุดชะงักไป และในยุคนี้เป็นยุคที่เชื่อมโยงในการจัดการศึกษาของไทย ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชกับระบอบประชาธิปไตย

แนวนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในยุคนี้พอจะแยกออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะแรก (พ.ศ. 2475 - 2485) นโยบายในการจัดการศึกษาในช่วง 10 ปีแรกของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จะเป็นการขยายการศึกษาระดับประถมศึกษาออกไปให้มากยิ่งขึ้นและให้ความสำคัญมากกว่าระดับอื่น ส่วนในระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษานั้น เป็นการขยายด้านปริมาณและปรับปรุงคุณภาพ

ระยะที่สอง (พ.ศ. 2485 - 2493) ช่วงแรกของระยะที่สอง ประเทศตกอยู่ภายใต้ภาวะสงคราม นโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน จึงเน้นหนักในด้านการทหาร และการป้องกันประเทศ ส่วนในด้านการศึกษา จึงไม่ค่อยชัดเจนนัก ภายหลังสงคราม (พ.ศ. 2488) รัฐบาลได้ปรับปรุงการศึกษาของชาติหลายประการ นโยบายในการจัดการศึกษาได้เด่นชัดขึ้นทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับ ปริมาณ และคุณภาพในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา โดยรัฐบาลต้องเอาใจใส่และทำนุบำรุง การศึกษาของชาติ ทุกระดับ

ระยะที่สาม (พ.ศ. 2493 - 2503) มีรัฐบาลเข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน 7 ชุดเป็นช่วงหนึ่งที่มีความสำคัญ ช่วงการศึกษาของชาติ เป็นช่วงที่มีการปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าในทุกด้านและทุกระดับที่ปรากฏเด่นชัดที่สุด เช่น รัฐบาลจะส่งเสริมการศึกษาในทางปริมาณและคุณภาพ จะวางรากฐานเพื่อให้ประชาชนมีพื้นความรู้สูงขึ้น และมีความสามารถที่จะประกอบอาชีพได้ดี พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนมีวัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีงาม ด้วยการอาศัยการศาสนาและการศึกษาเป็นหลัก ในการจัดการศึกษาของชาติ ก็คือ “แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494” ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาเป็นสี่ส่วนนั้น ได้แก่ พุทธศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา

ในยุคนี้ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ รวม 3 ฉบับ คือ

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494

กล่าวโดยสรุปแล้ว นโยบายการจัดการศึกษาระหว่าง พ.ศ. 2475 - 2503 ในช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มุ่งที่การขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปให้กว้างขวาง พร้อมทั้งผลิตครูให้เพียงพอในช่วงกลางของยุค (2484 - 2487) ทั่วโลกตกอยู่ภายใต้ภาวะของสงคราม รวมทั้งประเทศไทยด้วย นโยบายในการจัดการศึกษาจึงไม่ค่อยชัดเจนนัก ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลได้มี

แนวนโยบายในการดำเนินงานจัดการศึกษา โดยที่จะปรับปรุงการศึกษาในทุกด้าน ทุกระดับให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาที่เป็น การศึกษาภาคบังคับ รวมทั้งให้ทุนอุดหนุนการจัดการศึกษาของเอกชน

การพัฒนาการศึกษาในระหว่างปี พ.ศ. 2503 - 2520 ได้ขยายการศึกษาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยได้รับความร่วมมือจากองค์กรระหว่างประเทศ ในระหว่างปี พ.ศ. 2494 - 2520 กระทรวงศึกษาธิการได้ผลักดันให้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503 และปรับปรุง หลักสูตรระดับการศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่สำคัญ คือ มีการขยายการศึกษาภาค บังคับเป็น 7 ปี ใน พ.ศ. 2506 ต่อมาใน พ.ศ. 2509 ได้มีการโอนการศึกษาประชาบาลไปสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัด ในยุคนี้มีจุดที่น่าสนใจคือในระหว่างปี พ.ศ. 2503 - 2517 การศึกษาในสายอาชีวศึกษา มีผู้สนใจจะเข้าศึกษาน้อยมาก แต่เพิ่มมากขึ้นในระหว่าง พ.ศ. 2517- 2529 แต่ในขณะเดียวกันระหว่างปี พ.ศ. 2503 - 2515 มีการผลิตนักเรียนฝึกหัดครูเป็นจำนวนมากและภายหลังได้ลดความนิยมลงไป เนื่องจากว่ามีบางส่วนหลังจากที่สำเร็จออกมาแล้วไม่มียานพาหนะทางด้านการคมนาคมให้ความสนใจ ในการจัดการพัฒนาระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาแทนการจัดการศึกษาในระดับประถม มากขึ้น ในระหว่างปี พ.ศ. 2503 - 2520 ได้มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ 9 ท่าน เข้ามาบริหารราชการ และได้วางแนวนโยบายในการบริหารงานการพัฒนาการศึกษาของชาติ โดยจัดเอาแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503 เป็นแผนแม่บท ในยุคนี้ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาหรือได้มีการประกาศใช้แผนการ ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 และต่อมาในการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้ถือเอาแผนการ ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 เป็นแผนแม่บทและดำเนินการในรายละเอียดดังนี้

1. แผนพัฒนาการศึกษาชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) เน้นการขยายการศึกษาภาคบังคับ อันเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานและจัดแนวการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ซึ่งมีนโยบาย หลัก 4 ประการ คือ ขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 4 ปีเป็น 7 ปี ให้ทั่วประเทศภายในเวลาอันเหมาะสม

1.1 ขยายและปรับปรุงการศึกษาระดับกลางทั้งสายสามัญและอาชีวศึกษาให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นพื้นฐานของการศึกษาในชั้นสูงขึ้นไป

1.2 เน้นการผลิตครูให้เพียงพอแก่ความต้องการและส่งเสริมให้ครูมีวุฒิ เข้าสู่ระดับ มาตรฐาน เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพของการศึกษา

1.3 ขยายการศึกษาระดับอุดมศึกษาออกไปสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อผลิตนักศึกษาในอาชีพ ต่างๆ ให้เพียงพอกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในโอกาสต่อไป

1.4 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) จากการดำเนินงาน พัฒนาการศึกษาดำเนินตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 นั้น ดังที่ปรากฏว่ามีเยาวชนอีกจำนวนมาก ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษามาตรฐานการศึกษาโดยทั่วไปยังไม่ดีพอ การผลิตผู้สำเร็จการศึกษาไม่ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ดังนั้นรัฐบาลจึงได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ซึ่งมีนโยบายในการพัฒนาการศึกษาไว้ ดังนี้

นโยบายการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2520 - 2535 การจัดการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2520 - 2534 เป็นความพยายามที่จะนำเอาแนวคิดของนักการศึกษาไทยเข้ามามีใช้ในการจัดการศึกษาของชาติ

โดยคำนึงถึงบริบททางการศึกษาและวัฒนธรรมไทยมากขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือ เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนสนใจและตระหนักในตนเองในด้านความรู้สึกรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาตนเองและสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ หรือที่เรียกว่า **การจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม** เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการจึงได้วางกรอบแนวนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ โดยกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4-6

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2534 รัฐบาล โดย กระทรวงศึกษาธิการ ได้พยายามปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาด้านการศึกษา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยดำเนินการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนา การศึกษา แห่งชาติ ฉบับที่ 4 - 6 ดังนี้ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ได้มีการเปลี่ยนระบบการศึกษาจาก 4 : 3 : 3 : 2 (3) เป็น 6 : 3 : 3 และมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรต่างๆ เพื่อให้เหมาะสม มีการขยายการศึกษาภาคบังคับและระบบการศึกษาใหม่ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) เป็นช่วงที่สภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ และการพัฒนาที่ไม่สมดุล คือ ผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาตกอยู่กับคนบางกลุ่มเท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน และความไม่เท่าเทียมกันในด้านโอกาสของคนในชนบท ดังนั้นในการจัดการศึกษาในช่วงนี้ เป็นการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และการขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเรื่องนี้ได้สืบเนื่องมาถึงช่วงของแผนพัฒนา การศึกษา แห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ซึ่งเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่กลุ่มคนในชนบทและผู้ด้อยโอกาส รวมถึงคนพิการในชนบทที่อยู่ห่างไกลด้วยการพัฒนาระบบบริหารการศึกษา และคุณภาพทางการศึกษา

การจัดหลักสูตรการศึกษาสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 – ปัจจุบัน

ใน พ.ศ. 2374 มีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 และต่อมามีการปรับปรุงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 เพื่อให้เหมาะสมกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และได้มีการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นระยะๆ ดังนี้

1. ประมวลศึกษาภาค 2 หลักสูตรชั้นประถมศึกษา มัธยมต้นและมัธยมปลาย พ.ศ. 2480
2. หลักสูตรประถมศึกษา และหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา พ.ศ. 2491
3. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2493
4. หลักสูตรประถมศึกษา และหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา พ.ศ. 2498
5. หลักสูตรประถมศึกษาสำหรับใช้ในโรงเรียนปรับปรุง ป.1 และ ป.2 พ.ศ. 2501
6. หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นและหลักสูตรประโยค มัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2503
7. หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518

8. หลักสูตรประโยคประถมศึกษา หมวดวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น หมวดวิชาสังคมศึกษาและหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย หมวดวิชาสังคมศึกษา พ.ศ. 2520 จุดเน้นและวิชาที่กำหนดให้เรียนในหลักสูตรดังกล่าวมีดังนี้

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479

- 1) ประมวลศึกษาภาค 2 พ.ศ. 2480
- 2) หลักสูตรชั้นประถมศึกษา (4 ปี)
- 3) หลักสูตรมัธยมต้น (3 ปี)
- 4) หลักสูตรมัธยมปลาย (3 ปี)

มุ่งให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษา ทั้งสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา เพื่อจะได้ทำหน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญ และให้ทุกคนทำประโยชน์แก่ตนเองและประเทศชาติตามหน้าที่

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479

- 1) หลักสูตร พ.ศ. 2491
- 2) หลักสูตรชั้นประถมศึกษา (4 ปี)
- 3) หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา แบ่งเป็น 2 แผนก
- 4) แผนกอักษรศาสตร์
- 5) แผนกวิทยาศาสตร์
- 6) การอ่านออกเขียนได้อย่างรวดเร็ว และได้เรียนวิชาที่สมควรแก่อัตภาพ

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479

- 1) หลักสูตร พ.ศ. 2493
- 2) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (3 ปี)
- 3) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (3 ปี)

มุ่งให้เป็นการศึกษาของทวยราษฎร์อย่างแท้จริง และให้เรียนวิชาที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494

หลักสูตร พ.ศ. 2494

หลักสูตรประถมศึกษา เพื่อพัฒนาความงอกงามของเด็กทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอาชีพ โดยเน้นองค์ 4 ของการศึกษา คือ จริยศึกษา พุทธิศึกษา พลศึกษา และหัตถะศึกษา

หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษาจัดให้เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาแขนงต่างๆ

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494

หลักสูตรประถมศึกษาสำหรับใช้ในโรงเรียนปรับปรุง ป.1, ป.2 พ.ศ. 2501 เน้นส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเพื่อให้สามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีของชาติในระบอบประชาธิปไตย

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503

หลักสูตรพุทธศักราช 2503

1) หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 (4 ปี)
 2) หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 (3 ปี)
 3) หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 (3 ปี แบ่งเป็น 2 สาย คือสายสามัญและสายอาชีพ มุ่งส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ให้ดำรงตนเป็นพลเมืองดีของชาติในระบอบประชาธิปไตย โดยฝึกฝนอบรมให้มีคุณลักษณะใหญ่ 4 ประการ คือ ความเจริญแห่งตน มนุษย์สัมพันธ์ ความสามารถในการครองชีพ และความรับผิดชอบตามหน้าที่พลเมือง

4) หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 (3 ปี) แบ่งเป็น 2 สาย คือ สายสามัญและสายอาชีพ สายสามัญ มี 3 แผนก คือ แผนกวิทยาศาสตร์ แผนกศิลปะ และแผนกทั่วไป

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503

หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรม ซึ่งจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520

หลักสูตร พ.ศ. 2520

1) หลักสูตรประโยคประถมศึกษา หมวดวิชาสังคมศึกษา (1 ปี)
 2) หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น หมวดวิชาสังคมศึกษา (3 ปี)
 3) หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย หมวดวิชาสังคมศึกษา (3 ปี) มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรมอันจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8) หลักสูตร พ.ศ. 2521-2524

ในปี พ.ศ. 2521 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 มุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณธรรม รู้จักคิดวิจารณ์ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และเน้นให้มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ระยะเวลาเรียนตลอดหลักสูตร 6 ปี โดยยึดเด็กเป็นจุดศูนย์กลางการเรียนรู้ และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 ที่มุ่งวางพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจ ของตนเองเน้นการส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น และ

ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายให้สอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและประกาศใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2524 โครงสร้างของหลักสูตรทั้งสองฉบับนี้ จัดให้เรียนทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก วิชาบังคับมีทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ เน้นความสำคัญของวิชาการงานและอาชีพ การเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน ส่วนการวัดและประเมินผลใช้ระบบหน่วยการเรียนรู้ แทนระบบหน่วยกิตที่ใช้ตาม หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2518

9) หลักสูตรปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2533 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตร 3 ระดับคือหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2523) มีจุดหมายส่งเสริม ให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองให้สอดคล้องกับยุค สารสนเทศและเทคโนโลยี

กรอบความคิด หลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เพื่อให้ทุกคนได้ตรงไปเป้าหมายเดียวกัน หลักสูตรฉบับปรับปรุงจึงวางกรอบ ความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้ การพัฒนาตนมีความรู้พื้นฐาน มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์ แก้ปัญหาเป็น เสี่ยงสละ มุ่งพัฒนา การพัฒนาอาชีพทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ และจัดการเป็น การพัฒนาสังคม ปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อบ้าน ชุมชน ประเทศ และโลก กรอบความคิดนี้ได้กำหนดจุดหมายในระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ต่อเนื่องกันจนเป็นการพัฒนา ที่เสริมต่อกัน เป็นการพัฒนาชีวิตที่ทำประโยชน์ต่อสังคม จุดเน้นและวิชาที่กำหนดให้เรียนในหลักสูตร หลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และ พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2522) มีดังนี้

- 1) หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยการพัฒนาตน พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคม
- 2) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2533) มุ่งแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมกับตนในการทำประโยชน์ให้สังคมโดยเน้นการพัฒนาตน พัฒนาอาชีพและพัฒนาสังคม
- 3) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2525) มุ่งให้ผู้เรียนลงมือทำประโยชน์ให้สังคมตาม ความสามารถของตน โดยเน้นการพัฒนาตน พัฒนาอาชีพและพัฒนาสังคม

10) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เนื่องจาก “ประเทศไทยไม่มีกฎหมายแม่บททางการศึกษาคงมีแต่แผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นพระบรมราชโองการไม่มีฐานะเป็นกฎหมาย เป็นแต่เพียงแนวนโยบายในการจัดการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้เพื่อให้องค์กรของฝ่ายบริหารปฏิบัติและแสดงให้เห็นประชาชนทราบถึง แนวนโยบายในการจัด

การศึกษา หากไม่มีการปฏิบัติตามแนวนโยบายดังกล่าวก็ไม่มีผลบังคับในทางกฎหมายแต่ประการใด
ขณะนี้จึงได้มีความพยายามของ หน่วยงานและ กลุ่มการเมืองต่างๆ ที่จะผลักดันให้มีพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติขึ้น เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาของประเทศ” และเพื่อเป็นการเตรียม
การพัฒนาหลักสูตรให้ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่รัฐบาลกำลัง ดำเนินการอยู่ กรมวิชาการจึงได้ดำเนินการร่างหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ขึ้นอย่างเร่งด่วน

11) หลักสูตรอื่น ๆ

หลักสูตรอื่นๆ หมายถึงหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการที่นอกเหนือจากหลักสูตรก่อน
ประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตอนต้นและตอนปลาย เป็นหลักสูตรที่หน่วยงานระดับกรม
ของกระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้น และใช้ในสถานศึกษาในสังกัดของตน โดยมีทั้งหลักสูตรที่เทียบระดับ
ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น ตอนปลาย อนุปริญาและหลักสูตรที่ไม่สามารถเทียบกับระดับใดๆ ได้
แต่ละหลักสูตรประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหา เวลาเรียน กำหนดเป็นชั่วโมง หน่วยกิต
หน่วยการเรียนรู้ กำหนดเกณฑ์ การวัดผล การจัดการศึกษาไว้อย่างชัดเจน และมีหลายหลักสูตรที่น่าวิชา
บังคับของ หลักสูตรมัธยมศึกษาไปใช้ เช่น หลักสูตรนาฏศิลป์ พระปริยัติธรรม และอิสลามศึกษา เป็นต้น
หลักสูตรอื่นๆ ที่แต่ละหน่วยงานจัดทำตามอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 หน่วยงานระดับกรมของกระทรวงศึกษาธิการที่มีพระราชบัญญัติของหน่วยงาน
รองรับ กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยจัดทำหลักสูตรเอง
และมีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษาที่กระทรวงฯ แต่งตั้ง เป็นองค์กรทำหน้าที่อนุมัติ
การใช้หลักสูตร ได้แก่ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สภาสถาบันราชภัฏ เป็นต้น

ประเภทที่ 2 หน่วยงานระดับกรมของกระทรวงศึกษาธิการที่จัดการเรียนการสอนระดับต่ำกว่า
อุดมศึกษา ไม่มีพระราชบัญญัติ ของหน่วยงานรองรับ ต้องจัดทำหลักสูตรโดยเสนอผ่านกรมวิชาการ
วิเคราะห์เสนอความเห็นต่อกระทรวงศึกษาธิการเพื่ออนุมัติการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย 6 หน่วยงาน
ได้แก่

- 1) กรมการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)
- 2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.)
- 3) กรมอาชีวศึกษา (อศ.)
- 4) กรมศิลปากร (ศก.)
- 5) กรมการศาสนา (ศน.)
- 6) กรมพลศึกษา (พล.)

2. หลักการและแนวทางเกษตรอินทรีย์

คำนิยามที่ว่าเกษตรอินทรีย์ คือ การเกษตรที่มุ่งในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมน่าจะเป็นการอธิบายเกษตรอินทรีย์ได้อย่างชัดเจนมากที่สุด ซึ่งสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements-IFOAM) ซึ่งเป็นเครือข่ายขององค์กรด้านเกษตรอินทรีย์ระหว่างประเทศที่มีสมาชิกกว้างขวางที่สุดในโลกได้นิยามความหมายเกษตรอินทรีย์ไว้ว่า “เกษตรอินทรีย์ คือ ระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารและเส้นใย ด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นหลักที่การปรับปรุงบำรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และนิเวศการเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงลดการใช้ปัจจัยการผลิต จากภายนอกและหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช และเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติ ในการเพิ่มผลผลิต และพัฒนาความต้านทานต่อโรคของพืชและสัตว์เลี้ยง หลักการเกษตรอินทรีย์นี้ เป็นหลักการสากลที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคม ภูมิอากาศ และวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย

นัยของ “เกษตรอินทรีย์” ตามนิยามของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ มองเกษตรอินทรีย์ในฐานะของการเกษตรแบบองค์รวมที่ให้ความสำคัญในเบื้องต้นกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ การเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ละเลยมิติด้านสังคมและเศรษฐกิจเพราะความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมไม่อาจดำรงอยู่ได้โดยแยกออกจากความยั่งยืนทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรความเป็นองค์รวมของเกษตรอินทรีย์ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ การเกษตรจึงตั้งอยู่บนหลักการของการทำการเกษตรตามวิถีแห่งธรรมชาติ เกษตรกรจะต้องเรียนรู้กฎและวิถีธรรมชาติ ปรับวิธีการในการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ให้เหมาะสม กับนิเวศการเกษตรในท้องถิ่น โดยการประยุกต์ปรับใช้กลไกธรรมชาติในการผลิต และปฏิเสธแนวทางการเกษตรที่พยายามฝืนหรือเอาชนะวิถีแห่งธรรมชาติ

หลักการเกษตรอินทรีย์

1. สุขภาพ

เกษตรอินทรีย์จะต้องเสริมสร้างสุขภาพของดิน พืช สัตว์ มนุษย์ และโลก อย่างยั่งยืน โดยยึดหลักความเป็นองค์รวมที่ไม่อาจแบ่งแยกหลักการข้อนี้ชี้ให้เห็นว่า สุขภาพของมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล หรือชุมชนก็ดี กับสุขภาพของระบบนิเวศนั้นไม่อาจแบ่งแยกออกจากกัน ด้วยเหตุผลว่าพืชพันธุ์ธัญญาหารที่จะมีประโยชน์เกื้อกูลต่อสุขภาพของมนุษย์และสัตว์นั้นจะเพาะปลูกได้ในดินที่อุดมสมบูรณ์เท่านั้น

สุขภาพ คือ ความเป็นองค์รวมและเอกภาพของระบบชีวิตทั้งมวล มิใช่เป็นแค่ภาวะที่ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ความสามารถในการปรับตัว การฟื้นฟูตัวเองได้อย่างรวดเร็ว เป็นลักษณะที่สำคัญของสุขภาพ เกษตรอินทรีย์ ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การจำหน่าย หรือการบริโภค มีบทบาทในการสร้างเสริมความยั่งยืน และสุขภาพของระบบนิเวศและสรรพชีวิต ตั้งแต่จุลินทรีย์ในดินไปจนถึงมนุษย์ กล่าวให้เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น เกษตรอินทรีย์มุ่งที่จะผลิตอาหารที่มีคุณภาพ และคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อเกื้อกูลต่อการดูแลสุขภาพ และชีวิตความเป็นอยู่ในเชิงป้องกัน ด้วยเหตุนี้เกษตรอินทรีย์

จึงหลีกเลี่ยงและละเว้นจากการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ยาสำหรับสัตว์ และสารปรุ้งแต่งอาหารเพราะสิ่งเหล่านี้ส่งผลเสียต่อสุขภาพ

2. ระบบนิเวศ

เกษตรอินทรีย์ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของระบบ และวงจรนิเวศที่มีชีวิตโดยทำการเกษตรให้สอดคล้อง เลียนแบบ และเกื้อหนุนต่อความยั่งยืนในระบบนิเวศต่างๆ จากหลักการข้อนี้ เกษตรอินทรีย์จึงต้องอาศัยระบบนิเวศที่มีชีวิตเป็นรากฐานสำคัญ กล่าวคือการผลิตจะต้องสอดคล้องกับกระบวนการใช้ระบบนิเวศ และมีการใช้ทรัพยากรอย่างหมุนเวียนเป็นวงจร หรือที่เรียกว่า Recycling การบำรุงรักษาความอุดมสมบูรณ์ในพืชและสัตว์ จึงกระทำภายใต้ระบบนิเวศที่แตกต่างกันไปตามเงื่อนไขของระบบการผลิต ตัวอย่างเช่น การผลิตพืชจะต้องอาศัยดินที่มีชีวิต การผลิตสัตว์อาศัยระบบนิเวศของฟาร์ม การผลิตปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ อาศัยสิ่งแวดล้อมในน้ำ ระบบเกษตรอินทรีย์ การเลี้ยงปศุสัตว์ การเก็บของป่า จะต้องสอดคล้องกับวงจรธรรมชาติและความสมดุลของระบบนิเวศวงจรเหล่านี้ถือเป็นหลักสากล แม้ว่าในทางปฏิบัติจะต้องปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละสภาพพื้นที่ การจัดการในระบบเกษตรอินทรีย์ จะต้องปรับให้สอดคล้องกับเงื่อนไข ระบบนิเวศ วัฒนธรรม และขนาดการผลิต ในแต่ละท้องถิ่น และมุ่งลดปัจจัยการผลิตโดยการนำทรัพยากรกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) หรือนำของเสียของทิ้งแล้วมาใช้ให้เป็นประโยชน์ (Recycling) หรือมีการจัดการวัสดุและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อรักษาและปรับปรุงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากร เกษตรอินทรีย์จะต้องสร้างความสมดุลทางนิเวศ ด้วยการออกแบบระบบการผลิตทางการเกษตร การฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตต่างๆ การดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรม และทางการเกษตร ผู้ผลิต ผู้แปรรูป ผู้ค้า และผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ จะต้องปกป้องและทำประโยชน์เกื้อกูลต่อสิ่งแวดล้อมของส่วนรวมอันได้แก่ สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ แหล่งที่อยู่อาศัยของพืชพรรณและสัตว์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ อากาศ และน้ำ

3. ความเป็นธรรม

เกษตรอินทรีย์จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ ที่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนรวม และเปิดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นธรรมในที่นี้หมายถึงความเสมอภาค ความเคารพซึ่งกันและกัน ความยุติธรรม และความเป็นผู้มีส่วนร่วม กำหนดชะตากรรมของโลกที่เราอาศัยอยู่ร่วมกันไปในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองและระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ หลักการข้อนี้เน้นย้ำว่าผู้ที่เกี่ยวข้องในเกษตรอินทรีย์จะต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความสัมพันธ์ที่เป็นธรรมในทุกระดับ และต่อทุกภาคส่วน ตั้งแต่เกษตรกร คนงาน ผู้แปรรูป ผู้จัดจำหน่าย ผู้ค้า และผู้บริโภค เกษตรอินทรีย์ จะต้องเกื้อหนุนให้ทุกคนที่เกี่ยวข้อง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอธิปไตยด้านอาหาร และลดความยากจนโดยมีเป้าหมายที่จะผลิตอาหารและสินค้าที่มีคุณภาพอื่นๆ ให้มีอย่างพอเพียง หลักการนี้ยืนยันในสิทธิของสัตว์ ที่จะได้รับการเลี้ยงดูและมีโอกาสในการดำรงชีวิต ที่เหมาะสมกับสภาพทางสรีระ พฤติกรรมธรรมชาติ และความเป็นอยู่ที่ดี การใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการผลิตและการบริโภค จะต้องมีการจัดการที่มีความเป็นธรรมทางสังคมและนิเวศ และต้องคำนึงว่าเป็นทรัพยากรที่ต้องรักษาไว้ให้ลูกหลานของเราในอนาคต ระบบการผลิต การกระจาย และการค้าสินค้าเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องเปิดเผย มุ่งให้เกิดความเสมอภาค และนำเอาต้นทุนที่แท้จริงทางสังคม และสิ่งแวดล้อมมาคิดคำนวณด้วยว่าด้วยความระมัดระวังเกษตร

อินทรีย์ จะต้องมีการจัดการด้วยความระมัดระวังและรับผิดชอบ เพื่อคุ้มครองสุขภาพ และชีวิตที่ดีของคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นลูก รุ่นหลาน และสิ่งแวดล้อม

เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการผลิตที่มีชีวิตและเป็นพลวัตรที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการตลอดจนเงื่อนไขทั้งภายในและภายนอก ผู้ทำเกษตรอินทรีย์สามารถเพิ่มประสิทธิภาพ และผลิตภาพของการผลิตได้ แต่จะต้องไม่กระทำในสิ่งที่เสี่ยงต่อการทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ และชีวิตความเป็นอยู่ด้วยเหตุนี้เทคโนโลยีใหม่ๆ จะต้องได้รับการประเมินอย่างรอบคอบ แม้แต่วิธีการที่ใช้อยู่แล้วก็ควรได้รับการทบทวนด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุที่เราไม่อาจหยั่งรู้เข้าใจระบบนิเวศ และระบบเกษตรได้อย่างบริบูรณ์ การกระทำใดๆ จึงต้องใช้ความใส่ใจและระมัดระวังอย่างยิ่ง หลักการข้อนี้ถือว่า ความระมัดระวังและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นเงื่อนไขสำคัญในการจัดการ การพัฒนา และการเลือกใช้เทคโนโลยีในการผลิตแบบอินทรีย์ วิทยาศาสตร์เป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้เกษตรอินทรีย์มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ปลอดภัย และสอดคล้องกับระบบนิเวศ แต่ลำพังความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างเดียวไม่ถือว่าเพียงพอ ยังมีความรู้ในแบบอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์จากการปฏิบัติภูมิปัญญาที่สั่งสมมาความรู้พื้นบ้านดั้งเดิม ต่างก็มีวิธีการแก้ไขปัญหาที่ได้ผ่านการทดสอบของกาลเวลามาแล้ว ดังนั้นเพื่อป้องกันความเสี่ยงอย่างมหันต์ที่จะเกิดขึ้น เกษตรอินทรีย์จึงเน้นให้ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และปฏิเสธเทคโนโลยีที่สุ่มเสี่ยง เช่น การตัดแปรพันธุกรรม การตัดสินใจใดๆ ในเรื่องนี้ จะต้องสะท้อนถึงค่านิยมและความจำเป็นของผู้คนทั้งหมดที่อาจได้รับผลกระทบ โดยมีกระบวนการที่โปร่งใสและเปิดให้มีส่วนร่วม

4. สุขภาพ

เกษตรอินทรีย์จะต้องเสริมสร้างสุขภาพของดิน พืช สัตว์ มนุษย์ และโลกอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักความเป็นองค์รวมที่ไม่อาจแบ่งแยก หลักการข้อนี้ชี้ให้เห็นว่า สุขภาพของมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล หรือชุมชนก็ดีกับสุขภาพของระบบนิเวศนั้น ไม่อาจแบ่งแยกออกจากกัน ด้วยเหตุผลว่า พืชพันธุ์ ธัญญาหารที่จะมีประโยชน์เกื้อกูลต่อสุขภาพของมนุษย์และสัตว์นั้น จะเพาะปลูกได้ในดินที่อุดมสมบูรณ์เท่านั้นสุขภาพคือ ความเป็นองค์รวมและเอกภาพของระบบชีวิตทั้งมวล มิใช่เป็นแค่ภาวะที่ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ความสามารถในการปรับตัว การฟื้นฟูตัวเองได้อย่างรวดเร็ว เป็นลักษณะที่สำคัญๆ ของสุขภาพ เกษตรอินทรีย์ ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การกระจาย หรือการบริโภค มีบทบาทในการสร้างเสริมความยั่งยืนและสุขภาพของระบบนิเวศและสรรพชีวิต ตั้งแต่จุลินทรีย์ในดินไปจนถึงมนุษย์ กล่าวให้เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น เกษตรอินทรีย์มุ่งที่จะผลิตอาหารที่มีคุณภาพและคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อเกื้อกูลต่อการดูแลสุขภาพและชีวิตความเป็นอยู่ในเชิงป้องกัน

ด้วยเหตุนี้เกษตรอินทรีย์จึงหลีกเลี่ยงและละเว้นจากการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี ป้องกันกำจัดศัตรูพืช ยาสำหรับสัตว์ และสารปรุงแต่งอาหาร เพราะสิ่งเหล่านี้ส่งผลเสียต่อสุขภาพ จากหลักการพื้นฐานสี่ข้อดังกล่าวข้างต้น ทำให้มีการพัฒนาระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์อย่างหลากหลายที่สอดคล้องกลมกลืนกับนิเวศการเกษตรในแต่ละพื้นที่ เกษตรกรเองต้องเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ และพัฒนาความรู้ในการจัดการฟาร์มที่สร้างสรรค์ โดยการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น กับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ใช้ การสังเกต ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปเป็นบทเรียนในการทำเกษตรที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทั้งทางกายภาพแต่ละคน แนวทางพื้นฐานสำคัญดังต่อไปนี้

แนวทางพื้นฐานในการทำการเกษตรให้สอดคล้องกับเงื่อนไขทางกายภาพ

1. การอนุรักษ์นิเวศการเกษตร

วิธีการที่ง่ายแต่มีประสิทธิภาพมากที่สุดประการหนึ่งในการอนุรักษ์นิเวศการเกษตรก็คือ การปฏิเสศการใช้สารเคมีสังเคราะห์ทุกชนิดในการผลิต เนื่องจากปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์นี้จะทำลายสมดุลของนิเวศการเกษตร เพราะสิ่งมีชีวิตที่หลากหลายซึ่งดำรงอยู่กันอย่างสมดุล จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช สมดุลนิเวศที่เสียไปนี้เป็นเหตุปัจจัยพื้นฐานของการระบาดของโรค และแมลงศัตรูพืชในไร่นา เพราะแมลงและสิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์จะถูกทำลาย ในขณะที่แมลงและสิ่งมีชีวิตที่เป็นศัตรูพืชกลับสามารถพัฒนาภูมิคุ้มกันต้านทานสารเคมีได้อย่างรวดเร็ว ผลที่ตามมาก็คือการระบาดของรุนแรงของโรคและแมลงศัตรูพืช

2. การฟื้นฟูนิเวศการเกษตร

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า เกษตรอินทรีย์ก็คือการเรียนรู้จากธรรมชาติและปรับการผลิตให้สอดคล้องกับวิถีธรรมชาติ ซึ่งในการดำเนินการนั้น เกษตรกรต้องเรียนรู้กลไกและวงจรธรรมชาติ เช่น วงจร ธาตุอาหาร วงจรน้ำ พลวัตของภูมิอากาศ รวมถึงการพึ่งพาเกื้อกูลกันของสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตในระบบนิเวศ จากนั้นก็ดำเนินการผลิตให้เป็นไปตามครรลองของกลไกและวงจรธรรมชาติเหล่านั้น

3. การพึ่งพากลไกธรรมชาติ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า เกษตรอินทรีย์ก็คือการเรียนรู้จากธรรมชาติและปรับการผลิตให้สอดคล้องกับวิถีธรรมชาติ ซึ่งในการดำเนินการนั้น เกษตรกรต้องเรียนรู้กลไกและวงจรธรรมชาติ เช่น วงจรธาตุอาหาร วงจรน้ำ พลวัตของภูมิอากาศ รวมถึงการพึ่งพาเกื้อกูลกันของสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตในระบบนิเวศ จากนั้นก็ดำเนินการผลิตให้เป็นไปตามครรลองของกลไกและวงจรธรรมชาติเหล่านั้น

4. การควบคุมและป้องกันมลพิษ

เป้าหมายประการสำคัญประการหนึ่งของเกษตรอินทรีย์ก็คือ การผลิตอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยต่อผู้บริโภค แต่ในสภาพแวดล้อมของฟาร์มเกษตรในปัจจุบันมักจะมีปัญหาในเรื่องมลพิษที่อาจทำให้เกิดการปนเปื้อนกับผลผลิต ไม่ว่าจะเป็นมลพิษจากสารเคมีการเกษตรของฟาร์มข้างเคียง หรือแม้แต่จากโรงงานอุตสาหกรรมและอื่นๆ ดังนั้นเกษตรกรที่ทำการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์จึงต้องพยายามที่จะป้องกันการปนเปื้อนให้น้อยที่สุด แม้ว่าในท้ายที่สุดเกษตรอินทรีย์อาจจะไม่สามารถป้องกันการปนเปื้อนได้อย่างสมบูรณ์ แต่เกษตรกรควรใช้ความพยายามอย่างดีที่สุดในการป้องกันมลพิษก่อน

5. การพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต

ความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิตเป็นดัชนีชี้วัดประการหนึ่งของความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์ ซึ่งการพึ่งพาตนเองนี้ไม่มีหมายความว่าเกษตรกรจะต้องผลิตปัจจัยการผลิตทั้งหมดเอง ที่จริงแล้วเกษตรกรอินทรีย์ยอมรับที่เกษตรกรอาจจำเป็นต้องซื้อหาปัจจัยการผลิตจากภายนอกฟาร์ม แต่ทั้งนี้เกษตรกรควรจะพยายามผลิต หรือจัดหาปัจจัยการผลิตพื้นฐานในฟาร์มเองจำนวนหนึ่ง เช่น อินทรีย์วัตถุ ส่วนปัจจัยการผลิตที่ไม่พอเพียงก็ควรจัดหรือซื้อจากตลาดในชุมชนที่เป็นวัสดุที่มีอยู่แล้ว

ในท้องถิ่นเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและลดปัญหาจากการใช้พลังงานอย่างฟุ่มเฟือยในการขนส่งปัจจัยการผลิตจากแหล่งที่อยู่ห่างไกล

3. องค์ความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์

ขั้นตอนการทำนาอินทรีย์ (ทำนาไร้สารพิษ)

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมและคัดเลือกพันธุ์ข้าว

1. คัดเลือกพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับพื้นที่นา เช่น ข้าวพันธุ์ กข.6 จะชอบที่ลุ่มมีน้ำขังตลอดตั้งแต่ปักดำจนถึงออกรวง ถ้าจะเป็นข้าวเจ้ามะลิจะขึ้นได้ดีทุกพื้นที่แต่ให้มีน้ำขังบ้าง

2. คัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวจากแปลงที่มีต้นข้าว รวงข้าว เมล็ดข้าวที่โตแข็งแรงแก่จัดมีความสมบูรณ์ โดยเลือกต้นที่ห่างจากพันธุ์อื่น 1-2 เมตร นำรวงข้าวที่เกี่ยวมาผึ่งแดด 2-3 แดด นำรวงข้าวที่คัดเลือกแล้วมานวดรวมกันตากแดด 1-2 แดดแล้วจัดเก็บเพื่อนำไปขยายพันธุ์ต่อไป

การคัดพันธุ์ข้าวในแปลงนา

- 1) แบ่งพื้นที่สำหรับปลูกข้าวที่ต้องการเพื่อป้องกันการปนเปื้อน
- 2) ระหว่างการเจริญเติบโต หากมีข้าวพันธุ์อื่นขึ้นมาปนให้ถอนทิ้งออกไป
- 3) ช่วงข้าวออกรวงหากมีรวงที่ไม่ตรงตามลักษณะพันธุ์ข้าวที่ต้องการให้ถอนต้นนั้นทิ้งไป

- 4) การเก็บเกี่ยวเพื่อทำพันธุ์ให้เกี่ยวรวงข้าวที่อยู่ห่างจากขอบแปลงนาข้างละ 1 เมตร

เพื่อป้องกันการปน

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมพื้นที่ทำนา

เตรียมคูคันนาให้มีความสูงประมาณ 50-70 ซม. ความหนา 60-80 ซม. เพื่อเก็บกักน้ำ เพราะข้าวจะขาดน้ำไม่ได้ ถ้าไม่มีน้ำขังข้าวก็จะเกิดวัชพืชในนาข้าว ทำให้ข้าวโตช้าและต้นเตี้ยในช่วงแรกของการปักดำ ไม่ควรให้ระดับน้ำสูงกว่า 10 ซม. เพราะต้นข้าวยังไม่แข็งแรง ถ้าน้ำมากอาจจะทำให้ต้นข้าวเน่าได้ และจัดท่อระบายน้ำใส่คันนา และปรับพื้นที่หนึ่งคันนาให้มีระดับพื้นที่เสมอกัน เพื่อขังน้ำให้อยู่ในระดับเดียวกัน

ขั้นตอนที่ 3 การหมักดินแปลงนา

หลังฤดูเก็บเกี่ยวระหว่างเดือนธันวาคม – มีนาคม พื้นที่นายังมีฟางข้าวหนา ให้หว่านปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ให้ทั่วแปลงนาเฉลี่ย 1:10 ให้ทั่วแปลงแล้วไถกลบตอฟาง จุลินทรีย์จะช่วยละลายฟางข้าวให้เปื่อยทำให้ดินร่วนซุยเป็นอาหารของข้าวต่อไป ควรทำในช่วงเดือนธันวาคมเพราะมีหมอกกลงเหมาะในการขยายตัวของจุลินทรีย์

ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมหมักเมล็ดพันธุ์ข้าว

ส่วนผสม ประกอบด้วย น้ำเปล่า 5 ลิตร เกลือ 1 กิโลกรัมหรือน้ำ 100 ลิตร เกลือไม่เกิน 5 กิโลกรัม ไข่ไก่ 1 ฟอง และถั 1 ใบ

วิธีทำ

เทน้ำเปล่าลงในถังผสมกับเกลือให้เข้ากัน น้ำโซ้ไถลงในถัง โซ้ไถจะลอยให้เท่าเหรียญ 10 บาท ระหว่างน้ำและข้าว 1 คืบ เมล็ดข้าวที่ไม่สมบูรณ์จะฟุ้งน้ำเก็บออกให้หมด นำเมล็ดข้าวที่สมบูรณ์ไปล้างน้ำ 2 ครั้ง จึงนำไปแช่น้ำจูลินทรีย์ 1 ต่อ 1,000 แช่เมล็ดข้าว 1-2 คืน แล้วนำขึ้นมาจากน้ำพักไว้ 2 คืน แล้วนำมาหว่านในแปลงที่เตรียมไว้

ขั้นตอนที่ 5 การเตรียมพื้นที่สำหรับกล้าต้นข้าวมีหลักพิจารณาดังนี้

ที่ดินร่วนซุยอยู่ใกล้แหล่งน้ำ เช่น สระน้ำหนองน้ำ หากฝนทิ้งช่วงจะได้อาศัยน้ำจากแหล่งน้ำได้ วิธีเตรียมแปลงกล้าพันธุ์ข้าว เมื่อน้ำขังพอที่จะหว่านกล้าให้ไถและคราดดินให้ร่วนซุย และระดับพื้นเสมอกัน ปล่อยทิ้งไว้ 2-3 ชั่วโมง แล้วนำเมล็ดข้าวที่เตรียมไว้มาหว่านอย่าให้หนาหรือห่างจนเกินไป ประมาณ 10-15 วัน ต้นกล้าตั้งหน่อได้แข็ง นำน้ำจูลินทรีย์ 3 ช้อนโต๊ะผสมน้ำ 20 ลิตร พนต้นกล้าให้ทั่วแปลงนา ขังน้ำใส่ต้นกล้า อย่าให้น้ำขาดจากแปลงกล้าง่อนจะถอนกล้า 5 วัน ให้น้ำจูลินทรีย์พ่นอีก จะได้ถอนง่ายเพราะรากจะฟู

ขั้นตอนที่ 6 การปักดำ

1. ก่อนปักดำ ควรขังน้ำไว้เพื่อให้ดินนิ่มไม่แข็ง ง่ายในการปักดำ
2. เวลาดำนา ปล่อยน้ำออกเหลือประมาณ 10-15 เซนติเมตร อย่าให้น้ำมากหรือน้อยเกินไป ถ้าน้ำมากจะทำให้ข้าวเปื้อน ถ้าขาดน้ำวัชพืชจะขึ้นแย่งอาหารต้นข้าวจะเตี้ย
3. ไถและคราดที่นาให้ดินร่วนซุย และนำต้นกล้ามาปักดำ กะความห่างระหว่างต้นประมาณ 35-40 เซนติเมตร เพื่อให้แตกกอได้ดี และใส่ต้นกล้ากอละประมาณ 2-3 ต้นกล้า
4. ประมาณ 15-20 วัน นำจูลินทรีย์ไปผสมน้ำรดพ่นต้นข้าวในนา เพื่อกระตุ้นเชื้อจูลินทรีย์ที่หว่านตอนเตรียมที่ดินจะทำให้ต้นข้าวเติบโตแข็งแรง และทนต่อศัตรูข้าว
5. หมั่นดูแลไม่ให้วัชพืชขึ้นในนาข้าว
6. พอข้าวแก่ปล่อยน้ำออกและเตรียมเก็บเกี่ยว

4. หลักคุณธรรมกับการนำไปใช้

หลักคุณธรรมและการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

เศรษฐกิจพอเพียง (sufficiency economy) เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ รวมถึงระดับรัฐบาลในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัส แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ได้ทรงเน้นย้ำเป็นแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ในทางเศรษฐกิจ และสาขาอื่นๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัส เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และได้จัดทำเป็น

บทความเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และได้นำความกราบบังคลทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2542 โดยทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำบทความที่ทรงแก้ไขแล้วไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของสำนักงานฯ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไปใน 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนะทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ในการนำวิชาต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

การนำไปใช้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ เป็นกรอบแนวความคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย ซึ่งบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า สังคมสีเขียว (Green Society) ด้วยหลักการดังกล่าว แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 นี้จะไม่เน้นเรื่องตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ หรือระบบเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างกันระหว่างเศรษฐกิจชุมชนเมืองและชนบท

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนะทางการดำรงชีวิต ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสแก่ชาวไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา และถูกพูดถึงอย่างชัดเจนในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

เศรษฐกิจพอเพียงมีบทบาทต่อการกำหนดอุดมการณ์การพัฒนาของประเทศ โดยปัญญาชนในสังคมไทยหลายท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็น อย่างเช่น ศ.นพ.ประเวศ วะสี, ศ.เสน่ห์ จามริก, ศ.อภิชาติ พันธุเสน, และศ.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา โดยเชื่อมโยงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเคยถูกเสนอมาก่อนหน้าโดยองค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนหนึ่งนับตั้งแต่พุทธทศวรรษ 2520 และได้ช่วยให้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในสังคมไทย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่นๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และได้จัดทำเป็นบทความเรื่อง "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" และได้นำความกราบบังคลทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย เมื่อวันที่

22 ตุลาคม พ.ศ. 2542 โดยทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำบทความที่ทรงแก้ไขแล้วไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไป เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ได้รับการเชิดชูเป็นอย่างสูงจากองค์การสหประชาชาติ ว่าเป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ และสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน¹ โดยมีนักวิชาการและนักเศรษฐศาสตร์หลายคนเห็นด้วยกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง แต่ในขณะเดียวกัน บางสื่อได้มีการตั้งคำถามถึงการยกย่องขององค์การสหประชาชาติ รวมทั้งความน่าเชื่อถือของรายงานศึกษาและทำที่ขององค์การ

แนวคิด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้จะทำให้พสกนิกรชาวไทยได้เข้าถึงทางสายกลางของชีวิต และเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎีของการพัฒนายั่งยืน ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่าง สังคมระดับท้องถิ่นและตลอดระดับสากล จุดเด่นของแนวปรัชญานี้คือ แนวทางที่สมดุล โดยชาติสามารถทันสมัย และก้าวสู่ความเป็นสากลได้ โดยปราศจากการต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ และการอยู่ร่วมกันของทุกคนในสังคม

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยต้องประสบปัญหาภาวะทางเศรษฐกิจ และต้องการรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพ เพื่อที่จะยืนหยัดในการพึ่งพาผู้อื่น และพัฒนานโยบายที่สำคัญเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า มันไม่ได้มีความจำเป็นที่เราจะกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ พระองค์ได้ทรงอธิบายว่า ความพอเพียงและการพึ่งตนเอง คือทางสายกลางที่จะป้องกันการเปลี่ยนแปลงความไม่มั่นคงของประเทศได้

เศรษฐกิจพอเพียงเชื่อว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมของชุมชนให้ดีขึ้นโดยมีปัจจัย 2 อย่างคือ

1. การผลิตจะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่าง ปริมาณผลผลิตและการบริโภค
2. ชุมชนจะต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรของตนเอง

หลักปรัชญา

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด

**พระบรมราชาวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517**

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม "3 ห่วง 2 เงื่อนไข" ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางสื่อต่างๆ อยู่ในปัจจุบันซึ่งประกอบด้วยความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน" บนเงื่อนไข "ความรู้" และ "คุณธรรม"

ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ประธานคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง อธิบายถึงการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบละคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำต่างๆ **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดี ที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่พอประมาณ **ความมีเหตุผล** หมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ **การมีภูมิคุ้มกันที่ดี** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรม เป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือ **เงื่อนไขความรู้** หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการประกอบการงาน ส่วน **เงื่อนไขคุณธรรม** คือ การยึดถือคุณธรรมต่างๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและการแบ่งปัน ฯลฯ ตลอดเวลาที่ใช้ประยุกต์ใช้ปรัชญา

อภิชาติ พันธเสน ผู้อำนวยการสถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม ได้จัดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็น "ข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริง" ทั้งนี้เนื่องจากในพระราชดำรัสหนึ่ง ได้ให้คำอธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียง ว่า "คือความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น"

ระบบเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินให้ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด ตามกำลังของเงินของบุคคลนั้น โดยปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน สาเหตุที่แนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในขณะนี้ เพราะสภาพการดำรงชีวิตของสังคมทุนนิยมในปัจจุบันได้ถูกปลูกฝัง สร้าง หรือกระตุ้น ให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัว ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น การบริโภคเกินตัว ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบ ความสวยงาม การแต่งตัวตามแฟชั่น การพนันหรือเสี่ยงโชค เป็นต้น จนทำให้ไม่มีเงินเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการกู้หนี้ยืมสิน เกิดเป็นวัฏจักรที่บุคคลหนึ่งไม่สามารถหลุดออกมาได้ ถ้าไม่เปลี่ยนแนวทางในการดำรงชีวิต

ซึ่ง ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล ได้กล่าวว่า "หลาย ๆ คนกลับมาใช้ชีวิตอย่างคนจน ซึ่งเป็นการปรับตัวเข้าสู่คุณภาพ" และ "การลงมือทำด้วยความมีเหตุมีผล เป็นคุณค่าของเศรษฐกิจพอเพียง"

นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ในฐานะรัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศ ได้กล่าวเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ในการประชุมสุดยอด The Francophonie Ouagadougou ครั้งที่ 10 ที่ Burkina Faso ว่า ประเทศไทยได้ยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่กับ "การพัฒนาแบบยั่งยืน" ในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านการเกษตรกรรม เศรษฐกิจ และการแข่งขัน ซึ่งเป็นการสอดคล้องเป้าหมายแนวทางของนานาชาติในประชาคมโลก โดยยกตัวอย่างการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ซึ่งเมื่อยึดหลักปรัชญาในการแก้ปัญหาสามารถทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ของไทยเติบโตได้

จริยธรรมของข้าราชการ จริยธรรมในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชา บรรยายโดย อาจารย์สันติ อภัยราช นิติศาสตรบัณฑิต การศึกษาศาสตรบัณฑิต ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ อาจารย์ 3 ระดับ 9 ผู้เชี่ยวชาญ การพูดในที่ชุมชน คนดีเมืองกำแพงเพชร ผู้ทำคุณประโยชน์ให้กับสังคมกำแพงเพชร ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร รองประธานสภาวัฒนธรรมภาคเหนือ ครุฑต้นแบบแห่งชาติ ครุฑภูมิปัญญาไทย ได้กล่าวไว้ดังนี้

จริยธรรมต่อตนเอง

1. เป็นผู้ที่มีศีลธรรม และประพฤติตนเหมาะสม
2. ซื่อสัตย์
3. มีทัศนคติที่ดีและพัฒนาตนเอง

จริยธรรมต่อหน่วยงาน

1. สุจริต เสมอภาค ปราศจากอคติ
2. ทำงานเต็มความสามารถ รวดเร็ว ขยัน ถูกต้อง
3. ตรงต่อเวลา

4. ดูแล รักษา และใช้ทรัพย์สินของทางราชการอย่างประหยัด

จริยธรรมต่อผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน

1. ร่วมมือ ช่วยเหลือ แนะนำ ทำงานเป็นทีม
2. เอาใจใส่ดูแลลูกน้อง
3. สร้างความสามัคคีในการปฏิบัติหน้าที่
4. สุภาพ มีน้ำใจ มีมนุษยสัมพันธ์
5. ละเว้นการนำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน

จริยธรรมต่อประชาชนและสังคม

1. ให้ความเป็นธรรมเอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ สุภาพอ่อนโยน
2. ประพฤติตนให้เป็นที่เชื่อถือแก่บุคคลทั่วไป
3. ละเว้นการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งมีมูลค่าเกินปกติวิสัยจากผู้มาติดต่อ

จริยธรรมในฐานะหัวหน้างาน

จริยธรรมพื้นฐานของหัวหน้างาน มี 11 ประการ คือ

1. ความซื่อสัตย์ต่อหน่วยงานแม่
2. ความซื่อสัตย์ต่อหน่วยงานของตน
3. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่
4. ความเสียสละ
5. รับผิดชอบในความสำเร็จและความล้มเหลวของหน่วย
6. ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี
7. สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในหน่วย
8. สั่งงานไม่เกินขีดความสามารถของหน่วยรอง
9. ตรงไปตรงมา
10. ยุติธรรม
11. ไม่เห็นแก่ตัว

จริยธรรมในฐานะฝ่ายบริการ และสนับสนุน

1. พึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
2. ปฏิบัติงานด้วยความละเอียดรอบคอบ
3. มีความรับผิดชอบ
4. พัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ
5. ประหยัดทรัพยากรของหน่วยงาน

6. ดำรงชีพให้เหมาะสมกับฐานะ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่สุรุ่ยสุร่าย
7. รักษาจรรยาวิชาชีพที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด
8. มีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับทุกคน

จริยธรรมในการทำงาน จากประสบการณ์

ข้อที่พึงละเว้น

1. ไม่นินทานาย หรือกล่าวถึงส่วนไม่ดีของนายให้ผู้ใดฟังทั้งสิ้น
2. ไม่พูดเรื่องส่วนตัวของนายให้ผู้อื่นทราบแม้คนใกล้ชิดในครอบครัวของเรา
3. ไม่ปิดบังเรื่องใดๆ กับนายแม้ความผิดของตัวเองก็ยอมรับผิดอย่างตรงไปตรงมา
4. ไม่ฟ้องนายในเรื่องที่เพื่อนร่วมงานหรือลูกน้องทำผิดพลาด บางเรื่องกลับต้องออกมารับหน้าแทนเสียเอง
5. ไม่เอาเปรียบเพื่อนร่วมงานในทุกเรื่อง
6. ไม่เห็นแก่ตัวเอาความดีใส่ตัวเพียงคนเดียว หรือโยนความผิดให้ผู้อื่น
7. ไม่มองหรือแสดงสีหน้าไม่พอใจนาย เมื่อนายใช้อารมณ์กับเรา
8. ไม่เถียงนายต่อหน้าผู้อื่น ใช้วิธีขออนุญาตชี้แจงเมื่อไม่มีคนอื่นแล้ว
9. ไม่ต้องให้นายสั่งไปเสียทุกเรื่อง
10. ไม่ก้าวก่ายเรื่องส่วนตัวของนาย
11. ไม่ทำหรือส่งเสริมหรือสนับสนุนให้นายทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนกฎหมายบ้านเมือง
12. ไม่ประพฤติดนินทาผิดศีลธรรม จริยธรรม ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายบ้านเมือง จนมีเรื่องเดือดร้อนมาถึงนาย
13. ไม่รับสินบนหรือของกำนัลในลักษณะสินบนจากบุคคลอื่น
14. ไม่ใช้หน้าที่และฐานะที่อยู่หน้าห้องนาย เพื่ออำนาจประโยชน์ให้แก่พวกพ้อง หรือคนในครอบครัว ในทางที่ไม่สมควร
15. ไม่นำพวกพ้องหรือคนในครอบครัวมาเป็นภาระให้นายช่วยเหลือ
16. ไม่ร้องขอความช่วยเหลือในเรื่องส่วนตัวใดๆ จากนาย ยกเว้น นายยื่นมือเข้าช่วยเหลือเอง
17. ไม่กีดกันบุคคลใดๆ ไม่ให้เข้าพบหรือติดต่อกับนาย ยกเว้นบุคคลที่นายสั่งไว้ (ไม่หวนนาย)
18. ไม่ตัดสินใจหรือออกความเห็นแทนนายในเรื่องที่บุคคลในหน่วยงานขอให้ถามนาย
19. ไม่แก้หนังสือของหน่วยรอง และส่งกลับคืนเสียเองก่อนนำเรียนนาย
20. ไม่ตอบนายว่า “ไม่ทราบ” อยู่เสมอๆ ควรใช้คำพูดว่า “ขออนุญาตไปตรวจสอบก่อน”
21. ไม่ใช่โทรศัพท์ของนาย หรือเวลาที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้นายไปติดต่อเรื่องส่วนตัว
22. ไม่ฉวยโอกาสแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวจากบุคคลที่มาติดต่อกับนายหรือแขกของนาย
23. ไม่เปิดเผยข้อราชการหรือการสั่งการของนายที่เป็นเรื่องลับ หรือเรื่องที่ไม่ควรเปิดเผยทั่วไป ให้แก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง
24. ไม่อ้างนายหรือคำสั่งนาย หรือทำให้ผู้อื่นเข้าใจว่าเป็นคำสั่งนาย ต่อผู้อื่นเพื่อประโยชน์ตน

25. ไม่ขออนุญาตไปทำธุระส่วนตัวโดยไม่คำนึงถึงความสำคัญของงานของนายในวันนั้น

ข้อที่พึงปฏิบัติ

1. กล่าวสรรเสริญความดีของนายต่อบุคคลอื่นเสมอ (ถึงแม้มีส่วนที่ไม่ดีอยู่บ้างก็จะพูดเฉพาะส่วนที่ดี)
2. รักษาความลับในเรื่องส่วนตัวของนาย
3. กล่าวพูด กล่าวถาม กล่าวแสดงความคิดเห็นทุกเรื่อง อย่างตรงไปตรงมา
4. เสนอแนะนายในการดูแลสวัสดิการและความก้าวหน้าของเพื่อนร่วมงานและลูกน้อง
5. ทำใจให้พร้อมที่จะรองรับอารมณ์โกรธหรือถูกตำหนิ ถูกตำหนิจากนาย (บางคน) โดยไม่แสดงออกซึ่งความไม่พอใจ
6. ชี้แจงเหตุผลให้นายทราบเมื่อนายอารมณ์เย็นลงแล้ว
7. ดูแลต้อนรับผู้มาติดต่อกับนาย และแขกของนายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ต้องให้นายสั่ง
8. ริเริ่มวาดภาพล่วงหน้าเสมอ สมมุติว่าถ้าเราเป็นนายเราจะต้องไปไหน ทำอะไรบ้างในวันนี้และพรุ่งนี้ ควรจะต้องรับรู้หรือเตรียมการอย่างไรบ้าง แล้วเราก็เตรียมแบบนั้นให้นายโดยไม่ต้องรอให้นายสั่งก่อนจึงทำ
9. ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี การพูดติดต่อประสานงานกระทำด้วยวาจาสุภาพ แต่งกายเรียบร้อยถูกระเบียบ มีวินัยในการแสดงการเคารพ ไม่ถือตัวว่าอยู่หน้าห้องนายแล้วไม่ต้องไหว้ใคร ทำตัวให้ผู้อื่นชื่นชม
10. ปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ ตามนโยบายของนาย เช่น ผู้ใดไม่ต้องการพูดโทรศัพท์ด้วย หรือไม่อยากให้เข้าพบ เป็นต้น ต้องรู้จักหาวิธีพูดปฏิเสธโดยนุ่มนวล ไม่ให้เขารู้สึกว่านายสั่งไว้
11. หากตรวจพบข้อผิดพลาดในหนังสือที่จะนำเรียนนาย ควรนำกลับไปถามนายรองคนสุดท้ายที่เซ็นเสนอขึ้นมาให้ท่านตัดสินใจและรับผิดชอบดำเนินการต่อไป ไม่ควรติดต่อกับเจ้าของ ยกเว้นเป็นคำผิดเล็กๆ น้อยๆ ที่ไม่ควรกวนนายรอง
12. มาถึงที่ทำงานก่อนนายและกลับหลังนายเสมอ
13. ใช้คำพูดที่เหมาะสมในการตอบผู้มาติดต่อในขณะที่นายพักผ่อนอยู่ หรือออกไปรับประทานอาหารกลางวันแล้วยังไม่กลับเข้าสำนักงาน
14. รีบติดต่อแจ้งให้นายทราบทันทีที่นายใหญ่เรียกพบ หรือมีบันทึกสั่งการในหนังสือ
15. ต้องเรียนรู้นิสัยใจคอของนายว่าสิ่งใดที่เราควรพูด ควรทำหรือไม่ แค่นั้น อย่างไร ในช่วงจังหวะเวลาใด

เทคนิคบางประการในการทำงานทั่วไป

1. สร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุกคนในหน่วยงาน
2. มีของขวัญเล็กๆ น้อยๆ ให้ทุกคนในหน่วยงาน เมื่อถึงวันเกิดหรือเทศกาลปีใหม่
3. ถ้าผู้อาวุโสโทรมาบอกว่าจะมาประสานเรื่องงาน จะเป็นฝ่ายเดินไปหาผู้อาวุโสเอง
4. ใช้หลักธรรมะในการปฏิบัติงานที่ใช้ประจำได้แก่

- 1) เราจะให้อภัย ไม่โกรธ ไม่หงุดหงิด ไม่อึดอัดขัดเคืองผู้ใด หรือเรื่องใด
- 2) เรามีส่วนเลวบ้างช่วงหัวเขา จงเลือกเอาส่วนที่ดีเขามีอยู่
- 3) แก่ที่คนอื่นยาก ต้องแก่ที่ใจเรา
- 4) กรรมบท 10 ได้แก่ กาย 3 (ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินิโคต) วาจา 4 (ไม่พูดปด ไม่พูดหยาบ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพ้อเจ้อ) ใจ 3 (ไม่คิดอยากได้ทรัพย์ผู้อื่น – โลภะ ไม่ผูกอาฆาต – โทสะ มีความเห็นถูกต้อง – โมหะ)
5. ซื่อสัตย์ จริงใจต่อนายและลูกน้องในหน่วยงาน ถือหลักรายงานนายทุกเรื่องกระจายข่าวสาร แลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อนร่วมงาน
6. รายงานเรื่องที่ทำการแทนนายทันทีที่ท่านกลับมา หรือเขียนโน้ตทิ้งไว้บนโต๊ะนาย
7. เมื่อหัวหน้าเรียกนาย ช่วยคิดและคาดเดาว่าจะเป็นเรื่องอะไร เสนอแฟ้มอะไรขึ้นไปหรือสอบถามเลข ให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่นาย เอาเรื่องเดิมมาให้ท่านทบทวน เสนอแนะจุดที่คิดว่าน่าจะเป็นปัญหา และคำตอบหรือคำชี้แจงหัวหน้า
8. แสดงการเคารพผู้อื่นด้วยความเคารพ ยิ้มแย้มแจ่มใส
9. รักษาหน้าใจเพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา เช่น การแก้หนังสือ การรับประทานของว่าง
10. ให้ความเห็นใจต่อความจำเป็นส่วนตัวของแต่ละคน ถามทุกข์สุข ถามการเดินทางไปกลับบ้าน เห็นใจ ไม่ใช้งานใกล้เวลากลับบ้าน
11. ก่อนเวลางาน หรือพักเที่ยง หรือเกินเวลางาน ถ้ามีงานด่วนมักจะพิมพ์เองทำเอง แล้วลูกน้องเขาก็มาช่วยเอง
12. ใช้คนให้เหมาะกับงาน รู้ว่าใครถนัดอะไร ไม่ถนัดอะไร สั่งแล้วทำไม่ถูก ใครควรดูว่าเขาเข้าใจผิด หรือเราสั่งไม่ชัดเจน
13. พูดกับลูกน้องที่เกร แบบสองต่อสอง สอบถามความจำเป็นส่วนตัว ขอให้คิดถึงส่วนรวมไม่เอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน ไม่ด่าว่าต่อหน้าคนอื่น
14. ไม่ทำลายบรรยากาศในสำนักงานด้วยการระบายอารมณ์ใส่ลูกน้อง
15. ขอโทษทุกคนเสมอ เมื่อความผิดพลาดนั้นเกิดจากเรา
16. ให้เกียรติด้วยคำพูดต่อผู้ที่มีอายุมากกว่า
17. ปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างทุกเรื่องที่คนทั่วไปมักจะปฏิบัติย่อหย่อน เช่น การตรงต่อเวลาในการเข้าทำงาน เข้า พักกลางวัน และเวลากลับบ้าน การไม่ใช้โทรศัพท์ของหน่วยงานติดต่อเรื่องส่วนตัว การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของโต๊ะทำงาน การประหยัดไฟฟ้าด้วยการปิด - เปิดไฟ/เครื่องปรับอากาศ ตามเวลาที่กำหนด การไปร่วมฟังธรรม การไม่กั๊กนี้ยืมสิน ไม่เล่นหวยไต้ดินในที่ทำงาน ไม่สวมรองเท้าแตะออกนอกห้องทำงาน ใช้ห้องน้ำแล้วราดให้เรียบร้อยช่วยปิดก๊อกที่ปิดไม่สนิท ช่วยเก็บถ้วยจานที่ลูกน้องบริการของว่างบนโต๊ะทำงาน ช่วยปิดสำนักงานหน้าต่างประตูเมื่อจะกลับบ้าน เช่นแฟ้มแล้วเดินเอาไปให้ลูกน้องที่โต๊ะ รับทำเรื่องด่วนทันทีที่เห็น ไม่รอให้ลูกน้องนำมาให้ตามขั้นตอน เช่นแฟ้มทันทีที่ลูกน้องนำมาวางไม่ให้เรื่องแช่อยู่ที่โต๊ะเรา ไม่ใช้ลูกน้องทำธุระส่วนตัวมากจนเกินควร

18. ลูกน้องปฏิบัติไม่ถูกไม่เหมาะสมด้วยเรื่องใด ไม่ต่อว่าทันที ดูที่ตัวเราก่อนว่าสั่งผิดหรือเปล่า พูดหรือเขียนไม่ชัดเจนหรือเปล่า ถ้าตรวจสอบแล้วเราไม่ผิด จะใช้วิธีสอนและอธิบายในสิ่งที่ถูกให้ฟัง
19. ไม่โทษลูกน้องเมื่อนายตำหนิ เนื่องจากเอกสารผิดพลาดเพราะเราก็มีส่วนในการตรวจผ่านไป
20. หน้าห้องนายแก้หนังสือเรา ถ้าเราผิดจริงยอมแก้โดยคุณและขอบคุณเขาที่ช่วยดูไม่โกรธ แต่ถ้าเขาผิด ขึ้นไปอธิบายให้ฟังหรือเขียนโน้ตชี้แจง ขออนุญาตยืนยันตามเดิมยกเว้นนายสั่งแก้
21. เรื่องด่วนที่สุด สำคัญจริง ๆ ต้องรู้วิธีลดขั้นตอน ทั้งการเสนอเซ็น และการให้มาเร็วไปส่งหนังสือถึงตัวผู้ดำเนินการต่อ ไม่ยึดติดกับระเบียบปฏิบัติจนเกินไป
22. ให้เกียรติหน้าห้องนายในการตรวจแก้หนังสือ ถึงแม้เขาจะอาวุโสน้อยกว่า ถือว่าเขาช่วยไม่ให้หนังสือของหน่วยผิดพลาด
23. ไม่แก้ร่างหนังสือของลูกน้องโดยฉีกทิ้งทั้งฉบับหรือร่างใหม่ทั้งหมด พยายามใช้กระดาษของเขาและข้อความของเขาให้มากที่สุด เพื่อรักษาน้ำใจและเสริมสร้างกำลังใจ
24. การแก้ร่างหนังสือหากงานไม่ยุ่งมากจะพยายามแก้ไขร่างที่ลูกน้องเขียนมาทุกเรื่อง จะไม่ใช้วิธี “พูดอย่างเดียว” ว่าให้ไปปรับอย่างนั้นอย่างนี้ เพื่อให้ลูกน้องไม่อึดอัดและบ่นในใจว่า “ก็ผมคิดได้แค่นี้จะให้แก้อย่างไรก็เขียนมาสิ” และเพื่อให้เขามีตัวอย่างเก็บไว้ดูด้วยว่าเราคิดอย่างไรเขียนอย่างไร
25. สนับสนุนลูกน้องที่หารายได้พิเศษโดยสุจริต ไม่เบียดบังเวลางานจนเกินไป เช่น ช่วยซื้อของที่นำมาขายนอกเวลางาน เป็นต้น
26. กล่าวชมเชยและขอบคุณลูกน้องเสมอๆ
27. ดูแลให้มีเครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำงานของลูกน้องอย่างเพียงพอไม่สั่งงานอย่างเดียว
28. ใช้งานลูกน้องออกนอกหน่วย ให้ค่าอาหาร ค่าน้ำมันรถ และใช้ในเส้นทางกลับบ้าน
29. รีบแจ้งเรื่องสำคัญเร่งด่วน ที่เกี่ยวข้องกับกำหนดการปฏิบัติของนายให้หน้าห้องทราบทางโทรศัพท์ในขั้นต้นก่อน แล้วจึงทำงานหนังสือ

ข้อคิดบางประการในการทำงานเกี่ยวกับการเงิน

1. มีความรู้สึกต่อเงินของหน่วยงานเสมือนหนึ่งเป็นผู้เก็บรักษาเศษกระดาก (ไม่มีค่าสำหรับเรา) แต่ต้องเก็บรักษาให้ดีเหมือนธนาคารรับฝากเงินคนอื่น
2. เก็บเงินของหน่วยงานกับเงินส่วนตัวคนละกระเป๋า คนละบัญชี เพื่อป้องกันการครหา
3. เงินแก้ปัญหาของผู้บังคับบัญชา ต้องสนับสนุนให้หน่วยเกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว ทันเวลา ไม่กำหนดข้อปฏิบัติด้านเอกสารยับยั้งเกินไป เพื่อมุ่งแต่จะป้องกันตนเองไม่ให้ถูกกล่าวหาว่า ทุจริต หรือไม่รอบคอบ
4. ทำหน้าที่ถือเงินของหน่วยงาน ถ้าออกเงินให้กู้ (ถึงแม้จะเป็นเงินส่วนตัว) จะทำให้ภาพพจน์เสียได้ อาจถูกมองว่านำเงินหน่วยมาให้กู้กินดอกเบี้ย
5. เจ้าหน้าที่การเงินเป็นผู้หนึ่งที่ช่วยสร้างและบำรุงขวัญของข้าราชการในหน่วยได้ เพราะทุกคนย่อมต้องการได้รับเงินโดยเร็ว ไม่ว่าจะเป็นเงินเดือน เงินตกเบิก เงินค่าเช่าบ้าน เงินค่ารักษาพยาบาล เงินค่าเล่าเรียนบุตร เป็นต้น ฉะนั้นพึงปฏิบัติงานเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ให้รวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

6. ข้าราชการบางคนติดภารกิจสำคัญไม่สามารถไปเซ็นรับเงินด้วยตนเองได้ อาจขอให้ผู้อื่นมาเซ็นรับแทน เรื่องนี้ถ้าพออนุโลมได้น่าจะให้รับแทนได้ ไม่ทำตัวเป็นไม้บรรทัดเหล็กตรงเป๊ะ
7. ไม่ทำงานป้องกันตนเองจนเกินไป โดยไม่คำนึงถึงภารกิจของหน่วยหรือความเดือดร้อนของข้าราชการในหน่วยงาน
8. ไม่ห่วงเรื่องส่วนตัวมากกว่างานในหน้าที่ เช่น ลาหยุด 3 วัน เพื่อดูหนังสือเตรียมสอบวิชาที่กำลังเรียน นอกเวลาราชการ ทำให้งานในส่วนที่รับผิดชอบอยู่ต้องชะงักงันไป 3 วัน หรือบางครั้งเกินกำหนดส่งประจำงวดหรือประจำเดือน กลายเป็นล่าช้าไปอีก 1 งวด หรือ 1 เดือน
9. ไม่สะสมเรื่องไว้ทำพร้อมกันครั้งเดียวหลายเรื่อง ทั้งที่เรื่องนั้นสามารถแยกทำทีละรายได้ ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ยื่นเรื่องก่อน – หลัง
10. ไม่เลือกปฏิบัติกับคนที่คุ้นเคยกันโดยทำเรื่องให้เร็วหรือทำเรื่องให้ก่อน และไม่ดึงเรื่องของคนที่ไม่ชอบกันให้ช้า ควรแยกความรู้สึกส่วนตัวกับบุคคลต่างๆ ออกจากความรับผิดชอบงานในหน้าที่

พฤติกรรมตัวอย่างที่เห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่มีคุณธรรมและจริยธรรม

1. พาผู้ใต้บังคับบัญชาไปวัดฟังธรรมและนั่งสมาธิ
2. ให้หัวหน้าแผนกไปติดตามดูลูกจ้างที่ขาดราชการไปหลายวัน ทราบว่าที่บ้านถูกน้ำท่วมจึงทำเรื่องขอความช่วยเหลือจากทางราชการและรวบรวมความช่วยเหลือขึ้นต้นภายในหน่วย
3. ยอมรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายไม่ถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่
4. สนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาให้เข้าศึกษาอบรมหลักสูตรต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้
5. แยกเรื่องงานออกจากความขัดแย้งส่วนตัวได้
6. ถือว่าความสำเร็จของงานมาจากความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน
7. ไม่ปล่อยให้งานค้างคั่ง ตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องพร้อมให้ข้อมูลแก่ผู้บังคับบัญชาเสมอ
8. ได้รับสินน้ำใจจากผู้มาติดต่อ นำเข้าเป็นส่วนรวมไม่เก็บไว้คนเดียว
9. เก็บเงินที่ผู้รับเงินทำตกไว้คืนให้เจ้าของ
10. ไม่ใช้อารมณ์ในการทำงาน ไม่ใช้อำนาจจ้องหรืออารมณ์ร้ายกับผู้ใต้บังคับบัญชา
11. เป็นครูของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ ไม่สั่งการหรือควบคุมอย่างเดียว
12. แสดงความชื่นชมผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งต่อหน้าและลับหลัง
13. ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ นำมาบอกผู้ใต้บังคับบัญชาให้รู้ด้วย
14. ประดิษฐ์ดอกไม้มอบให้ลูกน้องในวันเกิด
15. เยี่ยมให้กำลังใจข้าราชการที่ป่วย รวมทั้งบิดา - มารดา ของข้าราชการที่ป่วยนอนโรงพยาบาล
16. สวดมนต์ไหว้พระและแผ่เมตตาทุกเช้าก่อนเริ่มงาน
17. ปกป้องลูกน้องที่ดีเมื่อทำงานผิดพลาดในบางครั้ง
18. ปฏิบัติงานก่อนและหลังเวลาราชการ (มาทำงาน 07.00 – 18.00 น.)
19. กล้ารับผิดชอบงานที่ลูกน้องทำเสมอ
20. ต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิของผู้ใต้บังคับบัญชา

21. มาทำงานตรงต่อเวลาและไม่กลับก่อนเวลา
22. ช่วยดูแลไม่ให้เพื่อนร่วมงานใช้วัสดุสิ้นเปลืองเกินจำเป็น และไม่ใช้วัสดุของทางราชการไปทำงานส่วนตัว เช่น การถ่ายเอกสาร เป็นต้น
23. ช่วยปิดไฟฟ้าเมื่อหยุดพักทำงาน
24. ข้าราชการเข้าใหม่ผู้หนึ่ง ใช้ความเป็นข้าราชการไปทำมาหากินโดยมิชอบ เพื่อนำเงินทองมาเที่ยวเตร่เลี้ยงเพื่อนฝูงจนเกิดเหตุ ผู้บังคับบัญชาได้ลงโทษพอควรแก่เหตุและให้โอกาสปรับปรุงตัว และกระตุ้นเตือนเพื่อนร่วมงานอย่าได้ซ้ำเติม ขอให้ช่วยเป็นกำลังใจและให้โอกาสแก่ข้าราชการผู้นั้นทำให้ข้าราชการผู้นั้นมีกำลังใจที่จะแก้ไขปรับปรุงตัว จนเป็นข้าราชการที่ดีในที่สุด
25. เมื่อมีข้าราชการมีเหตุจำเป็น ก็จัดเวรแทนกัน
26. มีความเป็นธรรมในการพิจารณาบำเหน็จประจำปี โดยพิจารณาจากการทำงานทั้งปี ไม่ได้ดูเฉพาะใกล้ๆ เวลาพิจารณาบำเหน็จ
27. เรียกผู้ใต้บังคับบัญชาไปตักเตือนตัวต่อตัว ด้วยคำพูดแสดงความห่วงใย ไม่ประจานต่อหน้าผู้อื่น
28. ข้าราชการผู้หนึ่งพบเห็นอุปกรณ์ของทางราชการชำรุด ก็ซ่อมให้ด้วยความรู้ความสามารถของตนด้วยใจ โดยไม่คิดว่าธุระไม่ใช่
29. จ่ายเงินให้ลูกน้องเกินไป 500 บาท ลูกน้องผู้นั้นได้นำเงินมาคืนให้
30. ผู้บังคับบัญชาท่านหนึ่ง ปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาเหมือนพ่อแม่ที่ห่วงใยลูกหลาน ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยใจจริง และห่วงใยไปถึงครอบครัวและบุตรหลาน
31. ผู้บังคับบัญชาท่านหนึ่งมีความเป็นธรรมในการปกครองบังคับบัญชา ผู้ใดทำงานดีท่านจะยกย่องและให้ความดีความชอบตามความเหมาะสม ผู้ใดทำงานไม่ดี ไม่มีผลงานท่านจะกล่าวตักเตือนและพิจารณาผลงานตามความเป็นธรรม ผู้ใต้บังคับบัญชาบางรายพยายามประจบประแจงทั้งๆ ที่ตนไม่มีผลงานแต่ท่านก็ไม่หลงกลทำให้เสียความเป็นธรรมแต่อย่างใด

พฤติกรรมตัวอย่างที่เห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่มี หรือขาด หรือด้อย คุณธรรมและจริยธรรม

1. ทราบข้อมูลใหม่ๆ แต่ไม่บอกเพื่อนร่วมงาน
2. ไม่ให้ความร่วมมือให้ข้อมูลแก่ผู้อื่น จะเก็บไว้เรียนกับผู้บังคับบัญชาเอง
3. เอาแต่พวกพ้อง พุดจาไม่ดีในการใช้งาน ผู้ใต้บังคับบัญชามีปัญหาส่วนตัวซึ่งทำให้กระทบถึงการทำงาน แต่ไม่สอบถามทุกข์สุขกลับรายงานผู้บังคับบัญชาชั้นสูงเพื่อลงโทษเลย
4. ใช้พระเดชมากกว่าพระคุณ ถือความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่ ไม่ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
5. ไม่มีจุดยืนของตัวเอง ขาดความเชื่อมั่นไม่กล้าตัดสินใจ
6. ไม่กล้าลงโทษผู้ใต้บังคับบัญชาที่ละทิ้งงาน
7. เป็นเจ้าหน้าที่เบิกค่ารักษาพยาบาลและค่าเล่าเรียน แต่มักจะพุดจาไม่ไพเราะเอาแต่ใจ จนคนงานและลูกจ้างไม่กล้าติดต่อด้วย ต้องติดต่อผ่านเจ้าหน้าที่คนอื่น
8. ยักยอก ปลอมแปลงเอกสาร ปลอมลายเซ็นผู้บังคับบัญชา
9. พิจารณามำเหน็จไม่เป็นธรรม งานค้างค้ำทำงานไม่ตรงต่อเวลาแต่ได้รับการปูนบำเหน็จ

10. พูดจาไม่เรียบร้อย เสียงดัง ข่มขู่ข่มขืนหัวผู้อื่น ขอบนำปมด้อยของผู้อื่นมาล้อเลียน ขอบนินทา ยุแหยง ตะแคงรัวให้ผู้อื่นทะเลาะกัน
11. ปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาแบบระบบอาญาสิทธิ์ ใช้อารมณ์ ไม่เป็นกลางในการตัดสินใจ
12. สั่งงานข้ามชั้นไม่สั่งตามสายการบังคับบัญชา
13. พูดคำด่าคำ เช่น โง่ บ้า ปัญญาอ่อน สมอหงา ปัญญาควาย
14. หวงความรู้ หวงข้อมูล ไม่ยอมบอกให้เพื่อนร่วมงานทราบ เพราะเกรงว่าเพื่อนร่วมงานจะดีเด่นกว่า
15. เชื่อและฟังคนใกล้ชิดมากเกินไป ทำให้เสียการปกครอง
16. บางคนทำผิดร้ายแรงแต่ไม่ลงโทษหรือลงโทษเบา แต่บางคนทำผิดเล็กน้อยหรือด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และไม่ใช้ความผิดร้ายแรง กลับได้รับโทษหนัก
17. เอาความดีใส่ตนโดยที่ตนเองไม่ได้ทำงานนั้นเอง
18. ผู้บังคับบัญชาบางคนไม่ชอบพอใครเป็นส่วนตัว พยายามหาทางขัดขวางหรือทำลายให้เสียหาย
19. นำปัญหาของผู้อื่นไปเล่าให้คนอื่น ๆ ฟังในลักษณะนินทา แทนที่จะสงสารหรือคิดช่วยเหลือ
20. โก่งกินกันเป็นกลุ่มๆ
21. มาทำงานสาย กลับก่อน ลาค้างวัน ขอบเดินคุยตามห้อง เวลาทำงานลงไปกินข้าว เวลาคนอื่นทำงานก็นั่งหลับ ทำงานส่วนตัวในที่ทำงาน ทำงานราชการเป็นงานอดิเรก ไม่เคยให้คำปรึกษาแก่ลูกน้อง ไม่สนใจว่าลูกน้องมีปัญหาอะไร
22. เมื่อย้ายมารับหน้าที่ใหม่ นำพวกพ้องตามมาด้วยกลุ่มหนึ่ง และร่วมกันทำการไม่โปร่งใส
23. ลูกน้องไปส่งหนังสือนอกหน่วย รถจักรยานยนต์ล้มได้รับบาดเจ็บ รถเสียหาย หัวหน้ากลับเรียกมาตำ หว่าทำงานโดยความประมาทแทนที่จะให้กำลังใจ
24. คนที่ทำงานขยันมากไม่ได้รับบำเหน็จ 2 ชั้น แต่เด็กของนายที่ไม่ค่อยทำงานเท่าไรนายกลับให้ 2 ชั้น
25. ขอบบังหลวงเป็นประจำ สร้างหนี้สินมากมาย
26. ผู้บังคับบัญชาบางคนพยายามสร้างความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับลูกน้องผู้หญิงที่หน้าตาดี
27. ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ทั่วถึง ให้ความสนใจสนทนสนมเฉพาะกลุ่ม
28. มีอคติลำเอียง มีความอยุติธรรม ขาดเมตตาธรรม ขาดภาวะผู้นำ ให้สิทธิประโยชน์แก่คนใกล้ชิด ตัดสินใจไม่เด็ดขาด
29. ผู้ร่วมงานบางคนหวงงาน เอาเปรียบผู้อื่น ทำงานหยิบโหย่ง ขอบทำงานเอาหน้า ชอบการหมกเม็ด
30. นินทาเพื่อนร่วมงาน หาทางขัดแย้งขัดขานผู้อื่น
31. เอาเปรียบทางราชการ มาสายกลับก่อน ใช้วัสดุของทางราชการไปทำประโยชน์ส่วนตัว
32. ไม่ให้ความร่วมมือในการประหยัดพลังงานของหน่วยงาน
33. เพื่อนร่วมงานมีงานเข้ามามากจะไม่ยอมช่วยเหลือ แต่ถ้านงานของตัวเองเข้ามามาก ก็จะบ่นมากมาย เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาแบ่งงานของตนเองให้แก่ผู้อื่น
34. ผู้บังคับบัญชาท่านหนึ่ง ปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาโดยใช้อำนาจตามความพอใจของตนไม่เคยฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา หากไม่พอใจใครจะคอยหาโอกาสขัดขวางและทำลายให้เกิดความ

เสียหายโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง จนทำให้ข้าราชการดี ๆ ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเกิดความท้อแท้
อย่างมาก

35. บางคนหาทางก้าวหน้าโดยอาศัยคนรู้จัก โดยไม่คำนึงถึงใครมาก่อนมาหลัง
36. ผู้บังคับบัญชาบางคนใจแคบ ไม่ค่อยซื้ออะไรเลี้ยงลูกน้อง แต่ชอบกินของลูกน้องเป็นประจำ กว่าจะ
เลี้ยงลูกน้องบ้างก็ต้องถูกลูกน้องพูดจากถากถางเสียก่อน
37. เป็นผู้บังคับบัญชา แต่พูดจาหยาบคายไม่น่าเคารพ
38. ผู้เป็นหัวหน้างานควรมีความรับผิดชอบ เมื่อลูกน้องทำผิดพลาดควรจะรับผิดชอบด้วยเพราะหัวหน้า
งานก็เซ็นผ่านไม่น่าอ้างว่าไม่เห็น หรือโทษว่าลูกน้องเป็นคนทำ ควรรับผิดชอบโดยไม่ใช้รับชอบอย่าง
เดียว
39. ข้าราชการบางคนดื่มสุราเป็นอาเจิน ไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว เล่นการพนันในวันเงินเดือนออก
40. แก่งแย่งชิงดี อิจฉาริษยาในวงราชการ
41. ข้าราชการบางคน ไม่อุทิศกำลังกายกำลังใจในการปฏิบัติงาน เมื่อไม่สมหวังก็เริ่มจะเกเร
ลาป่วย ทำงานตอนเช้าตอนบ่ายหาย
42. ข้าราชการบางคนไม่ตั้งใจทำงานแต่พยายามเอาตัวรอดโดยการประจบประแจง เช่น นำสิ่งของมาให้
ผู้บังคับบัญชา หรือพูดยกย่องผู้บังคับบัญชาโดยไม่เป็นจริง
43. มีความประพฤติเสื่อมเสียทางเพศ ตนเองมีครอบครัวแล้ว แต่ยังชอบคบกับคนต่างเพศอย่างใกล้ชิด
จนเกินควร เช่น ไปไหนมาไหนด้วยกันตามลำพัง เป็นต้น

5. ข้อมูลบริบทชุมชน

ประวัติหมู่บ้านเชียงเพ็ง

หมู่บ้านเชียงเพ็ง เป็นชื่อของบุคคลที่มาตั้งหมู่บ้านคือพ่อใหญ่เชียงเพ็ง โดยมีเรื่องเล่ากันว่า เดิมที
เป็นชาวบ้านฝั่ง บ้านถิ่น (เหนือดงอาฮาม) ต้องการจะหาที่อุดมสมบูรณ์ทางการเกษตร จึงได้ออกเดินทาง
จากบ้านทางทิศใต้ของหมู่บ้านฝั่ง บ้านถิ่น เลยมพบหนองน้ำที่กว้างใหญ่แห่งหนึ่งอยู่กลางป่าที่หนาทึบ
เห็นว่าทำเลเหมาะสมที่จะทำการเกษตร ปลูกข้าว จึงย้อนกลับไปที่บ้านฝั่ง บ้านถิ่นไปรับลูกเมียและ
น้องชาย (เมียพ่อใหญ่เชียงเพ็งชื่อ แม่ใหญ่อ่อน) มาปลูกบ้าน ห่างจากหนองน้ำที่ว่าประมาณ 500 เมตร
ทั้งสองครอบครัวช่วยกันถากถางป่า เพื่อปลูกข้าวอยู่ในละแวกหนองน้ำ ข้าวกล้าในไร่นาถึงออกงามดี
พอถึงฤดูฝนช่วงเดือนเก้า เดือนสิบ น้ำในหนองนั้นเอ่อล้นขึ้นท่วมข้าวตายหมด พ่อใหญ่เพ็งเลยโอตครวญ
ว่าหุบแล้วอว ข้าวในไร่นาเราตายหมด ถึงได้เรียกหนองนี้ว่า หนองบ่อหุบ ปัจจุบันคือหนองบ่อหุบ

หลังจากนั้นพ่อใหญ่เชียงเพ็งก็ได้บอกกับลูกกับเมียตลอดทั้งอวว่า จะออกเดินทางหาทำเลใหม่
พอรุ่งเช้าพ่อใหญ่เชียงเพ็งก็ออกเดินทางไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ก็ไปเจอที่เหมาะสมอีกแห่งหนึ่ง และ
มีหนองน้ำเล็กๆ อยู่กลางป่าทึบเป็นที่ราบ เห็นว่าเหมาะสมเป็นที่จะสามารถทำการเกษตรปลูกข้าวก็เลย
ย้อนกลับไปรับเมียและน้องชายมาปลูกกระท่อมพักอาศัย อยู่ที่หนองน้ำเล็กๆ แห่งนั้น ก็ทำการปลูกข้าว
เรื่อยมา ประมาณ 3-4 ปี ลูกหลานของพ่อใหญ่เชียงเพ็งก็มีครอบครัวเพิ่มขึ้น ครั้นต่อมาลูกหลานป่วยโซ
(ไม่สบาย) พ่อใหญ่เชียงเพ็งก็ได้ออกหาสมุนไพรตามป่ามาฝน มาแช่และต้มให้ลูกหลานกิน พ่อใหญ่

เชียงเพ็งเห็นว่าตรงที่ปลูกข้าวนั้นไม่เหมาะสม จึงออกจากหนองนั้นแล้วได้ตั้งชื่อหนองนั้นว่า หนองบักไซ จนถึงปัจจุบัน ครั้นต่อมาจึงอพยพมาอยู่เหนือวัดทุ่ง เหตุที่มาอยู่ตรงนี้ก็ให้เห็นซากวัว หัวควายมากมาย อยู่ตรงหนองน้ำ (เรียกหนองหัวควายในปัจจุบัน) แล้วได้ขยายครอบครัวออกไปเรื่อยๆ อยู่มาพอใหญ่ เชียงเพ็งได้คิดสร้างหอคอยป้องกันโจรผู้ร้ายอยู่บนยอดไม้สูง ปัจจุบันก็คือดอนปู่ตา จึงได้เรียกชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า ดอนหอ และได้ปลูกศาลขึ้นในดอนหอ ท่านได้เชิญเจ้าป่าเจ้าเขามาสิงสถิตอยู่ในศาลาแห่งนั้น เพื่อให้ปกป้องคุ้มครองดูแลลูกหลาน ตลอดจนผู้คนที่อยู่ในหมู่บ้าน พอถึงสิ้นปีท่านจะทำอาหารไปเส้นไหว้เป็นประจำทุกๆ ปี

อยู่ต่อมาทางการจัดให้มีชื่อแซ่หรือนามสกุล พ่อใหญ่เชียงเพ็งจึงให้ลูกหลานท่านคิดนามสกุล โดยให้ออกเดินทางไปตามป่าดง พอไปถึงลำเซบายเป็นเวลาเที่ยงพอดี ลูกหลานพ่อใหญ่เชียงเพ็งก็เลยพักกินข้าวที่หาดทรายไต้งมหาย ปู ปลา ในลำเซบายขึ้นมาทำอาหาร หลังจากกินข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว หลานพ่อใหญ่เชียงเพ็งคนหนึ่งก็คิดขึ้นมาว่าเรามากินข้าวที่เนินทรายต้องเอานามสกุลเนินทราย จากนั้นมีคนที่ไม่เห็นด้วยอยู่สองคนได้ลงเรือพายไปตามลำเซบายเพื่อไปหานามสกุลต่อไป ขณะพายเรือไปตามลำเซบายได้ไปเจอชั้นของสัมฤทธิ์กับพระพุทธรูปวางอยู่บนแพไม้ คลื่นน้ำไหลซัดโยกขึ้นลง หลานพ่อใหญ่เชียงเพ็งก็อุทานว่า ได้นามสกุลแล้ว กลุ่มนี้เลยมีนามสกุลว่า ชั้นสัมฤทธิ์ จนถึงปัจจุบัน

ต่อมาชาวบ้านได้ตั้งสำนักสงฆ์ขึ้นอยู่ตรงวัดทุ่งปัจจุบัน ที่เล่ามานั้นเป็นเวลานานประมาณ 400 ปีเศษ ต่อมาเมื่อปีพุทธศักราช 2457 ทางราชการได้ตราพระราชบัญญัติ ลักษณะการปกครองท้องถิ่นขึ้น บ้านเชียงเพ็งได้ถูกยกฐานะเป็นเขตปกครองหมู่บ้านที่ 12 ตำบลโพธิ์ไทร อำเภอชุมพุก (ภายหลังเปลี่ยนเป็นอำเภอคำเขื่อนแก้ว) จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านปกครองหมู่บ้านตามลำดับ ดังนี้

1. นายพัว เนินทราย
2. นายโคตร เนินทราย
3. นายมา เนินทราย
4. นายตา เนินทราย
5. นายสีบุญ เนินทราย
6. นายมี พลเมือง
7. นายเจริญ จันทุทิน
8. นายพัน เนินทราย
9. นายพรเทพ รูปหล่อ
10. นางมะลิจิตร เอกตาแสง

ปี พ.ศ. 2515 อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดอุบลราชธานี ได้ยกฐานะเป็นจังหวัดยโสธร โดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 70 ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2514 แบ่งการปกครองเป็น 8 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ คือ

1. อำเภอเมืองยโสธร
2. อำเภอเลิงนกทา

3. อำเภอกุศชุม
4. อำเภอคำเขื่อนแก้ว
5. อำเภอมหาชนะชัย
6. อำเภอทรายมูล
7. อำเภอป่าติ้ว
8. อำเภอค้อวัง
9. อำเภอไทยเจริญ

สำหรับอำเภอป่าติ้วมีการปกครองเป็น 5 อำเภอคือ

1. ตำบลโพธิ์ไทร
2. ตำบลกระจาย
3. ตำบลศรีฐาน
4. ตำบลโคกนาโก
5. ตำบลเชียงเพ็ง

ตำบลเชียงเพ็ง แบ่งการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ 1,7 บ้านเชียงเพ็ง

หมู่ 2 บ้านเซ

หมู่ 3 บ้านโนนม่วง

หมู่ 4 บ้านเซซ่ง

หมู่ 5 บ้านโนนตูม

หมู่ 6 บ้านท่าลาด

ต่อมาเมื่อสมัยที่ นายเจริญ จันทุทิน เป็นผู้ใหญ่บ้าน บ้านเชียงเพ็งหมู่ 1 ได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งกำนันตำบลเชียงเพ็งคนแรก เมื่อ พ.ศ. 2531 ทางราชการได้ประกาศแบ่งการปกครองหมู่บ้านเชียงเพ็งเป็น 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 และหมู่ 7 มี นายบิน คมกล้า ได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 คนแรก อยู่ในตำแหน่งจนเกษียณอายุราชการ พ.ศ. 2542 นายทวี เข้มพันธ์ ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 จนถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2540 นายเจริญ จันทุทิน เกษียณอายุราชการ นายพันธ์ เนินทราย ได้รับการเลือกตั้งเป็นกำนันตำบลเชียงเพ็งแทน อยู่ในตำแหน่งครบวาระ 5 ปี

ปี พ.ศ. 2544 นายพรเทพ รูปหล่อ ได้รับเลือกตั้งเป็นกำนันต่อจนถึงปี 2548 นายพรเทพได้ขอลาออกจากราชการเพื่อไปสมัครเป็นรองนายก อบต. เชียงเพ็ง ตำแหน่งกำนันว่างลงจึงมีการเลือกตั้งใหม่เมื่อเดือนมิถุนายน 2548 ผู้ได้รับการเลือกตั้งคือ นางละลิจิตร เอกตาแสง ซึ่งเป็นกำนันหญิงคนแรกของตำบลเชียงเพ็งและของอำเภอป่าติ้ว จนถึงปัจจุบัน

สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

หมู่บ้านเชียงเพ็งตั้งอยู่ในพื้นที่ราบสูง น้ำไม่ท่วมขัง มีถนนในหมู่บ้านที่เรียงเป็นแถว เป็นแนวสวยงาม ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย อยู่ติดกับลำน้ำเซบาย มีน้ำประปา มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน ไม่มีภูเขา คนรักสงบส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดที่สำคัญอยู่ 3 แห่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ อาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตรเป็นหลัก

วัฒนธรรม/ประเพณีชุมชนบ้านเชียงเพ็ง

พอใหญ่หนู เนินทราย เล่าถึงการก่อตั้งหมู่บ้านเชียงเพ็ง ประเพณีและความเชื่อของคนในชุมชนเท่าที่จำได้ว่า เดือนมกราคม เป็นบุญเบิกบ้าน ชาวบ้านจะเชื่อว่าการทำบุญเบิกบ้านเพื่อให้บ้านเมืองไม่มีภัย เพื่อให้ผู้คนในชุมชนมีความสุข ความเจริญ พิธีกรรมผู้นำชุมชน ตัวแทนแต่ละคุ้มในหมู่บ้านจะออกเผ่ข้าวเปลือกแล้วนำมารวมกันในศาลากลางบ้าน หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ คนในชุมชนส่วนมากเอาข้าวขึ้นเล้าหรือเก็บไว้ในยุ้งฉาง ชาวบ้านจะนิมนต์พระมาเจริญพระพุทธมนต์ ฟังเทศน์ กลางคืนจะมีมหรสพตอนเช้าจะร่วมกันทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ เป็นเสร็จพิธี

เดือนมีนาคม จะทำบุญพระเวส เป็นบุญประจำของชุมชน ที่ยังรักษาไว้ พิธีกรรมจะแห่พระเวสเข้าเมือง กลางคืนมีสามหาชาติ นิมนต์พระมาเทศน์ จะมีการเตรียมงานก่อนวันแห่พระเวส จะมีการแห่ข้าวพันก้อน เอาข้าวเหนียวหนึ่งป็นเป็นก้อนเสียบไม้ให้ถึง 1,000 ไม้ ถือแห่ในขบวนพระเวส ขบวนพระเวสต้องประกอบไปด้วย ช้าง ม้า มีคนที่ถูกคัดเลือกในชุมชนมาแต่งตัวเป็น กัญหา ซาลี ซึ่งหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกก็จะเป็นเด็กอายุประมาณไม่เกิน 7-8 ปี มีพรหมณ์ ชุมชนจะเลือกคนแก่ที่มีอายุ ส่วนพระเวสสันดร จะใช้รูปแทน ในขบวนก็จะมีการฟ้อนรำ ฟ้อนกองตุ๋ม แห่กองยาวเข้าวัด กลางคืนก็จะมี การฟังเทศมหาชาติ มาลัยหมื่น มาลัยแสน เวลา 3 ทุ่มถึงตี 3 จากตี 3 ถึงเข้าฟังเทศน์สังกษ

พอใหญ่หนูเล่าว่าถ้าแห่และทำไม่ถูก ในพิธีแห่พระเวสจะเกิดอาเพศขึ้นกับหมู่บ้านอาจจะเป็นลมฝน ทำให้บ้านเรือนพัง เกิดพายุในขบวนจะมีคนเฒ่า คนแก่ คนหนุ่ม คนสาว เด็กๆ ในแต่ละครอบครัวแต่ละคนก็จะทำขึ้นเงิน ชันทอง เพื่อเชิญพระเวสเข้าบ้าน เข้าเมือง สำหรับข้าวพันก้อนเป็นกลของคนโบราณเพื่อบูชาข้าวนั้นเอง

เดือนเมษายน บุญสงกรานต์ ตบพระทราย แห่ดอกไม้ พิธีกรรมในวันที่ 13 เมษายน ขึ้นสื่ค่าของทุกปี ถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย ก็จะทำพิธีตักบาตร สงน้ำผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้หลักผู้ใหญ่ ปู่ย่า ตายาย บิดามารดา เพื่อขอพร ขอมาที่เราอาจจะล่วงเกินท่านทั้งกาย วาจา ใจ ในรอบปีที่ผ่านมา พิธีกรรมในวันที่ 14 เมษายน สื่ค่า สงน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ในหมู่บ้าน บ้านใดก็ตามที่มีพระพุทธรูปปางต่างๆ ประจำบ้านก็จะนำเอาไปรวมกันที่วัดร่วมกันสงน้ำอยู่จนครบ 3 วัน

พิธีกรรมแห่ดอกไม้ในวันที่ 15 เมษายน เพื่อเอาไปถวายพระในวัด การแห่ดอกไม้กับตบพระทราย อาจจะเป็นวันเดียวกัน ตบพระทราย ชาวบ้านทุกเพศทุกวัยไปชนทรายเข้าวัดก่อเจดีย์ทราย ประดับด้วยดอกไม้ นิมนต์พระมาทำพิธีอาจจะเป็นกลอุบายของคนโบราณ คือเราทุกคนลงไปทำบุญที่วัดตลอดปีไป-กลับ พวกเราอาจจะเหยียบเอาดินติดขึ้นมาด้วย พิธีตบพระทราย ชนทรายเข้าวัด คล้ายกับว่าเราเอาดินมาคืนให้วัด

ความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ประเพณีที่ยังคงอยู่ในชุมชนมีเฉพาะการทำบุญตักบาตร การไปไหว้ผู้ใหญ่ คนหนุ่มสาวก็เอารถกระบะออกเอาไถ่ขี่ขึ้นรถ เอาน้ำใส่สาดกันตามถนนไปเล่นน้ำที่ห้วยหรือน้ำตก หรือสถานที่ที่มีน้ำชลประทานต่างๆ

ประเพณีแห่ดอกไม้ ดบพระทรายวันพระ หายไป เพราะพระนำเงินที่ผู้นำหมู่บ้านเก็บจากความศรัทธาแต่ละครอบครัวไปซื้อทราย 1 รถมากองไว้ให้ผู้คนไปชนเข้าวัดแทน

เดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน เป็นประเพณีบุญบั้งไฟ ถือว่าเป็นบุญประจำปีต้องจัดทุกปี เป็นประเพณีที่ยังรักษาไว้ ความเชื่อ ถ้าไม่ทำบุญบั้งไฟ ฝนจะไม่ตก ชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรจะต้องทำพิธีขอฝนโดยการชูชาจุดบั้งไฟ เพื่อให้พญาแถนรับรู้ เพื่อให้การเพาะปลูกฤดูกาลนี้อุดมสมบูรณ์ สมัยอดีตก่อนที่จะมีพิธีประเพณีบุญบั้งไฟ ชุมชนก็จะเรียกประชุมชาวบ้านในหมู่บ้าน ผู้เฒ่า ผู้แก่ ก็จะหาฤกษ์หายามดี เพื่อทำพิธีประเพณีบุญบั้งไฟ ผู้เฒ่า ผู้แก่ คนหนุ่มสาว เด็กๆ ทุกเพศทุกวัย ก็จะลงเตรียมงานที่วัด คนหนุ่ม คนเฒ่า ผู้ชายก็เตรียมหาถ่านเพื่อมาประกอบเป็นดินปืนทำบั้งไฟ คนแก่ ผู้หญิงก็จะทำกระดาดดอกไม้ เพื่อประดับประดาวัดให้สวยงาม ส่วนเด็กก็จะไปชนดินทรายเข้าวัดที่ตรงไหนที่เป็นที่ลุ่มมีน้ำขังก็เอาทรายมากลอบเอาเข้าใต้ถุนวัด หลังจากเตรียมการเสร็จถึงวันงานพิธี ทุกคนในหมู่บ้านก็จะแห่บั้งไฟไปท้ายหมู่บ้าน เพื่อทำพิธีจุดของพรจากพญาแถน

วันแรกจะรวมบุญกันที่วัด วันที่สองจะแห่ไปจุดถวายพญาแถน วันที่สามจะเป็นการจุดบั้งไฟแข่งขันกันเป็นคุ้มต่างๆ ในหมู่บ้าน สมัยก่อนไม่มีการเล่นพนัน ถ้าบั้งไฟใครแพ้ ก็จะถูกห้ามลงตม ปัจจุบันบั้งไฟเป็นเทศกาลประจำปีของจังหวัดยโสธร ถ้าพูดถึงจังหวัดยโสธร ต้องนึกถึงเมืองบันไฟโก๋ แดงโมหวน หมอนขวานผ้าขิด แหล่งผลิตข้าวหอมมะลิ ซึ่งเป็นคำขวัญประจำจังหวัด ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น พ่อใหญ่หนูเล่าให้ฟังว่า ทุกวันที่เป็นบุญบั้งไฟแต่ละตำบลแต่ละหมู่บ้าน ก็จะต้องมีเวที แต่ละเวทีก็จะมีเครื่องเสียง เปิดเพลงเต้นกันบนเวที เล่นพนันกันด้วยเงิน คนหนุ่มสาวก็จะเต้น กินเหล้า กินเบียร์ ซึ่งขนมธรรมเนียมสมัยก่อนแทบจะไม่มีให้เห็นอีกแล้ว

เดือนกรกฎาคม เป็นบุญเข้าพรรษา บุญบวชนาค ในวัดก็จะเตรียมงาน บ้านไหนจะบวชก็จะเตรียมงาน เกณฑ์ในการบวช คนหนุ่มอายุประมาณ 20 ปี บ้านที่จัดงานก็จะไปบอกบุญญาติพี่น้อง บ้านใกล้เคียง คนที่จะบวชเป็นพระจะต้องไปอยู่ที่วัดอย่างน้อย 1 สัปดาห์ เพื่อเรียนพระธรรม เรียนเทศน์ก่อนบวช ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ จะไม่ขึ้นบ้านผู้ใหญ่ บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ก็เตรียมงานที่บ้าน หาหมอปราหมณ์ เพื่อมาสูตรทำพิธีจะมีพาขวัญ นำใบบัวเพื่อมารองรับผมที่จะตัดออกจากคนที่จะบวช ปราหมณ์ก็จะทำตามพิธีกรรม จากนั้นบิดามารดาก็จะนำนาคแห่ไปวัด เพื่อมอบตัวและบวชเป็นพระมอบให้พระอุปัชฌาย์ชา ก็เป็นเสร็จพิธี

ปัจจุบัน การบวชนาคเปลี่ยนแปลงไป ถ้าจะบวชนาคจะเป็นงานใหญ่ มีโต๊ะจีนเลี้ยงแขกในเวลา กลางคืน บางบ้านก็จะมีมหรสพ เลี้ยงเหล้า เบียร์ พอถึงเวลาเช้าก็แห่ นาคเข้าวัด ก็จะมีกลองยาว กินเหล้า เบียร์ ฟ้อนรำเพื่อส่งนาคเข้าวัด แต่บางบ้านก็จะส่งนาคที่หนุ่มหมาวไปบวชก่อน ค่อยมาแห่พระ ห่มผ้าเหลืองเข้าวัด

เดือนมิถุนายน ตกกล้า ไถนาสุด

เดือนกรกฎาคม เป็นช่วงเตรียมการลงนาปักดำ

เดือนสิงหาคม เป็นช่วงปักดำ จะแล้วเสร็จทุกครัวเรือนประมาณปลายเดือน

เดือนกันยายน เป็นช่วงทุกครัวเรือนต้องให้การดูแล บำรุงรักษา ใส่ปุ๋ยนาข้าว ในช่วงนี้จะมีการทำบุญข้าวประดับดิน (ภาษาชาวบ้าน เดือน 9 ดับ)

เดือนตุลาคม เป็นประเพณีบุญข้าวสาก (ภาษาชาวบ้านเดือน 10 เพิ่ง บุญกฐิน)

เดือนพฤศจิกายน เป็นประเพณีบุญกฐิน เก็บเกี่ยวข้าว การทำบุญกฐินตั้งกองกฐินในบ้าน พระในวัดจะต้องครบ 5 รูปถึงจะรับกฐินได้ นอกจากนี้ในเดือนนี้ยังมีประเพณีบุญลอยกระทง เพื่อขอขมาพระแม่คงคา และเป็นพิธีขอขมา แม่น้ำลำคลองที่ทำให้เราได้ใช้อุปโภค บริโภคและใช้ในการเกษตรต่างๆ

เดือนธันวาคม พิธีกรรมเกี่ยวข้าว ก่อนวันเกี่ยวจะมีพิธีกรรมขอขมาพระแม่โพสพ พ่อใหญ่หนูเล่าถึงพิธีกรรม ประเพณีเสร็จ เด็กๆ ได้ถามต่อว่าสมัยก่อนบ้านเราดินเป็นอย่างไร ลักษณะของดินในหมู่บ้านเชียงเพ็งเป็นดินสีดำ ดินร่วนปนทราย บางแห่งเป็นดินทาม ดินนาทามหมายถึง ที่นาลุ่มที่อยู่ใกล้หนองน้ำ ดินจะเป็นดินตากเหนียว ทิศเหนือของบ้านขึ้นไปทางบ้านนาดี จะเป็นดินร่วนปนทราย บางแห่งจะเป็นดินลูกรัง ดินสมัยก่อนตรงไหนก็เป็นดินดีกันหมด เพราะป่าไม้มีมาก ป่าไม้กะยอม ไม้บาก ไม้ชาด และอื่นๆ พอป่าไม้หล่นลงมาก็เน่ากลายเป็นอาหารของพืชอยู่ในดิน อาหารการกิน พ่อใหญ่หนูเล่าให้ฟังว่าไปนาก็กินน้ำตามไร่ ท้องนา น้ำใสสะอาด พืชผักตามนา เช่น ผักอีฮิ้น ผักแว่น ก็กินได้ เอามาแกงมาต้ม หากินไม่ต้องซื้อ ก่อไฟตั้งหน่อ ลงไปในนาเอาสวิงช้อนก็ได้ปลาพองแกง หาลาตามลำห้วย ตามท้องนา ห้วยธรรมชาติ ในน้ำก็จะมีปลา หอย กุ้ง ปู กบ เขียด เข้าป่าดอนมะหรืออาหารก็จะมีเห็ด ไข่มด จิ้งหรีด (จิโปม) ตักแตน นก หนู กระรอก กระแต ไก่ป่า สมัยก่อนผู้ชายเข้าป่าใหญ่ล่าสัตว์ พ่อใหญ่เล่าว่าในสมัยก่อนมีสัตว์ใหญ่ เช่น เสือ ช้าง หมูใหญ่ ป่าไม้ในดอนมะหรือ มีไม้พะยอม ไม้กระบก ไม้ก่อ ดอนมะหรือสมัยก่อนเป็นป่าที่บึกมาก ต้นมะหรือเยอะมาก ถึงได้ชื่อว่าดอนมะหรือ ปัจจุบันดอนมะหรือเหลือแต่ต้นไม้เกิดใหม่ๆ ต้นไม้ใหญ่ถูกตัดไปทำบ้านเรือน ทำฟืน เผาถ่านขาย พ่อใหญ่เล่าว่าถ้าจะหาเห็ดไม่ได้หาซากเหมือนทุกวันนี้ เดินผ่านปากवादไปไม่ออกก็ได้แล้ว เห็ดถ่าน เห็ดบด เห็ดกอยาง เห็ดอ่อนซ้อน เห็ดน้ำหมาก เห็ดปลวก อาหารจำพวกผลไม้ พืชผัก สมัยก่อนผลไม้ป่า ถ้าเข้าป่า ก็จะมีหมากผีผวน หมากคาย ข้าว หมากเล็บแมว ผลไม้บ้านจะมีมะยม แดงโฮ้ แดงโม แดงไทย มะขามป้อม ส่วนที่พวกเราเห็นกันทุกวันนี้ เช่น ลำไย ส้มโอ ละมุด เป็นผลไม้สืบปีหลังมา เราเริ่มไปตลาดไปซื้อลำไยมากิน ก็เก็บเมล็ดเพาะปลูกลงไปในบ้านเรือน พืชผัก ผักอีตุ๋ (แมงลัก) ถั่วปี ข้าวโพด ผักกาด ผักชี พริก มะเขือ ตะไคร้ นอกจากทำนาแล้วชาวบ้านก็จะทำสวน ชาวบ้านแต่ละครอบครัวมักจะเข้าป่าไปตัดต้นไม้ ขุดต่อ เผาป่าเพื่อทำไร่ ทำสวน สวนนั้นจะต้องมีฝาย นอกจากปลูกฝายชาวบ้านเราก็จะปลูกแดงโม มันแกว แดงโฮ้ ถั่วปี มะเขือ พริก ข้าวโพด จะปลูกตามโพน รวมทั้งข้าวฟ่าง สมัยก่อนปลูกเพื่อกินให้เพียงพอในครอบครัวเท่านั้น

พ่อใหญ่หนูเล่าเกี่ยวกับการทำนาในสมัยก่อนว่าแตกต่างกับสมัยนี้มาก เพราะสมัยก่อนหลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จชาวบ้านจะเตรียมที่นาเพื่อปลูกข้าวในปีต่อไปอยู่ตลอดเวลา ต้องป่านคันแทนนา (ถุณา) ถางป่า สุมหญ้า ก่อนฝนจะตกมาในเดือนพฤษภาคม ที่ดีหน่อยคือไม่ได้ใส่ปุ๋ยมากหรือบ่อยเหมือนสมัยนี้ ส่วนใหญ่ปุ๋ยก็จะเป็นปุ๋ยที่ได้จากขี้วัว ขี้ควาย หรือขี้เป็ดขี้ไก่ ในแต่ละปีต้นข้าวก็เจริญเติบโตดี ไม่เหมือนทุกวันนี้ ใส่ปุ๋ยที่ซื้อมาจากตลาด ราคาแพง จืดจาง และทำให้ดินเสีย ปุ๋ยปลาในนาก็มีน้อยลง เมื่อช่วงฤดูหนาวปลา

ที่เหลืออยู่ในห้วย หนอง จะเป็นโรคตายหมด ทางกรมเกษตรบอกว่าที่นาสมัยนี้มีสารเคมีตกค้างจากการใส่ปุ๋ยเคมีและการใช้ยาปราบศัตรูพืชเป็นจำนวนมาก

ก่อนทำการวิจัย นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ยังไม่ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกัน คนที่รู้จักกันไป ปฏิบัติไป ได้ความรู้อะไร มีผลอย่างไรก็ไม่มีโอกาสที่จะเล่าให้คนอื่นได้รับทราบ นักเรียนส่วนใหญ่จะไม่ให้ความร่วมมือกับผู้ปกครองในการทำงาน หรือการรักษาสิ่งแวดล้อม จะทำตัวเป็นเด็กสมัยใหม่ ชุมชนกำลังพัฒนาไปสู่สังคมเมือง คือ ต่างคนต่างอยู่ มีหน้าที่รับผิดชอบหน้าที่การงาน ครอบครัวของตนเองให้ดีที่สุด ช่วยเหลือสังคมหรือชุมชน โดยการเสียเงินแทนการไปร่วมมือด้วยตนเอง หรือปล่อยให้เป็นที่ของผู้อื่น บ้าน กำนัน หรือนายกองค้การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ทำงานแทนไปทั้งหมด จะมาร่วมงานก็ต่อเมื่อเป็นงานสำคัญๆ ในแต่ละปีเท่านั้น

หลังทำการวิจัย นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีโอกาส มีเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะที่งานวิจัย และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้บ้าน วัด โรงเรียน มีความเข้าใจ ได้ร่วมมือกันหาแนวทางแก้ปัญหาต่างๆ ตลอดทั้งการพัฒนาชุมชนร่วมกัน กลายเป็นสังคมชนบทอีกส่วนหนึ่ง มีการประสานงานในด้านต่างๆ ดีขึ้น มากขึ้น มีการประชุมมอบหมายงานต่างๆ ตามประเพณีกิจกรรมต่างๆ ทั้งบ้าน วัด โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้คนในชุมชนมีความเอื้ออาทรสามัคคีกันดีขึ้น

6. ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน

สภาพปัจจุบันโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง

1. ประวัติของโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง

โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร เริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2466 โดยมีนายท่อน ทวีชาติ เป็นผู้รักษาการตำแหน่งครูใหญ่เป็นคนแรก เปิดเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยเป็นสาขาโรงเรียนของโรงเรียนบ้านโพธิ์ไทร

วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2467 โรงเรียนได้จัดตั้งเป็นอิสระชื่อว่า โรงเรียนประชาบาลตำบลโพธิ์ไทร (วัดบ้านเชียงเพ็ง) ซึ่งมีนายแหลม วิทยาศิลป์ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่เป็นคนแรก

ปี พ.ศ. 2521 เปิดเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และได้รับคัดเลือกจากคณะกรรมการจากอำเภอและจังหวัดให้เป็นโรงเรียนดีเด่นอันดับที่ 3 ของจังหวัดยโสธร

ปี พ.ศ. 2522 ได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีเด่นอันดับที่ 1 ของจังหวัดยโสธร ซึ่งนับเป็นเกียรติประวัติ ของโรงเรียนและชุมชนเป็นอย่างดี

ปี พ.ศ. 2524 เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2524 ได้เปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนเดิมมาเป็นโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง จนถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2528 โรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) และในปีเดียวกันนี้โรงเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศประเภทโรงเรียนรางวัลพระราชทานขนาดเล็กของจังหวัดยโสธร

ปี พ.ศ. 2534 โรงเรียนได้เปิดเป็นโรงเรียนในโครงการเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดสอน ตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ปัจจุบันโรงเรียนเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนนักเรียน 208 คน ครู 16 คน นักการภารโรง 1 คน อาคารเรียน 4 หลัง อาคารประกอบ 1 หลัง

ปัจจุบัน นายประสาร โรจนคุณธรรม ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง

2. ข้อมูลนักเรียน

ข้อมูลแสดงจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2551

ระดับ	จำนวนนักเรียน			ครูประจำชั้น
	ชาย	หญิง	รวม	
ชั้นอนุบาลปีที่ 1	9	5	14	นางอัมพร จารุจิตร นางวาสนา วิเศษ
ชั้นอนุบาลปีที่ 2	8	6	14	
รวม	17	11	28	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	8	10	18	นางวิลาวัลย์ พายบุตร นายสมบัติ มลศิลป์ นางวาสนา เผ่าหอม นายพินิจ เกาวีโท นายประยูร เผ่าหอม นายปรีชา อินสม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	4	5	9	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	10	8	18	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	8	6	14	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	11	12	23	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	12	13	25	
รวม	53	54	107	นางยี่สุน โรจนคุณธรรม นายวิทยา สว่างวงศ์ นายจิตรภรณ์ พรหมตรา นางสาวศิริพร อินอ่อน นายถวิลศักดิ์ ทองโท นางพรรณิพา บรรดิทอง
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	13	14	27	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	9	10	19	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	14	13	27	
รวม	36	37	73	
รวมทั้งสิ้น	106	102	208	

3. ข้อมูลบุคลากร

3.1 ข้อมูลครู

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ชื่อตำแหน่ง	เลขที่ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา	วิชาเอก	วัน เดือน ปี เกิด	วันเริ่มรับราชการ
1.	นายประสาร โรจนคุณธรรม	ผอ. ร.ร.	2126	กศ.ม.	บริหาร	7 ต.ค. 93	6 มี.ย.18
2.	นายถวิลศักดิ์ ทองโท	ครู คศ. 3	2130	ค.บ.	วิทย์ทั่วไป	4 ก.ค. 00	21 พ.ค.22
3.	นางอัมพร จารุจิตร	ครู คศ. 2	2131	ค.บ.	จิตวิทยา	10 ก.ย.01	1 พ.ค.23
4.	นางวาสนา วิเศษ	ครู คศ. 3	2132	ศษ.บ.	ปฐมวัย	16 พ.ค.97	10พ.ค.17
5.	นายจิตราภรณ์ พรหมทรา	ครู คศ. 3	2133	ค.บ.	ประถมฯ	13 พ.ค.97	15มี.ค.219
6.	นางยี่สุน์ โรจนคุณธรรม	ครู คศ. 2	2134	กศ.บ.	ชีวะวิทยา	6 ก.ค. 02	3 พ.ย.23
7.	นางวิลาวลัย พายบุตร	ครู คศ. 2	2135	ศษ.บ.	ประถมฯ	8 เม.ย. 05	15 ธ.ค. 23
8.	นางสาวศิริพร อินอ่อน	ครู คศ. 2	2136	ค.บ.	วิทย์ทั่วไป	16 ม.ค.07	1 ก.ย. 30
9.	นายพินิจ เถาว์โท	ครู คศ. 2	2137	ค.บ.	พลศึกษา	1 มี.ค. 00	16 มี.ย.21
10.	นางวาสนา เผ่าหอม	ครู คศ. 2	2138	ค.บ.	นาฏศิลป์	12 พ.ค.99	1 พ.ค. 22
11.	นายประยูร เผ่าหอม	ครู คศ. 2	2139	ค.บ.	ศิลป์	2 ก.พ. 98	1 พ.ค. 21
12.	นางสมบัติ มลศิลป์	ครู คศ. 2	2156	ศษ.บ.	ประถมฯ	10 ส.ค. 97	20 ส.ค. 19
13.	นายปรีชา อินสม	ครู คศ. 3	2185	ค.บ.	สุขศึกษา	22 พ.ค.98	18 ส.ค. 24
14.	นายสมบัติ ชันสัมฤทธิ์	ครู คศ. 2	2410	ศษ.บ.	บริหาร	16 เม.ย97	1 พ.ค.24
15.	นายวิทยา สว่างวงศ์	ครู คศ. 3	2331	กศ.ม.	บริหาร	21เม.ย 08	21 ต.ค.34
16.	นางพรรณิพา บรรดิทอง	ครู คศ. 2	2372	ศษ.ม.	บริหาร	9 เม.ย.18	11 มี.ค.42

3.2 ข้อมูลนักการภารโรงเรียน

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ชื่อตำแหน่ง	เลขที่ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา	วิชาเอก	วัน เดือน ปี เกิด	วันเริ่มรับราชการ
1.	นายประยูร แสงอ่อน	นักการฯ	23299	ป.7	-	9 พ.ค. 93	1 เม.ย.17

4. ข้อมูลสิ่งปลูกสร้าง

ประเภท	แบบ	ขนาด/ห้อง	ปีที่ก่อสร้าง	งบประมาณ
ถังประปาขนาดเล็ก	ค.1/4.5 เสาเดี่ยว ตามแบบแปลน กรมอนามัย คอนกรีตเสริมเหล็ก	ความจุ 4 ลูกบาศก์เมตร เสาสูง 4.5 เมตร	พ.ศ. 2510	20,000 บาท

ข้อมูลสิ่งปลูกสร้าง (ต่อ)

ประเภท	แบบ	ขนาด/ห้อง	ปีที่ก่อสร้าง	งบประมาณ
อาคารเรียน	ป.1ช 1 ชั้น 5 ห้องเรียน	9x48 เมตร เสาคอลกริต เสริมเหล็ก ต่อไม้ ฝาไม้ พื้นไม้ หลังคาสังกะสี	พ.ศ. 2519	125,000 บาท
โรงฝึกงาน	312 กรมสามัญ ศึกษา	8x15 เมตร เสาไม้ พื้น ซีเมนต์เสริมเหล็ก หลังคา สังกะสี	พ.ศ. 2518	45,000 บาท
ถังน้ำซีเมนต์	ผ.30 (พิเศษ) 1 ที่	เส้นผ่านศูนย์กลาง 2 เมตร จำนวน 4 ถัง	พ.ศ. 2535	70,000 บาท
ภาชนะเก็บน้ำฝน คอลกริตเสริมเหล็ก	ลักษณะสี่เหลี่ยม	ความจุ 150 ลูกบาศก์ เมตร ขนาด 10x10x1.5 เมตร	พ.ศ. 2535	320,000 บาท
อาคารเรียนอนุบาล	ครึ่งตึกครึ่งไม้ ชั้นเดียว 2 ห้องเรียน เสาคอลกริตเสริม เหล็ก ฝาอิฐบล็อก ฉาบ หลังคา กระเบื้อง พื้น คอลกริตเสริม เหล็ก	11x21 ตารางเมตร	พ.ศ. 2538	500,000 บาท
อาคารเรียน	สปช. 105/29 จำนวน 4 ห้อง ใต้ถุนต่อเติม	4 ห้องเรียน	พ.ศ. 2538	1,640,000 บาท
อาคารเรียน	สปช. 104/26 ใต้ถุนโล่ง	4 ห้องเรียน	พ.ศ. 2545	1,262,000 บาท
ส้วม	สปช. 601/26	ขนาด 3 ที่นั่ง	พ.ศ. 2541	35,000 บาท
ส้วม	สปช. 601/26	ขนาด 3 ที่นั่ง	พ.ศ. 2545	45,450 บาท
ส้วม	สปช. 601/26	ขนาด 3 ที่นั่ง	พ.ศ. 2545	45,450 บาท
ส้วม	สปช. 601/26	ขนาด 4 ที่นั่ง	พ.ศ. 2545	45,450 บาท

ปรัชญา วิสัยทัศน์ นโยบาย เป้าหมาย และมาตรการ

โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 2 ได้กำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ นโยบาย เป้าหมาย และมาตรการแนวทางการปฏิบัติประจำปี การศึกษา 2551 ดังนี้

ปรัชญา

ปรัชญาของโรงเรียน ปัญญา. ธเนน. เสยโย (ปัญญา ประเสริฐกว่าทรัพย์)

คำขวัญของโรงเรียน เป็นคนดี มีปัญญา สร้างคุณค่าอย่างพอเพียง

สีประจำโรงเรียน “ฟ้า แดง”

อักษรย่อของโรงเรียน “ช.พ.”

วิสัยทัศน์ (Vision)

“มุ่งสร้างชน เป็นคนดี มีความรู้ สู้ชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง”

นโยบาย

นโยบายของโรงเรียน

ในการบริหารงานของโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง ได้มีการงานแผนปฏิบัติงานเป็นประจำทุกปี เพื่อโรงเรียนจะได้แก้ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาปรับปรุงแก้ไข และส่งเสริมพัฒนางานของโรงเรียน ให้ดีขึ้นไป ซึ่งโรงเรียนได้กำหนดนโยบายหลักเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานไปสู่เป้าหมาย ดังนี้คือ

1. พัฒนาหลักสูตรให้เป็นสากล และสอดคล้องกับท้องถิ่น
2. ส่งเสริมให้มีความเสมอภาคทางการศึกษา
3. เร่งระดับมาตรฐานการศึกษาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพนักเรียน
4. ส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคลากรในโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดหลักผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ เพื่อสนับสนุนการประกันคุณภาพการศึกษา
5. เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเพื่อเป็นการร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

นโยบายข้อที่ 1

พัฒนาหลักสูตรให้เป็นสากล และสอดคล้องกับท้องถิ่น

เป้าหมาย

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ ภาษาต่างประเทศสูงขึ้น
2. นักเรียนมีคุณธรรม และจริยธรรมที่ดี

3. ชุมชนมีส่วนร่วม และสนับสนุนการศึกษา ทั้งในด้านวัสดุอุปกรณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. นักเรียนมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์

มาตรการ

1. โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมแก่นักเรียน
3. ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาร่วมพัฒนาการศึกษา
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาด้านร่างกาย และจิตใจ

นโยบายข้อที่ 2

ส่งเสริมให้มีความเสมอภาคทางการศึกษา

เป้าหมาย

1. เด็กนักเรียนในเขตบริการได้เข้าเรียนร้อยละ 100
2. อัตราการออกกลางคัน คิดเป็นเฉลี่ยร้อยละ 2
3. นักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับเข้าศึกษาต่อไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90
4. นักเรียนได้รับการพัฒนาด้านการเรียนรู้ เต็มหลักสูตร และเท่าเทียมกัน

มาตรการ

1. โรงเรียนจัดทำสำมะโนนักเรียนล่วงหน้า 3 ปี
2. เกณฑ์เด็กภาคบังคับให้ได้ทุกคน
3. ติดตาม ดูแล ผู้จบหลักสูตรภาคบังคับอย่างใกล้ชิด
4. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และพัฒนาได้

นโยบายข้อที่ 3

เร่งระดับมาตรฐานการศึกษาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพนักเรียน

เป้าหมาย

1. นักเรียนมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ในแต่ละกลุ่มวิชา
2. ครูวัดผลตามสภาพที่เป็นจริงในทุกกลุ่มวิชา
3. โรงเรียนจัดประชุมและแสดงผลงานทางวิชาการ
4. โรงเรียนจัดกิจกรรมในวันสำคัญที่เกี่ยวกับงานด้านวิชาการ
5. โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมเพื่อพัฒนาทักษะคุณภาพนักเรียน

มาตรการ

1. วัดผลการเรียนของนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง
2. ครูและนักเรียนจัดเตรียมผลงานทางวิชาการเพื่อเผยแพร่ต่อชุมชนและบุคคลอื่นได้
3. ให้บริการทางวิชาการแก่นักเรียนและบุคคลทั่วไปทั้งในและนอกสถานที่

นโยบายข้อที่ 4

ส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคลากรในโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดหลักผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ เพื่อสนับสนุนการประกันคุณภาพการศึกษา

เป้าหมาย

1. เด็กนักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและดำรงชีวิตตามวิถีแบบไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
2. บุคลากรในโรงเรียนจัดการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้อย่างมีเอกภาพ ตามนโยบายและหลากหลายในการปฏิบัติ

มาตรการ

1. ศึกษาเผยแพร่ความรู้ เทคนิควิธี ผลงานที่ประสบความสำเร็จ
2. ดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาตามแนวทางการเรียนรู้
3. ศึกษาและดูงานนอกสถาน เพื่อเพิ่มประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

นโยบายข้อที่ 5

เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเพื่อเป็นการร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมาย

1. ให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร
2. โรงเรียนมีการศึกษาให้แก่นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น
3. โรงเรียนและท้องถิ่นร่วมกันอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาของท้องถิ่น

มาตรการ

1. โรงเรียนร่วมกับชุมชนจัดตั้งกองทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ยากจนและขาดแคลนทุนทรัพย์
2. จัดทำบุญประเพณีประจำปีเพื่อร่วมรักษามรดกประเพณีและภูมิปัญญาของท้องถิ่นเพื่อชนรุ่นหลัง
3. ให้มีครูประจำคุ้มบ้านต่างๆ ครอบคลุม

รายละเอียดของแผน / โครงการ

กลยุทธ์ที่ 1

เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ความสามัคคี สันติวิธีตามวิถีประชาธิปไตย

1. โครงการปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้มีความเหมาะสม ถูกต้อง สมบูรณ์ ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน และผู้เรียน

2. เพื่อให้ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถนำหลักสูตรไปใช้วางแผนในการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด

1. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระมีความถูกต้อง สมบูรณ์ เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชนและผู้เรียน
2. แผนการจัดการเรียนรู้ของครูแต่ละกลุ่มสาระมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ร้อยละ 100

เป้าหมาย

1. โรงเรียนมีหลักสูตรที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชนและผู้เรียน
2. ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมดำเนินการ

1. หัวหน้าผู้รับผิดชอบฝ่ายแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ประชุมครูเพื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรที่มีปัญหามาใช้ในการแก้ไข ปรับปรุงให้ถูกต้อง สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระจัดทำแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร
3. ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระนำแผนการเรียนรู้ไปใช้และทำการวิจัยในชั้นเรียน
4. ประเมินผล

2. โครงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่กระบวนการเรียนรู้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับนักเรียน
2. เพื่อหาทางเลือกให้กับนักเรียนในการประกอบอาชีพในอนาคต
3. เพื่อให้ชุมชนสามารถนำความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนา ฝึก และส่งเสริมอาชีพในโรงเรียน

ตัวชี้วัด

1. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2-3 ได้เรียนรู้และรับการฝึกอาชีพทุกคน
2. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2-3 สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ร้อยละ 80

เป้าหมาย

1. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2-3 ปีการศึกษา 2551 ทุกคน
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชนทุกคน

กิจกรรมดำเนินการ

1. จัดทำหลักสูตรการฝึกวิชาชีพ ดังนี้
 - 1.1 การซ่อมบำรุงรถจักรยานและจักรยานยนต์
 - 1.2 การตัดเย็บเสื้อผ้า
 - 1.3 การเสริมสวย
 - 1.4 การตัดผมชาย

1.5 การเกษตรทฤษฎีใหม่

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละหลักสูตรให้ความรู้ ฝึกนักเรียนตามกิจกรรมแต่ละหลักสูตร

3. โครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในด้านการระดม
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักระบอบประชาธิปไตยในการดำรงชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมดแสดงออกในด้านการระดมและปัญญารวมได้แก่การรู้จักอ่อนน้อม ถ่อมตน การช่วยเหลือ การเสียสละแบ่งปันการเป็นผู้มีเหตุผล
2. นักเรียนร้อยละ 80 ดำเนินชีวิตตามระบอบประชาธิปไตย เช่นการเลือกหัวหน้าชั้นหัวหน้ากลุ่มประธานนักเรียน

เป้าหมาย

1. นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็งมีพฤติกรรมที่แสดงถึงการระดมและปัญญารวม
2. นักเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็งสามารถดำเนินชีวิตตามระบอบประชาธิปไตย

กิจกรรมดำเนินการ

1. การเลือกหัวหน้าชั้นหัวหน้ากลุ่ม
2. การเลือกประธานสภานักเรียน
3. กิจกรรมเคารพธงชาติสวดมนต์ไหว้พระ
4. กิจกรรมน้องไหว้พี่
5. กิจกรรมทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน
6. กิจกรรมธนาคารความดี
7. กิจกรรมห้องสมุด
8. โครงการอาหารกลางวัน

4. โครงการหารายได้ระหว่างเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด
2. เพื่อให้นักเรียนรักการประกอบอาชีพที่สุจริต
3. เพื่อให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมดรู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
2. ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมดรักและให้ความสนใจในอาชีพที่สุจริต
3. ร้อยละ 100 ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2-3 นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนเพื่อทุนค่าใช้จ่ายอุปกรณ์

เป้าหมาย

1. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2-3 ทุกคนมีอาชีพคนละ 1 อาชีพ
2. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2-3 สามารถสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพ

กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. ตั้งกลุ่มอาชีพที่นักเรียนสนใจที่สามารถหารายได้ในระหว่างเรียน
2. อบรมให้ความรู้ในแต่ละอาชีพที่สนใจ
3. ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ภายนอกและหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. นำความรู้ที่ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดรายได้
5. นิเทศติดตามประเมินผล

5. โครงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
2. เพื่อให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 80 ของหลักสูตรท้องถิ่นมีความหลากหลายและตรงตามความต้องการของชุมชน
2. ร้อยละ 90 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

เป้าหมาย

1. มีหลักสูตรท้องถิ่นอย่างน้อยกลุ่มสาระละ 1 รายวิชา
2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน

กิจกรรมดำเนินการ

1. อบรมเชิงปฏิบัติการการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น
2. จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
3. นำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้
4. นำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่กระบวนการจัดการเรียน

6. โครงการการเรียนรู้เชิงคู่เศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักการเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักเรียนได้
3. นักเรียนสามารถนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

1. ครูทุกคนมีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
2. จำนวนกิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงอย่างน้อย 3 กิจกรรม

3. ร้อยละ 70 ชุมชนมีการดำรงชีวิตประจำวันตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
เป้าหมาย

1. ครูทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
2. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 และ 3 เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน
3. ชุมชนมีการดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงร้อยละ 80 ขึ้นไป

กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. จัดอบรมประชุมสัมมนาและศึกษาดูงานให้กับครู
2. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้
3. จัดกิจกรรมดังนี้
 - 3.1 ปลูกพืช
 - 3.2 เลี้ยงสัตว์
 - 3.3 ทำปุ๋ยชีวภาพ/ปุ๋ยหมัก
 - 3.4 แปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร
4. ประเมินและรายงานโครงการ

7. โครงการวิถีพุทธ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนและครูปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
2. เพื่อให้นักเรียนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมดและครูสามารถปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
2. ร้อยละ 80 ของครูและนักเรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

เป้าหมาย

1. นักเรียนทั้งหมดและครูสามารถปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
2. ครูและนักเรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

กิจกรรมดำเนินการ

1. เสนออนุมัติโครงการ
2. แต่งตั้งคณะทำงาน
3. ดำเนินงานตามโครงการ
4. ประเมินผล/รายงานผล

กลยุทธ์ที่ 2

ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากรวัยเรียนอย่างกว้างขวางและทั่วกัน

1. โครงการแนะแนว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บริการ การแนะแนวในโรงเรียนทั้ง 5 บริการ

ตัวชี้วัด

1. การให้บริการกิจกรรมแนะแนวครบทุกกิจกรรมและมีบริการอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 80

เป้าหมาย

1. เพื่อให้รู้สาเหตุและแนวทางในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน
2. เรียนทุกคนได้รับข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ
3. เพื่อให้คำปรึกษาแก้ไขปัญหาในกรณีผู้เรียนเกิดปัญหาซับซ้อน
4. ผู้เรียนได้รับความช่วยเหลือตามควรแก่กรณีนั้นๆ ทุกคน

กิจกรรมดำเนินการ

1. สำรวจปัญหานักเรียน
2. ศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี
3. จัดหาทุนการศึกษา
4. จัดแนะแนวการศึกษาต่อ
5. จัดกิจกรรมเยี่ยมบ้าน
6. จัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่
7. จัดกิจกรรมการปฐมนิเทศ ปัจฉินิเทศ

2. โครงการประกันโอกาสทางการศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมเด็กปฐมวัยเข้ารับการการศึกษา
2. เด็กปกติ พิการและด้อยโอกาสมีความเสมอภาคทางการศึกษาภาคบังคับ
3. ส่งเสริมการเรียนรู้ต่อระดับมัธยมปลายทุกประเภท

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 100 เด็กปฐมวัยเข้ารับการการศึกษาทุกประเภท
2. เด็กทุกคนมีความเสมอภาคทางการศึกษาภาคบังคับ
3. นักเรียนที่จบช่วงชั้นที่ 3 ได้เรียนต่อระดับมัธยมปลายและสายอาชีพทุกประเภท ร้อยละ 60

เป้าหมาย

1. เด็กอายุ 4 ปี บริบูรณ์ในเขตบริการได้เข้าเรียนระดับปฐมวัยทุกคน

- เด็กทุกประเภทมีความเสมอภาคทางการศึกษาภาคบังคับ3. นักเรียนที่จบช่วงชั้นที่ 3 ได้ศึกษาระดับมัธยมปลายประมาณร้อยละ

กิจกรรมดำเนินการ

1. การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนทั้งระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา
2. ประชาสัมพันธ์เยี่ยมบ้าน ประชุมผู้ปกครอง เกี่ยวกับการดูแลและเอาใจใส่ต่อการเรียนของลูกหลานทุกคน
3. สนับสนุนและจัดหาทุนการศึกษาโดยพิจารณาผู้ด้อยโอกาส เด็กพิการเป็นกรณีพิเศษ

กลยุทธ์ที่ 3

พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ

1. โครงการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน
2. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 80 นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน
2. นักเรียนทุกคนมีทักษะในการแสวงหาความรู้สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและเรียนรู้จากสื่อต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง
3. นักเรียนทุกคนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้

เป้าหมาย

1. นักเรียนทุกคนมีนิสัยรักการอ่าน
2. นักเรียนทุกคนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
3. นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองได้

กิจกรรมดำเนินการ

1. แข่งขันยอดนักอ่าน
2. แข่งขันการเล่านิทาน
3. แข่งขันการทำบรรณานิตส์
4. แข่งขันการทำหนังสืออย่างง่าย
5. แข่งขันการตอบปัญหา
6. กิจกรรมสัปดาห์ห้องสมุด
7. กิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่
8. กิจกรรมนานาสาระจากห้องสมุด

2. โครงการจัดทำหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการอ่านและการเขียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ตามศักยภาพตนเอง
2. เพื่อได้หลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของชุมชน

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 80 นักเรียนทุกคนที่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการอ่านสามารถอ่านออก
2. ร้อยละ 80 นักเรียนทุกคนที่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการเขียนสามารถเขียนได้ทุกคน
3. หลักสูตรมีความเอื้อต่อนักเรียนที่มีปัญหาเรื่องการอ่านและการเขียนสามารถพัฒนาการอ่านและการเขียนของนักเรียนได้ร้อยละ 80

เป้าหมาย

1. นักเรียนอ่านออกเขียนได้ครบทุกคน
2. มีหลักสูตรที่เอื้อต่อนักเรียนที่มีปัญหาเรื่องการอ่านและการเขียน

กิจกรรมดำเนินการ

1. สรรวจนักเรียนที่มีปัญหาเรื่องการอ่านและการเขียน
2. สร้างหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของนักเรียน
3. นำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนที่มีปัญหาการอ่านและการเขียน
4. นิเทศติดตามประเมินผล

3. โครงการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญในรูปแบบโครงงาน

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนเป็นสำคัญตามเป้าหมาย พรบ. การศึกษา
2. เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. เพื่อให้นักเรียนมีผลงานที่เกิดจากกระบวนการคิดวิเคราะห์

ตัวชี้วัด

1. ครูทุกกลุ่มสาระสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบโครงงานได้
2. นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเองร้อยละ 80
3. นักเรียนทุกคนสามารถทำโครงงานได้คนละ 1 โครงงาน

เป้าหมาย

1. นักเรียนได้ผลงานที่เกิดจากการเรียนด้วยตนเอง
2. ครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถจัดการเรียนการสอนในรูปแบบโครงงานได้อย่างน้อย 1 รายวิชา
3. นักเรียนเกิดองค์ความรู้ได้อย่างยั่งยืน

กิจกรรมดำเนินการ

1. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการสอนในรูปแบบโครงงาน
2. ตั้งกลุ่มครูผู้สนใจการสอนรูปแบบโครงงาน

3. ดำเนินการสอนในรูปแบบโครงการควบคู่กับการทำวิจัย
4. นำผลงานนักเรียนจัดนิทรรศการ
5. นิเทศติดตามประเมินผล

4. โครงการศึกษาและเรียนรู้นอกสถานที่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้มาใช้ในการชีวิตจริง
3. เพื่อพัฒนางานทางวิชาการให้ดีขึ้น

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 80 นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง
2. ร้อยละ 80 นักเรียนสามารถนำความรู้มาใช้ในการเรียนรู้และในการดำเนินชีวิต

เป้าหมาย

1. นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็งตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความหมายและเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืนถาวร

กิจกรรมดำเนินการ

1. ขออนุมัติโครงการ
2. จัดเตรียมเอกสาร
3. แต่งตั้งคณะกรรมการ
4. ประชุมคณะกรรมการเตรียมงาน
5. กำหนดแหล่งเรียนรู้ที่ศึกษา
6. ติดตามประสานงานกับแหล่งเรียนรู้ที่จะไปศึกษา
7. ดำเนินงานตามแผน
8. ประเมินโครงการ
9. สรุปและรายงานผล

5. โครงการจัดนิทรรศการทางวิชาการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอผลงานของนักเรียนสู่สายตาผู้ปกครองและบุคคลทั่วไป
2. เพื่อเผยแพร่ผลงานนักเรียนแก่โรงเรียนอื่นๆ และผู้สนใจทั่วไป
3. เพื่อสร้างความภูมิใจแก่นักเรียนในผลสำเร็จของงานตนเอง
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิดกล้าแสดงออก
5. เพื่อมอบเกียรติบัตรนักเรียนระดับเหรียญทองทุกระดับชั้น

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 80 ของนักเรียนและครูได้นำเสนอผลงานของตัวเอง
2. ร้อยละ 80 ของนักเรียนมีความสุขและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง
3. ร้อยละ 80 ของนักเรียนได้แสดงออกในทางสร้างสรรค์

เป้าหมาย

1. นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็งทุกคนได้แสดงผลงานของตนเอง
2. ครูโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็งทุกคนได้แสดงผลงานของตนเองและผลงานเด็กที่ได้รับผิดชอบ
3. ผู้ปกครองกรรมการสถานศึกษา คณะครูจากโรงเรียนอื่นและผู้สนใจทั่วไปได้ชื่นชมผลงานครูและนักเรียน

กิจกรรมดำเนินการ

1. ประชุมวางแผนเขียนโครงการเพื่อขออนุมัติโครงการ
2. เสนอโครงการต่อที่ประชุมวิชาการของโรงเรียน
3. เสนอโครงการต่อที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. แต่งตั้งกรรมการดำเนินงาน
5. ดำเนินงานตามแผน
6. ประเมินโครงการ
7. สรุปและรายงานผล

6. โครงการจัดหาและผลิตสื่อการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ทุกชั้นเรียน
2. เพื่อส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเห็นความสำคัญของ
3. เพื่อให้มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
4. เพื่อให้โรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 90 มีสื่อการเรียนการสอนครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกชั้น
2. ร้อยละ 80 ครูผลิตสื่อการเรียนการสอนอย่างน้อยคนละ 50 ชิ้น
3. ร้อยละ 90 มีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
4. ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมดมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

เป้าหมาย

1. ครูมีสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. ครูผลิตสื่อการเรียนการสอนอย่างน้อยคนละ 50 ชิ้น
3. ครูมีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

กิจกรรมดำเนินการ

1. เสนอโครงการ
2. ประชุมคณะกรรมการวางแผนการดำเนินงาน
3. สำรวจความต้องการสื่อวัสดุอุปกรณ์
4. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อ
5. ดำเนินการจัดซื้อตรวจรับวัสดุอุปกรณ์
6. ดำเนินการผลิตสื่อ
7. จัดทำบัญชีทะเบียนสื่อ อุปกรณ์
8. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน
9. ติดตามประเมินผล

7. โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนทุกระดับช่วงชั้นในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและฝึกซ้อมกิจกรรมก่อนเข้าแข่งขัน
3. เพื่อจัดกิจกรรมแข่งขันความสามารถนักเรียนด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ
4. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้แสดงออก

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 90 ครูและนักเรียนแต่ละกิจกรรม
2. ร้อยละ 80 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

เป้าหมาย

1. จัดให้มีการแข่งขันทักษะทางวิชาการในโรงเรียนโดยมีการแทรกอยู่ในกิจกรรมต่างๆ
2. นักเรียนทุกระดับชั้นเข้าร่วมกิจกรรม
3. ได้ตัวแทนนักเรียนที่ส่งเข้าแข่งขันในระดับที่สูงขึ้น
4. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

กิจกรรมดำเนินการ

1. เสนอโครงการ
2. ประชุมชี้แจง
3. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
4. ดำเนินงาน
 - 4.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ความสามารถของนักเรียนในวันสำคัญต่างๆ
 - 4.2 ส่งเสริมนักเรียนเข้าแข่งขันกิจกรรมต่างๆ ในระดับกลุ่มเครือข่ายฯ เขตพื้นที่การศึกษาทดสอบความสามารถของโรงเรียนหรือหน่วยงานต่างๆ ที่จัดขึ้น

5. ติดตามประเมินผล

8. โครงการสอนซ่อมเสริม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้สูงขึ้น
2. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนรู้อยู่ในแต่ละด้าน
3. เพื่อเป็นการส่งเสริมและเติมเต็มนักเรียนที่มีความสามารถให้ได้รับการพัฒนายิ่งขึ้น

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 100 นักเรียนที่มีปัญหาเรื่องการเรียนรู้ได้รับการสอนซ่อมเสริม
2. ร้อยละ 80 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

เป้าหมาย

1. นักเรียนที่มีปัญหาเรื่องการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระได้รับการสอนซ่อมเสริมทุกคน
2. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยสูงขึ้นร้อยละ 5

กิจกรรมดำเนินการ

1. เสนอโครงการ
2. ประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน
3. ดำเนินงานตามแผน
 - 3.1 สํารวจนักเรียนที่มีปัญหาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
 - 3.2 จัดทำแผนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของนักเรียน
 - 3.3 ดำเนินการสอนซ่อมเสริม
4. ติดตามประเมินผล

กลยุทธ์ที่ 4

กระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

1. โครงการป้องกันและแก้ปัญหาอุบัติเหตุ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อป้องกันอัคคีภัย
2. เพื่อป้องกันवादภัย
3. เพื่อป้องกันอุทกภัย

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 100 ป้องกันอันตรายต่อร่างกายของบุตรหลาน
2. ร้อยละ 100 ป้องกันความเสียหายแก่ทรัพย์สินของทางราชการ

เป้าหมาย

1. ตรวจสอบอุปกรณ์สายไฟฟ้า ปลั๊กไฟฟ้า
2. จัดหาอุปกรณ์ป้องกันไฟฟ้าลัดวงจรและอุปกรณ์ดับเพลิงให้พร้อมที่จะใช้งานได้ทันที
3. มีการอยู่เวรยามรักษาความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด
4. ตรวจสอบและแก้ไขเมื่อเกิดลมแรงและพายุ

กิจกรรมดำเนินการ

1. เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติให้มีการอยู่เวรยาม
2. ประชุมคณะกรรมการอยู่เวรยามและตรวจเวร
3. ให้บันทึกผลการอยู่เวรยามและตรวจเวรทุกครั้ง
4. สรุปผลประเมินผลเมื่อสิ้นปีการศึกษา

2. โครงการพัฒนาครูสู่มาตรฐาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ครูได้ศึกษาหาความรู้ตามแนวทางปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการเข้ารับการอบรมสัมมนา การทัศนศึกษา
2. เพื่อให้ครูมีจรรยาบรรณครูมีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่มีศีลธรรมเป็นตัวอย่างที่ดี
3. เพื่อช่วยให้ครูมีความสุขกับการเรียนการสอนและมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้เรียน

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 100 ครูมีความรู้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้
2. ร้อยละ 90 ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการไปทัศนศึกษา
3. ร้อยละ 100 ครูเป็นคนดีมีศีลธรรมมีความรับผิดชอบ
4. ร้อยละ 90 ครูมีความสุขกับการปฏิบัติงาน

เป้าหมาย

1. บุคลากรในโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็งทุกคนได้รับการอบรม สัมมนาเพื่อพัฒนาระบวนการจัดการเรียนรู้ คุณธรรม จริยธรรม
2. บุคลากรมีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติตนและงานในหน้าที่
3. บุคลากรมีจรรยาบรรณครู และคุณธรรมจริยธรรม
4. บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และงานในหน้าที่

กิจกรรมดำเนินการ

1. ขันเตรียม
 - 1.1 ขออนุมัติโครงการ
 - 1.2 จัดเตรียมเอกสาร
 - 1.3 แต่งตั้งคณะทำงาน
 - 1.4 ประชุมคณะกรรมการเตรียมงาน

- 1.5 ติดต่อประสานงาน
2. ขั้นตอนดำเนินงาน
 - 2.1 ประชุมบุคลากรเพื่อแจ้งแนวปฏิบัติ
 - 2.2 บุคลากรเข้ารับการอบรมสัมมนาที่ทางโรงเรียน/หน่วยงานอื่นจัดขึ้น
 - 2.3 การไปศึกษาดูงาน
3. ขั้นตอนติดตามผล
 - 3.1 สังเกตการณ์ปฏิบัติตน
 - 3.2 สังเกตการปฏิบัติหน้าที่
 - 3.3 ตรวจสอบจากหลักฐานเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน
 - 3.3.1 เดือนละครั้ง
 - 3.3.2 ภาคเรียนละครั้ง

3. โครงการการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กันในกลุ่ม/ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
 2. เพื่อจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้เดียวกันในทางช่วงชั้น/ทุกช่วงชั้น
- ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 80 ครูจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

1. เพื่อจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่สัมพันธ์กันทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข
3. ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสามารถพัฒนาการจัด
4. การเรียนรู้แบบบูรณาการ

กิจกรรมดำเนินการ

1. เสนออนุมัติโครงการ
2. แต่งตั้งคณะทำงาน
3. ดำเนินงานตามโครงการ
4. ประเมินผล/รายงานผล

4. โครงการโรงเรียน วัด บ้าน สานสัมพันธ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทุกองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
2. เพื่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านวัดโรงเรียน

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 90 ครู กรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองร่วมกันพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ร้อยละ 90 บ้านวัดและโรงเรียนประสานสัมพันธ์ในการพัฒนาโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

เป้าหมาย

- 1.ครู กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองร่วมกันพัฒนาโรงเรียน
- 2.บ้าน วัด และโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

กิจกรรมดำเนินการ

1. เสนออนุมัติโครงการ
2. แต่งตั้งคณะทำงาน
3. ดำเนินงานตามโครงการ
4. ประเมินผลและรายงานผล

5. โครงการค่ายวิชาการสานฝัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้แบบร่วมกัน เรียนแบบสถานการณ์จริง
2. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข
3. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างผู้มีความคิดสร้างสรรค์

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 90 นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข
2. ร้อยละ 90 นักเรียนตระหนักในการเรียนรู้ที่ต้องพึ่งพาตนเองเป็นเบื้องต้น
3. ร้อยละ 90 นักเรียนเกิดความตระหนักในความรักสามัคคี

เป้าหมาย

1. นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-3 โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง
2. นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข รักสามัคคี

กิจกรรมดำเนินการ

1. เสนออนุมัติโครงการ
2. แต่งตั้งคณะทำงาน
3. ดำเนินงานตามโครงการ
4. ประเมินผลและรายงานผล

6. โครงการเทคโนโลยีสู่วิถีการศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนและครูมีความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์ได้
2. เพื่อให้ครูสามารถจัดทำสื่อการเรียนการสอนแบบใช้คอมพิวเตอร์

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 90 ครูและนักเรียนใช้คอมพิวเตอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ร้อยละ 90 ครูผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์

เป้าหมาย

1. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2-3 โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง
2. ครูทุกคนในโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง

กิจกรรมดำเนินการ

1. เสนออนุมัติโครงการ
2. แต่งตั้งคณะทำงาน
3. ดำเนินงานตามโครงการ
4. ประเมินผลและรายงานผล

7. โครงการจัดเก็บข้อมูลระบบสารสนเทศภายในโรงเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การดำเนินงานสารสนเทศภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อจัดเก็บเอกสารราชการให้เป็นระบบ
3. เพื่อให้ข้าราชการครูในสังกัดเข้าใจระบบงานสารสนเทศและสามารถใช้ได้อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 80 ระบบงานสารสนเทศในโรงเรียนใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพงาน จัดเก็บอย่างเป็นระบบ

เป้าหมาย

1. ระบบสารสนเทศในโรงเรียนสามารถเอื้อต่อการทำงานในทุกกระบวนการของโรงเรียนตอบรับงานต่างๆ ได้ทันเวลา
2. คณะครู ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ รวมทั้งคณะครูทุกคนสามารถเข้าใช้ได้อย่างทั่วถึง

กิจกรรมดำเนินการ

1. เสนออนุมัติโครงการ
2. รับทราบผลอนุมัติโครงการ
3. ดำเนินการจัดซื้ออุปกรณ์และทำความเข้าใจในระบบสารสนเทศ
4. ประเมินผลและรายงานผล

กลยุทธ์ที่ 5

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

1. โครงการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บุคลากรได้รับความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น
2. เพื่อเป็นการระดมความรู้ความสามารถของหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา
3. โรงเรียนมีระดับมาตรฐานการศึกษาที่สูงขึ้น

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละ 90 บุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาทางด้านความคิดและการปฏิบัติงาน
2. ร้อยละ 90 โรงเรียนได้รับการพัฒนาผู้เรียน เกิดความรู้ และประสบการณ์ สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

เป้าหมาย

1. โรงเรียนได้รับการพัฒนายิ่งขึ้น
2. บุคลากรทางการศึกษาได้ รับผิดชอบเพิ่มขึ้น สามารถนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้มาพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยกระดับทางการศึกษาของตนเองเพิ่มขึ้น

กิจกรรมดำเนินการ

1. ส่งบุคลากรเข้าศึกษาอบรม
2. ศึกษาดูงาน

2. โครงการระดมทุนเพื่อการพัฒนาทางการศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดหางบประมาณมาพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน
2. เพื่อให้องค์กรและชุมชนอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. เพื่อสร้างความรักสามัคคี

ตัวชี้วัด

1. งบประมาณที่ได้รับในปี 2551 ได้รับจัดสรรเพิ่มขึ้นร้อยละ 50
2. ร้อยละ 90 การเข้าร่วมของชุมชนและองค์กรอื่น ความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชน

เป้าหมาย

1. ผู้ปกครองนักเรียน ชมรมศิษย์เก่า องค์กรทั้งในและนอกท้องถิ่นมีบทบาทในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
2. มีงบประมาณในการจัดการศึกษาอย่างเพียงพอ

กิจกรรมดำเนินการ

1. ประชุมสัมมนาผู้ปกครองคณะกรรมการสถานศึกษา

2. ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เห็นความจำเป็นและความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาจัดกิจกรรมดังนี้
 - 2.1 วันคืนสู่เหย้าชาวเชียงใหม่
 - 2.2 พี่ให้น้อง
 - 2.3 โรงเรียนสวยด้วยมือเรา
 - 2.4 เผยแพร่ความสำเร็จสู่สาธารณชน
 - 2.5 มอบโล่ยกย่องชมเชย

บทที่ 3

ขั้นตอนและกระบวนการวิจัย

การดำเนินงานโครงการวิจัยเป็นการดำเนินงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมในการทำงาน การดำเนินงานตั้งแต่ต้นจนจบโครงการมีทั้งสิ้น 10 กิจกรรม ประกอบด้วย

1. การประชุมทีมวิจัยทำความเข้าใจงานวิจัยแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ
2. ประชุมชี้แจงพื้นที่ทำความเข้าใจโครงการและออกแบบจัดทำเครื่องมือเก็บข้อมูล
3. เวทีระดมความคิดคาดหวังด้านคุณธรรมเด็กและเยาวชนจากเด็ก ผู้ใหญ่ผู้ปกครองและคนในชุมชน
4. เก็บข้อมูลสถานการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชน
5. สรุปรวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและปัจจัย เงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหาของเด็กและเยาวชน
6. เวทีถอดองค์ความรู้ในเชิงคุณธรรมจากกิจกรรมการทำนาและการปลูกแตงโม
7. ประชุมสรุปผลจากการดำเนินงานวิจัยเพื่อจัดทำรายงานความก้าวหน้า
8. กิจกรรมการทำปุ๋ยหมักใส่แปลงการทำนาข้าวอินทรีย์ และปลูกแตงโมอินทรีย์
9. กิจกรรมประเมินความมุ่งมั่นหวังคุณธรรมเด็กและเยาวชนตามความมุ่งมั่นหวังของชุมชนวิจัย
10. เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนและตรวจสอบข้อมูล

รายละเอียดมีดังนี้

1. การประชุมทีมวิจัยทำความเข้าใจงานวิจัยแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ

การประชุมมีวัตถุประสงค์ เพื่อทำความเข้าใจงานวิจัยและเพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ทีมวิจัยในการทำงาน ขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย การประสานแกนนำทีมวิจัยที่ปรึกษาโครงการ จัดเตรียมเอกสารโครงการเพื่อนำมาแจกสมาชิก เปิดประชุมสนทนา (เวทีโสเหล่) เนื้อหางานที่จะต้องดำเนินการ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่เพื่อลงมือปฏิบัติการ ผลที่คาดว่าจะได้รับ โดยหลังจากการประชุมทีมวิจัยและแกนนำ ที่ปรึกษาโครงการเข้าใจงานวิจัย และทีมวิจัยรู้จักบทบาทหน้าที่ กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมประชุม ได้แก่ แกนนำทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการ และทีมวิจัย / คณะครูจำนวน 27 คน

ในการประชุมทีมงานวิจัยเพื่อทำความเข้าใจโครงการวิจัย และแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบโครงการ “หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง” ที่ห้องประชุมโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง ในวันที่ 25 สิงหาคม 2551 นายถวิลศักดิ์ ทองโท หัวหน้าโครงการ ได้แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบการอนุมัติงบประมาณโครงการในวันที่ 14 กรกฎาคม 2551 ที่ห้วยชันรีสอร์ท อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ให้ที่ประชุม

ที่เป็นทีมงานวิจัย คือ คณะครู นักเรียนและผู้นำท้องถิ่นได้รับทราบ ทุกคนพอเข้าใจในโครงการนี้เพราะเคยได้รับทุนเกี่ยวกับโครงการ “ปลูกแตงโมอินทรีย์ให้ได้คุณภาพดีบ้านเชียงเพ็ง ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอบำบัด จังหวัดยโสธร” ที่ผ่านมาแล้ว ทุกคนได้ศึกษาและร่วมกันวิเคราะห์ชื่อโครงการเพื่อที่จะนำไปปฏิบัติให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และได้ร่วมกันถอดข้อความสำคัญในชื่อโครงการออกมดังนี้ หลักสูตรเกษตรอินทรีย์ และคุณธรรม แล้วร่วมกันพิจารณาว่าเราจะมีวิธีการอย่างไรในการทำนาโรงเรียนและการปลูกแตงโม เพื่อที่จะทำให้ได้หลักสูตรที่เป็นเกษตรอินทรีย์และจะสร้างคุณธรรมให้กับเด็กและเยาวชนได้ และได้กำหนดแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

1. นายถวิลศักดิ์ ทองโท หัวหน้าโครงการ มีหน้าที่ประสานงานกับพี่เลี้ยง หน่วยงาน ชุมชน การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และจัดพิมพ์รายงาน
2. นางอัมพร จารุจิตร ทีมงานวิจัย ทำหน้าที่เลขานุการจดบันทึกการประชุมและเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากสมาชิก
3. นางพรรณิพา บรรดิทอง ทีมงานวิจัย ทำหน้าที่การเงิน จัดทำบัญชีการใช้จ่ายเพื่อรายงานการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามกรอบงานของโครงการ ทำสวนเกษตรปลูกพืชสมุนไพรในโรงเรียน และเก็บรวบรวมข้อมูล
4. นางกล้วย ดวงคำ ประสานงานกับพี่เลี้ยง ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน นำทีมงานปลูกข้าว ปลูกแตงโม และเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับนักเรียน
5. นางยี่สุ่น โรจนคุณธรรม ทีมงานวิจัย รับผิดชอบในการทำนาอินทรีย์ การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียน
6. นางวาสนา วิเศษ ทีมงานวิจัย รับผิดชอบในการประสานงานผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน
7. นายอุดมสิน พลเมือง ทีมงานวิจัย รับผิดชอบในการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงเพ็ง ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน และเก็บรวบรวมข้อมูล
8. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 73 คน แบ่งกลุ่มสร้างเครื่องมือเพื่อออกสำรวจข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ประชุมชี้แจงพื้นที่ทำความเข้าใจโครงการและออกแบบจัดทำเครื่องมือเก็บข้อมูล

การประชุมมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการต่อชุมชน และเพื่อวางแผนในการดำเนินงานเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้ประสานกลุ่มเป้าหมายร่วมเวทีเตรียมประเด็นเนื้อหาสาระการประชุม และเตรียมเอกสารและใบลงทะเบียน ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ ชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัย กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ แกนนำทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการ พี่เลี้ยง ชาวบ้าน / ผู้นำชุมชน จำนวน 100 คน

การประชุมชี้แจงโครงการในพื้นที่และการออกแบบสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล ในวันที่ 12 สิงหาคม 2551 เวลา 11.30 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง นายประสาร โรจนคุณธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ได้ชี้แจงรายละเอียดต่างๆ ของ

โครงการให้ผู้ปกครองในที่ประชุมได้รับทราบ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ เห็นด้วยในการนำนักเรียนทำวิจัย เช่น นายเอื้อน ธรรมสาร ผู้ปกครองนายเลอศักดิ์ ธรรมสาร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พูดว่าเด็ก ทุกวันนี้ไม่มีความขยัน ทำงานไม่เป็น เป็นแต่ใช้เงิน หาซื้อกินเก่ง เวลาว่างเฝ้าดูอยู่แต่หน้าโทรทัศน์และ เล่นเกม อยากจะให้คุณครูช่วยฝึกให้เด็กรู้จักทำงานให้มากๆ ด้วยจะดี เพราะพ่อแม่บอกเขาไม่ทำ คุณแม่อัมพร เข้มพันธ์ ผู้ปกครองเด็กชายเอกชัย ศรีชนะ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พูดว่าเด็ก นักเรียนทุกวันนี้ไม่เหมือนสมัยก่อนลูกและหลานที่บ้านไม่เคยอ่านหนังสือจะดูแต่โทรทัศน์ การบ้านก็ไม่เห็นเอามาทำที่บ้าน ไม่รู้่านักเรียนทุกวันนี้มีการบ้านเหมือนแต่ก่อนหรือไม่ คุณแม่คำตา รุ่งเรือง ผู้ปกครองนางสาววิราณี สว่างโชติ ฟ้องครูว่านักเรียนทุกวันนี้โดยเฉพาะลูกและหลานที่บ้านไม่ค่อยเอา ใจใส่ต่อการเรียนเลย บอกให้อ่านหนังสือก็อ่านไม่เป็น ชอบเถียง วันเสาร์อาทิตย์ ก็ได้มอเตอร์ไซด์ หาเลาะเล่นกับเพื่อนๆ ชอบไปเล่นกับเพื่อนในเวลากลางคืน พ่อแม่บอกก็ไม่ฟัง อยากให้ครูเข้ามาตรวจดู นักเรียนในเวลากลางคืนบ้างเหมือนกับสมัยคุณครูใหญ่แหลม (ครูใหญ่โรงเรียนบ้านเชียงเพ็ง ผู้ที่ก่อตั้ง โรงเรียนบ้านเชียงเพ็งเป็นคนแรก) ถ้าใครหรือบ้านหลังใดไม่ได้ยินเสียงนักเรียนอ่านหนังสือผู้ปกครอง จะถูกตำ นักเรียนจะถูกทำโทษ เด็กถึงกลัวและเรียนหนังสือเก่งกว่าเด็กทุกวันนี้ นางเพชร นามปี แม่ นายรุ่ง นามปี ยาวชนบ้านเชียงเพ็ง พูดว่าพฤติกรรมนักเรียนสมัยนี้น่าเป็นห่วง คือ พ่อแม่ตามใจ จนเกินไป พ่อแม่ไม่กล้าบอกสอนลูกๆ หลานๆ ลูกหลานจะไปทำงานช่วยก็บอกว่ารำคาญ วันเสาร์ วันอาทิตย์ให้ดูแลบ้าน อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ ให้เงินไว้ซื้อกินเอง ทำให้ลูกทำงานไม่เป็น ซื้อกินเก่ง ไม่เหมือนนักเรียนสมัยก่อนจะช่วยงานบ้าน ช่วยทำอะไร ทำนา ทำสวน เงินก็ใช้ไม่เป็น กินข้าวที่บ้านอ้อมก็ไม่ไปซื้ออะไรอีก เด็กทุกวันนี้กินได้แม้กระทั่งเดินไปโรงเรียน (ขณะเดินไปโรงเรียนก็จะซื้ออาหาร ขนม กินไปด้วย)

ที่ประชุมได้ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการที่จะไปเก็บข้อมูลเพื่อหามูลเหตุของปัญหาเกี่ยวกับ สถานการณ์เด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง โดยได้แบ่งกลุ่มนักเรียนและพี่เลี้ยง ให้ไปเก็บข้อมูลในเวลา ตอนเย็นหลังเลิกเรียน ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 ศึกษาเก็บข้อมูลร้านค้าชุมชนในหมู่บ้าน
- กลุ่มที่ 2 ศึกษาเก็บข้อมูลร้านเกมในหมู่บ้านและในอำเภอบำบัด
- กลุ่มที่ 3 ศึกษาเก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของบ้านเชียงเพ็ง
- กลุ่มที่ 4 ศึกษาเก็บข้อมูลวิถีชีวิตประเพณีต่างๆ ของชุมชนบ้านเชียงเพ็ง
- กลุ่มที่ 5 ศึกษาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมเลี้ยงปู่ตา
- กลุ่มที่ 6 ศึกษาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติพ่อใหญ่เชียงเพ็ง
- กลุ่มที่ 7 ศึกษาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมในการทำนา
- กลุ่มที่ 8 ศึกษาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับป่าชุมชนดอนมะหรี
- กลุ่มที่ 9 ศึกษาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์แหล่งให้บริการร้านอาหารทางเข้าหมู่บ้านเชียงเพ็ง ซึ่งมีอยู่ประมาณ 11 แห่ง
- กลุ่มที่ 10 ศึกษาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ในโรงพยาบาลป่าดัว
- กลุ่มที่ 11 ศึกษาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ในสถานีตำรวจอำเภอบำบัด

ในการไปศึกษาและเก็บข้อมูลครั้งนี้กำหนดให้มีครูหรือพี่เลี้ยงพาไป ที่ประชุมได้ร่วมกันสร้างเครื่องมือในการไปเก็บข้อมูล โดยเป็นแบบสอบถามเล่าให้ฟัง แต่ละกลุ่มจับกลุ่มเพื่อสร้างเครื่องมือในประเด็นหัวข้อที่เกี่ยวกับข้อมูลในกลุ่มที่จะไปศึกษาและเก็บข้อมูล ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้นำท้องถิ่น ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทุกคนเห็นด้วยกับโครงการนี้เป็นโครงการที่จะต้องทำไม่อย่างนั้นลูกๆ ของเราจะเอาไม่อยู่

3. เวทีระดมความคาดหวังด้านคุณธรรมเด็กและเยาวชนจากเด็ก ผู้ใหญ่ผู้ปกครองและคนในชุมชน

กิจกรรมนี้จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้รูปแบบคุณธรรมที่คาดหวัง และเพื่อกำหนดออกแบบเครื่องมือในการลงเก็บข้อมูล โดยการประสานแกนนำที่มิวิจัย ที่ปรึกษาโครงการ / พี่เลี้ยง เตรียมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน จัดเตรียมกระบวนการระดมความคาดหวังคุณธรรมเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และคนในชุมชน เตรียมเอกสารโครงการ จัดเวทีสนทนา ปรัชญาหรือ (โสเหล่) แลกเปลี่ยน และบันทึก เก็บข้อมูลที่ได้ ผลที่คาดว่าจะได้รับ ได้แก่ ได้แผนดำเนินงานลงเก็บข้อมูล ได้แบบฟอร์มการเก็บข้อมูล ได้กลุ่มเป้าหมายในการลงเก็บข้อมูล ได้แนวคำถามในการลงเก็บข้อมูล และได้รูปแบบคุณธรรมที่คาดหวังของเด็กเยาวชน ผู้ใหญ่ และคนในชุมชน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ แกนนำที่มิวิจัย คณะครู ที่ปรึกษาโครงการ พี่เลี้ยงโครงการ ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน และคนในชุมชน

การประชุมเวทีระดมความคาดหวังด้านคุณธรรมเด็กและเยาวชน จากเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้ปกครองและคนในชุมชน ในวันที่ 30 ตุลาคม 2551 เวลา 09.30 น. ถึง 12.30 น. ที่ศาลา SML หมู่ 1 บ้านเชียงเพ็ง มีผู้เข้าประชุมจำนวน 70 คน สถานการณ์เด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง จากที่ได้ฟังผู้ปกครองได้เล่าถึงลูกหลานของตนเอง พบว่าปัญหาดังนี้

- 1) เด็กติดเกมส์
- 2) เด็กผู้ชายชิงมอเตอร์ไซด์
- 3) เด็กเที่ยวกลางคืน
- 4) เด็กติดยาเสพติด เช่น บุหรี่ เหล้า และกาว
- 5) เรื่องชู้สาวท้องก่อนวัยอันควร

4. เก็บข้อมูลสถานการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชน

การเก็บข้อมูลมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านเชียงเพ็ง ขั้นตอน ได้แก่ การประสานที่มิวิจัย และเตรียมแนวคำถาม แบบฟอร์มในการสัมภาษณ์เจาะลึก ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือได้ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชน กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย แกนนำที่มิวิจัย ครู ชาวบ้านผู้ให้ข้อมูล จำนวน 50 คน

เวทีระดมความคิดเห็นด้านคุณธรรมเด็กและเยาวชนจากเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้ปกครองและคนในชุมชน ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2551 เวลา 09.00 น. ถึงเวลา 13.00 น. ที่ศาลากลางบ้านเชียงเพ็ง หมู่ 7 มีผู้เข้าร่วมประชุมคือ ทีมวิจัย ผู้ปกครองนักเรียน เยาวชน และผู้นำท้องถิ่น จำนวน 70 คน ซึ่งในที่ประชุมได้ระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับคำถามที่ว่า “ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับเยาวชนในทุกวันนี้ และท่านมีความคาดหวังอะไรกับเยาวชนในอนาคต” ที่ประชุมได้อภิปรายเหตุการณ์ที่พบเห็นเกี่ยวกับเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง ทั้งทางบวกและทางลบ และได้แยกกลุ่มกันคิดและเก็บข้อมูล ซึ่งได้ข้อสรุปดังนี้

ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อเด็กและเยาวชนในชุมชน

- 1) เด็กและเยาวชนไม่มีความรับผิดชอบ
- 2) เด็กและเยาวชนไม่ชอบการทำงาน ทำงานไม่เป็น เพราะพ่อแม่เลี้ยงลูกตามใจ ใช้เงินเลี้ยงลูกมากกว่าการเอาใจใส่ดูแล ให้ความรัก และความอบอุ่น
- 3) เด็กและเยาวชนมีความเจริญทางด้านวัตถุมากขึ้นไป ส่วนใหญ่ได้นำเอาวัฒนธรรมต่างๆ และความสับสนวุ่นวายของชาติตะวันตกมาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้นไป ไม่สนใจเรียนรู้หรือนำเอาวัฒนธรรมเก่าๆ ของชุมชนมาใช้ในชีวิตประจำวัน
- 4) เด็กและเยาวชนมีการอยู่กันเป็นสังคมเมืองมากขึ้น เลยทำให้เกิดความแข่งขัน แข่งแย่งการเอาตัวรอดเปรียบกัน ความเห็นแก่ตัวของแต่ละคนมีมากขึ้น
- 5) เด็กและเยาวชนขาดความอดทน อดกลั้น ใจร้อน พุดจาไม่สุภาพ พุดตามใจตนเอง ขาดคุณธรรมไม่ให้เกิดที่ดีซึ่งกันและกัน ความประพฤติชอบเลียนแบบพวกดาราคือเป็นหัวโจก นักเลง เห็นคนที่ทำตัวเป็นคนดีว่าเชย

ความคาดหวังต่อเยาวชนในชุมชน

- 1) ต้องให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรม และจริยธรรม
- 2) อยากให้เด็กและเยาวชนสนใจด้านการเรียน ตั้งใจเรียน
- 3) ไม่อยากให้เด็กและเยาวชนไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด
- 4) อยากให้เยาวชนรู้โทษของยาเสพติด
- 5) อยากให้เยาวชนสนใจด้านดนตรี กีฬา สิ่งที่มีประโยชน์
- 6) อยากให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดีของชุมชน บ้านเมือง และสังคม
- 7) อยากให้เด็กและเยาวชนสนใจด้านพุทธศาสนา เข้าวัด ฟังธรรม
- 8) ไม่อยากให้เด็กๆ ติดเกม
- 9) อยากให้เด็กและเยาวชนเชื่อฟังพ่อแม่ ผู้ใหญ่ ให้ความเคารพท่าน
- 10) อยากให้เด็กและเยาวชนมีกิริยามารยาทที่ดีงาม
- 11) อยากให้เด็กและเยาวชนพูดเพราะ
- 12) อยากให้เด็กและเยาวชนช่วยพ่อแม่ทำงาน
- 13) ไม่อยากให้เด็กและเยาวชนเที่ยวในเวลากลางคืน

- 14) ไม่อยากให้เด็กและเยาวชนดูหนังการ์ตูนมากเกินไป เพราะจะไม่สนใจอ่านหนังสือ
- 15) อยากให้เด็กและเยาวชนเป็นคนมีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 16) อยากให้เด็กและเยาวชนมีความกตัญญูต่อพ่อแม่หรือผู้มีพระคุณ
- 17) อยากเห็นเด็กและเยาวชนมีอนาคตที่สดใส
- 18) อยากให้เด็กและเยาวชนในชุมชนมีความสามัคคีรักใคร่ป้องกัน

5. สรุปวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและปัจจัย เงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหาของเด็กและเยาวชน

การสรุปสังเคราะห์มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สาเหตุ ปัจจัย สถานการณ์และปัญหาของเด็กเยาวชน การดำเนินงานมีขั้นตอน คือ การประสานทีมวิจัยแกนนำคณะครู เตรียมข้อมูล / ประเด็นเปิดเวทีประชุม (โสเหล่) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เก็บและบันทึกข้อมูล ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ ได้ทราบสถานการณ์ สาเหตุ ปัญหาของเด็กเยาวชน และได้ทราบปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย แกนนำทีมวิจัย ผู้ปกครอง นักเรียน ครู ราษฎรชาวบ้าน ที่ปรึกษาโครงการ และชาวบ้านรวม 80 คน

การประชุมสรุปวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและปัจจัย เงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชน ทีมวิจัยได้จัดประชุมขึ้นในวันที่ 11 ตุลาคม 2551 เวลา 10.00 น. ถึงเวลา 16.00 น. ที่โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยทีมวิจัยและทีม พี่เลี้ยงประมาณ 22 คน นางสาวพรทิพย์ ถาวรแก้ว ทีมวิจัยพี่เลี้ยง ได้ชักชวนนักเรียนกลุ่มไปศึกษาเก็บข้อมูลในแหล่งต่างๆ ดังนี้

- 1) กลุ่มที่ไปศึกษาเก็บข้อมูลร้านอาหาร
- 2) กลุ่มที่ไปศึกษาเก็บข้อมูลที่โรงพยาบาลป่าต้ว
- 3) กลุ่มที่ไปศึกษาเก็บข้อมูลที่สถานีตำรวจอำเภอป่าต้ว
- 4) กลุ่มที่ไปศึกษาเก็บข้อมูลร้านเกมส์ในชุมชน
- 5) กลุ่มที่ไปศึกษาเก็บข้อมูลร้านค้าในชุมชน

กล่าวโดยสรุป การที่ไปศึกษาสถานการณ์ตามแหล่งต่างๆ ทำให้ทราบสถานการณ์ปัญหามากขึ้น

6. เวทีถอดองค์ความรู้ในเชิงคุณธรรมจากกิจกรรมการทำงานและการปลูกแตงโม

กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหารูปแบบกิจกรรมที่จะสร้างคุณธรรมให้กับเด็กเยาวชน มีขั้นตอนการดำเนินงาน ได้แก่ การประสานแกนนำทีมวิจัยและคณะครู เตรียมข้อมูลหรือประเด็นเปิดเวทีประชุม (โสเหล่) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น เก็บและบันทึกข้อมูล ผลที่คาดว่าจะได้รับ ได้รูปแบบกิจกรรมที่จะสร้างคุณธรรมของเด็กและเยาวชน ได้แผนทดลองจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมให้เด็กและเยาวชน กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย แกนนำทีมวิจัย ครู และนักเรียน

การประชุมเวทีถอดองค์ความรู้ในเชิงคุณธรรมจากกิจกรรมการดำเนินงาน ในวันที่ 25 สิงหาคม 2551 เวลา 13.30 น. ถึงเวลา 18.15 น. ที่โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง มีผู้เข้าร่วมประชุมคือทีมวิจัย จำนวน 70 คน ที่ประชุมได้นำเอาข้อมูลจากการดำเนินงานมาร่วมกันวิเคราะห์ถึงประเด็นสาระสำคัญดังนี้

ในการดำเนินงานผู้ปกครองที่มาร่วมดำเนินงานนั้นบอกให้ทีมวิจัยที่มาร่วมดำเนินงาน เกี่ยวกับการใช้ต้นกล้า ปักดำ ต้นกล้าประมาณ 250 มัดต่อจำนวนเนื้อที่ 4 ไร่ อายุของต้นกล้าประมาณ 28-30 วัน เหมาะสม ที่สุดในการดำเนินงานและได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานและเกี่ยวข้าวที่มีประโยชน์มาก สำหรับการเกี่ยวข้าว มีเก็บเกี่ยวในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2551 มีนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 70 คน คณะครู 6 คน ผู้ปกครองนักเรียน 7 คน บริเวณเกี่ยวข้าวจำนวนเนื้อที่ 5 ไร่เศษ เกี่ยวข้าวประมาณ 4 ไร่ๆ ละ 17 คน และอีก 1 ไร่ใช้คนเกี่ยว 15 คน ได้ร่วมกันจัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ รับผิดชอบลงเกี่ยวข้าว

7. ประชุมสรุปผลจากการดำเนินงานวิจัยเพื่อจัดทำรายงานความก้าวหน้า

การประชุมมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้มารายงานผล และเพื่อจัดทำรายงาน ความก้าวหน้า โดยมีการประสานแกนนำทีมวิจัย / คณะครู / ที่ปรึกษาโครงการ เตรียมข้อมูลหรือ ประเด็นปัญหา การจัดเวทีสะท้อนและการบันทึกผล ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ ได้ข้อมูลที่จะทำรายงาน ความก้าวหน้า และได้รายงานความก้าวหน้าส่ง สกว. กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย แกนนำทีมวิจัย ครู นักเรียน และที่ปรึกษา

ในการประชุมสรุปผลจากการดำเนินงานวิจัยเพื่อจัดทำรายงานความก้าวหน้า เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2551 เวลา 13.00 น. ถึงเวลา 15.20 น. ที่โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง มีผู้ร่วมประชุมจำนวน 34 คน นายถวิลศักดิ์ ทองโท หัวหน้าโครงการได้เปิดการประชุม กล่าวขอบคุณคณะทีมวิจัยที่ให้ความ ร่วมมือในการจัดกิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ งานสำเร็จไปด้วยดี และตลอดระยะเวลาประมาณ 5 เดือน ที่คณะทีมงานวิจัยได้ร่วมกันลงมือทำงานเก็บข้อมูลงานวิจัย ทั้งในวันจันทร์ถึงวันศุกร์หรือวันเสาร์ อาทิตย์และทุกคนเห็นความสำคัญของโครงการวิจัย ในที่ประชุมได้ให้แต่ละกลุ่มที่รับผิดชอบการไปเก็บ ข้อมูล ในสถานที่ต่างๆ เสนอรายงานเกี่ยวกับข้อมูลที่มีอยู่ในมือ แต่ละกลุ่มได้ทยอยกันอ่านข้อมูลต่างๆ ที่แต่ละกลุ่มได้เก็บรวบรวมมาให้ที่ประชุมได้รับทราบ ที่ประชุมได้ร่วมกันอภิปราย วิเคราะห์ข้อมูลของ แต่ละกลุ่มที่นำเสนอถึงความละเอียด ความสมบูรณ์ ครอบคลุม และชัดเจน ที่ประชุมได้เสนอแนะว่ามี บางกิจกรรมยังเก็บข้อมูลยังไม่ละเอียดพอ เช่นการไปเก็บข้อมูลร้านค้าชุมชน การไปเก็บข้อมูลร้านค้าใน ปากทางเข้าบ้านเชียงเพ็ง เพราะมีปัญหายุ่งยากที่เครื่องมือที่นำไปเก็บข้อมูลมีรายละเอียดน้อย เพราะเป็น เครื่องมือสอบถามปากต่อปาก ทำให้เสียเวลาในการสอบถาม ถ้าจะให้ดีควรออกแบบเครื่องมือเป็นข้อๆ ให้ผู้ให้ข้อมูลได้ข้อมูลมากและไม่เสียเวลา

8. กิจกรรมการทำปุ๋ยหมักใส่แปลงการทำนาข้าวอินทรีย์ และปลูกแตงโมอินทรีย์

กิจกรรมมีวัตถุประสงค์ เพื่อเรียนรู้ขั้นตอนการทำปุ๋ยหมัก และเพื่อเรียนรู้การทำงานร่วมกัน โดยการประสานทีมวิจัยเพื่อวางแผน การเตรียมปัจจัยการผลิต ออกแบบวิธีการทำปุ๋ยหมัก และลงมือทำปุ๋ยหมัก ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ ได้เรียนรู้ขั้นตอนการทำปุ๋ยหมัก / โดยการเตรียมปัจจัยการผลิต ได้ทำงานร่วมกันเป็นทีม ได้สำนึกการร่วมกันด้วยความสามัคคี กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย แกนนำทีมวิจัย ครู นักเรียน ชาวบ้าน ชมรมเกษตรอินทรีย์บ้านเชียงเพ็ง

กิจกรรมการจัดเตรียมวัตถุดิบเพื่อทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ในวันที่ 20 สิงหาคม 2551 มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 29 คน เริ่มกิจกรรมเวลา 15.00 น. ถึงเวลา 16.30 น. ที่โรงปุ๋ยโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง ในชั่วโมงวิชาชุมนุมวิทยาศาสตร์ นายถวิลศักดิ์ ทองโท ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมและทีมวิจัย ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพใส่แปลงนาและแปลงปลูกแตงโม

ครูถามนักเรียนว่าในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพเราต้องเตรียมอะไรบ้าง นางสาวดารารวรรณ รัตนศรี ตอบว่าการทำปุ๋ยหมักชีวภาพพวกหนูเคยทำมาแล้วจากแม่กล้วย ดวงคำ คือ ทำนาพวกเราทำน้ำหมักชีวภาพก่อนถึงนำมาเป็นส่วนผสมกับการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ดังนั้นคณะทีมงานจึงจัดเตรียมภาชนะที่จะเก็บเศษอาหารจากโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน เตรียมภาชนะน้ำตาล ร้าอ่อน ถัง หัวเชื้อ เพื่อทำน้ำหมักชีวภาพก่อน ในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพต้องเตรียมอุปกรณ์ คือ ปุ๋ยคอก แกลบขาว แกลบดำ คณะทีมงานวิจัย ได้คุยกันว่าที่โรงเรียนของเรามีเศษใบไม้ เศษหญ้า เศษกระดาด ที่เก็บได้แต่ละวันเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นยังมีเศษหญ้า ต้นพืช ต้นไม้เล็กๆ ที่ถอนออกจากแปลงสวนดอกไม้ จากนักเรียนชั้นต่างๆ ทำกิจกรรมมากมาย เราน่าจะนำส่วนนี้มาเป็นวัสดุผสมในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ส่วนปุ๋ยคอก แกลบขาว ให้ทุกคนช่วยกันเก็บมาจากบ้านตนเองคนละ 1 กระสอบ และไปขอบ้านที่มีโรงสีข้าว แทนการนำเงินไปซื้อจะได้ไหม ส่วนแกลบดำจึงพิจารณาซื้อเอามาจากตลาด นางสาวสุภาภรณ์ ดวงมูลลี พูดว่าครูคะพอหนูบอกว่าปุ๋ยคอกทุกวันนี้มีราคาคะสอบละ 25-30 บาท เราจะหาซื้อได้หรือคะ ครูตอบว่าครูอยากให้การทำปุ๋ยหมักครั้งนี้เป็นบทเรียนของทุกคนว่าถ้าเรามีสิ่งของแล้วแบ่งปันกัน หรือแลกเปลี่ยนกัน จะไม่ดีกว่าอะไรๆ ก็ใช้เงินซื้อกันไปทุกเรื่อง สังคมบ้านเราแต่ก่อนมีอะไรก็แบ่งปันกัน ครูก็เห็นมีความสุขไม่แพ้สังคมปัจจุบัน ครูอยากให้นักเรียนได้ฝึกการฝึกพาอาศัยกัน บางอย่างที่เป็นมันไม่มีในชุมชนของเราจึงซื้อจะดีไหม ทุกคนมีมติว่านารองทำ แล้วร่วมกันแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ ครูแจกกระสอบเปล่าให้นักเรียนคนละ 1 ใบเพื่อเก็บเศษกระดาด เศษใบไม้ เศษหญ้า เศษต้นไม้เล็กๆ (วัชพืช) ในโรงเรียนทุกวันนำมารวมกองไว้ที่โรงทำปุ๋ย เพื่อเป็นวัสดุในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ หลังจากได้ทบทวนแนวทางทำกิจกรรมเป็นที่เข้าใจแล้วทุกคนแบ่งกลุ่มเพื่อมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ

9. กิจกรรมประเมินความมุ่งหวังคุณธรรมเด็กและเยาวชนตามความมุ่งหวังของชุมชนวิจัย

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม คือ เพื่อประเมินคุณธรรมของเด็กและเยาวชนเป็นไปตามความมุ่งหวัง เพื่อค้นหาแนวทางคุณธรรมตามที่ยึดมั่น การดำเนินงานคือ มีการประสานแกนนำทีมวิจัยที่ปรึกษาโครงการ คณะครู / นักเรียน เตรียมข้อมูล และจัดเวทีเสวนา ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือได้ข้อมูลกรอบคุณธรรมตามที่ยึดมั่น ได้แนวทางสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชน กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยแกนนำทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการ พี่เลี้ยง ทีมวิจัยผู้ใหญ่ และผู้นำชุมชน 30 คน

สรุปการประชุม ในวันที่ 28 กันยายน 2551 มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 48 คน ที่โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง สิ่งที่ได้เรียนรู้กับการได้เล่นเกม คือ ความสามัคคี ความสนุกสนานและการสื่อสารให้เขาเข้าใจเราอย่างถูกต้อง การวิจัยต่างๆ ต้องระบุปัญหาหัวข้อในการวิจัย แยกออกมาเป็นสาเหตุต่างๆ ผลที่ได้รับประโยชน์และอีกหลายข้อย่อย การที่จะได้ข้อมูลที่ต้องการ ต้องรู้จักการตั้งคำถาม เจาะจงเป้าหมายของประเด็นให้ชัดเจนว่าจะวิจัยอะไร และต้องตั้งคำถามให้ครอบคลุม ปัญหาคำถามต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร เพื่ออะไร กับใคร เวลาไหน และอีกมากมายที่ควรรู้

10. เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนและตรวจสอบข้อมูล

การคืนข้อมูลมีวัตถุประสงค์ เพื่อตรวจสอบข้อมูลกับชุมชน และเพื่อชุมชนเพิ่มข้อมูล ขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย การประสานแกนนำทีมวิจัย ประชุมวางแผนแบ่งบทบาทหน้าที่ เตรียมประเด็นข้อมูล เตรียมเวทีหรือสถานที่ ประสานงานกับชุมชนผู้ให้ข้อมูลหรือทีมวิจัย และเปิดเวทีเสวนา ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือได้ข้อมูลที่เป็นจริงและมีความสมบูรณ์มากขึ้น กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยทีมวิจัย แกนนำทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการวิจัย คณะครู ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน

เปิดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน ณ ศาลา SML บ้านเชียงเพ็ง หมู่ 1 วันที่ 30 ตุลาคม 2551 ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 70 คน เริ่มเปิดเวทีเวลา 8.30 น. ถึงเวลา 12.45 น.

สรุปประเด็นการประชุม

นายประสาร โรจนคุณธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง ได้กล่าวเปิดการประชุม และกล่าวขอบคุณผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียน ในวันที่ 29 ตุลาคม 2551 ที่ผ่านมา และได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

นายถวิลศักดิ์ ทองโต หัวหน้าโครงการ ได้กล่าวถึงความสำคัญและความเป็นมาของโครงการกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม สำหรับเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง ให้ที่ประชุมได้รับทราบและเข้าใจ

สรุปปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านเชียงเพ็ง

- 1) เด็กติดเกมส์ โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในวัย 9-12 ขวบ ผู้ปกครองควรให้ความดูแล เอาใจใส่บุตรหลานเป็นพิเศษ และฝึกให้เด็กช่วยแบ่งเบาภาระงานที่บ้านตามเห็นสมควรบ้าง ผู้ใหญ่บ้าน กำหนด ควรทำความเข้าใจกับผู้ประกอบร้านเกมส์ เพื่อไม่ให้หวังแต่รายได้อย่างเดียว ควรให้เขามีส่วนช่วยในการฝึก ความเป็นคนดีของเด็กๆ และเยาวชนช่วยอีกทางหนึ่ง
- 2) พบปัญหาเด็กติดยาเสพติด เนื่องจากชุมชนเป็นทางผ่านหรือเส้นทางในการลำเลียงยาเสพติดไปยังต่างจังหวัด (ที่อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเขต) ทำให้ผู้ค้ายาเสพติดหาสมาชิกจากเด็กนักเรียน หรือเยาวชนที่มีปัญหาด้านการเรียน หรือปัญหาทางครอบครัว เป็นแนวร่วมในการส่งลำเลียงยา เด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นก็จะสร้างเครือข่ายต่อไปเรื่อยๆ
- 3) ชุมชนยังมีการลักลอบเล่นการพนันทั้งเด็กและผู้ใหญ่ มีผู้ปกครองนักเรียนส่วนหนึ่งยังใช้เวลาว่างในการเล่นการพนัน เช่น การเล่นการพนันมวยวันเสาร์อาทิตย์ มวยโลก การเล่นการพนันต่างๆ ในประเพณีงานศพ การเล่นการพนันการตีไก่ การเล่นการพนันการเล่นบ้องไฟ เป็นต้น ทำให้เกิดตัวอย่างที่ไม่ดีแก่นักเรียนและเยาวชน ผู้ที่เล่นได้ก็เป็นการดี ผู้ที่เล่นเสียก็มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน มีทั้งดีและไม่ดี เด็กนักเรียนที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนก็จะแยกแยะ วิเคราะห์เหตุการณ์เหล่านี้ได้และไปในทางถูกต้อง ส่วนเด็กที่ไม่สนใจเรียน เกเร ก็จะเห็นว่าเป็นการดีเหมาะสมกับเขา เลยนำเอาแบบอย่างจากผู้ปกครอง มาเลือกใช้กับตนเอง และผู้ปกครองเหล่านี้ไม่สามารถบอกแนะแนวทางที่ดีแก่ลูกๆ หลานๆ ได้ “ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน”
- 4) เด็กนักเรียนขาดความเอาใจใส่ ไม่มีความกระตือรือร้นในการเรียน เนื่องจากไม่มีเป้าหมายในการเรียนรู้ ผู้ปกครอง ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา ควรให้คำแนะนำ แนะนำการเรียนไปพร้อมๆ กับการเรียนในชั่วโมงด้วย ให้การเสริมแรง เพื่อให้เด็กเห็นทิศทางการศึกษาในอนาคตของแต่ละคน
- 5) เด็กนักเรียนส่วนหนึ่งมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เนื่องจากนำเอาภาษาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียน กับเพื่อนมากเกินไป ทำให้เกิดการปกครองเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลำบากขึ้น เช่น การพูดจาด้วยคำหยาบคาย การพูดเสียงดัง การใช้คำอุทานที่ไม่สุภาพ ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ล้วนมาจากผู้ปกครอง และชุมชนเป็นส่วนใหญ่
- 6) เด็กนักเรียนรุ่นพี่บางคนเป็นตัวอย่างไม่ดีในเรื่องประเพณี วัฒนธรรม เนื่องจากนำเอาความเจริญต่างๆ จากวัฒนธรรมของชาวตะวันตกมาใช้มากเกินไป ทำให้น้องๆ นำเอาเป็นแบบอย่าง
- 7) เด็กใช้สื่อเทคโนโลยีไปในทางที่ผิดๆ เช่น ผู้ปกครองซื้อโทรศัพท์มือถือให้กับลูกเพื่อที่จะได้โทรพูดคุยติดต่อกับลูกในการถามทุกข์สุข แต่ลูกก็นำไปใช้ติดต่อกับเพื่อนๆ เป็นสำคัญกว่า การใช้เกมส์ เป็นเส้นทางติดต่อกับเพื่อนๆ ที่ไม่เคยรู้จัก
- 8) พบปัญหาเด็กมีท้องในวัยเรียน เด็กนักเรียนส่วนนี้เป็นเด็กที่มีปัญหาเรื่องความอบอุ่น ในครอบครัว เช่น พ่อแม่ไปทำงานต่างจังหวัด พ่อแม่หย่าร้างกัน พ่อแม่เสียชีวิต พ่อแม่ไปทำงานร้านอาหาร พ่อแม่รักลูกมากเกินไป พ่อแม่ตามใจเด็กมากเกินไป พ่อแม่อำนวยความสะดวกบำรุง บำเรอลูกมากเกินไป เหตุคิดว่าการให้สิ่งต่างๆ ที่ลูกต้องการจะทดแทนสิ่งที่ขาดหายไปในขณะที่พ่อแม่ไม่ได้อยู่ด้วยเพื่อเป็นการทดแทน

9) ผู้ปกครองให้ความสนใจในการเรียนของบุตรหลานน้อยเกินไป ผู้ปกครองมุ่งทำงานหาเงินมากกว่า มักจะมอบบุตรหลานให้กับครูมากเกินไป โดยเข้าใจว่าหน้าที่การสอนคือเป็นหน้าที่ของครู ลืมความสำคัญของตนเองที่ว่า “ครูคนแรกคือพ่อแม่ ครูคือครูคนที่สอง”

สรุปวิเคราะห์

ขั้นตอนและกระบวนการวิจัยที่ทีมวิจัยได้ดำเนินการมานี้ พบว่ามีทั้งที่เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการวิจัยอย่างชัดเจน และบางกิจกรรมนั้นมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานซึ่งทีมวิจัยได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงาน ซึ่งมีผลทำให้โครงการสำเร็จด้วยดี กล่าวคือ ในการนำนักเรียนทำนาอินทรีย์ที่โรงเรียนและปลูกแตงโมอินทรีย์ ทำให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชนที่เข้าร่วมโครงการมีมนุษยสัมพันธ์กันมากขึ้นกว่าปกติ ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองดีขึ้น ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน กลับออกกล้าสอนลูกๆ หลานๆ ในทางที่ถูกที่ควร เช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านเชียงเพ็ง เป็นกลุ่มหนึ่งที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน นักเรียนส่วนหนึ่งสามารถหาความรู้ตลอดทั้งหารายได้หลังเลิกเรียน ทำให้เกิดตัวอย่างที่ดีแก่เยาวชนในเรื่องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การช่วยเหลือครอบครัว การฝึกตนเป็นคนมีความรับผิดชอบ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ และอดทน อีกบทบาทหนึ่งในขณะที่ทีมวิจัย ผู้ปกครอง และชุมชนได้มาร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันได้มีการพูดคุย ปรึกษาหารือ คิดวางแผน เสนอแนะแนวทางต่างๆ ซึ่งกันและกัน ทำให้งานที่ทำสำเร็จไปด้วยการทำงานอย่างมีความสุข และเกิดงานใหม่ๆ ที่จะทำร่วมกันเพื่อพัฒนาต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ทำให้เกิดแรงพลังในการทำงานต่างๆ ร่วมกันในชุมชน แต่มีบางกิจกรรมที่ทำแล้วไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เช่น การเชิญผู้ปกครอง และชุมชนมาร่วมประชุม หรือทำกิจกรรมต่างๆ ตามปกติจะได้รับความร่วมมือน้อย แต่ถ้ามีการประชาสัมพันธ์ว่ามีการประชุมและหลังประชุมจะมีการแจกของขวัญหรือเงินค่าประชุม จะมีผู้เข้าร่วมประชุมมากกว่าปกติ ซึ่งทีมวิจัยวิเคราะห์ว่า หากมีการตั้งกลุ่มจิตอาสาในกลุ่มนักเรียน กลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มชุมชนขึ้น เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน โดยการนำบุคคลเหล่านี้ไปร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามประเพณีของทางโรงเรียน บ้าน วัด ให้เกิดประเพณีปฏิบัติจะทำให้เห็นตัวอย่างที่ดี และสามารถดึงเอาชุมชนเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือสังคมมากขึ้น ทำให้เกิดพลังความศรัทธา ความสามัคคี และยังจะเป็นการช่วยรักษาขนบ ธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามของชุมชนไว้ได้อีกทางหนึ่งได้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวถึงผลการศึกษาวิจัยที่ทีมวิจัยค้นพบ ซึ่งสามารถตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ทั้งหมด เนื้อหาประกอบด้วย สถานการณ์ของเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง รูปแบบการสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชนด้วยองค์ความรู้จากเกษตรอินทรีย์ และการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน รายละเอียดมีดังนี้

1. สถานการณ์ของเด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านเชียงเพ็ง

ทีมวิจัยได้ออกศึกษาข้อมูลตามแหล่งข้อมูลต่างๆ ประกอบด้วย

- 1) ร้านอาหารในชุมชนจำนวน 3 แห่ง
- 2) ร้านเกมส์ในชุมชน
- 3) ร้านค้าชุมชน
- 4) โรงพยาบาลป่าติ้ว
- 5) สถานีตำรวจอำเภอป่าติ้ว

ซึ่งพบสถานการณ์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนตามสถานที่ต่างๆ ดังนี้

1) ร้านอาหาร 3 แห่ง คือ ร้านน้องแป้ง ร้านอัญชลี และร้านรุ่งนภา จากการสำรวจพบว่า มีคนเข้าใช้บริการต่อวันประมาณ 10-15 ราย ส่วนมากเป็นวัยผู้ใหญ่ วัยที่ทำงานแล้ว หรือวัยที่หารายได้ด้วยตนเอง รองลงมาคือวัยรุ่น ส่วนมากจะเป็นผู้ชาย สิ่งที่ขายดีในร้านอาหาร คือ เหล้า เบียร์ และเครื่องดื่มต่างๆ และอาหารพวกถั่วหรืออาหารต่างๆ ที่กินกับเครื่องดื่ม ร้านอาหารเปิดตั้งแต่เวลา 18.00 น. ถึงเช้า หรือจนกว่าคนจะออกจากร้าน คนจะเข้าร้านตั้งแต่เวลา 2 ทุ่มขึ้นไป วัยรุ่นก็จะเข้าร้านประมาณ 2-3 ทุ่ม เป็นต้นไป

2) ร้านเกมส์ในชุมชน พบว่า เด็กนักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นเด็กผู้ชายจะติดเกมส์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มักจะไปเล่นเกมส์หลังเลิกเรียนและในวันเสาร์ วันอาทิตย์ ผลตามมามีคือ ไม่ชอบการเรียน ไม่อ่านหนังสือ ไม่ทำการบ้าน จะโกหกเอาตัวรอดเก่ง และขโมยเงินพ่อแม่

3) ร้านค้าในชุมชน ทีมวิจัยได้ไปสำรวจข้อมูลร้านค้าในหมู่บ้านเชียงเพ็ง ในวันที่ 14 กันยายน 2551 พบว่า ร้านค้ามีสินค้าเกี่ยวกับของใช้ภายในบ้านจึงมีคนไปซื้อในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก เพราะคนในแต่ละครอบครัวจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน สินค้ายอดนิยม คือ พวกเครื่องปรุงแต่งอาหาร เช่น น้ำปลา ผงชูรส รสดี และสินค้านิยมสิ่งที่ยาวดีอีกอย่างหนึ่งคือเครื่องสำอาง ประเภทครีมทาหน้า โฟมล้างหน้า ครีมทาผิว ร้านค้าจะเปิดเวลาประมาณ 06.00 น.-21.00 น. ทุกวัน คนเข้ามาใช้บริการในแต่ละครั้งประมาณ 20-25 คน หรือมากกว่านั้น ส่วนมากเป็นวันเสาร์ วันอาทิตย์ ช่วงเวลาตอนเช้า

และตอนเย็นคนจะมาใช้บริการมากกว่าปกติ คนที่เข้าไปใช้บริการส่วนมากจะพบทุภะ ผู้ใหญ่ จะซื้อพวกเครื่องใช้ วันรุ่งขึ้นจะซื้อเครื่องสำอาง และเด็กจะซื้อพวกขนม น้ำดื่ม และนม

4) โรงพยาบาลป่าต้ว อำเภอป่าต้ว ในวันที่ 19 กันยายน 2551 คุณหมอและพยาบาลที่โรงพยาบาลท่านให้ข้อมูลว่า ผู้ที่มาใช้บริการส่วนมากจะเป็นเพศหญิง รองลงมาจะเป็นเพศชายและเด็ก เพราะสภาพไม่ดี ส่วนมากโรคที่พบมากคือ โรคทางเดินอาหาร ปวดท้อง ไข้หวัด ไข้หวัดใหญ่ จำนวนผู้ให้บริการเฉลี่ย 168 คนต่อวัน คือ ประมาณ 5,102 คนต่อเดือน หรือ 61,227 คนต่อปี (ข้อมูลเมื่อปี พ.ศ. 2550) จากการสอบถามพบว่าผู้ป่วยที่เป็นโรคหอบหืดโดยตรง ท่านได้ให้ข้อมูลว่าท่านไม่ชอบกินผักและผลไม้ แต่ท่านชอบกินเนื้อ สาเหตุของโรคหอบหืดเกิดจากกรรมพันธุ์ เช่น มาจากพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา และยาย โรคทางเดินอาหาร เนื่องจากรับประทานอาหารที่ไม่สะอาด มีสารพิษตกค้าง อาการเจ็บป่วยที่พบในวัยรุนมากที่สุด คือ การเกิดอุบัติเหตุ เนื่องมาจากการเมาแล้วขับ การเมาแล้วมีเรื่องทะเลาะวิวาทกัน รองลงมาคือการติดสิ่งเสพติด เป็นต้น

5) สถานีตำรวจอำเภอป่าต้ว ทีมวิจัยเก็บข้อมูลในวันที่ 19 กันยายน 2551 ผู้ที่ให้ข้อมูล คือ พ.ต.อ. โสภณ ศิริมาจันทร์ ผู้กำกับการสถานีตำรวจอำเภอป่าต้ว ท่านให้ความรู้เรื่องยาเสพติด ผู้ที่ติดยาเสพติดปัญหาหลักเกิดจากครอบครัวเป็นอันดับแรก พ่อแม่ไม่สนใจดูแลลูก ไม่ได้ให้ความอบอุ่นและห่วงใยลูกๆ เท่าที่ควร ผู้ปกครองจะฝากความหวังไว้กับคุณครูเป็นส่วนใหญ่ ส่วนมากช่วงอายุที่ติดยาเสพติดจะมีอายุตั้งแต่ 17 ปีขึ้นไป ส่วนชนิดยาจะเป็นยาบ้า การพนันส่วนใหญ่จะเป็นพวก ไฮโล ไพ่ ตีไก่ เล่นมวยตู้ ส่วนมากก็จะเกิดขึ้นกับผู้คนที่มียายุประมาณ 20 หรือ 30 ปีขึ้นไปหรือพวกผู้ใหญ่ การทะเลาะวิวาทส่วนมากมีสาเหตุมาจากการเมาสุราหรือพวกดื่มแอลกอฮอล์ หรือเกิดการบาดหมางกันโดยส่วนตัว มาแล้วจะเป็นพวกวัยรุนอายุ 13 ปีขึ้นไป การเกิดอุบัติเหตุ มีสาเหตุมาจากการไม่รู้จักกฎจราจร ไม่เคารพกฎจราจร เช่น ขับรถเร็ว หรือเกิดความประมาท เมาแอลกอฮอล์ ส่วนมากจะเกิดกับผู้คนอายุประมาณ 20-30 ปี พบว่าคดีส่วนใหญ่มาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากการเมาสุราขับรถ มีเรื่องทะเลาะวิวาทกัน ยาเสพติด หมู่บ้านที่ถูกจับมากที่สุดคือ หมู่ 1 และหมู่ 7 บ้านเชียงเพ็ง

จากข้อมูลข้างต้น สะท้อนให้เห็นภาพสถานการณ์เด็กและเยาวชนของบ้านเชียงเพ็งได้ระดับหนึ่ง โดยเฉพาะจากร้านเกมส์ในชุมชน กล่าวคือ เด็กติดเกมส์ ทำให้เด็กไม่ตั้งใจเรียน และมีพฤติกรรมอื่นๆ ที่เป็นปัญหาตามมา เช่น ขโมยเงินพ่อแม่ พุดโกหก เป็นต้น นอกจากนี้ทีมวิจัยได้รวบรวมปัญหาจากผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน สามารถสรุปสถานการณ์เด็กและเยาวชนในบ้านเชียงเพ็งดังกล่าวถึงต่อไปนี้

สรุปสถานการณ์เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านเชียงเพ็ง

- 1) เด็กและเยาวชนไม่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ไม่สนใจการเรียน มีพฤติกรรมชอบหนีเรียน ชอบเที่ยวสถานบันเทิงเวลาค่ำคืน
- 2) เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ชอบมั่วสุม ทำกิจกรรมที่ไม่เป็นประโยชน์ เช่น แข่งรถ ยิงนก ตกปลา เล่นเกมส์ เล่นการพนัน ทะเลาะวิวาท เสพสารเสพติด และมีพฤติกรรมด้านชู้สาว
- 3) เด็กและเยาวชนไม่ชอบการทำงาน ทำงานไม่เป็น ไม่ค่อยช่วยพ่อแม่ทำงาน

4) เด็กและเยาวชนติดกับความเจริญทางด้านวัตถุมากเกินไป ส่วนใหญ่ได้นำเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ และความสับสนวุ่นวายของชาติตะวันตกมาใช้ในชีวิตประจำวันมากเกินไป ไม่สนใจเรียนรู้หรือนำเอาวัฒนธรรมเก่า ๆ ของชุมชนมาใช้ในชีวิตประจำวัน

5) เด็กและเยาวชนมีการอยู่กันเป็นสังคมเมืองมากขึ้น เลยทำให้เกิดความแข่งขัน แข่งแย่ง การเอาเปรียบกัน ความเห็นแก่ตัวของแต่ละคนมีมากขึ้น ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น

6) เด็กและเยาวชนขาดความอดทน อดกลั้น ใจร้อน พุดจาไม่สุภาพ พุดตามใจตนเอง ขาดคุณธรรมไม่ให้เกิดยั้งคิดไตร่ตรอง ความประพฤติชอบเลียนแบบพวกคาวบอยที่เป็นหัวโจก นักเลง เห็นคนที่ทำตัวเป็นคนดีว่าเชย

จากสภาพการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง นับว่าน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ต้องรีบดำเนินการหาทางแก้ไขอย่างรีบด่วน งานวิจัยชิ้นนี้ได้สร้างให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นถึงสถานการณ์ ความรุนแรงของปัญหา และหากไม่สร้างหรือฟื้นฟูคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่เด็ก เยาวชน ชุมชนของเราจะได้รับความทุกข์มีอันตรายในอนาคต

2. รูปแบบการสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชน ด้วยองค์ความรู้จากเกษตรอินทรีย์

การสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชน ด้วยองค์ความรู้จากเกษตรอินทรีย์นั้น โครงการได้สร้างกระบวนการผ่านการดำเนินกิจกรรม 2 กิจกรรม คือ การปลูกข้าวอินทรีย์ และการปลูกแตงโมอินทรีย์ โดยใช้หลักการ 4 ประการดังนี้

- 1) ใช้การเรียนรู้ปฏิบัติจริงจากแปลงทดลองการปลูกข้าวอินทรีย์ และแตงโมอินทรีย์
- 2) การใช้ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นข้อมูลศึกษาในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน
- 3) ดำเนินกิจกรรมการทำเกษตรพร้อมตั้งคำถามหลักในด้านคุณธรรม 8 ประการ
- 4) รวบรวมข้อสรุป เปรียบเทียบด้านคุณธรรมในเนื้อหากิจกรรมที่ดำเนินการ

ผลการดำเนินงานมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การเรียนรู้คุณธรรมของกลุ่มเยาวชนผ่านการสืบค้นข้อมูลการทำเกษตรอินทรีย์

ในการปลูกข้าว ได้ดำเนินการโดยมีกระบวนการ ดังนี้ กลุ่มนักเรียน ครู และพี่เลี้ยงจาก สกว. ได้ประชุมเพื่อวางแผน แจ้งภาระหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้สมาชิกได้เข้าใจ พร้อมปรึกษาหารือหรือสร้างข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน หลังจากครั้งที่แล้วได้แบ่งกลุ่มออกสำรวจข้อมูลที่ส่งผลต่อสถานการณ์เด็กและเยาวชนต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ในหมู่บ้านเชียงเพ็ง หมู่ 1,7 ร้านค้าสหกรณ์ ในโรงเรียน ร้านค้าในหมู่บ้าน ร้านอาหาร โรงพยาบาล และสถานีตำรวจภูธรป่าติ้ว และร่วมกันสรุปว่าข้อมูลเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนในชุมชนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ถ้าเด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ไม่อยู่โดดเดี่ยว จะทำให้เขาเหล่านั้นมีทางออกที่ดี

จึงร่วมกันวางแผนที่จะรวมกลุ่มคนเหล่านี้โดยใช้กระบวนการทำงานกลุ่มทำนา ได้แบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อออกไปศึกษาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาร่วมกันวิเคราะห์หาทางเลือก

กลุ่มได้ประชุมกันและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับลำดับขั้นตอนการปลูกข้าว ดังนี้

- 1) การเลี้ยงปูตา
- 2) การไปดูแลที่นา ถางป่า ดายหญ้า
- 3) การแหกนา
- 4) การไถนาสุด
- 5) การไถนาดำ
- 6) การตกกล้า
- 7) การถอนกล้า
- 8) การปักดำ
- 9) การดูแล ใส่ปุ๋ย ปราบศัตรูพืช
- 10) การทำข้าวเฝ้า
- 11) การเก็บเกี่ยวข้าว
- 12) การนวดข้าว
- 13) การคัดเลือกพันธุ์ข้าว
- 14) การทำบุญลานข้าว
- 15) การช่วยกันนำข้าวมาเก็บไว้ที่เล้าข้าว

แต่ละกลุ่มได้ให้ข้อมูลพอเป็นรายละเอียด ดังนี้

1) การเลี้ยงปูตา ในช่วงเดือนห้าต่อกับเดือนหก พ่อใหญ่จำ (ผู้ดูแลและทำพิธีต่างๆ เกี่ยวกับปูตา) จะนำชาวบ้าน เพื่อนำข้าวปลาอาหารสิ่งของต่างๆ ไปทวยปูตา เพื่อบอกกล่าวให้ปูตาได้รับรู้ ให้ดูแลรักษาตนเอง ครอบครัว สัตว์เลี้ยงต่างๆ ในช่วงลงทำนาให้มีปลอดภัยตลอด ข้าวปลาอาหารให้สมบูรณ์ ส่วนอาหารที่นำไปเลี้ยงปูตา เมื่อถึงเวลาพอสมควรเชื่อว่าปูตากินอิ่ม จำก็จะนำอาหารเหล่านั้นมาแบ่งปันลูกบ้านกิน

คุณธรรมที่นักเรียนเรียนรู้ คือ ความมีระเบียบวินัย การมีแบบแผนการทำงาน การดำรงชีวิต และการมีความเชื่อที่ทำให้สังคมหรือชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

2) การไปดูแลที่นา ถางป่า ดายหญ้า หลังจากที่ได้ร่วมกันทำพิธีเลี้ยงปูตา ทุกคนก็จะหาเวลาออกไปยังที่นาของตนเองเพื่อดูแลบริเวณที่นา เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนจะไถนาสุด โดยการไปถางป่า ดายหญ้าหนามจุดไฟเผาที่อยู่ในบริเวณไร่นาออก และจะป้อนคันนาตรงที่มันต่ำให้สามารถกั้นน้ำไว้ได้

คุณธรรมที่นักเรียนเรียนรู้ คือ ความมีระเบียบวินัย และความขยัน

3) การแหกนา พอถึงวันแรม 15 ค่ำเดือน 6 ชาวนาแต่ละครอบครัวจะออกไปทำพิธีแหกนา

โดยจะก๊อบหมากก๊อบปู เตรียมของหวาน ของคาว ข้าวดำ ข้าวแดง ใส่ในกระโจมที่ทำด้วยกลาบกล้วย ทำเป็นสามเหลี่ยม เพื่อที่จะเป็นของนำไปเส้นไหว้แม่เจ้าธรณีก่อนจะไถนา พอไปถึงที่นาตรงที่จะไถหว่าน กล้า ขาวนา (ฝัวเมีย) ก็จะนั่งเคียงคู่กัน (ต้องสามัคคีกัน) เพื่อบอกกล่าวขออนุญาตตลอดทั้งขอพรจากแม่เจ้าธรณีที่ช่วยรักษาที่นาแห่งนั้น เสร็จแล้วจึงไถนาไปรอบแปลง เวียนตามเข็มนาฬิกา 1 รอบ แล้วไถทแยงมุมเป็นเส้นตรงไคว้กันเป็นเสร็จพิธี

คุณธรรมนักเรียนเรียนรู้ คือ ความสามัคคี มีวินัย ความมีน้ำใจ และการเป็นคนที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน

4) เมื่อถึงเวลาเดือนหก (พฤษภาคมตรงกับเดือนมิถุนายน) ฝนตกมาบ้างแล้ว ขาวนาแต่ละครอบครัวก็จะออกไปไถนาสุดในช่วงตอนเช้า และตอนบ่ายสามบ่ายสี่โมง โดยไถไปรอบๆ แปลงนา แต่ละแปลงเวียนตามเข็มนาฬิกาทุกๆ แปลง เพื่อกลบบตอฝางให้แช่น้ำ หลังจากนั้นก็นำปุ๋ย (ขี้วัว ขี้ควาย ขี้หมู ขี้เป็ด ขี้ไก่) หวานไปทั่วๆ แปลงนาทุกๆ แปลง เป็นการใส่ปุ๋ยรองพื้น และเวลาวางจะนำไม้ไผ่มาจิกเป็นตอกเพื่อเก็บไว้มัดกล้าที่จะนำไปดำนาต่อไป

คุณธรรมที่นักเรียนเรียนรู้ คือ ความขยัน ความมีระเบียบวินัย และความประหยัด

5) เมื่อถึงฤดูฝน ขาวนา ก็จะออกไปไถนาอีกครั้งเพื่อตกล้ำ การตกล้ำขาวนาจะไถนาเป็นลักษณะนาดำ คือจะเริ่มไถนาที่ตรงกลางของแต่ละแปลงออกไปรอบๆ เพื่อให้ดินที่ถูกไถกลบพลิกขึ้นมาถูกกับแสงแดดก่อนปักดำ

คุณธรรมที่นักเรียนเรียนรู้ คือ ความมีระเบียบวินัย ความขยัน ความสามัคคี และความสะอาด

6) การตกล้ำ ขาวนาจะไถนาแปลงที่เหมาะสมที่สุด เช่น มีพื้นที่ราบลุ่ม ดินอุดมสมบูรณ์ดีกว่าที่อื่นๆ เพื่อหว่านเมล็ดข้าวเป็นพันธุ์ในการเป็นต้นกล้าดำนาต่อไป

คุณธรรมที่นักเรียนเรียนรู้ คือ ความขยัน ความสามัคคี ความมีระเบียบวินัย และความสะอาด

7) การถอนกล้า พอตกล้ำไปได้ประมาณ 28 วันหรือ 1 เดือน เป็นเวลาที่ต้นกล้ามีการเจริญเติบโต ความสมบูรณ์เต็มที่ ขาวนา ก็จะลองถอนกล้าดูว่ากล้าถอนง่ายมีรากสมบูรณ์หรือไม่ ถ้ากล้าถอนยากแสดงว่ากล้าไม่สมบูรณ์ ไม่พร้อมที่จะนำมาปักดำ ขาวนาจะว่านปุ๋ยเพื่อกระตุ้นต้นกล้าเพื่อให้ถอนง่ายได้รากเยอะ เมื่อถอนกล้าเสร็จก็จะปาดใบที่อยู่เหนือรอยมัดดอกออกก่อนนำไปดำ

คุณธรรมที่นักเรียนเรียนรู้ คือ ขยันอดทน ความประหยัด ความมีวินัย และความมีน้ำใจ

8) ในการปักดำขาวนาจะนำกล้ามาดำ ถ้าเป็นที่นามีพื้นที่เป็นชั้นบรรได จะเลือกนาแปลงที่อยู่ใกล้ลุ่มก่อน โดยท่อน้ำออกเกือบหมดก่อนไถดำ และจะดำไล่ขึ้นไปเรื่อยๆ จนครบทุกแปลง

คุณธรรมที่เกิดกับนักเรียน คือ ความขยัน ความสามัคคี ความมีน้ำใจ และความสะอาด

9) การดูแลใส่ปุ๋ยปราบศัตรูพืช หลังจากดำนาเสร็จ ขาวนาจะรดน้ำออกจากต้นข้าวเกือบหมดเพื่อปล่อยให้ข้าวตั้งต้นแข็งแรงต่อรากตอยอดใบ แล้วค่อยปล่อยน้ำขังเพื่อใส่ปุ๋ยอีกครั้ง ในช่วงนี้ขาวนาจะหมั่นออกไปดูแปลงนาเพื่อไม่ให้วัชพืชขึ้นและศัตรูพืชมากินข้าว และเวลาวางจะนำไม้ไผ่มาจิกเป็นตอกเพื่อเก็บไว้มัดข้าวที่จะเก็บเกี่ยว

คุณธรรมที่นักเรียนเรียนรู้ คือ ความขยัน ความมีระเบียบวินัย และความประหยัด

10) พอข้าวออ (ข้าวเบา) ออกรวงและมีอายุพอประมาณไม่อ่อนไม่แก่เกินไป (พอเป็นน้านม)

ประมาณเดือนตุลาคม ชาวนาจะรวมกันเกี่ยวข้าวมาทำข้าวเฒ่า เพื่อตรวจดูว่าข้าวปีนี้มีคุณภาพดีหรือไม่ ถ้าข้าวเฒ่ามีเมล็ดดีไม่หัก ให้รอสหวัน แสดงว่าข้าวปีนี้มีคุณภาพอุดมสมบูรณ์ดี

คุณธรรมที่นักเรียนเรียนรู้ คือ ความซื่อสัตย์ และความสุภาพ

11) หลังจากการทำข้าวเฒ่าเพื่อตรวจดูคุณภาพข้าวแล้ว ประมาณเดือนพฤศจิกายนหรือต้นเดือนธันวาคม ข้าวหัก (ข้าวนาปี) ก็จะมีรวงแก่เหลืองเต็มทุ่งนา ชาวนาก็จะเริ่มเก็บเกี่ยวข้าวกัน แต่ก่อนจะเก็บเกี่ยวข้าวชาวนาจะเตรียมสถานที่ในการเก็บข้าวที่เกี่ยวไว้รวมเป็นกอง จะเก็บข้าวที่เกี่ยวเสร็จแล้วหลังจากตากแดดตากลมไว้ 2-3 คืน ถ้ามากกว่านี้หรือได้รับไอน้ำมาก ถูกลำหมอกมาก เวลาไปสีเมล็ดข้าวจะหักไม่สวย ราคาตกต่ำได้

คุณธรรมที่นักเรียนเรียนรู้ คือ ความขยัน ความประหยัด ความมีวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคี และความมีน้ำใจ

12) ในอดีตการนวดข้าวจะแตกต่างจากปัจจุบันมาก ในอดีตจะใช้แรงควาย แรงลม แรงคน ในการนวดข้าว แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้าทันสมัยมาก ชาวนาสส่วนใหญ่จะนิยมใช้รถเกี่ยวข้าวสีข้าวกันมาก เพื่อเป็นการศึกษาคณะพวกเราเลยเลือกเอาวิธีการนวดข้าวในอดีต คือ จะเก็บมัดข้าวมารวมกันให้เป็นระเบียบ ใช้ไม้นวดข้าวคืบที่ตรงรอยมัดของมัดข้าวใช้แรงคนตีที่ละมัด นักเรียนบอกว่าสนุกดี เพราะน้องมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้เล่นกันไปด้วย ที่มัธยมศึกษาปีที่ 2-3 ก็หน้าบานไม่เหนื่อยเลยเมื่อได้กำลังใจจากน้องๆ ในการบริการน้ำดื่ม อาหารว่างให้ทานในขณะที่ทำงาน

คุณธรรมที่นักเรียนเรียนรู้ คือ ความขยัน ความประหยัด ความมีวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคี และความมีน้ำใจ

13) ก่อนจะลงมือทำการนวดข้าว ผู้ปกครอง ครู และที่ปรึกษาได้สอนวิธีคัดเลือกพันธุ์ข้าว เพื่อเก็บไว้เป็นพันธุ์ในปีต่อไป โดยวิธีการสังเกตจากแปลงนาแต่ละแปลงก่อนที่จะลงมือเก็บเกี่ยว จะนำพวกเราเดินไปรอบๆ แปลงนาเพื่อดูว่าข้าวตรงไหนมีรวงและเมล็ดสมบูรณ์กว่าที่อื่นๆ ถึงเวลาเก็บเกี่ยวก็ให้ทำเป็นสัญลักษณ์พิเศษไว้เพื่อนำมาคัดเลือกพันธุ์ต่อไป

คุณธรรมที่นักเรียนเรียนรู้ คือ ความมีวินัย และความสุภาพ

14) การทำบุญลานข้าว ภูมิปัญญาท้องถิ่นเล่าให้ฟังว่า สมัยแต่ก่อนชาวนาไม่ได้รับร้อนในการทำงานเหมือนในปัจจุบัน จะสนใจ เอาใจใส่ในการทำนามาก มีความหวังกับการปลูกข้าวเป็นชีวิตจิตใจ เมื่อชาวบ้านนวดข้าวเสร็จแล้วก็กองข้าวเป็นรูปพिरมิดที่สวยงาม ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้หลักผู้ใหญ่หรือคนสำคัญในหมู่บ้านก็จะออกไปเยี่ยมให้กำลังใจในที่นาแต่ละที่ เพื่อดูความอุดมสมบูรณ์ของการทำนาว่าปีนี้มีผลเป็นอย่างไร ถ้าไปเจอนาข้าวของชาวนาคคนใดได้ผลผลิตมากเป็นพิเศษหรือมากกว่าปีที่แล้ว ก็จะทำให้กำลังใจ ชาวนาทำบุญเพื่อตอบแทนบุญคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่ดูแลหรืออำนวยความสะดวกในการทำนา เช่น เทวดาสีงศักดิ์สิทธิ์ แม่เจ้าธรณี ตลอดทั้งดินและน้ำ พอตกลงกันเรียบร้อยแล้วชาวนาแต่ละครอบครัวจะส่งตัวแทนมาร่วมเตรียมสิ่งของต่างๆ ในการทำบุญ โดยการหาข้าวปลาอาหารที่หาได้จากไร่ นา มาทำเป็นอาหาร นิมนต์พระมาฉันเพลเพื่อเป็นสิริมงคล เมื่อเสร็จพิธีชาวนาที่มาร่วมงานก็จะช่วยขนข้าวที่กองอยู่ไปเก็บไว้ในเล้าจนหมดจึงจะเสร็จพิธี

คุณธรรมที่นักเรียนเรียนรู้ คือ ความขยัน ความประหยัด ความมีวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคี และความมีน้ำใจ

15) ในการเก็บผลผลิตที่ทำนาได้แล้ว ได้มีการชั่งน้ำหนัก เก็บข้อมูลไว้เพื่อเปรียบเทียบกับการทำนาในปีที่แล้วและในปีต่อไป หลังจากนั้นจึงช่วยกันลำเลียงกระสอบข้าวขึ้นรถนำไปเก็บไว้ที่เล้าเพื่อใช้ในกิจกรรมการหารกลางโรงเรียนต่อไป

คุณธรรมที่นักเรียนเรียนรู้ คือ ความซื่อสัตย์ ความขยัน และความสามัคคี

2.2 รูปแบบการสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชนผ่านการทำเกษตรอินทรีย์

2.2.1 กิจกรรมดำนาอินทรีย์

ทีมวิจัยได้จัดกิจกรรมดำนาในพื้นที่ 4 ไร่ ซึ่งเป็นที่นาของนายประसार โรจนคุณธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง ที่ให้การสนับสนุนโครงการ อยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้านเชียงเพ็ง หมู่ 1 และหมู่ 7 อยู่ระหว่างบ้านเชียงเพ็งกับบ้านเซ ห่างกับถนน รพช. ที่เชื่อมต่อระหว่างสองหมู่บ้าน ประมาณ 150 เมตร โดยมีน้ำคลองที่เชื่อมต่อจากลำเซบายไหลผ่าน ในครั้งนี้ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนที่มาร่วมดำนา ได้แนะนำให้ความรู้ในการดำนา ดังนี้

วิธีการปักดำและการเตรียมพื้นที่

1. ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักชีวภาพ ให้ทั่วพื้นที่นา
2. ไถตะ ปล่อยไถระยะหนึ่งแล้วจึงไถกลบ
3. ปล่อยน้ำลงที่นาให้ทั่วและให้ท่วมประมาณถึงข้อเท้า
4. ถอนกล้าตัดปลายไว้ประมาณ 1 คืบ รากจะได้ตั้งตัว
5. นำต้นกล้าที่เตรียมไว้มาปักดำ

วิธีการนำต้นกล้าลงปักดำ

1. โอบ อุ่มหรือประครองเอามัดกล้าไว้มือข้างหนึ่งทั้งมัด
2. นำมืออีกข้างหนึ่งที่ถนัดจับเอาต้นกล้าที่มีมืออีกข้างหนึ่งคลี่แบ่งต้นกล้าไว้ประมาณ 2-3 กลีบ
3. นำต้นกล้าค่อยปักดำลงดิน โดยใช้หัวแม่มือกับนิ้วชี้กดลงดินพร้อมกัน ไม่ให้รากและต้นกล้าถูกดินโดยตรง เพราะคอกกล้าจะหัก ส่วนนิ้วที่เหลือช่วยประครองให้ต้นกล้าอยู่ในท่าตรง ดำลึกลงไปในดินพอประมาณความยาวของนิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้

4. ระยะห่างของต้นกล้าประมาณ ถ้าเป็นดินเหนียว (ดินทาม) ห่างกันประมาณ 25 เซนติเมตร ถ้าเป็นดินร่วนปนทราย ระยะห่างกันประมาณ 30 เซนติเมตร เหตุผลเพราะว่าดินทามกับดินร่วนปนทรายจะมีสารอาหารที่อยู่ในดินไม่เท่ากัน

ขั้นตอนวิธีการปลูกข้าวอินทรีย์ที่ได้ดำเนินการทดลองในพื้นที่

ขั้นตอน	วิธีทำ	ระยะเวลา
ไถสัດ	นำรถไถไปไถไว้	2 อาทิตย์
นำข้าวไปแช่น้ำ	นำข้าวใส่กระสอบไปแช่น้ำ เพื่เอาข้าวลีบออก และให้รากงอก(พอถึงกำหนดเวลาที่นำเข้าไปแช่ เมื่อเปิดปากกระสอบออก จะเห็นเมล็ดข้าวที่ลีบไม่สมบูรณ์ลอยเหนือน้ำ ส่วนเมล็ดข้าวที่สมบูรณ์จะจมน้ำและมีรากออก ตักข้าวที่ลีบออกจากกระสอบ เหลือแต่เมล็ดข้าวสมบูรณ์นำไปหว่านเป็นพันธุ์ต่อไป)	2 คืน 2 วัน (แช่น้ำ 2 คืน ผึ่งแดด ผึ่งลม 2 วัน)
ไถกลบ คราด	นำรถไถกลบและต่อด้วยการคราดเพื่อหว่านกล้า	2 เดือน
นำน้ำหมักไปฉีด	นำน้ำหมักไปฉีดให้ทั่ว	
ไถกลบ คราด	นำรถไถไปไถกลบและคราดเพื่อเตรียมการปักดำ	
ถอนกล้า	ถอนกล้าและปักดำ	
ตรวจดูแมลง	ถ้ามีแมลงให้ฉีดน้ำหมักชีวภาพ (ดูแมลงทุก 2 อาทิตย์)	ทุก 2 อาทิตย์
พรวนข้าวตั้งท้องให้ใส่ปุ๋ย	นำน้ำหมักไปฉีดเพื่อกระตุ้นการออกรวง	
รอข้าวออกรวง	ลงถอนหญ้า ดูแมลง และดูน้ำอย่าให้ขาด	
ข้าวออกรวง	ทุกคนร่วมเกี่ยวข้าว	
นำรวงข้าวมามัด	นำดอกข้าวมามัดคอรวงข้าวไม่ให้กระจัดกระจาย นำมารวมกันให้เป็นกอง	
นวดข้าวด้วยวิธีการตีข้าว	การตีข้าวมีไม้ 2 ข้างและเชือกอยู่ตรงกลาง ใช้ไม้สองข้างมาหวดตรงกลาง และตีไม้อีกอันหนึ่งลงไป	
นำข้าวใส่กระสอบนำขึ้นยุ้งฉาง	นำข้าวใส่กระสอบ นำขึ้นรถกลับบ้าน	

การดำนาครั้งนี้ใช้เวลาเพียง 1 วัน จากที่คาดไว้จะใช้เวลา 2 วัน ทั้งเกิดผลสำเร็จเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือร่วมใจของ ครู-อาจารย์และเด็กนักเรียนซึ่งเด็กนักเรียนได้เรียนรู้เรื่องคุณธรรมจากการดำนาดังนี้

คุณธรรมที่ได้จากการดำนาครั้งนี้คือ

1. การประหยัด คือ เป็นกิจกรรมที่ใช้แรงกาย แรงใจจากคณะครู นักเรียน และผู้ปกครอง นักเรียน ไม่มีค่าใช้จ่ายเลย นอกจากค่าน้ำมันรถไถนา
2. ความซื่อสัตย์ คือ ทุกคนนับจำนวนบันทึกมัดกล้าที่ตนเองถอน นับมัดกล้าที่ตนเองดำได้ ให้สมาชิกทราบหลังปักดำเสร็จอย่างตรงไปตรงมา

3. ความมีวินัย คือ ทุกคนส่วนใหญ่จะมาร่วมกันดำนานาในเวลาที่มีนัดหมาย เช่น เวลาลงถอนกล้า เวลาดำนา เวลารับประทานอาหาร และเวลาเลิกงานส่วนใหญ่จะตรงเวลาดี

4. ความสุภาพ คือ ในการร่วมกันถอนกล้า ดำนา รับประทานอาหารกลางวัน และเก็บวัสดุอุปกรณ์ในการดำนาหลังดำเสร็จ ทุกคนจะพูดคุย ถามกัน พี่บอกน้อง คนไม่รู้ทำไม่เป็นจะถาม คนที่ทำเป็น ต่างคนต่างอาศัยกัน

5. ความมีน้ำใจ คือ ขณะที่ทำงานต่างคนต่างทำและจะมีพี่ๆ น้องๆ นำมัดกล้ามาส่งให้โดยวางเป็นระยะๆ ไว้ น้ำน้ำดื่มมาเสิร์ฟ กลุ่มที่มีอาหารเหลือมากจะแบ่งให้กลุ่มที่มีอาหารเหลือน้อยร่วมกัน รับประทานอาหาร ช่วยกันล้างถ้วยล้างชาม เก็บข้าวของใส่ล้อเข็น ทุกอย่างอบอุ่นดี ทำให้คิดไปว่าถ้าบ้านหลังหนึ่งๆ มีลูกเยอะๆ ช่วยกันทำงานอย่างนี้ก็จะดี พ่อแม่คงจะสบาย

6. ความขยัน คือ ทุกคนตั้งใจดำนา เพราะเป็นความรู้ใหม่ คนที่ดำนาเป็นก็อยากแสดงออกให้เพื่อนๆ น้องๆ หรือคุณครูรู้ว่าตัวเองทำเป็น ส่วนคนที่ไม่เคยดำนาเลยก็มีความพยายามทำให้เป็น ต้องทำให้ได้เหมือนคนอื่น เพราะการดำนาเขาแบ่งกันดำเป็นหน้าๆ ไปไม่ได้ดำลัดทางกัน

7. ความสามัคคี คือ เราได้เห็นว่าการทำงานทุกอย่าง ถ้าเราร่วมมือ ตั้งใจทำงาน ร่วมกัน ยังมีคนมางานนั้นยิ่งเสร็จเร็วขึ้น ต่างจากทำคนเดียวถึงแม้ว่าจะขยันเท่าใดก็ยังเสร็จช้ากว่าคนทำหลายๆ คน

8. ความสะอาด คือ เมื่อเราทำงานโดยเฉพาะชาวนาต้องอยู่กับโคลนตม เราต้องรู้จักวิธีแต่งตัวในการทำนา การใส่เสื้อผ้า การใส่หมวก การโปกผ้าที่หัวและหน้าแม้มกระทั่งเมื่อดำนาเสร็จทำอย่างไรผิวของเราจะไม่เป็นผื่นคัน (ฮังกล่า)

2.2.2 กิจกรรมการเกี่ยวข้าว

ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2551 มีนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวข้าวประมาณ 70 คน คณะครู 6 คน ผู้ปกครองนักเรียน 7 คน พื้นที่เกี่ยวข้าวประมาณ 4 ไร่ๆ ละ 17 คน และอีก 1 ไร่ใช้คนเกี่ยว 15 คน ได้ร่วมกันจัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ รับผิดชอบลงเกี่ยวข้าว คุณครู ผู้ปกครอง และคณะวิทยากรท้องถิ่นก็ได้อธิบายวิธีการเกี่ยวข้าวให้ผู้เข้าร่วมเกี่ยวข้าวได้เข้าใจตรงกันก่อนลงมือดังนี้

1. การจับเกี่ยว คือ ใช้มือด้านที่ถนัดจับด้ามเกี่ยว อีกมือหนึ่งกำต้นข้าวห่างจากรวงข้าวประมาณ 20 เซนติเมตรโดยประมาณ ใช้เกี่ยวเกี่ยวต้นข้าวตั้งเบาๆ เน้นๆ ให้เอียงบิดด้ามเกี่ยวนิดหนึ่งก่อนดึงเพื่อไม่ให้เกี่ยวบาดมือ

2. การวางข้าว คือ เวลาเกี่ยวข้าวได้แต่ละกำมือให้เหยียบตอข้าวล้มลงไปทางเดียวกันคือทางเดียวกับที่ลมพัดไปเพื่อเป็นที่วางกำข้าว ให้เราหมุนข้อมือแล้วค่อยวางกำข้าวออกจากมือ เพื่อให้คนที่มัดข้าวมัดง่าย และถ้ามีลมพัดมา หรือมีหมี หมา วัว ควาย มาเตะ จะไม่กระจัดกระจายง่าย พอวางข้าวเสร็จแล้วก็ปล่อยให้ตากแดดไว้ประมาณ 2-3 วันก่อนนำไปรวมเก็บไว้เป็นกองๆ

3. การมัดข้าว คือ นำตอกสอดใส่ด้านล่างแล้วสอดขึ้นมามัดให้แน่นๆ เหน็บสันปลายตอกซ้อนไว้ให้ดี พอมัดข้าวเสร็จก็ขนไปไว้ที่ลานข้าวแล้วเตรียมฟาดข้าวหรือสีได้เลย

คุณธรรมที่ได้จากการเกี่ยวข้าวครั้งนี้คือ

1. การประหยัด คือ จากการลงแขกทำนา และการบำรุงดูแลด้วยวิถีธรรมชาติไม่ใช้สารเคมี นักเรียนได้รับข้อมูลจากการเปรียบเทียบกับที่นาของชาวบ้านที่อยู่ติดกันว่าการจ้างคนมาดำนาช่วย และซื้อปุ๋ย และสารเคมี จะใช้ต้นทุนมากกว่ามาก เช่น ประหยัดเวลาที่นา 4 ไร่ ใช้เวลาดำครึ่งวันเสร็จ โดยใช้ นักเรียน 70 คน ผู้ปกครองประมาณ 7 คน ครู 6 คน ประหยัดต้นทุน โดยทำปุ๋ยหมักชีวภาพใช้เอง ทำน้ำหมักสะเดาไล่แมลง เป็นต้น

2. ความซื่อสัตย์ คือ เมื่อนักเรียนลงมือทำงานด้วยตนเองตั้งแต่การวางแผน เก็บข้อมูลก่อนและหลังทำงาน โดยทำงานเป็นกลุ่ม งานทุกอย่างเกิดจากความคิดเห็นและข้อสรุปของคนในกลุ่ม ช่วยกันรับผิดชอบทำงานตามที่ตกลงกันได้ ความสำเร็จเป็นของกลุ่ม ผลประโยชน์เป็นของกลุ่ม จึงทำให้นักเรียนทำงานต่างๆ อย่างเปิดเผย โปร่งใส ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน

3. ความมีวินัย คือ จากข้อมูลที่นักเรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับการทำนา และการปลูกแตงโม ทำให้นักเรียนได้ทราบว่า การทำงานต้องทำตามลำดับ ขั้นตอน หรือแผนฯ ที่กำหนดไว้ ถ้าลัดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งจะทำให้เกิดปัญหาขึ้นทันที เช่น ถ้าไม่แช่ข้าวก่อนนำไปหว่านเป็นต้นกล้า หรือแช่เมล็ดพันธุ์แตงโมในน้ำหมักสะเดาก่อนนำไปปลูก ก็จะทำให้ต้นกล้าเกิดไม่สม่ำเสมอ หรือเกิดไม่พร้อมกัน ถูกแมลงกิน จะเกิดผลกระทบไปถึงการเจริญเติบโต การออกดอกออกผล ซึ่งทำให้ผลผลิตต่ำได้ การมีระเบียบวินัยในเรื่องการแต่งกาย ถ้าไม่แต่งกายที่ต้องใส่เสื้อแขนยาว กางเกงแขนยาว ผ้าคลุมหน้า ใส่หมวก ก็อาจจะทำให้ร้อนเกิดเป็นไข้หวัด หรือถูกแมลง สัตว์ต่างๆ กัดต่อยได้ เรื่องความตรงเวลา ถ้านัดกับเพื่อนไว้แล้วไม่ไปตามนัดทำให้เพื่อนในกลุ่มไม่เชื่อถือได้ เรื่องความรับผิดชอบ ถ้าเราไม่ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายไว้ ก็จะทำให้งานไม่สำเร็จ หรือถ้าสำเร็จแต่จะช้ากว่ากำหนดได้ เรื่องกิริยามารยาท นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มซึ่งมีจำนวนมาก เช่น น้อง เพื่อน พี่ ครู และผู้ปกครอง ต้องมีมารยาทในการปฏิบัติตนต่อคนในสังคม การพูดกับคนในสังคม เป็นต้น

4. ความสุภาพ คือ นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับมารยาทในสังคมจากคนในกลุ่ม เช่น เห็นน้อง เพื่อน พี่ ครู และผู้ปกครองปฏิบัติต่อกันขณะที่ทำงาน เกิดประสบการณ์ตรงเพราะตนเองได้ปฏิบัติจริง เช่น การที่เห็นครูพูดกับผู้ปกครอง การที่เห็นผู้ปกครองปฏิบัติต่อครู นักเรียนที่มีกิริยามารยาทค่อนข้างจะไม่ค่อยดีเท่าไรก็ได้เห็นตัวอย่างที่ดี กลัวตัวเองไม่เหมือนเพื่อนในสังคม ก็เกิดความคิดและปฏิบัติตามสิ่งที่เห็นว่าดีงามในสังคมได้ เช่น การพูดจา การไปมา การแต่งกาย การอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นต้น

5. ความมีน้ำใจ คือ เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติจริงในเรื่องการทำงานร่วมกัน ใช้สิ่งของ วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนการให้บริการ การรับบริการ การแบ่งปันสิ่งของต่างๆ ในการทำงาน การรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น พี่ช่วยน้องทำงานที่ยังไม่เสร็จ ผู้ปกครองแนะนำนักเรียนในการจับต้นกล้าดำนา การขุดหลุมปลูกแตงโม การให้บริการน้ำดื่มขณะทำงาน การแบ่งปันสิ่งของหรืออาหารต่างๆ เป็นต้น

6. ความขยัน คือ จากการสอบถามนักเรียนร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่บอกว่าเป็นกิจกรรมที่ดี สนุก ได้รู้ในสิ่งที่อยู่ใกล้ๆ ตัว ได้ทำในสิ่งที่ผู้ปกครองในชุมชนส่วนใหญ่ทำ และได้เรียนรู้หลายๆ อย่างซึ่งได้ลงมือปฏิบัติจริง เกิดความสำเร็จ รู้จริงว่าข้าวมาจากไหน จึงทำให้นักเรียนเกิดความรักความศรัทธา พอใจในสิ่งที่ได้

ทำ อยากรู้ยากเห็น มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม เพื่อที่จะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เรื่อยๆ เต็มใจในการร่วมทำกิจกรรมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ

7. ความสามัคคี คือ นักเรียนได้เรียนรู้ว่าความสามัคคี การรวมพลัง เป็นสิ่งที่ดี ถ้าร่วมแรงร่วมใจกัน งานก็ออกมารวดเร็วและเรียบร้อย

8. ความสะอาด คือ นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องการแต่งกายให้เหมาะสมกับการเกี่ยวข้าว กล่าวคือ จะต้องแต่งกายในชุดที่พร้อม กางเกงขายาว เสื้อแขนยาว มีหมวก มีผ้าปิดหน้า เพราะแสงแดดอาจจะทำให้เกิดอันตรายต่อผิวหนัง

สิ่งที่เด็กนักเรียนได้เรียนรู้จากการลงแขกเกี่ยวข้าว

จากการรวบรวมความคิดเห็นของนักเรียน พบว่าเด็กๆ ได้เรียนรู้และมีข้อคิดเห็นต่อการร่วมกันเกี่ยวข้าว ดังนี้

- 1) ได้เรียนรู้การเกี่ยวข้าวให้ถูกวิธี กล่าวคือการเกี่ยวข้าวควรบิดเกี่ยวนิดหน่อยแล้วค่อยๆ ดึง จึงจะได้ต้นข้าว
- 2) ได้เรียนรู้วิธีการเกี่ยวข้าวล้ม จะต้องค่อยๆ เกี่ยวเป็นกอๆ ไป ห้ามเกี่ยวสับหน้าสับหลัง เพราะเราจะไถรวงข้าวที่ยาวไม่เท่ากัน
- 3) ได้รู้ว่าการดำนาและเกี่ยวข้าวทำเป็นหน้าๆ ไป
- 4) ได้เรียนรู้วิธีเกี่ยวข้าวโดยไม่ให้เมล็ดข้าวร่วง
- 5) ได้รู้เกี่ยวกับลักษณะของรวงข้าว
- 6) ได้รู้ว่าการลงแขกเกี่ยวข้าวนั้นเป็นอย่างไร
- 7) ฝึกความรอบครอบ ระมัดระวังในการเกี่ยวข้าว เราจะต้องค่อยๆ เกี่ยว ถ้าเกี่ยวเร็วไปแรงไป บางครั้งเกี่ยวเกี่ยวข้าวอาจถูกนิ้วเราได้

ข้อคิดที่ได้จากลงแขกเกี่ยวข้าว

- 1) ทำให้รู้ว่าพ่อแม่กว่าจะได้เงินจากการดำนา เกี่ยวข้าวมาใช้จ่ายในครอบครัวมีความยากลำบากเพียงใด
- 2) ได้รู้ว่าข้าวแต่ละเม็ดที่เรากินแล้วแต่มาจากหยาดเหงื่อของพ่อแม่ และความลำบากของทานนั้น
- 3) ในการเกี่ยวข้าวในครั้งนี้ทำให้เรารู้จักว่าข้าวทุกเม็ดมีค่าแค่ไหน เพราะกว่าจะได้ข้าวมา มีความยากลำบากเพียงใด ทั้งเหนื่อย แดดร้อน ปวดหลัง ปวดเอว
- 4) ความรัก ความเสียสละ ความอดทน กว่าจะได้ข้าวมาจึงควรบริโภคอย่างมีคุณค่าไม่ทิ้งขว้าง
- 5) ฝึกความอดทน ความสามัคคี มีน้ำใจ การแบ่งปันซึ่งกันและกัน ฝึกเรื่องการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ
- 6) การช่วยกันทำงาน ทำให้สนุกสนานไม่เหนื่อยอย่างทีคิด ได้บุญมีความสุข
- 7) ได้รู้ว่าเวลามีค่า ถ้าเชื่องช้างานไม่เสร็จ

2.2.3 กิจกรรมการปลูกแต่งโมอินทรีย์

กิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง คือ นักเรียนได้เรียนรู้ตั้งแต่เริ่มดำเนินกิจกรรม จนถึงสิ้นสุดกิจกรรม โดยเริ่มต้นจาก

1) การหาข้อมูลในการปลูกแต่งโม จากผู้ปกครอง ชาวบ้าน และผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน เก็บข้อมูลโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ ถ่ายภาพ และจดบันทึก ซึ่งใช้เวลาหลังเลิกเรียน วันหยุดเรียนเสาร์อาทิตย์ เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วแต่ยังไม่สมบูรณ์ดี ก็ต้องไปเก็บข้อมูลใหม่อีกครั้ง หรือหลายๆ ครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง สมบูรณ์ สามารถนำมาปฏิบัติตามได้

2) การสำรวจพื้นที่ในการปลูก โดยนำนักเรียนออกไปดูบริเวณที่ที่จะปลูกแต่งโมก่อน เพื่อตกลงเลือกพื้นที่ในการปลูก นักเรียนแต่ละคนได้เดินสำรวจพื้นที่ไปรอบๆ บริเวณหลายๆ เทียว หลายครั้ง หลายวัน เพื่อให้ได้พื้นที่ที่จะปลูกแต่งโมที่คิดว่าเหมาะสมที่สุด

3) การเตรียมพื้นที่ในการปลูก นักเรียนทุกคนต้องให้ความร่วมมือในการเก็บวัชพืช หรือสิ่งต่างๆ ที่ไม่เป็นประโยชน์ในการปลูกแต่งโม โดยการขุด ฟัน ถาง ขุดหลุมถม ก่อนลงมือไถ และปรับพื้นที่ให้เหมาะสม

4) การปลูก ก่อนลงมือปลูกนักเรียนทุกคนต้องมาร่วมประชุมทำความเข้าใจ วางแผน มอบหมายงาน นักเรียนแต่ละคนที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ไปแล้วต้องให้ความร่วมมือในการทำงานนั้นจึงจะสำเร็จตามวัน เวลาที่กำหนดไว้

5) การดูแลบำรุงรักษา ในขั้นตอนนี้ นักเรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการหาเวลา แบ่งเวลามาดูแลแต่งโมที่กำลังเจริญเติบโต เก็บข้อมูลการเจริญเติบโตตั้งแต่เริ่มงอก มีใบ 1 ใบ หลายๆ ใบ การให้น้ำให้อาหาร การกำจัดวัชพืช ตลอดจนการป้องกันศัตรูพืช หรือสัตว์เลื้อยคลาน ตลอดจนการพ่นน้ำหมักชีวภาพ

6) การเก็บเกี่ยว ในการเก็บแต่งโม นักเรียนต้องเรียนรู้ว่าแต่งโมสุกมีลักษณะอย่างไร สามารถเก็บเกี่ยวได้ เมื่อเดินสำรวจแต่งโมทั้งหมดแล้วก็ต้องมาคัดเลือกกว่าจะเก็บลูกใดก่อน จะขนส่งจากพื้นที่ปลูกไปสู่เถียงนา หรือบ้านได้อย่างไร

7) การนำไปใช้ประโยชน์ เมื่อเก็บแต่งโมที่สุกแต่ละครั้งแล้ว นักเรียนก็ต้องร่วมกันทยอยแต่งโมไปเก็บไว้ โดยการแบ่งปันไปรับประทาน ไปเป็นของฝาก หรือที่เหลือก็จะนำไปขาย

คุณธรรมที่ได้จากการปลูกแต่งโมอินทรีย์

1) **ความขยัน** แต่ละขั้นตอนของการปลูกแต่งโมอินทรีย์ฝึกให้นักเรียนได้ฝึกความเป็นคนมีความขยัน ความมีมานะอดทน อุตสาหะพากเพียร มีความพยายาม มีความมุ่งมั่นที่จะกระทำการใดๆ อย่างจริงจัง และแน่วแน่ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความกระตือรือร้นใฝ่หาและแสวงหาความรู้ให้แก่ตนเอง

2) **ความประหยัด** นักเรียนได้รวมกลุ่มกันโดยใช้เวลาวางให้เกิดประโยชน์ การนำเศษอาหารที่เหลือจากครัวเรือน การเก็บเศษใบไม้ หญ้า ฟาง กระดาษ มาทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ใช้ในการปลูกพืชต่างๆ โรงเรียน ในครัวเรือน การใช้เวลาในการปลูก การดูแลรักษาแต่งโม ซึ่งแทนที่จะนำเวลาดังกล่าวไปเที่ยวตามห้างร้าน หรือดูหนัง ฟังเพลง นักเรียนยังได้มีการจดบันทึกเกี่ยวกับรายรับจ่ายในการทำงานแต่ละ

ครั้ง หลังจากทำงานเสร็จก็นำผลผลิตไปขายหารายได้เพิ่ม นอกจากการปลูกแตงโมยังฝึกให้นักเรียนได้ปลูกพืชสวนครัวผสมผสานไปพร้อมกับการปลูกแตงโม นักเรียนได้นำผลผลิตที่ได้ไปทำเป็นอาหารในครัวเรือน ทำให้นักเรียนได้รับอาหารที่ปลอดภัย ลดค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหาร ซึ่งขั้นตอนนี้จะฝึกให้นักเรียนได้ฝึกตนเองเป็นผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน รู้จักฐานะการเงินของตนเอง คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

3) ความซื่อสัตย์ ในการปลูกแตงโมอินทรีย์นั้น นักเรียนจะทำงานเป็นกลุ่ม ก่อนลงมือทำกิจกรรมใดจะต้องมีการปรึกษาหารือ สร้างทางเลือก เป็นที่เข้าใจกันก่อนลงมือทำ ซึ่งแต่ละคนเมื่อรับรู้ว่างานที่จะทำแล้ว เมื่อถึงเวลาลงมือทำ ทุกคนต้องไปสู่จุดหมายตามสถานที่ วัน เวลา ที่นัดหมาย เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ทุกคนจะร่วมกันทำ ร่วมกันใช้ ร่วมกันกิน โดยจะแบ่งปันผลผลิตกันอย่างยุติธรรม และด้วยความเข้าใจกัน ทุกคนจะมีความผูกพันกันทั้งคนและงาน ซึ่งเป็นผลผลิตที่ช่วยกันทำ จะร่วมกันรักษา วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนผลผลิตที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน ซึ่งขั้นตอนนี้จะฝึกให้นักเรียนได้ฝึกตนเองเป็นผู้ที่มีความประพฤติตรงต่อหน้าที่ ตรงต่อเวลา รับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง และปฏิบัติงานอย่างเต็มใจและเต็มความสามารถของแต่ละคน

4) ความมีวินัย ในการรวมกลุ่มปลูกแตงโมอินทรีย์ ก่อนลงมือทำกิจกรรมตามขั้นตอนต่างๆ พี่เลี้ยง ครูที่ปรึกษา จะระดมพลังความคิดจากสมาชิกทุกคนก่อน โดยการวางแผนในการทำงาน สร้างหรือกำหนดกฎ ระเบียบ แนวปฏิบัติที่จะทำงานให้สำเร็จร่วมกัน นักเรียนจะได้ฝึกการปฏิบัติตามกรอบที่ได้ร่วมสร้าง เช่น การมาทำงานตามที่ได้นัดหมาย ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ความตั้งใจในการทำงานให้เสร็จ การทำงานให้เป็นไปตามที่กำหนดหรือความรู้ที่ได้รับรู้มา การลดข้อขัดแย้งต่างๆ โดยการแสดงความคิดเห็น ร่วมอภิปราย การยอมรับข้อสรุปหรือข้อตกลงจากเสียงส่วนใหญ่ รู้จักเก็บรักษา วัสดุ อุปกรณ์ในการทำงาน ให้เป็นที่ ดังคำที่ว่า “หยิบก็ง่าย หายก็รู้ ดูก็งามตา” นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ปฏิบัติบ่อย จึงเกิดความเคยชิน จะทำให้เกิดการปลูกฝังให้นักเรียนจนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5) ความสุภาพ จากการรวมกลุ่มปลูกแตงโมอินทรีย์ โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จะรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม ในเวลาเรียน และนอกเวลาเรียน ถ้าในเวลาเรียนจะทำกิจกรรมเป็นชั้น แต่ถ้านอกเวลาเรียนจะทำกิจกรรมร่วมกันทั้งหมด การที่นักเรียนมาทำงานเป็นจำนวนหลายๆ คน หรือบางครั้งก็มีผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปร่วมด้วย นักเรียนจะได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกัน การให้บริการซึ่งกันและกัน ซึ่งครู ผู้ปกครอง หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น จะทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการแสดงออกทางกาย วาจา ใจ นักเรียนที่ยังประพฤติตนไม่ถูกต้อง หรือไม่เหมาะสม ครู ผู้ปกครองจะช่วยกันแนะนำ ตักเตือน โดยการนำกรณีตัวอย่างจากเพื่อนๆ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นว่าถูกผิด เหมาะสม ไม่เหมาะสมอย่างไร หรือให้นักเรียนที่ไม่เคยบริการเพื่อนๆ ให้เป็นผู้บริการเสิร์ฟน้ำ เสิร์ฟอาหาร หรือแม้กระทั่งวัสดุ อุปกรณ์ ในการทำงานต่างๆ ดังคำกล่าวที่ว่า “เป็นยี่งนี้ว่าจ้ะให้คง ดินผมให้ล่ำเกี้ยง ดินลั่นให้ล่ำเพียง” (เป็นผู้หญิงนี้ เวลาพูดจ้ะให้ไพเราะ การไปมา การแต่งตัวให้ สวยงาม

เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน และเสมอต้น เสมอปลาย) นักเรียนจะเกิดความตระหนัก ทราบซึ่งในประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของไทย และจะเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยกันรักษาประเพณีไว้

6) ความสะอาด ในการปลูกแต่งโมอินทรีย์ ได้ฝึกนักเรียนให้เป็นคนดี ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนนี้ ต้องลงมือทำด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่การสำรวจพื้นที่ จนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต ทั้งอยู่ในร่ม กลางแดด รวมไปถึงการใช้วัสดุ อุปกรณ์ นอกจากจะต้องเป็นคนมีความขยัน อดทนแล้ว ต้องเป็นผู้ที่รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ขณะทำงานอาจจะมีความพึงพอใจ หรือไม่พอใจ นักเรียนได้ฝึกเป็นคนใจกว้าง เป็นคนมีเหตุผล ไม่เอาแต่ใจ มีความพึงพอใจในสิ่งที่กำลังทำอยู่ ยอมรับ การกระทำของผู้อื่น รู้จักการให้ความร่วมมือ ความช่วยเหลือ รู้จักการให้ การรับ รู้จักยกย่อง ชมเชย คนอื่น ขณะทำงานหรือหลังจากการทำงานเสร็จได้ฝึกนิสัยให้เป็นคนรักความสะอาด รักสวย รักงาม เช่น การรักษาความสะอาด ร่างกาย เสื้อผ้าที่ใส่ ตลอดทั้ง วัสดุ อุปกรณ์ ในการทำงาน ดังคำที่ว่า “สะอาด กายเจริญวัย สะอาดใจเจริญสุข” หรือ “ของเราเราหวง ของหลวงเราช่วยกันรักษา”

7) ความสามัคคี กิจกรรมปลูกแต่งโมอินทรีย์ ทำให้นักเรียนได้เห็นความสามัคคี ได้พิสูจน์คำกล่าวที่ว่า “สามัคคีคือพลัง” เช่น ผลของการทำงานคนเดียวกับการรวมกลุ่มทำงาน นักเรียนได้เรียนรู้ ประเพณีการลงแขก จากการทำกิจกรรมนักเรียนได้ความรัก ความอบอุ่น ความเห็นใจซึ่งกันและกัน เช่น เด็กหญิงวิราณี สว่างโชติ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พูดว่า พี่รู้วันนี้ว่าเด็กชายเสกสรร รักษ์วิชา เขาขุดจอบไม่เป็น เพราะที่บ้านเขาไม่เคยขุดแม้แต่ครั้งเดียว แต่เขาก็พยายามขุดช่วยเพื่อน ความเหน็ด เหนื่อยจากการทำงาน ทำให้นักเรียนได้ข้อคิดว่า พ่อแม่กว่าจะทำนาเสร็จได้ข้าวมาให้เรารับประทานนั้น มันแสนจะลำบากมากแค่ไหน เด็กหญิงวรรณ จุ้ยรัมย์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 บอกว่า “กะหยอน พ่อแม่เขาทำนาให้เรากิน เลี้ยงเขาจนใหญ่” การที่ทำงานถ้ามีทีมงานจะทำให้นั้นเสร็จเร็วขึ้น และ เหนื่อยน้อย ทำให้นักเรียนได้ฝึกการรวมกลุ่มทำงาน จะเป็นงานส่วนตัวหรืองานส่วนรวม เด็กเหล่านี้จะ มารวมกันที่จุดใดจุดหนึ่งทุกครั้งก่อนไปร่วมทำกิจกรรม นอกจากนั้นเด็กเหล่านี้ยังใช้เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์ เช่น ร่วมกันไปทำความสะอาดบริเวณวัดทุกครั้งก่อนมีกิจกรรม หรือวันสำคัญต่างๆ ร่วมกัน ทำความสะอาดบริเวณศาลากลางบ้าน ร่วมกันทำความสะอาดบริเวณถนนภายในหมู่บ้าน หรือจะรวมตัว กันไปช่วยงานในชุมชน เช่น งานบวช งานศพ หรืองานประเพณีต่างๆ เป็นต้น

8) มีน้ำใจ กิจกรรมการปลูกแต่งโมอินทรีย์ ได้ปลูกฝังให้นักเรียนเป็นคนที่มีความรัก ความเป็น ห่วงตนเอง คนในครอบครัว และคนในชุมชน เริ่มจากการคิดที่จะปลูกแต่งโมอินทรีย์ คือ ต้องผลิตแต่งโม ที่มีคุณภาพ และต้องไม่มีสารเคมีตกค้าง คนที่นำแต่งโมไปรับประทานจะมีสุขภาพดี เช่น การทำน้ำหมัก ชีวภาพ การทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ไว้ใช้ในการเพาะปลูก การที่ไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช การไม่ นำปุ๋ยเคมีมาใช้กับพืช ไม่เผาตอซังข้าว หรือเศษหญ้า เศษใบไม้ต่างๆ ในการทำงานร่วมกันแต่ละ กิจกรรม นักเรียนได้รับความร่วมมือจากครู ผู้ปกครอง คนในชุมชน และเพื่อนๆ นักเรียน จะเกิด ความรู้สึกเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ทำให้เขารู้สึกว่าเขาไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ และการอยู่ ร่วมกันจะมีความสุขนั้นเขาควรปฏิบัติตนอย่างไร ได้ฝึกการเป็นคนที่รู้จักการให้ การรับที่ถูกต้อง ควร การได้รับประทานผลผลิตร่วมกัน การได้นำผลผลิตไปแบ่งให้ผู้เพื่อน ครู ผู้ปกครอง จะเกิดความสุข และสามารถสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการให้ทาน คือ ความสุขที่ยั่งยืนและบริสุทธิ์

กล่าวโดยสรุป สิ่งที่ทำให้เกิดรูปแบบการสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชนด้วยองค์ความรู้จากเกษตรอินทรีย์ คือ การที่เด็กได้ผ่านกิจกรรมโดยการปฏิบัติจริงตามขั้นตอน และการบอกเล่าแนะนำของภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดทั้งผู้ปกครองในการทำเกษตรอินทรีย์ และครูที่ปรึกษาที่มิได้ร่วมสรุปประเด็นต่างๆ หลังจากเสร็จกิจกรรมแต่ละกิจกรรม โดยการตั้งคำถามให้เด็กนักเรียนคิด วิเคราะห์สิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้จากสิ่งที่ตนเองได้ปฏิบัติมาจากการทำกิจกรรมเกษตรอินทรีย์

3. การจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

หลักสูตรเกษตรอินทรีย์ มีแผนการจัดการเรียนรู้ 6 เรื่อง

เรื่องที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องที่ 2 ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของการปลูกข้าว

เรื่องที่ 3 การเตรียมการก่อนปลูกข้าว

เรื่องที่ 4 ปฏิบัติการปลูกข้าว

เรื่องที่ 5 การดูแล บำรุงรักษาควบคุมวัชพืชในนาข้าว

เรื่องที่ 6 การเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิต

สรุปเนื้อหา

เรื่องที่ 1 เริ่มจากเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริ ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ให้เห็นแนวทางการแก้ปัญหา เศรษฐกิจเพื่อให้รอดพ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน และช่วยเหลือตนเองได้

เรื่องที่ 2 กล่าวถึงประวัติความเป็นมาและความสำคัญของการปลูกข้าว การปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรไทยมาช้านาน ดังปรากฏในศิลาจารึก “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” เนื่องจากข้าวเป็นอาหารหลักของประชาชนชาวไทย ใช้น้ำเลี้ยงสัตว์ แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ และยังเป็นสินค้าส่งออกไปขายต่างประเทศ

เรื่องที่ 3 การเตรียมการก่อนการปลูกข้าวเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ซึ่งต้องจัดเตรียม เช่น การเตรียมพันธุ์ข้าว ต้องให้เหมาะสมกับฤดูกาล สภาพดินฟ้าอากาศ การตลาด และการแปรรูป นอกจากนั้น การเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปลูกข้าว ต้องเตรียมให้พร้อมเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ และต้องศึกษาวิธีการใช้อย่างปลอดภัย ตลอดจนการเตรียมดินปลูกข้าว ต้องปรับสภาพดิน และกำจัดวัชพืชทิ้งไว้ก่อนดำเนินการปลูกต่อไป

เรื่องที่ 4 กล่าวถึงวิธีการปลูกข้าวเพื่อให้ข้าวเจริญงอกงามได้อย่างสมบูรณ์ เพิ่มปริมาณและมีคุณภาพมากที่สุด

เรื่องที่ 5 การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชหลังการปลูกข้าว ตลอดไปจนกว่าจะถึงการเก็บเกี่ยว เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะทำให้ข้าวมีคุณภาพสมบูรณ์ และเพิ่มปริมาณข้าวต่อไร่ได้เป็นอย่างดี นักเรียนต้องสามารถอธิบายขั้นตอน วิธีการการดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าวได้อย่างถูกต้อง

เรื่องที่ 6 การเก็บเกี่ยวข้าวในระยะที่เหมาะสม คือ ไม่อ่อนหรือไม่แก่จนเกินไป จะทำให้ได้ข้าวเปลือกที่เมื่อนำไปสีแล้วได้เปอร์เซ็นต์ข้าวสูงสุดและลดการสูญเสีย เนื่องจากเมล็ดร่วงหล่นในนา ทั้งนี้ให้สังเกตโดยข้าวสุกเหลืองเกือบทั้งรวงหรือเมล็ดสีเขียวโคนรวง 5-6 เมล็ด ซึ่งระยะนี้เรียกว่า ระยะพลับพลึงหรือระยะเหลืองกล้วย เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายขั้นตอน การเก็บเกี่ยวข้าวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยวข้าวได้อย่างถูกต้องวิธี

วิธีการจัดการเรียนการสอน

- 1) จัดกิจกรรมในชั้นเรียน โดยครูผู้สอนใช้การสนทนาแลกเปลี่ยน โดยเรียนรู้จากสภาพชีวิตจริงของชาวนาในชุมชน / ทดสอบก่อนเรียน (ควรจะทำการทดสอบก่อนเรียนก่อน จึงนำเข้าสูบทเรียน)
- 2) เรียนรู้จาก “ใบความรู้” ตามแผนการเรียนรู้ 6 เรื่อง / สอนการทำ Mind Map
- 3) ปฏิบัติตามคำสั่งในใบงาน
- 4) นักเรียนนำเสนอผลงานตามกิจกรรม มีการอภิปรายแลกเปลี่ยน / ทดสอบหลังเรียน
- 5) สรุปองค์ความรู้ลงในสมุดของตนเอง
- 6) จัดปಾಯนิทรรศการ / ประเมินผลงาน

เป้าประสงค์

- 1) เข้าใจปรัชญาพื้นฐานแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) เข้าใจความเป็นมาและความสำคัญของการปลูกข้าว
- 3) เข้าใจกระบวนการทำนา ตั้งแต่ปลูก ดูแลรักษา จนถึงการเก็บเกี่ยวข้าว
- 4) เด็กนักเรียนได้เรียนรู้คุณธรรมผ่านการเรียนตามหลักสูตร

ตัวชี้วัด

- 1) การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
- 2) ตรวจผลงานจากแบบประเมินและแบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรม

แผนการสอนกับการเชื่อมโยงกับคุณธรรม 8 ข้อ

จากแผนการจัดการเรียนรู้ 6 เรื่องสามารถสรุปถึงความเชื่อมโยงกับคุณธรรม 8 ข้อ ได้ดังนี้คือ

แผนการสอนที่ 1 เรื่องที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความขยัน เชื่อมโยง คือ ในการเตรียมความพร้อมการทำงานทุกๆ ขั้นตอน นักเรียนต้องมีความตั้งใจ จริงใจ ใฝ่ความพยายาม ความมุ่งมั่น และความอดทนในการที่จะทำนาให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้

ความประหยัด เชื่อมโยง คือ นักเรียนสามารถนำความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำนา การปลูกข้าว โดยเริ่มตั้งแต่การร่วมกันวางแผนบริหารจัดการเกี่ยวกับเนื้อที่แปลงนา เช่น การใช้

แรงงานในการไถ การใช้แรงงานในการปักดำ การเลือกพันธุ์ข้าว การกะประมาณจำนวนพันธุ์ข้าวที่จะนำมาหว่านเป็นต้นกล้า การเลือกที่นาในการหว่านกล้า การผลิตปุ๋ยชีวภาพให้พอเพียงกับเนื้อที่นา บประมาณในการใช้จ่ายตลอดระยะเวลาในการทำนา การเก็บผลผลิตและการนำผลผลิตไปใช้ประโยชน์ ตลอดถึงการทำการขายรับรายจ่ายในการทำนา

ความซื่อสัตย์ เชื่อมโยง คือ นักเรียนจะได้แสดงออกทั้งความรู้ ความสามารถ โดยได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง การรู้จักยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นด้วยเหตุผล การมีความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก การตัดสินใจเลือกวิธีการหรือลำดับขั้นตอนการทำงานโดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อที่นาของชาวนาที่อยู่บริเวณรอบๆ

แผนการสอนที่ 2 เรื่องที่ 2 ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของการปลูกข้าว

ความขยัน เชื่อมโยง คือ ได้ปลูกจิตสำนึกให้กับนักเรียนในเรื่องความภูมิใจในอาชีพเกษตรกร ซึ่งคนส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นอาชีพที่เป็นกระดูกสันหลังของชาติไทย คนไทยร้อยละ 80 มีอาชีพเป็นเกษตรกร และพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยนำมาใช้ในการเกษตรมากที่สุด นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับที่มาของข้าวถึงแหล่งกำเนิด ประเภท และประโยชน์ของข้าว นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการนำเอาความพยายาม ความมุ่งมั่น ความจริงใจ และความอดทน มาใช้ในการทำนาทุกๆ ขั้นตอน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดผลสำเร็จในการทำนา

สามัคคี เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้นำเอาแบบอย่างจากวิถีชีวิตในชุมชนมาเป็นแนวปฏิบัติในการทำนา ร่วมกัน ดังจะเห็นได้ว่าคนสมัยก่อนจะยึดถือความสามัคคีมาเป็นลำดับที่หนึ่ง เพราะว่าอาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งต้องใช้ความคิด แรงใจ แรงกายในการทำงาน คนสมัยก่อนจึงทำงานโดยอาศัยแรงคน แรงสัตว์ในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ทุกคนจะทำงานกันเป็นกลุ่ม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่เรียกว่า “การลงแขก” แต่ละระยะขั้นตอนต่างๆ ในการทำนา ชาวนาจะมาช่วยกันทำเพื่อให้เสร็จกิจกรรมเป็นระยะๆ ไป โดยความช่วยเหลือของญาติ พี่น้อง ตลอดทั้งเพื่อนบ้าน

มีน้ำใจ เชื่อมโยง คือ เมื่อได้ฝึกปฏิบัติจริงในการทำนา ทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของความมีน้ำใจ การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำให้นักเรียนได้เข้าใจและเห็นความสำคัญของวิถีชีวิตของคนสมัยก่อนซึ่งจะถูกปลูกฝังเกี่ยวกับเรื่องการทำประโยชน์ให้ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เช่น การทำกิจกรรมตามประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ของคนอีสาน จะทำเพื่อส่วนรวม ให้เกิดความสงบสุขมาอย่างชุมชน หมู่บ้าน ครอบครัว และตนเอง คนสมัยก่อนเห็นสิ่งใดดี ๆ จะนึกถึงคนอื่นก่อน เช่น อยากได้ไปฝากคนนั้น คนนี้ หรือมีอาหารแปลกๆ ใหม่ๆ อร่อยๆ และมีประโยชน์ ก็จะทำเยอะๆ เพื่อแบ่งปันไปยังครอบครัวต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ทำหน่อไม้ส้ม ทำปลาหล้า (ปลาแดก) เผื่อคนนั้นเผื่อคนนี้ เป็นต้น

แผนการสอนที่ 3 เรื่องที่ 3 การเตรียมการก่อนปลูกข้าว

ความมีวินัย เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้นำเอาคุณลักษณะที่เป็นคนตรงต่อเวลา มีระเบียบ มีกฎเกณฑ์หรือข้อตกลง มาใช้เกี่ยวกับการร่วมกันวางแผนและเตรียมการในการทำนา เช่น การนัดหมายเพื่อร่วมกันทำการเตรียมพันธุ์ข้าว การเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพตลอดทั้งการเตรียมพื้นที่นา

ความขยัน เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้ทดสอบตนเองว่าการที่เขาและเพื่อนๆ ร่วมกันทำนาจนเสร็จตามขั้นตอนต่างๆ นั้น มันเกิดจากการที่เขามีความพยายาม ความมุ่งมั่น มีความจริงใจ ตั้งใจ และความอดทนในการทำงาน

ความประหยัด เชื่อมโยง คือ การที่นักเรียนได้ใช้ร่างกาย ใช้พันธุ์ข้าวในท้องถิ่น ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในโรงเรียน บ้าน ใช้ปุ๋ยหมักจากเศษอาหาร เศษใบไม้ มูลสัตว์ต่างๆ ทำให้ใช้ต้นทุนในการผลิตต่ำ ได้ผลผลิตที่คุ้มค่า

แผนการสอนที่ 4 เรื่องที่ 4 ปฏิบัติการปลูกข้าว

ขยัน เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้ใช้ความมีมานะอดทน ความอุตสาหะพยายามพากเพียร ความมุ่งมั่น ความกระตือรือร้น การแสวงหาความรู้ ตลอดระยะการทำนา

ประหยัด เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้มีการคำนวณเกี่ยวกับงบประมาณในการทำนาอย่างเหมาะสม เลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เช่น จำนวนปริมาณข้าวปลูก ปริมาณต้นกล้าปักดำ ปริมาณการใช้ปุ๋ย อุปกรณ์วัสดุให้เพียงพอต่อจำนวนคน วัสดุในการเก็บเกี่ยวผลผลิต การแบ่งผลกำไร และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

ซื่อสัตย์ เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในการทำงานร่วมกัน ทำให้เห็นคุณค่าของตนเอง เห็นคุณค่าของความจริงใจ ความตั้งใจในการทำงานร่วมกัน การไม่เอาเปรียบเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

มีวินัย เชื่อมโยง คือ นักเรียนแต่ละคนต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองได้รับมอบหมาย ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการทำ เช่น การมาตามนัดหมายในการทำงาน ความมีระเบียบในการทำงาน ตลอดทั้งการใช้และเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำงาน

สุขภาพ เชื่อมโยง คือ ในการทำงานร่วมกันเป็นจำนวนมากๆ นักเรียนได้มีการแสดงออกซึ่งกันและกันระหว่างพี่ น้อง เพื่อนๆ ได้ฝึกตนเป็นคนสุขภาพทั้งวาจาและพฤติกรรมที่แสดงออก

สะอาด เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้เรียนรู้การแต่งตัวให้กับกาลเทศะ การทำนาต้องแต่งตัวให้มิดชิด เสื้อแขนยาว กางเกงขายาว หลวมสามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้สะดวกสบาย ใส่หมวก มีผ้าปกหน้า เพื่อป้องกันแดด ลม การทำความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้า ขณะทำงานและหลังเสร็จจากการทำงาน การทำความสะอาดร่างกาย แขนขา มือ ก่อนรับประทานอาหาร ไม่มั่งก่ายรู้จักรักความสะอาด และสวยงาม

สามัคคี เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับความสามัคคีในการทำงาน โดยให้ความร่วมมือ ร่วมใจเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการทำนา เช่น ในการไปเตรียมพื้นที่ดินก่อนการทำนา การไถนา การหว่านกล้า การถอนกล้า การล่ำเลียงกล้าไปให้เพื่อนๆ ดำ การดำนา การใส่ปุ๋ย การป้องกันและ

การกำจัดศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวข้าว การมัดข้าว การนำมัดข้าวที่เกี่ยวข้องไปเก็บรวมกันไว้เพื่อรอการนวด การนวดข้าว ตลอดจนการลำเลียงผลผลิตไปเก็บในหล้าข้าว ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้บอกให้นักเรียน ได้เห็นว่าการทำนา ถึงแม้จะมีขั้นตอนต่างๆ มากมายก็ตาม ถ้าเราให้ร่วมมือร่วมใจกันทำคนละนิด ทำอย่างจริงจัง ตั้งใจ ถึงจะยากหรือมากเพียงใดก็จะสำเร็จลงได้ด้วยดี

มีน้ำใจ เชื่อมโยง คือ สืบเนื่องมาจากนักเรียนได้ให้ความร่วมมือทำงานตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้ ถึงแม้ว่าความสามารถของนักเรียนแต่ละคนจะไม่เท่ากันก็ตาม คนที่ทำงานในหน้าที่ของตนเองรับผิดชอบเสร็จก่อนก็จะให้ความช่วยเหลือ พี่ เพื่อน น้อง นอกจากนั้นยังมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในการแบ่งปันสิ่งของเครื่องมือ เครื่องใช้ มีการร่วมมือกันทำอาหาร มีการบริการน้ำดื่ม บริการอาหาร ซึ่งกันและกัน ทำให้การทำนาแต่ละขั้นตอนทำด้วยความสุข

แผนการสอนที่ 5 เรื่องที่ 5 การดูแล บำรุงรักษาควบคุมวัชพืชในนาข้าว

ขยัน เชื่อมโยง คือ หลังจากการปักดำนาเสร็จ นักเรียนจะแบ่งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อออกสำรวจเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของข้าว ศัตรูของข้าว ตลอดจนการดูแลคันนา เพื่อเก็บกักน้ำให้พอเหมาะกับความต้องการของข้าวแต่ละระยะการเจริญเติบโต โดยจะใช้เวลาในเวลาเรียน (กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ) หลังเลิกเรียน และวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

มีวินัย เชื่อมโยง คือ นักเรียนแต่ละคน หรือแต่ละกลุ่ม ต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองได้รับมอบหมาย จะต้องสับเปลี่ยนกันออกไปดูแลที่นาให้ตรงเวลา โดยอาศัยการมีความกระตือรือร้น ความมีมานะอดทน อุตสาหะพากเพียร มีความพยายาม มีความมุ่งมั่นในการทำงาน เพื่อที่จะให้ได้ผลผลิตที่สูงตามที่ทุกคนตั้งเป้าหมายไว้

แผนการสอนที่ 6 เรื่องที่ 6 การเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิต

ขยัน เชื่อมโยง คือ ในการลงมือเก็บเกี่ยวข้าวซึ่งเป็นช่วงกลางวันส่วนใหญ่แดดจะร้อนจัด หรือมีลมแรง ในการเกี่ยวข้าวต้องใช้แรงคนเกี่ยวข้าวแต่ละกอ ต้องเกี่ยวข้าวที่เกี่ยวข้องแต่ละทำให้เป็นระเบียบ ให้ได้รับแสงแดด ลม เพียงพอ เมื่อตากข้าวที่เกี่ยวข้องแห้งพอดีแล้วต้องมัดข้าวและนำไปเก็บรวมเพื่อรอการนวด นักเรียนต้องใช้ความมีมานะอดทน อุตสาหะพากเพียร มีความพยายาม มีความมุ่งมั่น แน่วแน่ จริงจัง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ มีความกระตือรือร้นที่จะกระทำงานให้เสร็จตามที่กำหนดไว้ เพื่อประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เกียจคร้าน

สามัคคี เชื่อมโยง คือ ในการเกี่ยวและการจัดการผลผลิตนั้น นอกจากจะใช้ความขยันพยายาม อดทนแล้ว นักเรียนทุกคนต้องให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ทำงานอย่างตั้งใจ เต็มความสามารถของแต่ละคน จะต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

มีน้ำใจ เชื่อมโยง คือ ในการเกี่ยวและการจัดการผลผลิต ซึ่งมีกระบวนการต่างๆ เช่น การเกี่ยว ตาก มัด เก็บรวม นวด เก็บใส่กระสอบ และนำไปเก็บไว้ในหล้าข้าว แต่ละขั้นตอนต่างๆ ในการทำงานเหล่านี้ นักเรียนได้แสดงออกซึ่งการมีน้ำใจซึ่งกันและกัน นักเรียนแต่ละคนเมื่อได้ทำงานในหน้าที่

ที่ได้รับมอบหมายเสร็จแล้วก็ยังได้ช่วยเหลือพี่ เพื่อน น้องๆ ทำให้เสร็จในแต่ละขั้นตอน นอกจากนั้นยังพี่
เพื่อน หรือน้อง ที่ทำงานเสร็จก่อนคอยให้บริการน้ำดื่ม หรืออาหารว่างขณะทำงาน

การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนครั้งนี้ได้สร้างการเรียนรู้ให้กับครูผู้สอน ในการประยุกต์
นำเอาการจัดกิจกรรมที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตรซึ่งรายละเอียดของหลักสูตรได้นำเสนอไว้ในภาคผนวก ข

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การดำเนินการวิจัยโครงการ “หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอบำลือ จังหวัดยโสธร” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาสถานการณ์เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านเชียงเพ็ง เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชน ด้วยองค์ความรู้จากเกษตรอินทรีย์ และเพื่อจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ขั้นตอนและกระบวนการวิจัยเป็นแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วมซึ่งมีทั้งการวางแผนงาน การสร้างทีมวิจัย การสืบค้นข้อมูล การปฏิบัติการ การสรุปวิเคราะห์ และการเขียนรายงาน สรุปผลการวิจัยโดยตอบตามวัตถุประสงค์และบทเรียนที่ได้จากการวิจัย และข้อเสนอแนะ มีรายละเอียดโดยสรุปดังนี้

สถานการณ์เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านเชียงเพ็ง

จากการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนไม่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ไม่สนใจการเรียนรู้ มีพฤติกรรมชอบหนีเรียน ชอบเที่ยวสถานบันเทิง ยามค่ำคืน มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ชอบ มั่วสุม ทำกิจกรรมที่ไม่เป็นประโยชน์ เช่น แข่งรถ ยิงนก ตกปลา เล่นเกมส์ เล่นการพนัน ทะเลาะวิวาท เสพสารเสพติด และมีพฤติกรรมด้านชู้สาว ไม่ชอบการทำงาน ทำงานไม่เป็น ไม่ค่อยช่วยพ่อแม่ทำงาน ตามกระแสความเจริญทางด้านวัตถุมากเกินไป ส่วนใหญ่ได้นำเอาวัฒนธรรมต่างๆ และความสะดวกสบายของชาติตะวันตกมาใช้ในชีวิตประจำวันมากเกินไป ไม่สนใจเรียนรู้หรือนำเอาวัฒนธรรมเก่าๆ ของชุมชนมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีการอยู่กันเป็นสังคมเมืองมากขึ้น เลยทำให้เกิดความแข่งขัน แข่งแย่ง การเอารัดเอาเปรียบกัน ความเห็นแก่ตัวของแต่ละคนมีมากขึ้น ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น นอกจากนี้พบว่า เด็กและเยาวชนขาดความอดทน อดกลั้น ใจร้อน พุดจาไม่สุภาพ พุดตามใจตนเอง ขาดคุณธรรมไม่ให้เกิดยั้งคิดและกัน ความประพฤติชอบเลียนแบบพวกคาวาที่เป็นหัวโจก นักเลง เห็นคนที่ทำตัวเป็นคนดีว่าเชย สิ่งที่เป็นสาเหตุของปัญหา คือ สภาพแวดล้อมในครอบครัว เด็กเหล่านั้นอยู่กับผู้ปกครองซึ่งเป็นปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่ไปทำงานที่ต่างจังหวัด ผู้ปกครองในชุมชนบางคนทำตัวไม่เป็นตัวอย่างแก่เด็ก เช่น หลังจากทำงานเสร็จชอบดื่มสุราแก้เหนื่อย บางครั้งเมาก็พุดจาไม่สุภาพ ไปเที่ยวกลางคืน สถานบริการ ร้านค้าในชุมชนกลับมาก็มาเล่าสู่กันฟัง โดยไม่คำนึงถึงว่าบุตรหลานจะได้ยินหรือไม่อย่างไรขอให้พุดแสดงให้เพื่อนบ้านฟังเหมือนโอ้อวดกัน ทำให้เด็กได้รับรู้ข้อมูลที่ไม่ดี

รูปแบบการสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชนด้วยองค์ความรู้จากเกษตรอินทรีย์

โครงการวิจัยได้พบว่า รูปแบบการสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชนด้วยองค์ความรู้จากเกษตรอินทรีย์มีรูปแบบ / วิธีการ 4 ประการ คือ 1) การใช้การเรียนรู้ปฏิบัติจริงจากแปลงทดลองการปลูกข้าวอินทรีย์ และการปลูกแตงโมอินทรีย์ 2) การใช้ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นข้อมูลศึกษาในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน 3) ดำเนินกิจกรรมการทำเกษตรอินทรีย์ พร้อมทั้งคำถามหลักในด้านคุณธรรม 8 ประการ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 4) รวบรวมข้อสรุปเปรียบเทียบด้านคุณธรรมในเนื้อหากิจกรรมที่ดำเนินการ

กล่าวโดยสรุป สิ่งที่ทำให้เกิดรูปแบบการสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชนด้วยองค์ความรู้จากเกษตรอินทรีย์ คือ การที่เด็กได้ผ่านกิจกรรมโดยการปฏิบัติจริงตามขั้นตอน และการบอกเล่าแนะนำของภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนทั้งผู้ปกครองในการทำเกษตรอินทรีย์ และครูที่ปรึกษาที่มิวิจัยได้ร่วมสรุปประเด็นต่างๆ หลังจากเสร็จกิจกรรมแต่ละกิจกรรม โดยการตั้งคำถามให้เด็กนักเรียนคิด วิเคราะห์สิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้จากสิ่งที่ตนเองได้ปฏิบัติมาจากการทำกิจกรรมเกษตรอินทรีย์ การปลูกข้าวอินทรีย์ และการปลูกแตงโมอินทรีย์

หลักสูตรการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

ทีมวิจัยได้รวบรวมเนื้อหา และจัดทำหลักสูตร พร้อมทั้งมีการปรับปรุงเป็นหลักสูตรเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีแผนในการจัดการเรียนรู้ 6 เรื่อง ประกอบด้วย

- เรื่องที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- เรื่องที่ 2 ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของการปลูกข้าว
- เรื่องที่ 3 การเตรียมการก่อนปลูกข้าว
- เรื่องที่ 4 ปฏิบัติการปลูกข้าว
- เรื่องที่ 5 การดูแล บำรุงรักษาควบคุมวัชพืชในนาข้าว
- เรื่องที่ 6 การเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิต

สรุปเนื้อหา

เรื่องที่ 1 เริ่มจากเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริ ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ให้เห็นแนวทางการแก้ปัญหา เศรษฐกิจเพื่อให้รอดพ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน และช่วยเหลือตนเองได้

เรื่องที่ 2 กล่าวถึงประวัติความเป็นมาและความสำคัญของการปลูกข้าว การปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรไทยมาช้านาน ดังปรากฏในศิลาจารึก “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” เนื่องจากข้าวเป็นอาหารหลักของประชาชนชาวไทย ใช้เลี้ยงสัตว์ แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ และยังเป็นสินค้าส่งออกไปขายต่างประเทศ

เรื่องที่ 3 การเตรียมการก่อนการปลูกข้าวเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ซึ่งต้องจัดเตรียม เช่น การเตรียมพันธุ์ข้าว ต้องให้เหมาะสมกับฤดูกาล สภาพดินฟ้าอากาศ การตลาด และการแปรรูป นอกจากนั้น การเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปลูกข้าว ต้องเตรียมให้พร้อมเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ และต้องศึกษาวิธีการใช้อย่างปลอดภัย ตลอดจนการเตรียมดินปลูกข้าว ต้องปรับสภาพดิน และกำจัดวัชพืชทิ้งไว้ ก่อนดำเนินการปลูกต่อไป

เรื่องที่ 4 กล่าวถึงขั้นตอนวิธีการปลูกข้าวเพื่อให้ข้าวเจริญงอกงามได้อย่างสมบูรณ์ เพิ่มปริมาณ และมีคุณภาพมากที่สุด

เรื่องที่ 5 การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชหลังการปลูกข้าว ตลอดไปจนกว่าจะถึงการเก็บเกี่ยว เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะทำให้ข้าวมีคุณภาพสมบูรณ์ และเพิ่มปริมาณข้าวต่อไร่ได้เป็นอย่างดี นักเรียนต้องสามารถอธิบายขั้นตอน วิธีการดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าวได้อย่างถูกต้อง

เรื่องที่ 6 การเก็บเกี่ยวข้าวในระยะที่เหมาะสม คือ ไม่อ่อนหรือไม่แก่จนเกินไป จะทำให้ได้ข้าวเปลือกที่เมื่อนำไปสีแล้วได้เปอร์เซ็นต์ข้าวสูงสุดและลดการสูญเสีย เนื่องจากเมล็ดร่วงหล่นในนา ทั้งนี้ให้สังเกตโดยข้าวสุกเหลืองเกือบทั้งรวงหรือเมล็ดสีเขียวโคนรวง 5-6 เมล็ด ซึ่งระยะนี้เรียกว่าระยะพลับพลึงหรือระยะเหลืองกล้วย เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายขั้นตอน การเก็บเกี่ยวข้าวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยวข้าวได้อย่างถูกต้อง

วิธีการจัดการเรียนการสอน

วิธีการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน โดยครูผู้สอนใช้การสนทนาแลกเปลี่ยน โดยเรียนรู้จากสภาพชีวิตจริงของชาวนาในชุมชน / ทดสอบก่อนเรียน (ควรจะทำ การทดสอบก่อนเรียนก่อน จึงนำเข้าสูบทเรียน) การเรียนรู้จาก “ใบความรู้” ตามแผนการเรียนรู้ 6 เรื่อง / สอนการทำ Mind Map การปฏิบัติตามคำสั่งในใบงาน นักเรียนนำเสนอผลงานตามกิจกรรม มีการอภิปรายแลกเปลี่ยน / ทดสอบหลังเรียน การสรุปองค์ความรู้ลงในสมุดของตนเอง และการจัดทำป้ายนิทรรศการ / ประเมินผลงาน

เป้าประสงค์ คือ ให้เข้าใจปรัชญาพื้นฐานแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เข้าใจความเป็นมาและความสำคัญของการปลูกข้าว เข้าใจกระบวนการทำนา ตั้งแต่ปลูก ดูแลรักษา จนถึงการเก็บเกี่ยวข้าว และเด็กนักเรียนได้เรียนรู้คุณธรรมผ่านการเรียนตามหลักสูตร

ตัวชี้วัด ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และตรวจผลงานจากแบบประเมินและแบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรม

การเชื่อมโยงกับคุณธรรม 8 ข้อ จากแผนการจัดการเรียนรู้ 6 เรื่อง ดังนี้คือ

เรื่องที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องที่ 2 ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของการปลูกข้าว

เรื่องที่ 3 การเตรียมการก่อนปลูกข้าว

เรื่องที่ 4 ปฏิบัติการปลูกข้าว

เรื่องที่ 5 การดูแล บำรุงรักษาควบคุมวัชพืชในนาข้าว

เรื่องที่ 6 การเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิต

แผนการสอนที่ 1 เรื่องที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความขยัน เชื่อมโยง คือ ในการเตรียมความพร้อมการทำงานทุกๆ ขั้นตอน นักเรียนต้องมีความตั้งใจ จริงใจ ใช้ความพยายาม ความมุ่งมั่น และความอดทนในการที่จะทำนาให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้

ความประหยัด เชื่อมโยง คือ นักเรียนสามารถนำความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำนา การปลูกข้าว โดยเริ่มตั้งแต่การร่วมกันวางแผนบริหารจัดการเกี่ยวกับเนื้อที่แปลงนา เช่น การใช้แรงงานในการไถ การใช้แรงงานในการปักดำ การเลือกพันธุ์ข้าว การกะประมาณจำนวนพันธุ์ข้าวที่จะนำมาหว่านเป็นต้นกล้า การเลือกที่นาในการหว่านกล้า การผลิตปุ๋ยชีวภาพให้พอเพียงกับเนื้อที่นา งบประมาณในการใช้จ่ายตลอดระยะเวลาในการทำนา การเก็บผลผลิตและการนำผลผลิตไปใช้ประโยชน์ตลอดถึงการทำการขายรับรายจ่ายในการทำนา

ความซื่อสัตย์ เชื่อมโยง คือ นักเรียนจะได้แสดงออกทั้งความรู้ ความสามารถ โดยได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง การรู้จักยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นด้วยเหตุผล การมีความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก การตัดสินใจเลือกวิธีการหรือลำดับขั้นตอนการทำงานโดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อนานาของชาวนาที่อยู่บริเวณรอบๆ

แผนการสอนที่ 2 เรื่องที่ 2 ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของการปลูกข้าว

ความขยัน เชื่อมโยง คือ ได้ปลูกจิตสำนึกให้กับนักเรียนในเรื่องความภูมิใจในอาชีพเกษตรกร ซึ่งคนส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นอาชีพที่เป็นกระดูกสันหลังของชาติไทย คนไทยร้อยละ 80 มีอาชีพเป็นเกษตรกร และพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยนำมาใช้ในการเกษตรมากที่สุด นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับที่มาของข้าวถึงแหล่งกำเนิด ประเภท และประโยชน์ของข้าว นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการนำเอาความพยายาม ความมุ่งมั่น ความจริงใจ และความอดทน มาใช้ในการทำนาทุกๆ ขั้นตอน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดผลสำเร็จในการทำนา

สามัคคี เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้นำเอาแบบอย่างจากวิถีชีวิตในชุมชนมาเป็นแนวปฏิบัติในการทำนาด้วยกัน ดังจะเห็นได้ว่าคนสมัยก่อนจะยึดถือความสามัคคีมาเป็นลำดับที่หนึ่ง เพราะว่าอาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งต้องใช้ความคิด แรงใจ แรงกายในการทำงาน คนสมัยก่อนจึงทำงานโดยอาศัยแรงคน แรงสัตว์ในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ทุกคนจะทำงานกันเป็นกลุ่ม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่เรียกว่า “การลงแขก” แต่ละระยะขั้นตอนต่างๆ ในการทำนา ชาวนาจะมาช่วยกันทำเพื่อให้เสร็จกิจกรรมเป็นระยะๆ ไปด้วยความช่วยเหลือของญาติ พี่น้อง ตลอดทั้งเพื่อนบ้าน

มีน้ำใจ เชื่อมโยง คือ เมื่อได้ฝึกปฏิบัติจริงในการทำนา ทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของความมีน้ำใจ การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำให้นักเรียนได้เข้าใจและเห็นความสำคัญของวิถีชีวิตของคนสมัยก่อนซึ่งจะถูกปลูกฝังเกี่ยวกับเรื่องการทำประโยชน์ให้ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เช่น การทำกิจกรรมตามประเพณีฮีตสิบสองครองสิบสี่ของคนอีสาน จะทำเพื่อส่วนรวมให้เกิดความสงบสุขมาอย่างชุมชนหมู่บ้าน ครอบครัว และตนเอง คนสมัยก่อนเห็นสิ่งใดดี ๆ จะนึกถึงคนอื่นก่อน เช่น อยากได้ไปฝากคนนั้น คนนี้ หรือมีอาหารแปลก ๆ ใหม่ ๆ อะหร่อย และมีประโยชน์ ก็จะทำเออะ ๆ เพื่อแบ่งปันไปยังครอบครัวต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ทำหน่อไม้ส้ม ทำปลาหล้า (ปลาแดก) เพื่อคนนั้นเพื่อคนนี้เป็นต้น

แผนการสอนที่ 3 เรื่องที่ 3 การเตรียมการก่อนปลูกข้าว

ความมีวินัย เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้นำเอาคุณลักษณะที่เป็นคนตรงต่อเวลา มีระเบียบ มีกฎเกณฑ์หรือข้อตกลง มาใช้เกี่ยวกับการร่วมกันวางแผนและเตรียมการในการทำนา เช่น การนัดหมายเพื่อร่วมกันทำการเตรียมพันธุ์ข้าว การเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพตลอดทั้งการเตรียมพื้นที่นา

ความขยัน เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้ทดสอบตนเองว่าการที่เขาและเพื่อนๆ ร่วมกันทำนาจนเสร็จตามขั้นตอนต่างๆ นั้น มันเกิดจากการที่เขามีความพยายาม ความมุ่งมั่น มีความจริงใจ ตั้งใจ และความอดทนในการทำงาน

ความประหยัด เชื่อมโยง คือ การที่นักเรียนได้ใช้แรงกาย ใช้พันธุ์ข้าวในท้องถิ่น ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในโรงเรียน บ้าน ใช้ปุ๋ยหมักจากเศษอาหาร เศษใบไม้ มูลสัตว์ต่างๆ ทำให้ใช้ต้นทุนในการผลิตต่ำ ได้ผลผลิตที่คุ้มค่า

แผนการสอนที่ 4 เรื่องที่ 4 ปฏิบัติการปลูกข้าว

ขยัน เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้ใช้ความมีมานะอดทน ความอุตสาหะพยายามพากเพียร ความมุ่งมั่น ความกระตือรือร้น การแสวงหาความรู้ ตลอดระยะการทำงาน

ประหยัด เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้มีการคำนวณเกี่ยวกับงบประมาณในการทำนาอย่างเหมาะสม เลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เช่น คำนวณปริมาณข้าวปลูก ปริมาณต้นกล้าปักดำ ปริมาณการใช้ปุ๋ย อุปกรณ์วัสดุให้เพียงพอต่อจำนวนคน วัสดุในการเก็บเกี่ยวผลผลิต การแบ่งผลกำไรและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

ซื่อสัตย์ เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในการทำงานร่วมกัน ทำให้เห็นคุณค่าของตนเอง เห็นคุณค่าของความจริงใจ ความตั้งใจในการทำงานร่วมกัน การไม่เอาเปรียบเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

มีวินัย เชื่อมโยง คือ นักเรียนแต่ละคนต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองได้รับมอบหมาย ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการทำ เช่น การมาตามนัดหมายในการทำงาน ความมีระเบียบในการทำงาน ตลอดจนการใช้และเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำงาน

สุภาพ เชื่อมโยง คือ ในการทำงานร่วมกันเป็นจำนวนมากๆ นักเรียนได้มีการแสดงออกซึ่งกันและกันระหว่างพี่ น้อง เพื่อนๆ ได้ฝึกตนเป็นคนสุภาพทั้งวาจาและพฤติกรรมที่แสดงออก

สะอาด เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้เรียนรู้การแต่งตัวให้กับกาลเทศะ การทำนาต้องแต่งตัวให้มิดชิด เสื้อแขนยาว กางเกงขายาว หลวมสามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้สะดวกสบาย ใส่หมวก มีผ้าปกหน้า เพื่อป้องกันแดด ลม การทำความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้า ขณะทำงานและหลังเสร็จจากการทำงาน การทำความสะอาดร่างกาย แขนขา มือ ก่อนรับประทานอาหาร ไม่มั่งก่ายรู้จักรักษาความสะอาด และสวยงาม

สามัคคี เชื่อมโยง คือ นักเรียนได้ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับความสามัคคีในการทำงาน โดยให้ความร่วมมือ ร่วมใจเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการทำนา เช่น ในการไปเตรียมพื้นที่ดินก่อนการทำนา การไถนา การหว่านกล้า การถอนกล้า การล่ำเลียงกล้าไปให้เพื่อนๆ ดำ การดำนา การใส่ปุ๋ย การป้องกันและการกำจัดศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวข้าว การมัดข้าว การนำมัดข้าวที่เกี่ยวข้องไปเก็บรวมกันไว้เพื่อรอการนวด การนวดข้าว ตลอดจนการล่ำเลียงผลผลิตไปเก็บในหล้าข้าว ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้บอกให้นักเรียนได้เห็นว่าการทำงาน ถึงแม้จะมีขั้นตอนต่างๆ มากมายก็ตาม ถ้าเราให้ร่วมมือร่วมใจกันทำคนละนิด ทำอย่างจริงจัง ตั้งใจ ถึงจะยากหรือมากเพียงใดก็จะสำเร็จลงได้ด้วยดี

มีน้ำใจ เชื่อมโยง คือ สืบเนื่องมาจากนักเรียนได้ให้ความร่วมมือทำงานตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้ ถึงแม้ว่าความสามารถของนักเรียนแต่ละคนจะไม่เท่ากันก็ตาม คนที่ทำงานในหน้าที่ของตนเองรับผิดชอบเสร็จก่อนก็จะให้ความช่วยเหลือ พี่ เพื่อน น้อง นอกจากนั้นยังมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในการแบ่งปันสิ่งของเครื่องมือ เครื่องใช้ มีการร่วมมือกันทำอาหาร มีการบริการน้ำดื่ม บริการอาหารซึ่งกันและกัน ทำให้การทำงานแต่ละขั้นตอนทำด้วยความสุข

แผนการสอนที่ 5 เรื่องที่ 5 การดูแล บำรุงรักษาควบคุมวัชพืชในนาข้าว

ขยัน เชื่อมโยง คือ หลังจากการปักดำนาเสร็จ นักเรียนจะแบ่งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อออกสำรวจเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของข้าว ศัตรูของข้าว ตลอดจนการดูแลคันนา เพื่อเก็บกักน้ำให้พอเหมาะกับความต้องการของข้าวแต่ละระยะการเจริญเติบโต โดยจะใช้เวลาในเวลาเรียน (กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ) หลังเลิกเรียน และวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

มีวินัย เชื่อมโยง คือ นักเรียนแต่ละคน หรือแต่ละกลุ่ม ต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองได้รับมอบหมาย จะต้องสับเปลี่ยนกันออกไปดูแลที่นาให้ตรงเวลา โดยอาศัยการมีความกระตือรือร้น ความมีมานะอดทน อุสาหะพากเพียร มีความพยายาม มีความมุ่งมั่นในการทำงาน เพื่อที่จะให้ได้ผลผลิตที่สูงตามที่ทุกคนตั้งเป้าหมายไว้

แผนการสอนที่ 6 เรื่องที่ 6 การเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิต

ขยัน เชื่อมโยง คือ ในการลงมือเก็บเกี่ยวข้าวซึ่งเป็นช่วงกลางวันส่วนใหญ่แดดจะร้อนจัด หรือมีลมแรง ในการเกี่ยวข้าวต้องใช้แรงคนเกี่ยวข้าวแต่ละกอ ต้องเก็บข้าวที่เกี่ยวข้องแต่ละกำให้เป็นระเบียบ

ให้ได้รับแสงแดด ลม เพียงพอ เมื่อตากข้าวที่เกี่ยวแห้งพอดีแล้วต้องมัดข้าวและนำไปเก็บรวมเพื่อรอการนวด นักเรียนต้องใช้ความมีมานะอดทน อุตสาหะพากเพียร มีความพยายาม มีความมุ่งมั่น แน่วแน่จริงจัง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ มีความกระตือรือร้นที่จะกระทำงานให้เสร็จตามที่กำหนดไว้ เพื่อประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เกียจคร้าน

สามัคคี เชื่อมโยง คือ ในการเกี่ยวและการจัดการผลผลิตนั้น นอกจากจะใช้ความขยันพยายามอดทนแล้ว นักเรียนทุกคนต้องให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ทำงานอย่างตั้งใจ เต็มความสามารถของแต่ละคน จะต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

มีน้ำใจ เชื่อมโยง คือ ในการเกี่ยวและการจัดการผลผลิต ซึ่งมีกระบวนการต่างๆ เช่น การเกี่ยว ตาก มัด เก็บรวม นวด เก็บใส่กระสอบ และนำไปเก็บไว้ในหล้าข้าว แต่ละขั้นตอนต่างๆ ในการทำงานเหล่านี้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งการมีน้ำใจซึ่งกันและกัน นักเรียนแต่ละคนเมื่อได้ทำงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเสร็จแล้วก็ยังได้ช่วยเหลือพี่ เพื่อน น้องๆ ทำให้เสร็จในแต่ละขั้นตอน นอกจากนั้นยังมีพี่ เพื่อน หรือน้อง ที่ทำงานเสร็จก่อนคอยให้บริการนำดื่ม หรืออาหารว่างขณะทำงาน

อย่างไรก็ตามกระบวนการหลักเป็นหลักสูตรทดลองเพื่อการสร้างคุณธรรมเฉพาะโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง ไม่ได้มีความคาดหวังว่าจะนำเนื้อหาหลักสูตรไปใช้กับชุมชนหรือโรงเรียนอื่นที่อยู่ในพื้นที่และที่ใกล้เคียง จึงเปรียบว่าเป็นหลักสูตรท้องถิ่น หากแม้จะมีการนำไปใช้ที่อื่นควรศึกษารูปแบบที่ชัดเจนอ่านทำความเข้าใจ ปรับประยุกต์ในการใช้ไม่ใช่จะสามารถยกไปใช้เลย

กล่าวโดยสรุป

จากการนำกิจกรรมโครงการ “หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” (ปลูกข้าว ปลูกแดงโม อินทรีย์) มาเป็นกิจกรรมให้นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ได้ฝึกปฏิบัติจริง เมื่อหลังปฏิบัติกิจกรรม เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 70 คนส่วนใหญ่เข้าใจสถานการณ์เด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็งว่าเป็นสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็ว เนื่องจากเด็กส่วนหนึ่งใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์ เด็กขาดความอบอุ่น ขาดระเบียบวินัย ขี้เกลียด หนักไม่เอา เบาไม่สู้ อยู่กับปู่ย่า ตายาย ซึ่งไม่สามารถให้ความอบอุ่นได้เหมือนพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย รักลูกหลานมากเกินไป จึงไม่กล้าพอที่จะว่ากล่าว ตักเตือน หรือทำโทษ เด็กจึงทำงานไม่เป็น

สาเหตุอันหนึ่งมาจากเด็กที่ไม่เคยลำบาก พ่อแม่ไปทำงานที่ต่างจังหวัด หรือที่กรุงเทพมหานคร คิดว่าตัวเองไม่สามารถให้ความอบอุ่นแก่ลูกได้ จึงทดแทนโดยการที่ลูกอยากได้อะไรก็หาเงินมาซื้อให้ เมื่อเด็กนักเรียนทั้ง 70 คนได้รับทราบข้อมูลและฝึกปฏิบัติจริงจากกิจกรรมแล้วเขามีพฤติกรรมที่ดีขึ้นสามารถปรับตัวโดยเปรียบเทียบวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ของหมู่บ้านเชียงเพ็งเป็นเกณฑ์ สามารถเป็นตัวอย่างของเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านได้ โดยเป็นคนที่สามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ขึ้น สังเกตจากการรวมกลุ่มทำการบ้าน ทำงานส่วนรวม ทั้งในโรงเรียน บ้าน วัด เมื่อถึงกิจกรรมตาม

ประเพณีต่างๆ มีความรับผิดชอบดีขึ้น สังเกตจากการทำงานตามหมู่สีทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน การส่งงาน การส่งบ้าน ตลอดจนการใช้วิถีชีวิตร่วมกันในโรงเรียนได้อยู่ในเกณฑ์หนึ่งเป็นที่น่าสนใจ

กิจกรรมโครงการหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็ก และเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง เป็นหลักสูตรที่มีกิจกรรมที่สามารถทำให้ผู้เรียนรู้เกิดคุณธรรม จริยธรรม เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่เกิดจากวิถีชีวิตจริง รวมไปถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะต่อทีมวิจัย ต่อชุมชน ต่อพี่เลี้ยง ต่อสกว.

1. การทำงานวิจัยแบบชาวบ้านต้องเอาชุมชน ชาวบ้านเป็นที่ตั้ง ให้ชุมชน บ้าน วัด มีส่วนร่วมในการวิจัย เช่น การศึกษาข้อมูลสถานการณ์เด็กและเยาวชนจากชุมชน การศึกษาการทำเกษตรอินทรีย์ การทำนาจากผู้ปกครองหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสอบถาม สัมภาษณ์ และร่วมประชุมปรึกษาหารือ หรือการนำข้อมูลย้อนกลับให้ชุมชนรับทราบ หรือให้ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรในการฝึกอบรม

2. วิธีคิดในการทำงานในหมู่บ้านไม่ใช่หลักวิชาการแบบมหาวิทยาลัย ในการทำงานเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของคนในชุมชน ส่วนใหญ่จะเกิดจากความคิดของคนบางคน ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ การระดมความคิดเอาความรู้จากผู้รู้ จากประสบการณ์เดิมที่ได้จากการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ในชีวิตจริงไม่ได้เขียนไว้เป็นหลักสูตรหรือตำรา แต่เวลามีคนสนใจถึงเอาออกมาเล่าหรือบอกให้คนอื่นได้รับทราบหรือปฏิบัติตามเป็นเรื่องๆ ไป

3. การศึกษาตั้งข้อสังเกตให้แก่ทีมวิจัยชาวบ้าน ไม่ควรคิดเชิงวิชาการมากจะทำให้เนืองานเกิดความกดดันกับผู้ดำเนินกิจกรรม เนื่องจากข้อสังเกตทางวิชาการนั้นเมื่อนำมาใช้กับชุมชน เพื่อประมวลวิเคราะห์กับหลักความจริงจะไม่เหมือนที่คิดในเชิงวิชาการ เนื่องจากสภาพในพื้นที่แม้แต่ฤดูกาลที่ผันแปร พื้นที่ที่แตกต่างกัน หากแม้ว่าคิดในหลักวิชาการมาก การศึกษาวิจัยที่ขอบตอบว่าการวิจัยแบบชาวบ้านนั้นจะไม่เป็นจริง จะได้เฉพาะข้อมูลเท็จที่เกิดจากกระบวนการเขียนที่ชอบอ้างอิงจำพวกนั้นจะไม่ใช้การวิจัยแบบบ้านๆ เหมือนกับที่เขากล่าวไว้ว่า (นั่งหอคอยนางช้าง ส่องกล้องดูดาว)

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในชุมชน

จากการจัดกิจกรรมพบว่าพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาของเด็กและเยาวชนในชุมชน กล่าวคือ ผู้ปกครอง พ่อแม่ ทั่วหน้ากับการอบรมลูกๆ ให้แก่ครูมากเกินไป ดังนั้นจึงควรจัดกิจกรรมให้กับชุมชนได้เข้าใจถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ปัญหาไปพร้อมๆ กัน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรเอาใจใส่ เห็นความสำคัญของบุตร ลูกหลานให้มากกว่าหน้าที่การทำงาน เพราะเด็กเหล่านี้จะเป็นแรง กำลัง ผลัดดันสิ่งต่างๆ ในการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนในอนาคต ในวิถีชีวิตจริงเด็กจะอยู่กับผู้ปกครองมากกว่าอยู่กับครูในโรงเรียน เมื่อนักเรียนได้รับความรู้จากครูในโรงเรียนไปแล้วควรจะได้นำความรู้ไปใช้ฝึกปฏิบัติจริงของแต่ละคนในครอบครัว ผู้ปกครองควรสนใจ หมั่น

ตรวจสอบลูกหลานเกี่ยวกับการเรียน การทำการบ้าน การอ่านบททวนหนังสือเรียน รวมไปถึงพฤติกรรมที่แสดงออกควรให้เป็นไปตามขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามของชุมชนที่มีอยู่ ไม่ควรปล่อยให้เด็กมีเวลาว่างมากเกินไป ควรมอบหมายหน้าที่การงานในครอบครัวให้เด็กได้ร่วมรับผิดชอบ ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะรักลูก รักหลานมากเกินไป ไม่กล้าดุว่า กลัวว่า ตักเตือน อาจจะมีสาเหตุมาจากสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากเกินไป ผู้ปกครองบางคนก็เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่บุตร ลูกหลานจึงปล่อยให้ลูกหลานเป็นภาระของครู หรือให้เรียนรู้สังคมอย่างผิดๆ มากเกินความจำเป็น

บทเรียนที่ได้จากการดำเนินงานโครงการ / สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำวิจัย

1. เข้าใจบริบทของชุมชนมากขึ้น จากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการวิจัยแต่ละขั้นตอน ทีมวิจัยได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาร่วมกันวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปเขียนเป็นบทเรียนไว้ทุกครั้งก่อนลงมือดำเนินกิจกรรมต่อไป ทำให้เห็นวิถีชีวิต ในชุมชนด้านครอบครัว อาชีพ ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ เช่น

ด้านครอบครัว สมัยก่อน จะเป็นครอบครัวขนาดใหญ่มีพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย พี่ ป้า น้า อา ร่วมอาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ต่างคนต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นครอบครัวที่อบอุ่นให้การดูแล ซึ่งกันและกันอย่างทั่วถึง มีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนอาหาร สิ่งของ เครื่องใช้ซึ่งกันและกัน มีการดูแลห่วงใยครอบครัวอื่น สมัยปัจจุบันจะเป็นครอบครัวขนาดเล็ก มีพ่อแม่ ลูก อยู่ร่วมกัน เป็นครอบครัวขนาดเล็ก มีความอบอุ่นน้อยลง แต่ละครอบครัวจะไม่ก้าวกายครอบครัวอื่น จะอยู่ใครอยู่มัน

ด้านอาชีพ สมัยก่อน คนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในการเกษตร (ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์) จะใช้เวลาอยู่กับทุ่งนา ไร่ สวน หลังจากทำนาเสร็จก็จะปลูกพืชอื่นๆ ทำงานหัตถกรรมภายในครอบครัว เช่น การจักสาน เพื่อรอดูฤดูกาลทำนาในปีต่อไป อยู่กับครอบครัว สมัยปัจจุบัน หลังจากการทำนาเสร็จ ส่วนหนึ่งจะเป็นช่างก่อสร้างอยู่ตามหมู่บ้าน ต่างจังหวัด หรือส่วนใหญ่จะไปประกอบอาชีพขายแรงงานที่กรุงเทพมหานคร ปล่อยให้ลูกอยู่กับปู่ย่า ตายาย เป็นคนดูแลแทน หรือฝากครอบครัวให้ญาติๆ ดูแลลูกหลานแทน

ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ สมัยก่อน ผู้คนจะให้ความสนใจ ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่นแบบจริงจัง จริงใจ จะขาดไม่ได้ จะให้ความร่วมมือให้ความสำคัญในการทำกิจกรรมทาง บ้าน วัด โรงเรียน มากกว่างานส่วนตัว จะปฏิบัติตามกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนอย่างเคร่งครัด ไม่รีบร้อน ประเพณีอะไร มีวิธีการทำอย่างไร ผู้หลักผู้ใหญ่ก็จะพาทำกิจกรรมไปจนเสร็จทุกครั้ง เช่น งานประเพณีบวชนาค คนในหมู่บ้านจะไปร่วมเตรียมงานก่อนถึงวันงาน โดยการบอกเล่าให้ความรู้จากผู้หลักผู้ใหญ่ ครู พระอาจารย์ ในการทำทุกอย่างให้พร้อมก่อนถึงวันงานจริง พอถึงวันลงงานจริงชาวบ้านก็จะไปช่วยทำอาหาร ต้อนรับแขก ตลอดทั้งเก็บข้าวของ ล้างถ้วยล้างชามคนละไม้คนละมือ ทำความสะอาดบริเวณสถานที่จัดงาน เมื่องานเสร็จก็จะตอบแทน ขอบคุนเพื่อนบ้านที่มาช่วยงาน โดยการแบ่งปันข้าวของ อาหารไปใช้หรือรับประทานกัน

สมัยปัจจุบัน ผู้คนจะให้ความสำคัญในกิจกรรมก็จริงแต่ไม่มีเวลาที่จะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเหมือนสมัยก่อน เพราะต่างคนต่างประกอบอาชีพของตนเอง มุ่งทำงานให้ความสำคัญกับการ

หาเงิน การเก็บเงิน เพราะคิดและเชื่อว่ามีเงินซื้ออะไรก็ได้ที่จะทำให้ตัวเอง ครอบครัวมีความสุข จะให้เวลากับงานส่วนรวมน้อยกว่างานส่วนตัว เช่น มีงานประเพณีขึ้นบ้านใหม่ จะมีหนังสือเชิญไปร่วมงาน ส่วนใหญ่จะมีแต่ญาติที่ใกล้ชิดเท่านั้นมาช่วยในการเตรียมงาน เพื่อนบ้านบางคนไปช่วยงานแต่ไม่มีเวลานั่งร่วมรับประทานอาหาร พูดคุย สนทนาด้วย ก็จะหาอาหารใส่ถุงเพื่อไปรับประทานที่บ้านหรือที่ทำงาน โดยไม่คำนึงถึงว่างานนั้นจะสำเร็จลงอย่างไรก็ตาม หรืองานประเพณีอื่นๆ คนที่ทำงานอยู่ต่างจังหวัดจะมาร่วมงานก็จริง แต่ไม่ได้มาช่วยงานเพื่อประกอบกิจกรรมตามขั้นตอนของประเพณีอันดีงาน ส่วนใหญ่จะมาเที่ยวงานหาความสนุกสนานเพื่อพักผ่อนหย่อนใจมากกว่า

2. เกิดการสร้างคุณค่าของคนในชุมชน การสร้างคุณค่าของคนในชุมชน โดยจะดึงเอาชุมชนมาเป็นส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ให้แก่นักเรียน โดยการมาร่วมเป็นครูฝึกสอน การจัดการอบรม หรือให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่สามารถบูรณาการได้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ได้ เช่น

1) ชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การนำผลผลิตจากการเกษตรมาแปรรูปในรูปแบบต่างๆ การขยายพันธุ์พืช การปลูกพืชสมุนไพร การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม การเย็บปักถักร้อย การจักสาน การทอผ้า การทำขนมเบี้ง การทำพานบายศรีสู่ขวัญ

3) นักเรียนที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ก็จะเข้าไปช่วยชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างน้อยจะไปช่วยในการบริการน้ำดื่ม อาหาร เครื่องใช้ต่างๆ กล่าวสรุป เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาสถาบัน บ้าน วัด โรงเรียน ตามศักยภาพและความสามารถของตนเอง

3. เข้าใจความคิดแบบบ้านๆ การเข้าถึงชุมชนและการเรียนรู้ภาษาถิ่น การเข้าใจความคิดแบบบ้านๆ หมายถึง การที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำงานในสถาบัน บ้าน วัด โรงเรียน แต่ละคนก็จะแสดงออกถึงความคิด ความรู้ ความสามารถของตนเอง คนในชุมชนได้มีเวที พบปะ พูดคุย แสดงออกถึงความคิด ความรู้สึกของตนเอง ทำให้ได้ทราบว่าชุมชนคิดอย่างไรกับการพัฒนาตนเอง บ้าน วัด โรงเรียน ปัจจุบันและอนาคต

4. ได้เรียนรู้การวิจัยแบบชาวบ้านที่แท้จริง การเรียนรู้ของชาวบ้านจะเกิดจากการดำเนินวิถีชีวิตในแต่ละวัน จะประสบสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยการทำเอง ส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาจากตำราหรือวิชาการมาก่อน เมื่อได้ปฏิบัติด้วยตนเองเกิดผลอย่างไรก็จะบอกต่อๆ กันไป เพื่อให้คนในชุมชนนำความรู้เหล่านั้นไปเป็นบทเรียนในการทำงานต่อๆ กันไป

ภาคผนวก

แบบสำรวจข้อมูลเด็กและเยาวชน

สถานการณ์เด็กและเยาวชน

1. ข้อมูลเยาวชนทั่วไป

เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

ช่วงอายุ ☐ (7-9 ปี)

☐ (10-12 ปี)

☐ (13-15 ปี)

☐ (16-18 ปี)

☐ (19-20 ปี)

☐ (21-25 ปี)

2. อาศัยอยู่กับ

☐ พ่อแม่

☐ พ่อ

☐ แม่

☐ ปู่หรือย่า

☐ ตาหรือยาย

☐ ลุง ป้า

☐ น้ำ อา

☐ คนอื่นที่ไม่ใช่

ญาติ.....3. กลุ่มเยาวชน

☐ ปกติ

☐ พิเศษ

☐ พิจาร ระบุ.....

☐ กำพร้า ระบุ.....

☐ กลุ่มเสี่ยง ติดเชื้อ

☐ อื่นๆ.....

4. สถานะทางครอบครัว

☐ ยากจน

☐ ปานกลาง

☐ มีฐานะดี

5. กิจกรรมของเยาวชนต่อครอบครัว

ทำงานบ้าน เช่น

☐ ล้างถ้วยชาม

- ☐ กวาดดูบ้าน
- ☐ นั่งข้าว
- ☐ ทำอาหาร
- ☐ กรอกน้ำเข้าตู้เย็น

ทำงานเกษตร เช่น

- ☐ เกี่ยพญ่า
- ☐ ดูแลสัตว์เลี้ยง
- ☐ ไถนา
- ☐ ดำนา
- ☐ รดน้ำต้นไม้

6. พฤติกรรมเด็กที่มักแสดงออกบ่อยๆ

- ☐ มีนิสัยก้าวร้าว
- ☐ ไม่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ☐ ขาดความอดทน
- ☐ ขาดความขยัน
- ☐ มีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย
- ☐ ไม่มีจิตสาธารณะ
- ☐ ขาดความสามัคคี
- ☐ ไม่กล้าแสดงออก
- ☐ พูดจาไม่สุภาพ
- ☐ ชอบเที่ยว
- ☐ ไม่มีความซื่อสัตย์
- ☐ ขาดเหตุผลชอบใช้กำลัง
- ☐ ไม่มีนิสัยรักการอ่าน
- ☐ ชอบขโมยสิ่งของ
- ☐ ติดเกมคอมพิวเตอร์
- ☐ ชอบเล่นการพนัน

7. บทบาทเด็กในชุมชน

- ☐ ช่วยทำความสะอาดวัดหรือสถานที่จัดงานตามประเพณีต่างๆ
- ☐ ช่วยต้อนรับแขก เช่น บริการน้ำดื่ม ในงานต่างๆ
- ☐ เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีต่างๆ เช่น งานบุญบั้งไฟ งานแห่เทียนเข้าพรรษา
งานวันลอยกระทง
- ☐ ช่วยงานอวมงคล ให้บริการน้ำดื่ม ล้างถ้วยชาม

8. บทบาทเยาวชนในโรงเรียน

- ☐ ร่วมเป็นเจ้าภาพจัดทำผ้าป่าศิษย์เก่า
- ☐ ช่วยพัฒนาอาคารสถานที่ ทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน
- ☐ เสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษา
- ☐ เยาวชนที่ประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานช่วยแนะแนวเกี่ยวกับวิชาชีพ

9. บทบาทเด็กนักเรียนในโรงเรียน

- ☐ การเป็นผู้นำนักเรียนในงานประชาธิปไตยโรงเรียน
- ☐ การทำความสะอาดบริเวณรับผิดชอบ
- ☐ การทำกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น กิจกรรมวันสุนทรภู่
กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันพ่อ เป็นต้น

9. ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม

- ☐ การปลูกข้าวอินทรีย์
- ☐ การปลูกแตงโมอินทรีย์
- ☐ การทำน้ำหมักชีวภาพ
- ☐ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ
- ☐ การปลูกพืชสวนครัว
- ☐ การเลี้ยงปลาในบ่อดิน
- ☐ การเลี้ยงกบในบ่อซีเมนต์

เครื่องมือเก็บข้อมูล

โครงการวิจัย “หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและ
เยาวชนบ้านเชียงเพ็ง ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอป่าตึง จังหวัดยโสธร”

1. เรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้าน วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ

การแรกนาขวัญ

.....
.....
.....

การทำบุญข้าวจี

.....
.....
.....

การทำบุญคูณลาน (สู่ขวัญข้าว)

.....
.....
.....

1) คำปลงข้าว

.....
.....
.....

2) คำเอาข้าวขึ้นฉาง

.....
.....
.....

การลงแขกปักดำและเกี่ยวข้าว

.....

.....

.....

.....

การทำบุญลอยกระทง

.....

.....

.....

การทำบุญบั้งไฟ

.....

.....

.....

.....

2. ความเชื่อและวัฒนธรรมที่ถือปฏิบัติ

การเลี้ยงปู่ตา

.....

.....

.....

.....

การเลี้ยงขึ้น-ลง

.....

.....

.....

.....

การเลี้ยงผีตาแฮก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ประวัติหมู่บ้าน (บ้านเชียงเพ็ง หมู่ 1 และหมู่ 7)

ความเป็นมา

.....

.....

.....

วิธีการดำเนินชีวิตระหว่างความเจริญของเทคโนโลยีกับความเป็นอยู่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

รายได้จากอดีต และปัจจุบัน

.....

.....

รายจ่ายจากอดีต และปัจจุบัน

.....

.....

.....

สาเหตุที่ทำให้เป็นเช่นนี้

.....

.....

.....

4. การศึกษาข้อมูล สํารวจป่าชุมชนดอนมะหรี และดอนปู่ตา

ตารางเก็บข้อมูลสิ่งที่พบเห็นในป่าชุมชนดอนมะหรี

ลำดับที่	ชื่อสิ่งที่พบเห็น	ประโยชน์
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

5. สถานการณ์ปัญหา ปัจจัย เงื่อนไข ของเด็กและเยาวชน ชุมชนบ้านเชียงเพ็ง

ร้านอาหาร

1) เพศของผู้ใช้บริการ

2) กลุ่มชน

3) การทะเลาะวิวาท

สถานีตำรวจ

1) เพศผู้ให้บริการ

2) วัยผู้ให้บริการ

3) สาเหตุของปัญหา

.....

4) เรื่องยาเสพติด

.....

5) เรื่องการพนัน

.....

6) การทะเลาะวิวาท

.....

7) การเกิดอุบัติเหตุ

.....

8) สาเหตุของปัญหา

.....

9) แนวทางแก้ไขปัญหา

.....

.....

.....

โรงพยาบาล

1) เพศผู้ให้บริการ

2) วัยผู้ให้บริการ

3) ชนิดของโรค

.....

.....

.....

4) เกิดอุบัติเหตุจาก

.....

.....

.....

5) จำนวนผู้ให้บริการ (คน/วัน/เดือน/ปี)

.....

.....

.....

6) เรื่องสุขภาพ

การเจ็บป่วย

(1) อาหารที่ชอบกิน

.....

.....

.....

(2) ชนิดของโรค

.....

.....

.....

(3) สาเหตุของโรค

.....

.....

.....

(4) แนวทางป้องกัน

.....

.....

.....

สุขภาพแข็งแรง

(5) วิธีการกิน

.....

.....

.....

(6) วิธีความเป็นอยู่

.....

.....

.....

ร้านค้าชุมชน

1) รายได้ (วัน/เดือน/ปี)

.....

.....

.....

2) สินค้าที่ชุมชนนิยมบริโภค

.....

.....

.....

.....

ร้านเกม

- 1) เพศผู้ใช้บริการ
- 2) วัยผู้ใช้บริการ
- 3) รายได้จากเกม

6. สถานการณ์ที่เป็นปัจจัยต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน

เหล้า เบียร์

- 1) จำนวนคนที่กิน คิดเป็นร้อยละ
- 2) รายได้จากการขายเหล้า เบียร์
- 3) เพศของผู้กิน
- 4) วัยของผู้กิน
- 5) สาเหตุที่กิน

.....

.....

.....

- 6) ผลจากการกิน

.....

.....

.....

- 7) แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

บุหรี่

- 1) จำนวนคนที่สูบบุหรี่ คิดเป็นร้อยละ
- 2) รายได้จากการขายบุหรี่
- 3) เพศของผู้สูบบุหรี่
- 4) วัยของผู้สูบบุหรี่
- 5) สาเหตุที่สูบบุหรี่

.....

.....

.....

6) ผลจากการสูบบุหรี่

.....

.....

.....

7) แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

การเล่นการพนัน

1) ประเภทของการพนัน

.....

.....

.....

2) จำนวนคนที่เล่นการพนัน คิดเป็นร้อยละ

3) เพศของผู้เล่นการพนัน

3) วัยของผู้เล่นการพนัน

4) สาเหตุที่เล่นการพนัน

.....

.....

.....

5) ผลจากการเล่นการพนัน

.....

.....

6) แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กเยาวชน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

รายวิชา การงานอาชีพและเทคโนโลยีพื้นฐาน (ง 22101)	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี	ปีการศึกษา 2552
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ชื่อหน่วย เกษตรอินทรีย์	จำนวน 22 ชั่วโมง
สาระที่ 1 เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	เวลา 2 ชั่วโมง
วัน เดือน ปีที่สอน	

มาตรฐานที่ ง 1.1 , ง 1.2

1. สาระสำคัญ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริ ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ให้เห็นแนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจเพื่อให้รอดพ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน และช่วยเหลือตนเองได้

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

นักเรียน มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถอธิบายเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง

3. สาระการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

- 3.1 ความเป็นมาของเกษตรแบบพอเพียง
- 3.2 ความหมาย ความสำคัญของการเกษตรแบบพอเพียง
- 3.3 หลักการของการเกษตรแบบพอเพียง

2. กิจกรรมการเรียนรู้

ทดสอบก่อนเรียน

ขั้นนำ

1. ครูให้นักเรียนสนทนาและให้ผู้เรียนได้เล่าประสบการณ์ในประเด็นต่อไปนี้
 - 1.1 สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนของนักเรียนยุคปัจจุบัน

1.2 ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ปัญหาการประกอบอาชีพการเกษตร ปัญหาเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

2. ครูนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่เกี่ยวกับ “เศรษฐกิจพอเพียง” มาเล่าให้นักเรียนฟัง

3. นักเรียนร่วมกันสนทนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร จากนั้นครูสรุปเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง

ขั้นสอน

4. ครูแนะนำให้นักเรียนจัดกลุ่มๆ ละ 4 คน จำนวน 5 กลุ่ม และกลุ่มละ 3 คน จำนวน 1 กลุ่ม รวม 6 กลุ่ม แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะผู้นำและสมาชิกกลุ่มโดยครูคอยดูแล แนะนำให้แบ่งหน้าที่ได้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน

5. ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มรับใบงาน จากนั้นประธานกลุ่มนำสมาชิกศึกษา รายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมจากใบงาน แล้วร่วมกันวางแผนเพื่อทำกิจกรรมตามใบงาน

6. นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบความรู้เรื่อง ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง ร่วมกันอภิปรายและสรุปความหมาย ความสำคัญ หลักการและผลกระทบของเศรษฐกิจแบบพอเพียงที่มีต่อความเป็นอยู่ของคนไทยในยุคปัจจุบัน ครูคอยดูแลแนะนำให้ความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้การสรุปความรู้ได้ถูกต้อง หลังจากนั้นนักเรียนแต่ละกลุ่มทำกิจกรรมที่ 1

7. นักเรียนแต่ละกลุ่มคัดเลือกตัวแทนเพื่อนำเสนอรายงานผลการทำกิจกรรม ที่หน้าชั้นเรียน ครูแนะนำให้สมาชิกกลุ่มอื่น ร่วมอภิปราย ซักถาม เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เสนอแนะให้การรายงานผลได้ถูกต้องตรงประเด็น

8. นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน (นอกเวลาเรียน และวันหยุด) โดยวิธีการสอบถามจากคนในชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม บันทึกผลลงในกิจกรรมที่ 2 ซึ่งใช้วิธีการสอบถามนอกเวลาเรียนแล้วนำเสนอผลการทำกิจกรรม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้ไปศึกษาจากสภาพจริงของแต่ละกลุ่ม

ขั้นสรุป

9. นักเรียนทุกกลุ่มร่วมกันสนทนาเพื่อสรุปความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน จากนั้นครูร่วมสรุปสาระสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นองค์ความรู้ที่ถูกต้องเพิ่มเติม

10. นักเรียนแต่ละคนสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยเขียนบันทึกลงในสมุดบันทึกของตนเอง

11. นักเรียนทุกกลุ่มนำผลงานการทำใบงานการทำกิจกรรมที่ 1 และ 2 มาจัดแสดงที่ป้ายจัดนิทรรศการของห้องเรียน ประเมินผลงานกลุ่มตนเองและกลุ่มอื่น หลังจากนั้นร่วมกันชื่นชมผล

5. สื่อ / อุปกรณ์ / แหล่งเรียนรู้

- 1.1 ใบความรู้ เรื่อง ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.2 ใบงาน เรื่อง ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.3 แบบเฉลยใบงาน เรื่อง ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.4 ใบกิจกรรมที่ 1 และ 2
- 1.5 เกษตรกรในชุมชน
- 1.6 ห้องสมุดโรงเรียน

6. การวัดและประเมินผล

วิธีการวัด

1. การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
2. การตรวจผลงานการทำกิจกรรมที่ 1

เครื่องมือการวัด

1. แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้
2. แบบบันทึกการตรวจผลงาน

เกณฑ์การวัด

1. คะแนนวัดความรู้ ความเข้าใจ โดยการตรวจผลงานการทำใบกิจกรรมที่ 1

เขียนตอบได้ถูกต้อง สมบูรณ์ครบ 5 ข้อ ได้ 9-10 คะแนน

เขียนตอบได้ถูกต้อง สมบูรณ์ครบ 4 ข้อ ได้ 7-8 คะแนน

เขียนตอบได้ถูกต้อง สมบูรณ์ครบ 3 ข้อ ได้ 5-6 คะแนน

เขียนตอบได้ถูกต้อง สมบูรณ์ครบ 2 ข้อ ได้ 3-4 คะแนน

เขียนตอบได้ถูกต้อง สมบูรณ์ครบ 1 ข้อ ได้ 1-2 คะแนน

เกณฑ์การผ่าน นักเรียนต้องได้ 5 คะแนนขึ้นไปจากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์

2. คะแนนการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

คะแนน 16 – 20 คะแนน ระดับคุณภาพ 4 = ดีมาก

คะแนน 11 – 15 คะแนน ระดับคุณภาพ 3 = ดี

คะแนน 6 – 10 คะแนน ระดับคุณภาพ 2 = ปานกลาง

คะแนน 1 – 5 คะแนน ระดับคุณภาพ 1 = ปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน นักเรียนต้องทำคะแนนได้ระดับคุณภาพ 2 ขึ้นไปจึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์

7. กิจกรรมเสนอแนะ

แนะนำให้ผู้เรียนศึกษาความรู้เพิ่มเติมเรื่องการเกษตรแบบพอเพียงจากแหล่งการเรียนรู้ในห้องสมุดและจากเกษตรกรในชุมชน โดยบันทึกผลการศึกษาลงในสมุดบันทึกตนเอง

8. ข้อเสนอแนะ / ข้อคิดเห็นหัวหน้าสถานศึกษา / ผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะผู้อำนวยการโรงเรียน

.....

.....

.....

9. บันทึกหลังสอน

.....

.....

.....

10. ปัญหา / อุปสรรค

.....

.....

.....

11. ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

(ลงชื่อ)

(.....)

ครูผู้สอน

ใบงานที่ 1

เรื่อง ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม

1. จัดกลุ่มๆ ละ 4 คน จำนวน 5 กลุ่มๆ ละ 3 คน จำนวน 1 กลุ่ม รวม 6 กลุ่ม แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะผู้นำและสมาชิกกลุ่ม
2. ประธานกลุ่มนำสมาชิกในกลุ่มศึกษารายละเอียดขั้นตอนการทำกิจกรรมเพื่อวางแผนการทำกิจกรรมร่วมกัน
3. ศึกษาใบความรู้เรื่อง ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกันอภิปรายและสรุปความหมาย ความสำคัญ หลักการและผลกระทบของเศรษฐกิจแบบพอเพียงที่มีต่อความเป็นอยู่ของคนไทยในยุคนปัจจุบัน แล้วบันทึกผลการศึกษาลงในใบกิจกรรมที่ 1
4. คัดเลือกตัวแทนกลุ่มนำเสนอรายงานต่อชั้นเรียน ร่วมอภิปรายและซักถามการรายงานของกลุ่มอื่น
5. ศึกษารายละเอียดการทำกิจกรรมที่ 1 ร่วมกันวางแผนการทำกิจกรรมโดยใช้เวลาศึกษานอกเวลาเรียน บันทึกผลนำเสนอรายงานต่อชั้นเรียนขอคำแนะนำจากครูผู้สอนถ้ามีปัญหาหรืออุปสรรค
6. ร่วมกันสนทนาเพื่อสรุปสาระสำคัญจากผลงานของทุกกลุ่มเป็นความรู้ของชั้นเรียน
7. ทุกคนในกลุ่มสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยเขียนบันทึกลงในสมุด
8. นำผลงานการทำกิจกรรมที่ 1 และ 2 มาจัดแสดง ประเมินผลงานกลุ่มตนเองและกลุ่มอื่น หลังจากนั้นร่วมกันชื่นชมผลงาน

การมอบหมายงาน

ศึกษาเรื่องการเกษตรแบบพอเพียงจากแหล่งการเรียนรู้ในห้องสมุดของโรงเรียน โดยเขียนบันทึกการศึกษาลงในสมุดบันทึกการศึกษาแหล่งเรียนรู้

ใบความรู้ที่ 1

เรื่อง ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

กระแสธุรกิจเสรีทุนนิยมข้ามชาติที่ไหลบ่าท่วมท้นโลกปัจจุบัน ก่อให้เกิดผลกระทบในประเทศไทยอย่างกว้างขวาง ทั้งระดับครัวเรือนและระดับชุมชน ตลอดจนในหมู่บ้านชนบทที่อยู่ห่างไกลไม่มีความเข้มแข็ง เกิดวิกฤติเศรษฐกิจสังคมและส่งผลกระทบต่อภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวในระดับครัวเรือน ดังนั้นชุมชนจึงเปรียบเสมือนหนึ่งกำแพงที่ผุพังที่ไม่อาจต้านแรงกระแทกของกระแสธุรกิจ สังคม วัฒนธรรมชุมชนเกิดพังทลาย และไม่สามารถที่ยึดยืนอยู่ได้ (สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “ เศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร ” : (ม.ป.ท.) 2549)

ความสำคัญจึงอยู่ที่การสร้าง ความเข้มแข็ง มั่นคง ให้กับตัวเอง ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่ทรงตรัสมากกว่า 10 ปี ก่อนที่ประเทศไทยจะพบวิกฤติเศรษฐกิจใจความว่า

“ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต
รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน
เปรียบเสมือนเสาเข็มที่รองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง
สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม
แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม
และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป ”

(พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วาสารชัยพัฒนา เดือนสิงหาคม 2542)

เศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้แนวทางในการดำรงชีวิตอยู่ และการปฏิบัติตัวในทางที่ควรจะเป็น เน้นทางสายกลาง และอยู่บนฐานความไม่ประมาท เพื่อนำไปสู่ความสุขอย่างยั่งยืนเพราะเกิดความสุขทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม (จากเศรษฐกิจพอเพียง สู่สุขภาพพอเพียง นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ : 11)

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การสร้างความมั่นคง เพื่อให้เป็นภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ทั้งระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงขั้นระดับรัฐ ให้สามารถทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ไม่สุดโต่งเกินไป ดำเนินชีวิตอย่างรอบรู้ มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้เกิดสมดุลพร้อมเท่าทันต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี (สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “เศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร” (ม.ป.ท.) 2549 : 115)

ความพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น หรือโดยสรุปคือ “ความพอประมาณและความมีเหตุผล”

องค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตรัสปรัชญาพอเพียงแบบง่าย ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจได้ไม่ยาก เพื่อสร้างความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนาเศรษฐกิจไทย อาจสรุปได้ว่าความพอเพียงประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้

1. **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การปลูกข้าว การผลิตปุ๋ยชีวภาพที่มีอยู่ในระดับพอประมาณ ใช้ในครอบครัว ชีวิตประจำวัน หรือเหลือขาย แจกจ่ายให้ผู้อื่น

2. **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ เช่น การเรียนเรื่องการทอผ้า การปลูกข้าว การผลิตปุ๋ยชีวภาพ การแปรรูปและการจัดจำหน่ายผลผลิตข้าว เป็นต้น

3. **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล (สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ “เศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร” (ม.ป.ท.) 2549 : 115) การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น จะต้องมีการไตร่ตรองซึ่งกำกับให้ความพอเพียงนั้นเกิดขึ้นอันได้แก่

1) **เงื่อนไขความรู้** ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้น มาพิจารณาเพื่อเชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เช่น การเลือกวิธีการทำนาตามสภาพพื้นที่ การดูแล บำรุงรักษาข้าวโดยวิธีอินทรีย์ชีวภาพไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นอันตรายต่อตนเอง ผลผลิตที่ได้แบ่งสัดส่วนไว้บริโภคและจำหน่ายให้เหมาะสม

2) **เงื่อนไขคุณธรรม** ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วยความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน และมีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต เช่น การเรียนรู้การทำนาข้าว และการปลูกบำรุงรักษา เก็บเกี่ยวข้าว จะต้องมีความเพียร ความอดทน หมั่นศึกษา มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม ไม่โลภเห็นแก่กำไรเกินควร อยู่แบบเกื้อกูล ละอายต่อบาป ไม่กล่าวเท็จ โอ้อวดให้ผู้อื่นหลงเชื่อ และอดอ้างเกินความจริง เป็นต้น

สรุป

ความพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น หรือโดยสรุปคือ “ความพอประมาณและความมีเหตุผล”

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การลดความอยากลงมาในระดับที่พึงตนเองได้ พอเพียงเป็นสิ่งเดียวกับภูมิปัญญาไทย และเป็นการประยุกต์ศาสนา เข้ามาในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเรื่องจิตวิญญาณของคนในประเทศ กับเรื่องภูมิปัญญาของคนในประเทศเป็นทุนทางสังคมของประเทศ ซึ่งจะต้องรู้จักใช้ เพราะมีผลสำคัญต่อพื้นฐานและทิศทางของการพัฒนาประเทศ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2542 : 10)

ใบกิจกรรมที่ 1

ชื่อกลุ่ม.....

- สมาชิกในกลุ่ม
1.ประธานกลุ่ม
 2. กรรมการ
 3. กรรมการ
 4.เลขานุการกลุ่ม

คำชี้แจง ผู้เรียนศึกษาใบความรู้ เรื่อง ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง แล้ว
ตอบคำถามต่อไปนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง
.....
.....
2. ความพอเพียง หมายถึง.....
.....
.....
3. พระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรง
พระราชทานไว้ได้แก่
.....
.....
4. ผลที่เกิดขึ้นของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อความเป็นอยู่ของเกษตรกรในชุมชนยุคปัจจุบัน
ได้แก่.....
..
.....
.....
5. ความจำเป็นของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อความเป็นอยู่ของคนไทยในยุคปัจจุบัน คือ
.....
.....

แบบเฉลย

ใบกิจกรรมที่ 1

1. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การประกอบอาชีพการเกษตรตามทรัพยากรที่มีอยู่นั้นพึ่งพาตนเองโดยอาศัยความรู้ความสามารถของตนเอง เพื่อให้เกิดความสุขสบายภายในครอบครัวอย่างพอเพียงในลักษณะพออยู่พอกินถ้าเหลือจากการดำรงชีพก็นำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้สำหรับใช้จ่ายและเก็บออมไว้เป็นทุนสำรองต่อไป
2. ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน
3. พระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชทานไว้ เช่น คุณธรรม 4 ประการ คือ
 - 1) รักษาความสัตย์
 - 2) รู้จักข่มใจตนเอง
 - 3) อดทน อดกลั้น และอดออม
 - 4) รู้จักระวังความชั่วความทุจริต
4. ผลที่เกิดขึ้นของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อความเป็นอยู่ของเกษตรกรในชุมชนยุคปัจจุบัน ได้แก่
 - 1) รู้จักการใช้จ่ายของตนเอง เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย
 - 2) รู้จักออมเงิน มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน
 - 3) รู้จักประหยัด ทำให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น
 - 4) พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ โดยผลิตหรือสร้างรายได้
5. ความจำเป็นของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อความเป็นอยู่ของคนไทยในยุคปัจจุบัน คือ
 - 1) รู้จักการใช้จ่ายของตนเอง
 - 2) รู้จักออมเงิน มีกลไกลดความเสี่ยง
 - 3) รู้จักประหยัด
 - 4) พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ โดยผลิตหรือสร้างรายได้

ใบกิจกรรมที่ 2

ชื่อกลุ่ม

สมาชิกในกลุ่ม

1. ประธานกลุ่ม
2. กรรมการ
3. กรรมการ
4. เลขานุการกลุ่ม

คำชี้แจง ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในชุมชนหลังเวลาเลิกเรียน หรือวันหยุดเสาร์วันอาทิตย์ แล้วบันทึกผลดังนี้

1. ชื่อเกษตรกร

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด.....

2. อาชีพ.....

3. รายได้เดือนละ.....บาท เหนื่อยปีละ.....บาท

4. รายได้จากการทำการเกษตรพอเพียงต่อค่าใช้จ่ายในครอบครัว

หรือไม่.....

.....

เหตุผล.....

.....

5. เศรษฐกิจพอเพียงมีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพเกษตรหรือไม่

.....

.....

เพราะ.....

.....

แบบกรอกคะแนน

ใบกิจกรรมที่ 1

เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่	ชื่อ - สกุล	คะแนน (10)
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		
13.		
14.		
15.		
16.		
17.		
18.		
19.		
20.		
21.		
22.		
23.		
24.		
25.		
26.		

[illegible]

(ลงชื่อ) ผู้ประเมิน
(.....)

เกณฑ์การให้คะแนน คะแนน 16 – 20 คะแนน ระดับคุณภาพ 4 = ดีมาก
คะแนน 11 – 15 คะแนน ระดับคุณภาพ 3 = ดี
คะแนน 6 – 10 คะแนน ระดับคุณภาพ 2 = ปานกลาง
คะแนน 1 – 5 คะแนน ระดับคุณภาพ 1 = ปรับปรุง

นักเรียนต้องทำคะแนนได้ระดับคุณภาพ 2 = ปานกลาง ขึ้นไปจึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์

รายการประเมินลักษณะนิสัยการเรียนรู้

ระดับ 4 สนใจ ตั้งใจเรียน กระตือรือร้น สนุกกับการเรียนรู้
ระดับ 3 สนใจ ตั้งใจเรียน กระตือรือร้น
ระดับ 2 สนใจ ตั้งใจเรียน เป็นบางครั้ง
ระดับ 1 ไม่กระตือรือร้น เฉื่อยชา

การปฏิบัติงาน

ระดับ 4 ปฏิบัติงานเสร็จ เรียบร้อย สมบูรณ์
ระดับ 3 ปฏิบัติงานเสร็จ แต่ไม่สมบูรณ์
ระดับ 2 ปฏิบัติงานบ้าง แต่ไม่เสร็จ
ระดับ 1 รับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานน้อย

แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

ระดับ 4 แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลดีมาก
ระดับ 3 แสดงความคิดเห็นมีเหตุผลดี
ระดับ 2 แสดงความคิดเห็นบ้างพอควร
ระดับ 1 แสดงความรู้สึกล้วนตัวมากกว่าเหตุผล

การทำงานร่วมกับผู้อื่น

ระดับ 4 มีความรับผิดชอบ ขยันอดทน ประหยัด ซื่อสัตย์ เอื้อเฟื้อ ตรงเวลา
ทุกครั้ง

ระดับ 3 มีความรับผิดชอบ ขยัน อดทน เอื้อเฟื้อต่อเพื่อนร่วมงาน
ระดับ 2 มีความรับผิดชอบ ตรงเวลา ขยันเป็นบางครั้ง
ระดับ 1 ขาดความรับผิดชอบ เกียจคร้าน ไม่ตรงเวลา

ผลงาน

ระดับ 4 ผลงานถูกต้อง สมบูรณ์ ครบถ้วน
ระดับ 3 ผลงานถูกต้อง ไม่สมบูรณ์ ไม่ครบถ้วน
ระดับ 2 ผลงานไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน
ระดับ 1 ผลงานไม่ถูกต้อง สมบูรณ์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

รายวิชา การงานอาชีพและเทคโนโลยีพื้นฐาน (ง 22101)	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี	ปีการศึกษา 2552
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ชื่อหน่วย เกษตรอินทรีย์	จำนวน 22 ชั่วโมง
สาระที่ 2 เรื่อง ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของการปลูกข้าว	เวลา 2 ชั่วโมง
วัน เดือน ปีที่สอน	

มาตรฐานที่ ง 1.1 , ง 1.2

1. สาระสำคัญ

การทำนาปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรไทยมาช้านาน ดังปรากฏในศิลาจารึก “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” ข้าวเป็นอาหารหลักของประชาชนชาวไทย ใช้เลี้ยงสัตว์ แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ และยังเป็นสินค้าส่งออกไปขายต่างประเทศ

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 2.1 มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถบอกความหมาย ความสำคัญของการปลูกข้าวได้ถูกต้อง
- 2.2 มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถจำแนก ชนิด ประเภทของการปลูกข้าวได้ถูกต้อง

3. สาระการเรียนรู้

- 1.1 ความหมาย ความสำคัญของการปลูกข้าว
- 1.2 ชนิด ประเภทของการปลูกข้าว

4. กิจกรรมการเรียนรู้

ทดสอบก่อนเรียน
ขั้นนำ

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนา เพื่อให้นักเรียนฝึกคิด วิเคราะห์ ดังนี้ “การปลูกข้าว คืออะไร และมีความสำคัญกับชีวิตมนุษย์อย่างไรบ้าง” ให้นักเรียนแต่ละคนเขียนความคิดเห็นของตนเองลงในกระดาษที่แจกให้
2. แจกใบความรู้เรื่อง “ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว” และใบงาน ให้นักเรียนอ่านศึกษา แล้วหาข้อสรุปร่วมกัน

3. นักเรียนร่วมกันสรุปประวัติความเป็นมา ความสำคัญและประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว เขียนเป็นผังความคิด (Mind Map) ลงในใบงาน
4. ตัวแทนนักเรียนนำเสนอข้อสรุป ประวัติความเป็นมา ความสำคัญและประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว
5. ครูประมวลความเชื่อมโยง อธิบายเพิ่มเติมเนื้อหา และสรุป เรื่อง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว นักเรียนจดบันทึกสาระสำคัญลงในสมุดตนเอง
6. ครูประมวลผลการเรียนรู้ของนักเรียน
ทดสอบหลังเรียน

5. สื่อ / อุปกรณ์ / แหล่งเรียนรู้

- 1) ใบความรู้เรื่อง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญและประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว
- 2) ใบงานผังความคิด (Mind Map) เรื่อง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญและประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว
- 3) แบบเฉลยใบงานผังความคิด (Mind Map) เรื่อง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญและประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว

6. การวัดผล ประเมินผล

วิธีวัด

1. การทดสอบก่อนและหลังเรียน
2. ตรวจผลงานการเขียนใบงานผังความคิด (Mind Map) เรื่อง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญและประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว
3. การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

เครื่องมือวัด

1. แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
2. แบบตรวจผลงานใบงานผังความคิด (Mind Map) เรื่อง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญและประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

เกณฑ์การวัด

1. คะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียน ทำถูกต้องข้อละ 1 คะแนน ทำผิดได้ข้อละ 0 คะแนน

ได้คะแนน	8 – 10 คะแนน	มีความรู้ระดับดีมาก
ได้คะแนน	6 – 7 คะแนน	มีความรู้ระดับดี
ได้คะแนน	4 – 5 คะแนน	มีความรู้ระดับปานกลาง

ได้คะแนนต่ำกว่า 3 คะแนน มีความรู้ระดับต่ำ

นักเรียนต้องทำคะแนนได้ 5 คะแนนขึ้นไป จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จึงจะถือว่าผ่าน

2. คะแนนจากแบบทดสอบหลังเรียน ทำถูกต้องข้อละ 1 คะแนน ทำผิดได้ข้อละ 0

คะแนน

ได้คะแนน 8 – 10 คะแนน มีความรู้ระดับดีมาก

ได้คะแนน 6 – 7 คะแนน มีความรู้ระดับดี

ได้คะแนน 4 – 5 คะแนน มีความรู้ระดับปานกลาง

ได้คะแนนต่ำกว่า 3 คะแนน มีความรู้ระดับต่ำ

นักเรียนต้องทำคะแนนได้ 5 คะแนนขึ้นไป จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จึงจะ

ถือว่าผ่าน

3. คะแนนวัดความรู้ ความเข้าใจ โดยการเขียนใบงานผังความคิด (Mind Map)

ถ้าเขียนตอบได้ถูก 6 ข้อ ได้ 3 คะแนน

ถ้าเขียนตอบได้ถูก 4 ข้อ ได้ 2 คะแนน

ถ้าเขียนตอบได้ถูก 2 ข้อ ได้ 1 คะแนน

ถ้าเขียนตอบไม่ถูกเลย ได้ 0 คะแนน

เกณฑ์การผ่าน นักเรียนต้องได้ 2 คะแนนขึ้นไปจากคะแนนเต็ม 3 คะแนนจึงจะ

ถือว่า ผ่าน

4. คะแนนการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

คะแนน 16 - 20 คะแนน ระดับคุณภาพ 4 = ดีมาก

คะแนน 11 - 15 คะแนน ระดับคุณภาพ 3 = ดี

คะแนน 6 - 10 คะแนน ระดับคุณภาพ 2 = ปานกลาง

คะแนน 1 - 5 คะแนน ระดับคุณภาพ 1 = ปรับปรุง

เกณฑ์การผ่านนักเรียนต้องทำคะแนนได้ระดับคุณภาพ 2 ขึ้นไปจึงจะถือว่า

ผ่านเกณฑ์

7. กิจกรรมเสนอแนะ

ให้นักเรียนแต่ละคนศึกษาค้นคว้าความรู้นอกเวลาเกี่ยวกับการปลูกข้าวแล้วจัดทำรายงานส่งครู

8. ข้อเสนอแนะ / ข้อคิดเห็นหัวหน้าสถานศึกษา / ผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะผู้อำนวยการโรงเรียน

.....

.....

.....

.....

9. บันทึกหลังสอน

.....

.....

.....

.....

10. ปัญหา / อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

11. ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

(ลงชื่อ)

(.....)

ครูผู้สอน

แบบทดสอบก่อนเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกกาเครื่องหมาย X ทับข้อ ก ข ค หรือ ง ที่นักเรียนเห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ประเทศไทยมีเนื้อที่ทำการเกษตรในปัจจุบัน ประมาณเท่าไร ก. 321 ล้านไร่ ข. 160 ล้านไร่ ค. 120 ล้านไร่ ง. 105 ล้านไร่ 2. ข้าวแบ่งออกเป็นกี่ประเภท ก. 2 ประเภท ข. 3 ประเภท ค. 4 ประเภท ง. 5 ประเภท 3. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของข้าว ก. มีรายได้ ข. เป็นอาหาร ค. ใช้เลี้ยงสัตว์ ค. ผลิตผงชูรส 4. พันธุ์ข้าวในข้อใด คือ พันธุ์ข้าวไม่ไวแสง ก. ชัยนาท 1 ข. ขาวตาแห้ง 17 ค. เหลืองประทิว 123 ง. ขาวดอกมะลิ 105 5. พันธุ์ข้าวในข้อใด คือ พันธุ์ข้าวไวแสง ก. กข. 23 ข. ชัยนาท 1 ค. สุพรรณบุรี 2 ง. ขาวดอกมะลิ 105	6. ปัญหาโรคและศัตรูข้าวเป็นสาเหตุทำให้ชาวนาใช้สิ่งใดเพิ่มมากขึ้น ก. น้ำ ข. ที่ดิน ค. แรงงาน ง. สารเคมี 7. ข้าวเจ้ามีวิธีการปรุงเป็นอาหารได้อย่างไร ก. การปิ้ง ข. การอบ ค. การนึ่ง ง. การหุง 8. ข้าวเหนียวมีวิธีการปรุงเป็นอาหารได้อย่างไร ก. การอบ ข. การนึ่ง ค. การหุง ง. การปิ้ง 9. ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากวัตถุดิบข้าวคือข้อใด ก. สาเก ข. เนย ค. ผงชูรส ง. ขนมหิน 10. ข้าวชนิดใดที่มีเวลาเก็บเกี่ยวค่อนข้างแน่นอน ประมาณเดือนพฤศจิกายน ก. ข้าวเจ้า ข. ข้าวเหนียว ค. ชนิดไวแสง ข. ชนิดไม่ไวแสง
--	--

ใบความรู้

เรื่อง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว

ประเทศไทยมีเนื้อที่ประมาณ 321 ล้านไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในปัจจุบันประมาณ 160 ล้านไร่ (เก่า 131 ล้านไร่) แต่เป็นพื้นที่ที่หมดสภาพถึง 120 ล้านไร่ (เก่า 105 ล้านไร่) ซึ่งปัญหาของเกษตรกรไทย คือ การปลูกพืชผัก ผลไม้ ทุกๆ ชนิดแล้วได้ผลผลิตต่ำ ไม่มีคุณภาพ ขาดรสชาติ เจอปัญหาโรคเน่าชนิดต่างๆ มากมายรวมถึงปัญหาเรื่องแมลงรบกวนจากสาเหตุนี้เอง จึงทำให้เกษตรกรมีการใช้สารเคมีกันเป็นจำนวนมากและใช้มากกว่าปกติทั่วๆ ไป

ดังนั้นการที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ก็คือ การกลับไปหาสาเหตุและแหล่งที่มาของปัญหาจากจุดเริ่มต้น คือ ต้องฟื้นฟูสภาพดินที่เสื่อมโทรมและหมดคุณภาพให้กลับมาเป็นดินที่มีคุณภาพเสียก่อน เมื่อดินดีมีคุณภาพแล้วปัญหาต่างๆ ก็จะหมดไปถึง 50% เมื่อฟื้นฟูสภาพดินเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ต้องหาวิธีเพิ่มผลผลิต เมื่อสามารถเพิ่มผลผลิตได้แล้วก็ต้องหาวิธีเพิ่มคุณภาพให้กับผลผลิตและเมื่อเพิ่มคุณภาพได้แล้วก็ต้องหาวิธีป้องกันโรค แมลงและโรคเน่าด้วยสารธรรมชาติ เมื่อทุกๆ อย่างสมบูรณ์แบบผลผลิตที่ได้ก็จะมีราคาถูก แต่มากด้วยคุณภาพสามารถส่งไปจำหน่ายได้ทั่วโลก เพราะเมื่อสินค้ามีคุณภาพและราคาถูกทุกๆ ประเทศทั่วโลกก็ต้องสั่งซื้อราคาจากประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลให้ชีวิตและความเป็นอยู่ของพี่น้องเกษตรกรไทยได้ยิ่งขึ้น

แหล่งกำเนิดของข้าว

ข้าวที่เกิดขึ้นในท้องที่ต่างๆ ของโลกเราแบ่งออกได้ เป็น 3 พวก คือ

1. ออไรซา ซาไทวา (oryza sativa) มีปลูกกันทั่วไป
2. ออไรซา แกลเบอร์ริมา (oryza glaberrima) มีปลูกเฉพาะในแอฟริกาเท่านั้น
3. ข้าวป่า ซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

ในประเทศต่างๆ ที่ปลูกข้าวมีด้วยกันหลายชนิด แต่ที่สำคัญ และควรทราบได้แก่ ออไรซา สปอนทาเนีย ออฟฟิซินาลิส (oryza officinalis) และ ออไรซา นิวารา (oryza nivara) และเป็นที่ยอมรับกันว่า ข้าวป่าพวก ออไรซา เพดเรนนิส ได้เป็นตระกูลของข้าวที่เราปลูกบริโภคกันทุกวันนี้ ซึ่งได้แก่ ออไรซา ซาเทวา และออไรซา แกลเบอร์ริมา ดังนั้น ออไรซา เพดเรนนิส จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรมในธรรมชาติและได้ผ่านการคัดเลือกโดยธรรมชาติและมนุษย์จนกลายเป็นข้าวที่ปลูกกันทุกวันนี้ นอกจากนี้จะมีการเชื่อกันว่าแหล่งกำเนิดแห่งหนึ่งของข้าวอยู่ในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทยด้วย

ประเภทของข้าว

ข้าวแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้าวเจ้า

2. ข้าวเหนียว

ประโยชน์ของข้าว

ข้าวนอกจากจะใช้บริโภคเป็นอาหารหลักประจำวันของประชาชนแล้ว ยังใช้ทำเป็นอาหารหวานชนิดต่าง ๆ ทำเป็นแป้งข้าวเหนียว แป้งข้าวเจ้า ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว ทำเป็นขนมจีนอีกด้วย โดยเฉพาะข้าวเหนียวที่นิยมใช้ทำเป็นของหวานมากกว่าข้าวเจ้าในโรงงานอุตสาหกรรมที่ผลิตแอลกอฮอล์ ก็ได้นำข้าวเหนียวไปหุง แล้วผสมกับน้ำตาลและเชื้อยีสต์ เพื่อทำให้เกิดการหมัก โดยมีจุดประสงค์ให้ยีสต์ เปลี่ยนแป้งเป็นแอลกอฮอล์ สำหรับใช้ผลิตวิสกี้อื่นๆ นั่นคือประโยชน์ของข้าวที่ใช้ในประเทศไทยและส่งเป็นสินค้าขายออกไปขายยังต่างประเทศ

พันธุ์ข้าว มี 2 ชนิด คือ

1. ชนิดไม่ไวแสง เช่น พันธุ์สุพรรณบุรี 1 สุพรรณบุรี 2 ชัยนาท 1 กข. 23

หอมกลองหลวง 1 และหอมสุพรรณบุรี ซึ่งพันธุ์ข้าวเหล่านี้สามารถเพาะปลูกได้ทั้งนาปีและนาปรัง และมีอายุในการเก็บเกี่ยว 110–130 วัน โดยส่วนมากให้ผลผลิตต่อไร่สูงถึง 100 ถัง เนื่องจากตอบสนองต่อปุ๋ยได้ดี

2. ชนิดไวแสง เช่น พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 กข. 15 ขาวตาแห้ง 17 เหลืองประทิว

123 และปิ่นแก้ว 56 ข้าวพันธุ์เหล่านี้ปลูกได้เฉพาะนาปี โดยจะมีวันในการเก็บเกี่ยวที่ค่อนข้างแน่นอน ไม่ว่าจะเริ่มปลูกเมื่อใดก็ตาม ซึ่งส่วนมากมักจะให้ผลผลิตไม่สูงมากนัก เพราะการตอบสนองต่อปุ๋ยต่ำ

ใบงาน

เรื่อง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว

คำชี้แจง. ให้นักเรียนเขียนผังความคิด (Mind Map) เรื่อง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว

ความสำคัญ ประโยชน์ของข้าว

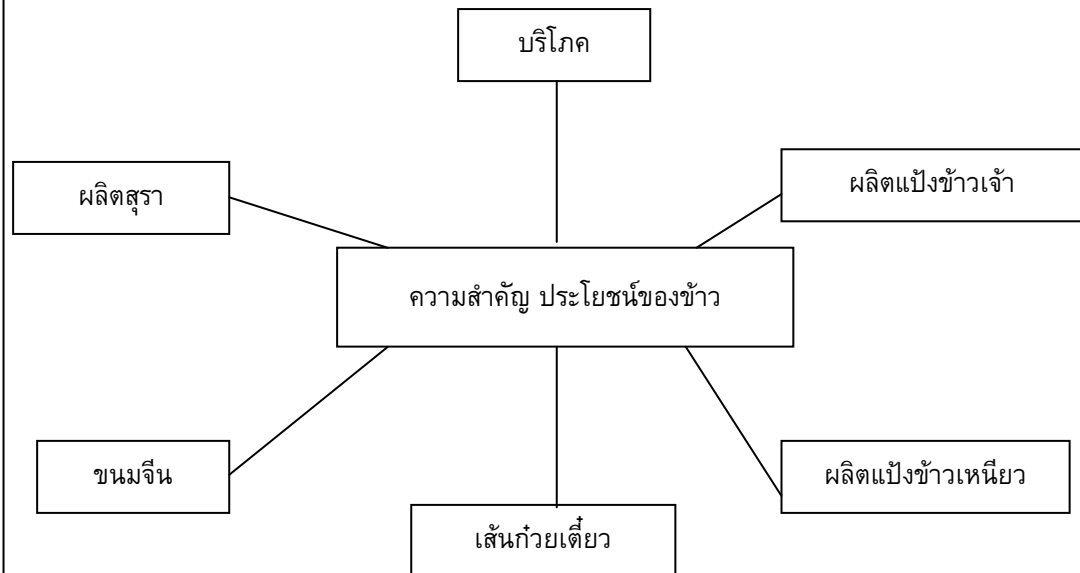
เจดีย์แนวความคิด

ใบงาน

เรื่อง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว

ผังความคิด (Mind Map)

เรื่อง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญและประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว



แบบทดสอบหลังเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกกาเครื่องหมาย X ทับข้อ ก ข ค หรือ ง ที่นักเรียนเห็นว่าถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ข้าวแบ่งออกเป็นกี่ประเภท ก. 3 ประเภท ข. 2 ประเภท ค. 5 ประเภท ง. 4 ประเภท 2. ผลิตภัณฑ์ใดที่ได้จากวัตถุดิบข้าว ก. สาหร่าย ข. เนย ค. ผงชูรส ง. ขนมหิน 3. ข้าวเหนียวมีวิธีการปรุงเป็นอาหารได้อย่างไร ก. การนึ่ง ข. การอบ ค. การหุง ง. การปิ้ง 4. พันธุ์ข้าวในข้อใด คือ พันธุ์ข้าวไม่ไวแสง ก. ชัยนาท 1 ข. ขาวตาแห้ง 17 ค. ขาวดอกมะลิ 105 ง. เหลืองประทิว 123 5. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของข้าว ก. มีรายได้ ข. เป็นอาหาร ค. ใช้เลี้ยงสัตว์ ง. ผลิตผงชูรส 6. ข้าวเจ้ามีวิธีการปรุงเป็นอาหารได้อย่างไร ก. การหุง ข. การอบ ค. การปิ้ง	7. ข้าวชนิดใดที่มีเวลาเก็บเกี่ยวค่อนข้างแน่นอน ประมาณเดือน พฤศจิกายน ก. ข้าวเจ้า ข. ข้าวเหนียว ค. ชนิดไวแสง ง. ชนิดไม่ไวแสง 8. พันธุ์ข้าวในข้อใด คือ พันธุ์ข้าวไวแสง ก. กข. 23 ข. ชัยนาท 1 ค. สุพรรณบุรี 2 ง. ขาวดอกมะลิ 105 9. ประเทศไทยมีเนื้อที่ทำการเกษตรในปัจจุบันประมาณเท่าไร ก. 160 ล้านไร่ ข. 321 ล้านไร่ ค. 120 ล้านไร่ ง. 105 ล้านไร่ 10. ปัญหาโรคและศัตรูข้าวเป็นสาเหตุทำให้ชาวนาใช้สิ่งใดเพิ่มมากขึ้น ก. น้ำ ข. ที่ดิน ค. แรงงาน ง. สารเคมี
--	---

ง. การอบนึ่ง	
--------------	--

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน

เรื่อง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญและประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว

ก่อนเรียน

1. ข	2. ก	3. ค	4. ก	5. ง
6. ง	7. ง	8. ข	9. ง	10. ค

หลังเรียน

1. ข	2. ง	3. ก	4. ก	5. ง
6. ก	7. ค	8. ง	9. ก	10. ง

แบบกรอกคะแนนทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน

เรื่อง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว

ที่	ชื่อ - สกุล	คะแนนที่ได้		
		ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				

แบบกรอกคะแนนใบงาน

เรื่อง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ประเภท ชนิด ของการปลูกข้าว

ที่	ชื่อ - สกุล	คะแนน (3)
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		
13.		
14.		
15.		
16.		
17.		
18.		
19.		
20.		

หมายเหตุ แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ เหมือนกับแผนการเรียนรู้ที่ 1

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

รายวิชา การงานอาชีพและเทคโนโลยีพื้นฐาน (ง 22101)	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี	ปีการศึกษา 2552
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ชื่อหน่วย เกษตรอินทรีย์	จำนวน 22 ชั่วโมง
สาระที่ 3 เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว	เวลา 4 ชั่วโมง
วัน เดือน ปีที่สอน	

มาตรฐานที่ ง 1.1 , ง 1.2

1. สาระสำคัญ

การเตรียมการก่อนการปลูกข้าวเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ซึ่งต้องจัดเตรียม เช่น การเตรียมพันธุ์ข้าว ต้องให้เหมาะสมกับฤดูกาล สภาพดินฟ้าอากาศ การตลาด และการแปรรูป นอกจากนั้นการเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปลูกข้าว ต้องเตรียมให้พร้อมเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ และต้องศึกษาวิธีการใช้อย่างปลอดภัย ตลอดจนการเตรียมดินปลูกข้าว ต้องปรับสภาพดิน และกำจัดวัชพืชทิ้งไว้ ก่อนดำเนินการปลูกต่อไป

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถเตรียมการก่อนการปลูกข้าวได้อย่างถูกต้อง ในเรื่อง

1. สามารถการเตรียมพันธุ์ข้าวได้อย่างเหมาะสม
2. สามารถเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปลูกข้าวได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับงาน
3. สามารถเตรียมดินสำหรับปลูกข้าวได้อย่างถูกต้อง

3. สาระการเรียนรู้

1. การเตรียมพันธุ์ข้าว
2. อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ปัจจัยการผลิต ในการปลูกข้าว
3. การเตรียมดินปลูกข้าว

4. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1-2

ทดสอบก่อน

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้
2. ครูนำตัวอย่างพันธุ์ข้าว เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ในการปลูกข้าว เช่น ไถ จอบ มีด คราด

ผาล ปุ่มดอก ปุ่มหมัก และปุ่มชีวภาพ ฯลฯ มาร่วมกันสนทนา อภิปราย ชักถามเกี่ยวกับประเด็น ดังต่อไปนี้

2.1 วิธีการเตรียมพันธุ์ข้าวก่อนปลูก

2.2 วิธีการใช้ การเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ และจัดหาปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย)

ในการปลูกข้าว

2.3 วิธีการเตรียมดินก่อนการปลูกข้าว

3. ครูแนะนำให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม โดยกลุ่มละ 5 คน จำนวน 1 กลุ่มและกลุ่มละ 6 คน จำนวน 3 กลุ่ม ตามความสมัครใจ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะผู้นำและสมาชิกกลุ่ม โดยครูคอยดูแล แนะนำ ให้แบ่งหน้าที่ได้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน

4. ครูแจกใบความรู้เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว พร้อมใบงาน นักเรียนศึกษาใบความรู้แล้วเขียนตอบในใบงานส่งครู

5. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอข้อสรุป นักเรียนจดบันทึกลงในสมุดของตนเอง

6. นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกพันธุ์ข้าวเตรียมปลูกข้าว

7. ครูประมวลผลการเรียนรู้ของนักเรียน

8. ครูนำนักเรียนไปที่แปลงนาปลูกข้าว แบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบตามกลุ่ม นักเรียนลงมือเตรียมดินเพื่อปลูกข้าว

ชั่วโมงที่ 3-4

9. ครูทบทวนเนื้อหาในชั่วโมงที่ 1-2

10. ครูนำนักเรียนแต่ละกลุ่ม (กลุ่มเดิม) ไปที่โรงเรือนผลิตปุ๋ยชีวภาพ พร้อมแจกใบความรู้ เรื่อง การผลิตปุ๋ยชีวภาพ ให้นักเรียนศึกษา

11. ครูสาธิตการผลิตปุ๋ยชีวภาพ นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกปฏิบัติการผลิตปุ๋ยชีวภาพ เพื่อใช้สำหรับบำรุงข้าวที่ปลูก

12. ครูประมวลผลการเรียนรู้ของนักเรียน

ทดสอบหลังเรียน

5. สื่อ / อุปกรณ์ / แหล่งเรียนรู้

1. ตัวอย่างพันธุ์ข้าว

2. เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ในการปลูกข้าว เช่น ไถ รถไถ จอบ มีด คราด ผาล เครื่องฉีดพ่น ปุ่มดอก ปุ่มหมัก ปุ่มชีวภาพ ปุ่มเคมี ฯลฯ

3. ใบความรู้เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว

4. ใบงาน เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว

5. แบบเฉลยใบงาน เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว

6. การวัดผล ประเมินผล

วิธีวัด

1. การทดสอบก่อนและหลังเรียน
2. ตรวจสอบผลงานการเขียนใบงาน เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว
3. สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

เครื่องมือวัด

1. แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
2. แบบตรวจสอบผลงานใบงาน เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

เกณฑ์การวัด

1. คะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียน ทำถูกต้องร้อยละ 1 คะแนน ทำผิดได้ร้อยละ 0

คะแนน

ได้คะแนน	8 – 10 คะแนน	มีความรู้ระดับดีมาก
ได้คะแนน	6 – 7 คะแนน	มีความรู้ระดับดี
ได้คะแนน	4 – 5 คะแนน	มีความรู้ระดับปานกลาง
ได้คะแนนต่ำกว่า	3 คะแนน	มีความรู้ระดับต่ำ

เกณฑ์การผ่าน นักเรียนต้องได้ 5 คะแนนขึ้นไปจากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จึงจะถือว่า

ผ่าน

2. คะแนนจากแบบทดสอบหลังเรียน ทำถูกต้องร้อยละ 1 คะแนน ทำผิดได้ร้อยละ 0

คะแนน

ได้คะแนน	8 – 10 คะแนน	มีความรู้ระดับดีมาก
ได้คะแนน	6 – 7 คะแนน	มีความรู้ระดับดี
ได้คะแนน	4 – 5 คะแนน	มีความรู้ระดับปานกลาง
ได้คะแนนต่ำกว่า	3 คะแนน	มีความรู้ระดับต่ำ

เกณฑ์การผ่าน นักเรียนต้องได้ 5 คะแนนขึ้นไปจากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จึงจะถือว่า

ผ่าน

3. คะแนนวัดความรู้ ความเข้าใจ โดยการเขียนใบงาน เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว

เขียนตอบได้ถูกต้อง สมบูรณ์ครบ 3 ด้าน	ได้ 7-9 คะแนน
เขียนตอบได้ถูกต้อง สมบูรณ์ครบ 2 ด้าน	ได้ 4-6 คะแนน
เขียนตอบได้ถูกต้อง สมบูรณ์ครบ 1 ด้าน	ได้ 1-3 คะแนน

เกณฑ์การผ่าน นักเรียนต้องได้ 4.5 คะแนนขึ้นไปจากคะแนนเต็ม 9 คะแนน จึงจะถือว่า

ผ่าน

4. คะแนนการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

คะแนน 16 – 20 คะแนน	ระดับคุณภาพ 4 = ดีมาก
คะแนน 11 – 15 คะแนน	ระดับคุณภาพ 3 = ดี
คะแนน 6 – 10 คะแนน	ระดับคุณภาพ 2 = ปานกลาง
คะแนน 1 – 5 คะแนน	ระดับคุณภาพ 1 = ปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน นักเรียนต้องทำคะแนนได้ระดับคุณภาพ 2 ขึ้นไปจึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์

7. กิจกรรมเสนอแนะ

นักเรียนควรจัดเตรียมแปลงนาให้เสร็จภายในสัปดาห์ เพื่อสัปดาห์ต่อไปจะได้ลงมือปลูกข้าว

8. ข้อเสนอแนะ / ข้อคิดเห็นหัวหน้าสถานศึกษา / ผู้ที่ได้รับ

มอบหมาย.....

9. บันทึกหลังสอน

.....

10. ปัญหา / อุปสรรค

.....

11. ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

(ลงชื่อ)

(.....)

ครูผู้สอน

แบบทดสอบก่อนเรียน

เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกกาเครื่องหมาย X ทับข้อ ก ข ค หรือ ง ที่นักเรียนเห็นว่าถูกต้องที่สุด
เพียงข้อเดียว

1. ถ้าต้องการปลูกข้าวนาปรัง ควรใช้ข้าวปลูกพันธุ์ใด ก. ชัยนาท 1 ข. ปิ่นแก้ว 50 ค. ขาวตาแห้ง 17 ง. ขาวดอกมะลิ 105	6. ข้อใดไม่ใช่ผลดีของการผลิตปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ก. ประหยัดทุน ข. ทำให้ดินร่วนซุย ค. ปลอดภัยกับผู้ไ้ ง. ประหยัดแรงงาน
2. ถ้าต้องการปลูกข้าวนาปี ควรใช้ข้าวปลูกพันธุ์ใด ก. ชัยนาท 1 ข. สุพรรณบุรี ค. สุพรรณบุรี 1 ง. ขาวดอกมะลิ 105	7. การเลือกทำนา หว่าน นาหยอด นาดำ ต้องพิจารณาจากสิ่งใด ก. สภาพน้ำ ข. สภาพพื้นที่ ค. สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ง. ถูกทุกข้อ
3. ข้าวชนิดไวแสง (นาปี) ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเพาะปลูก คือข้อใด ก. เดือนมีนาคม ข. เดือนเมษายน ค. เดือนกันยายน-ตุลาคม ง. เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม	8. การทำนาแบบใดพื้นที่ต้องไม่มีน้ำขังดินมีความชุ่มก็สามารถทำได้ ก. นาดำ ข. นาหยอด ค. นาหว่านน้ำตม ง. ถูกทุกข้อ
4. ปุ๋ยที่ได้จากการหมักซากพืชซากสัตว์ โดยการย่อยสลายของจุลินทรีย์ คือข้อใด ก. ปุ๋ยเคมี ข. ปุ๋ยชีวภาพ ค. ปุ๋ยอินทรีย์ ง. ปุ๋ยวิทยาศาสตร์	9. การทำนาแบบใดพื้นที่ต้องมีน้ำขัง ก. นาดำ ข. นาหว่าน ค. นาหยอด ง. ถูกทุกข้อ
5. จุลินทรีย์ คืออะไร ก. ซากพืช ข. มูลสัตว์ ค. ซากสัตว์ ง. สิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก	10. การทำนาหว่านน้ำตม ต้องทำเทือก หรือ ร่องน้ำเพราะอะไร ก. เพื่อสะดวกในการหว่านข้าว ข. เพื่อความเป็นระเบียบสวยงาม ค. เพื่อป้องกันศัตรูที่จะมากินข้าว ง. เพื่อระบายน้ำออกให้หมดเมล็ดพันธุ์จะไม่เน่า

ใบความรู้

เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว

1. การเตรียมพันธุ์ข้าว

พันธุ์ข้าว มี 2 ชนิด คือ

1. ชนิดไม่ไวแสง เช่น พันธุ์สุพรรณบุรี 1 สุพรรณบุรี 2 ชัยนาท 1 กข. 23 หอมคลองหลวง 1 และหอมสุพรรณบุรี ซึ่งพันธุ์ข้าวเหล่านี้สามารถเพาะปลูกได้ทั้งนาปีและนาปรัง และมีอายุในการเก็บเกี่ยว 110–130 วัน โดยส่วนมากให้ผลผลิตต่อไร่สูงถึง 100 ถัง เนื่องจากตอบสนองต่อปุ๋ยได้ดี

ช่วงเวลาในการปลูก สามารถปลูกได้ตลอดปี แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับสภาพน้ำ ถ้าจะให้แนะนำการปลูกในเขตชลประทาน โดยวิธีการปักดำ หรือ หว่านน้ำตม อย่างไรก็ตามก็ไม่แนะนำให้ปลูกติดต่อกันตลอดปีเป็นเวลานาน ควรมีการปลูกคั่นด้วยพืชหมุนเวียนบ้างในบางฤดู ซึ่งจะสามารถช่วยตัดวงจรศัตรูพืชและยังช่วยรักษาสภาพดินที่ใช้ในการเพาะปลูกข้าว ให้คงความอุดมสมบูรณ์อยู่เสมอ

2. ชนิดไวแสง เช่น พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 กข.15 ขาวตาแห้ง 17 เหลืองประทิว 123 และปิ่นแก้ว 56 ข้าวพันธุ์เหล่านี้ปลูกได้เฉพาะนาปี โดยจะมีวันในการเก็บเกี่ยวที่ค่อนข้างแน่นอน ไม่ว่าจะเริ่มปลูกเมื่อใดก็ตาม ซึ่งส่วนมากมักจะให้ผลผลิตไม่สูงมากนัก เพราะการตอบสนองต่อปุ๋ยต่ำ

ช่วงเวลาในการเพาะปลูกที่เหมาะสม คือ ประมาณเดือน กรกฎาคม–เดือนสิงหาคม โดยจะนับวันเก็บเกี่ยวย้อนขึ้นมาให้ข้าวมีอายุ 92–120 วัน (ถ้าใช้วิธีหว่านอายุข้าวจะสั้นลง) ทั้งนี้ให้พิจารณาจากสภาพน้ำประกอบกันในเขตนาน้ำฝน อาจใช้วิธีหว่านข้าวแห้ง หรือปักดำก็ได้

2. การเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ ปัจจัยการผลิต

2.1 การเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ ให้พร้อม เช่น ไถ รถไถ จอบ มีด คราด ผาล เครื่องฉีดพ่น

2.2 การเตรียมปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยเคมี ยากำจัดศัตรูพืช ฯลฯ

ปุ๋ยชีวภาพ เป็นปุ๋ยที่ได้จากการหมักพืชสัตว์กับกากน้ำตาล เป็นแหล่งพลังงานจุลินทรีย์เป็นสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก ช่วยย่อยซากพืช ซากสัตว์ให้เน่าเปื่อยเร็วขึ้น จากนั้นจึงนำไปใช้ประโยชน์

การผลิตปุ๋ยชีวภาพโดยใช้หอยเชอรี่

ส่วนผสม

1. หอยเชอรี่ 3 กิโลกรัม

2. ปากน้ำตาล 3 กิโลกรัม
3. น้ำสะอาด 30 ลิตร
4. ผลมะกรูด 30 ผล
5. จุลินทรีย์ อีเอ็ม 1 ลิตร

วิธีทำ

บดหอยเชอรี่ให้ละเอียดและหั่นผลมะกรูดให้เป็นชิ้นเล็กๆ เทลงในถังพลาสติกที่เตรียมไว้ จากนั้นใช้กากน้ำตาล น้ำสะอาด และจุลินทรีย์ อีเอ็ม ผสมเข้าด้วยกันโดยคนให้เข้ากัน ปิดฝาทิ้งไว้ 15–30 วัน ระหว่างการหมักให้เปิดฝาค่อนข้างบ่อย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแบ่งชั้น และมีกลิ่นเหม็น

วิธีใช้

นำน้ำหมักชีวภาพ 1 กระป๋องนม ผสมกับน้ำสะอาด 20 ลิตร คนให้เข้ากันนำไปฉีดพ่นในแปลงนาข้าว

3. การเตรียมดิน

โดยทั่วไปการทำนาปลูกข้าวมีวิธีการปลูก 3 วิธี คือ นาหว่าน นาหยอด และนาดำ ซึ่งการเลือกใช้แต่ละวิธีนั้นขึ้นอยู่กับ

- 1) สภาพพื้นที่ เช่น ที่สูง ที่ลุ่ม ที่น้ำลึก
- 2) สภาพน้ำเช่น เขตน้ำฝน เขตชลประทาน
- 3) สภาพสังคม เช่น มีแรงงานหรือไม่มีแรงงาน
- 4) สภาพเศรษฐกิจ เช่น มีเงินทุนมาก หรือน้อย

การเตรียมดินเพื่อการนาทั้ง 3 วิธี มีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมดินเพื่อปลูกข้าวนาหว่านน้ำตม

การเตรียมดิน ไถตะ ไถแปร และการหมักหญ้า ให้ทำเหมือนการเตรียมดินแปลงกล้า ทรายให้ดินแตกละเอียด ควรเก็บเศษวัชพืชออกจากพื้นนาให้หมด ปรับที่นาให้ราบเรียบ ทำเทือกอย่างประณีตเพื่อระบายน้ำออกจากแปลงนาได้สะดวกหลังจากหว่านข้าวเสร็จ

2. การเตรียมดินเพื่อปลูกข้าวนาหยอด

การเตรียมดิน โดยการไถตะเพื่อตากดินฆ่าเชื้อโรค แผลงศัตรูข้าว และเป็นการกำจัดวัชพืชทิ้งไว้ประมาณ 7 วัน จึงทำการไถแปรในสภาพดินที่แห้งดินจะร่วนซุย แล้วทรายให้ดินแตกละเอียดและให้ดินเรียบ พร้อมนำเมล็ดพันธุ์ข้าวมาหยอดได้

3. การเตรียมดินเพื่อปลูกข้าวนาดำ

การเตรียมดิน ไถตะ ไถแปร และการหมักหญ้า ให้ทำเหมือนการเตรียมดินแปลงกล้า ทราย ทำเทือกอย่างประณีต ควรเก็บเศษวัชพืชออกจากพื้นนาให้หมดและควรเตรียมดินอย่างละเอียด เพื่อให้ง่ายต่อการปักดำ ในการทำนาอย่างประณีตไม่ควรปล่อยให้มีวัชพืชขึ้นอีก ทั้งควรอุดรูหนูหรือปูนาด้วย

ใบงาน
เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำผังความคิด เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว

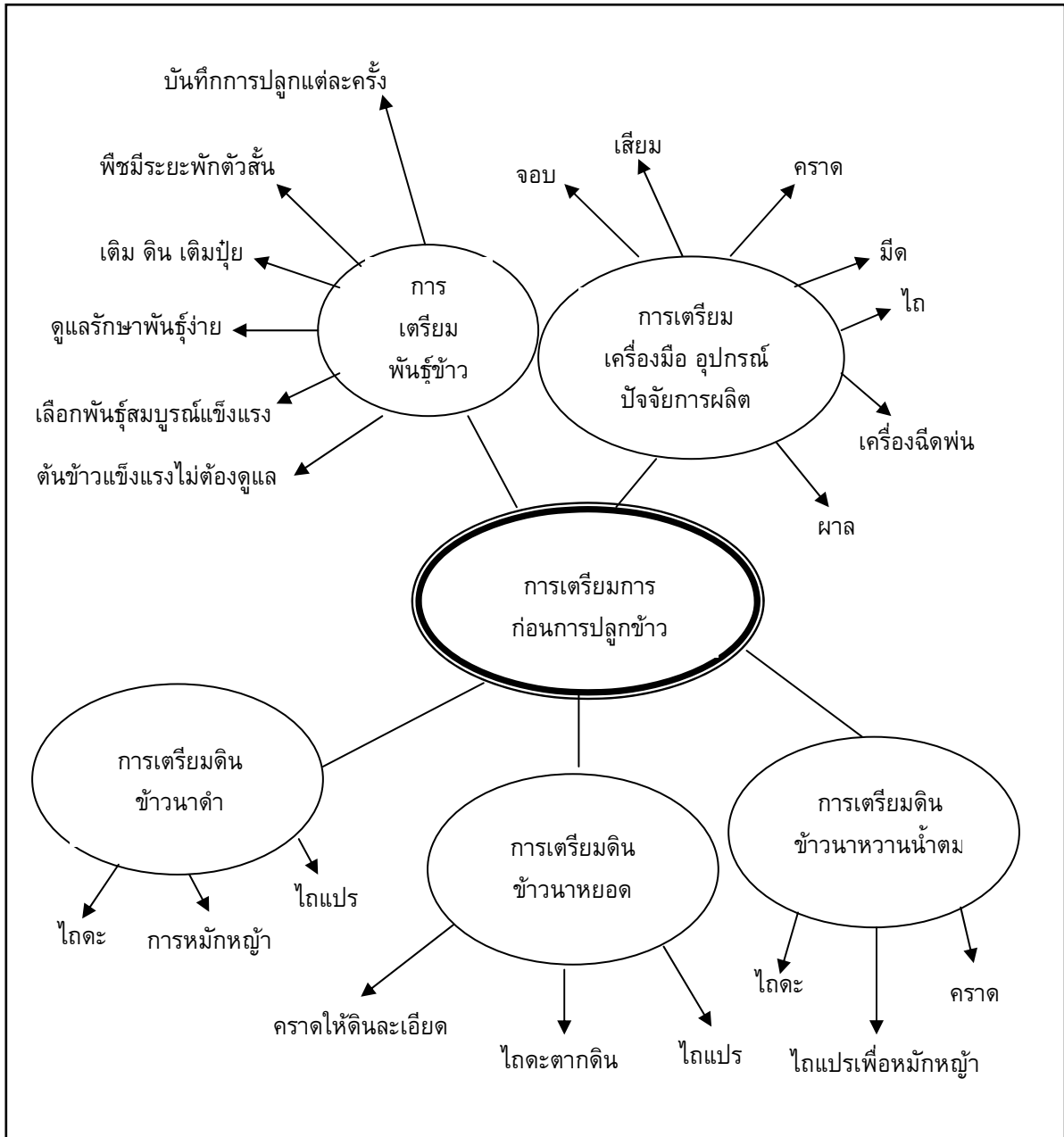
ชื่อกลุ่ม

สมาชิกในกลุ่ม

1.
2.
3.
4.
5.

ผังความคิด เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว

เจเลยใบงาน
เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว
(สำหรับนาหยอด)



แบบทดสอบหลังเรียน

เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกกาเครื่องหมาย X ทับข้อ ก ข ค หรือ ง ที่นักเรียนเห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. การทำนาหว่านน้ำตม ต้องทำเทือก หรือ ร่องน้ำ เพราะอะไร ก. เพื่อสะดวกในการหว่านข้าว ข. เพื่อป้องกันศัตรูที่จะมากินข้าว ค. เพื่อความเป็นระเบียบสวยงาม ง. เพื่อระบายน้ำออกให้หมดเมล็ดพันธุ์ จะไม่เน่า	6. ข้าวชนิดไวแสง (นาปี) ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเพาะปลูก คือข้อใด ก. เดือนมีนาคม ข. เดือนเมษายน ค. เดือนกันยายน-ตุลาคม ง. เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม
2. ปุ๋ยที่ได้จากการหมักซากพืชซากสัตว์ โดยการย่อยสลายของจุลินทรีย์คือข้อใด ก. ปุ๋ยเคมี ข. ปุ๋ยชีวภาพ ค. ปุ๋ยอินทรีย์ ง. ปุ๋ยวิทยาศาสตร์	7. การเลือกทำนา หว่าน นาหยอด นาดำ ต้องพิจารณาจากสิ่งใด ก. สภาพน้ำ ข. สภาพพื้นที่ ค. สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ง. ถูกทุกข้อ
3. การทำนาแบบใดพื้นที่ต้องมีน้ำขัง ก. นาดำ ข. นาหยอด ค. นาหว่าน ง. ถูกทุกข้อ	8. ถ้าต้องการปลูกข้าวนาปี ควรใช้ข้าวปลูกพันธุ์ใด ก. ชัยนาท 1 ข. สุพรรณบุรี ค. สุพรรณบุรี 1 ง. ขาวดอกมะลิ 105
4. ข้อใดไม่ใช่ผลดีของการผลิตปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ก. ประหยัดทุน ข. ปลอดภัยกับผู้ใช้ ค. ทำให้ดินร่วนซุย ง. ประหยัดแรงงาน	9. จุลินทรีย์ คืออะไร ก. ซากพืช ข. มูลสัตว์ ค. ซากสัตว์ ง. สิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก
5. การทำนาแบบใดพื้นที่ต้องไม่มีน้ำขังดินมีความชุ่มก็สามารถทำนาได้ ก. นาดำ ข. นาหยอด ค. นาหว่านน้ำตม	10. ถ้าต้องการปลูกข้าวนาปรัง ควรใช้ข้าวปลูกพันธุ์ใด ก. ชัยนาท 1 ข. ปิ่นแก้ว 50 ค. ขาวตาแห้ง 17 ง. ขาวดอกมะลิ 105

ง. ถูกทุกข้อ	
--------------	--

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน

เรื่อง การเตรียมการก่อนการปลูกข้าว

ก่อนเรียน

1. ก	2. ง	3. ง	4. ข	5. ง
6. ง	7. ง	8. ข	9. ก	10. ง

หลังเรียน

1. ง	2. ข	3. ก	4. ง	5. ข
6. ง	7. ง	8. ก	9. ง	10. ก

แบบกรอกคะแนนทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน

เรื่อง การเตรียมการก่อน-หลังการปลูกข้าว

ที่	ชื่อ - สกุล	คะแนนที่ได้		
		ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				

*หมายเหตุ แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้เหมือนกับแผนการเรียนรู้ที่ 1

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

รายวิชา การงานอาชีพและเทคโนโลยีพื้นฐาน (ง 22101)	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี	ปีการศึกษา 2552
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ชื่อหน่วย เกษตรอินทรีย์	จำนวน 22 ชั่วโมง
สาระที่ 4 เรื่อง ปฏิบัติการปลูกข้าว	เวลา 2 ชั่วโมง
วัน เดือน ปีที่สอน	

มาตรฐานที่ ง 2.1

1. สาระสำคัญ

การปลูกข้าว ต้องปลูกให้ใกล้เคียงกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม เพื่อข้าวจะเจริญงอกงามได้อย่างสมบูรณ์ เพิ่มปริมาณและมีคุณภาพมากที่สุด

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

สามารถปลูกข้าวได้อย่างถูกวิธี

3. สาระการเรียนรู้

วิธีการหรือขั้นตอนการปลูกข้าว

4. กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ พร้อมสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน ความรู้ คุณธรรม แล้วนำนักเรียนไปที่แปลงนาปลูกข้าวที่เตรียมไว้
2. ครูแจกใบความรู้ เรื่อง ปฏิบัติการปลูกข้าว พร้อมใบงานให้นักเรียนศึกษาพร้อมทำใบงานส่งครู
3. นักเรียนแต่ละกลุ่ม (กลุ่มเดิมจากสัปดาห์ที่ผ่านมา) นำพันธุ์ข้าวที่จะปลูก พร้อมอุปกรณ์ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ในการปลูกข้าว เช่น จอบ เสียม มีด ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ ไปที่แปลงนาเตรียมปลูกข้าว
4. ครูสาธิตขั้นตอนวิธีการปลูกข้าว โดยการหว่าน และคอยแนะนำ ดูแลการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการปลูกข้าวที่ถูกต้องปลอดภัย
5. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันปลูก ดูแลข้าว
6. นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเก็บทำความสะอาดอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ให้เรียบร้อย

7. ครูและนักเรียนร่วมกันประเมินผลงานของตนเองและของเพื่อนร่วมงาน ครูสรุป
เสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นที่นักเรียนปฏิบัติไม่ถูกต้อง

5. สื่อ / อุปกรณ์ / แหล่งเรียนรู้

1. ใบความรู้ เรื่อง ปฏิบัติการปลูกข้าว
2. ใบงาน เรื่อง ปฏิบัติการปลูกข้าว
3. แบบเฉลยใบงาน เรื่อง ปฏิบัติการปลูกข้าว
4. พันธุ์ข้าว
5. เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ในการปลูกข้าว เช่น จอบ มีด ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น

6. การวัดผล ประเมินผล

วิธีวัด

1. การตรวจผลงานการเขียนใบงาน เรื่อง ปฏิบัติการปลูกข้าว
2. การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

เครื่องมือวัด

1. แบบตรวจผลงานการเขียนใบงาน เรื่อง ปฏิบัติการปลูกข้าว
2. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

เกณฑ์การวัด

1. คะแนนวัดความรู้ ความเข้าใจ โดยการเขียนใบงาน เรื่อง ปฏิบัติการปลูกข้าว
เขียนตอบได้ถูกต้องสมบูรณ์ 2 ข้อ ได้ 6 - 10 คะแนน
เขียนตอบได้ถูกต้องสมบูรณ์ 1 ข้อ ได้ 1 - 5 คะแนน
เกณฑ์การผ่านนักเรียนต้องได้ 5 คะแนนขึ้นไปจากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จึงจะถือว่าผ่าน

2. คะแนนการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

คะแนน 16 – 20 คะแนน	ระดับคุณภาพ 4 = ดีมาก
คะแนน 11 – 15 คะแนน	ระดับคุณภาพ 3 = ดี
คะแนน 6 – 10 คะแนน	ระดับคุณภาพ 2 = ปานกลาง
คะแนน 1 – 5 คะแนน	ระดับคุณภาพ 1 = ปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน นักเรียนต้องทำคะแนนได้ระดับคุณภาพ 2 ขึ้นไปจึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์

7. กิจกรรมเสนอแนะ

1. กลุ่มใดที่ปลูกข้าวไม่เสร็จทันเวลาให้นักเรียนมาปลูกหลังเลิกเรียนให้แล้วเสร็จ
2. หลังจากการปลูกแล้วนักเรียนควรมาดูแลข้าวที่ปลูกทุกวัน

8. ข้อเสนอแนะ / ข้อคิดเห็นหัวหน้าสถานศึกษา / ผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะผู้อำนวยการโรงเรียน

.....

.....

.....

9. บันทึกหลังสอน

.....

.....

.....

10. ปัญหา / อุปสรรค

.....

.....

.....

11. ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

(ลงชื่อ)

(.....)

ครูผู้สอน

ใบความรู้ เรื่อง ปฏิบัติการปลูกข้าว

วิธีการปลูกข้าว

วิธีการปลูกข้าวโดยทั่วไป มี 3 วิธี คือ การปลูกข้าวนาหว่าน การปลูกข้าวนาหยอด และการปลูกข้าวนาดำ โดยวิธีการทำนาทั้ง 3 วิธี มีรายละเอียดดังนี้

1. การปลูกข้าวนาหว่าน เป็นวิธีการปลูกข้าวโดยใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวหว่านลงไปในที่นา ที่ได้เตรียมดินไว้แล้ว แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ 1 หว่านข้าวแห้ง หรือหว่านสำรวย และ 2 หว่านน้ำตม หรือข้าวออก หรือหว่านเพาะเลย ซึ่งวิธีการทำนาหว่านนี้ เป็นที่นิยมกันเป็นส่วนมาก เนื่องจากเกษตรกรขาดแคลนแรงงานและมีสภาพน้ำอยู่อย่างจำกัด ยากแก่การปักดำข้าว หรือพื้นที่การทำนาในเขตที่ไม่สามารถควบคุมปริมาณน้ำฝนได้

1.1 การหว่านข้าวแห้ง วิธีนี้มักใช้ในเขตนาน้ำฝนหรือในพื้นที่ ที่ควบคุมปริมาณน้ำไม่ได้ โดยเมล็ดพันธุ์ข้าวที่หว่านลงไปในนั้นไม่ได้ผ่านการเพาะในถุงพลาสติกก่อน หรือเรียกอีกอย่างว่า “หว่านสำรวย” ซึ่งเป็นวิธีการหว่านพันธุ์ข้าวเพื่อคอยฝน ในสภาพดินแห้ง โดยจะทำการหว่านหลังจากไถแปรแล้ว เมื่อฝนตกลงมาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่หว่านไว้ก็จะงอกขึ้นมา แต่เพื่อเป็นการป้องกันการทำลายข้าวของศัตรูข้าว อาจจะมีการคราดเมล็ดหรือกลบเมล็ดหลังจากที่ทำการหว่านแล้ว ซึ่งเรียกว่า “หว่านคราดกลบ” อีกกรณีหนึ่งเป็นการหว่านพันธุ์ข้าวในสภาพดินที่เปียก คือ พอมีฝนตกลงมาหลังจากไถแปรแล้ว ก็ให้หว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวตามทันทีแล้วคราดกลบ วิธีนี้มักเรียกว่า “หว่านหลังขี้ไถ” อัตราส่วนในการหว่านข้าวแห้ง จะใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวประมาณไร่ละ 10 – 15 กิโลกรัม

1.2 การหว่านน้ำตม หรือ หว่านข้าวออก หรือ หว่านเพาะเลย เป็นลักษณะการหว่านโดยนำเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เพาะในถุงแล้ว ด้วยวิธีการนำเมล็ดพันธุ์ข้าวไปแช่น้ำสะอาดเป็นเวลา 12 – 24 ชั่วโมง แล้วจึงนำไปหว่านไว้อีก 30 – 48 ชั่วโมง จนมีรากงอกยาวประมาณ 1–2 มิลลิเมตร แล้วจึงนำไปหว่านลงในที่นาที่เตรียมไว้อย่างดี คือ ไถตะ ไถแปร และทำเทือกจนราบเรียบ การหว่านวิธีนี้ในเขตนาน้ำฝนบางครั้ง อาจควบคุมปริมาณน้ำได้ยาก จึงจำเป็นต้องหว่านในเทือกที่มีน้ำขัง แต่ถ้าอยู่ในเขตชลประทานควรระบายนํ้าให้เทือกนุ่มพอดี โดยสังเกตได้จากเมล็ดข้าวที่หว่านลงไปจะจมลงในเทือกประมาณครึ่งหนึ่งของเมล็ดข้าวในแนวนอน เมื่อข้าวออกแล้วจึงค่อยๆ ระบายนํ้าเข้านาแต่ไม่ให้ท่วมยอดของต้นข้าว ในการหว่านน้ำตมนี้ ถ้าหากเตรียมดินดี มีวัชพืชน้อยให้ใช้เมล็ดพันธุ์อัตราส่วนไร่ละ 10 – 15 กิโลกรัม แต่ถ้าเตรียมดินไม่ดีมีวัชพืชมากให้ใช้เมล็ดพันธุ์อัตราส่วนไร่ละ 15 - 20 กิโลกรัม

ข้อควรพิจารณา

การทำนาหว่านนี้นั้นมักจะประสบกับปัญหาเรื่องวัชพืชมาก ดังนั้นการเตรียมดินที่ดีและการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่สะอาด ตลอดจนการใช้สารเคมีในการควบคุมวัชพืชอย่างถูกต้องเหมาะสมจะช่วยลดปริมาณวัชพืชได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวหว่านในอัตราส่วนที่

มากเกินไปไร่ละ 20 กิโลกรัมทั้งนี้ผลผลิตข้าวที่ได้เฉลี่ยต่อไร่จะไม่แตกต่างจากผลผลิตข้าวที่ได้จากนาดำ

2. การปลูกข้าวนาหยอด วิธีนี้นิยมใช้ในพื้นที่อยู่ในสภาพพื้นที่สูง พื้นที่ไร่หรือนาที่ตั้งอยู่ในสถานที่ที่ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ซึ่งจะใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวแห้งที่ไม่ได้ผ่านการเพาะในห่อหุ้มลงในหลุมที่จัดเตรียมไว้โดยใช้จอบเสียมหรือใช้ไม้กระทุ้ง ตลอดจนใช้เครื่องหยอดหรืออีกวิธี คือ การโรยเป็นแถวในร่องที่ทำเตรียมไว้แล้วกลบดินฝังเมล็ดข้าว เมื่อฝนตกลงมาเมล็ดข้าวที่หยอดไว้ก็จะงอก ในสภาพไร่หรือที่สูงอาจขุดเป็นหลุมลึก 4-5 เซนติเมตร และหยอดเมล็ดข้าวหลุมละ 5-6 เมล็ด ส่วนในที่ราบสูง เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถทำร่องให้ห่างกันประมาณ 25-30 เซนติเมตร เพื่อโรยเมล็ดข้าวแห้งลงในร่องแล้วกลบดิน นาหยอดจะใช้เมล็ดพันธุ์ต่อไร่ประมาณ 8-10 กิโลกรัม

3. การปลูกข้าวนาดำ เป็นการปลูกข้าวโดยขั้นตอนการปลูกออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการตกกล้า และขั้นตอนการปักดำ ปัจจุบันเกษตรกรนิยมการปักดำน้อยลง เนื่องจากขาดแคลนแรงงาน อย่างไรก็ตามการปักดำก็เป็นวิธีการปลูกข้าวที่สามารถควบคุมวัชพืชได้ดีกว่าการทำนาหว่าน

วิธีการทำนาดำ

การเตรียมพื้นที่และต้นกล้า

- 1. การคัดเลือกพื้นที่** ควรเลือกพื้นที่นาที่มีความอุดมสมบูรณ์พอสมควร มีพื้นที่ที่ราบเรียบสม่ำเสมอและมีที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำ แต่้ำไม่ท่วมถึง สามารถควบคุมน้ำได้ ควรตั้งอยู่ใกล้บ้านจะได้ดูแลได้อย่างใกล้ชิด
- 2. การเตรียมแปลงกล้า** การเตรียมแปลงกล้าที่ถูกวิธี คือ ระบายน้ำเข้าที่นาเปียกแล้วทิ้งไว้ 7-10 วัน เพื่อล่อให้วัชพืชขึ้น จากนั้นไถและทิ้งไว้อีก 5-10 วัน จึงทำการไถแปร แล้วทิ้งไว้อีกประมาณ 14 วันเพื่อให้สารพิษเกิดจากการหมักเศษวัชพืชหมดไป จึงทำเทือกและปรับระดับที่นาให้ราบเรียบ แล้วแบ่งที่นาออกเป็นแปลงย่อยขนาดกว้าง 2-5 เมตร ความยาวจำกัด แต่ให้ความยาวทอดตามแนวลมพัดเพื่อลดการแพร่ระบาดของโรคข้าวระหว่างแปลง แหวกดินออกเป็นทางเดินและ ร่องน้ำ ขนาดกว้างประมาณ 25-30 เซนติเมตร ที่บริเวณหลังแปลงจะต้องราบเรียบ สูงกว่าร่องทางเดิน ดินต้องละเอียดและเปียกแฉะ นุ่ม เพื่อรอการหว่าน
- 3. การคัดเลือกพันธุ์ดี** เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีจะต้องบริสุทธิ์และตรงตามพันธุ์ ปราศจากสิ่งเจือปน รวมถึงเมล็ดวัชพืช รวมทั้งเมล็ดต้องไม่มีการทำลายของโรคและแมลง ต้องมีความงอกมากกว่าร้อยละ 80 และมีความแข็งแรง หากใช้พันธุ์ข้าวจากราชการจะมีสมบัติครบถ้วนตามที่กล่าวมาข้างต้น แต่ถึงเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้เองควรจะมีการทดสอบความงอก โดยเพาะเมล็ดข้าวลงในจานที่มีวัสดุที่สามารถถอมความชื้น จากนั้นทิ้งไว้ 3-5 วัน จึงเริ่มนับจำนวนเมล็ดที่งอกและเทียบกับเมล็ดที่นำไปเพาะทั้งหมด หลังจากนั้นควรมีการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวที่สมบูรณ์ งอกแรง โดยการผัดหรือนำเมล็ดข้าวไปแช่น้ำเกลือที่เตรียมไว้ โดยใช้ น้ำ 10 ลิตร ผสมกับเกลือแกง 1.7

กิโลกรัม คนให้เกลือละลายจนหมดแล้วแช่เมล็ดข้าวลงไป คัดเอาเฉพาะเมล็ดข้าวที่จมน้ำไปล้างให้สะอาดให้หมดความเค็ม (ล้าง 3-4 น้ำ) แล้วนำไปเพาะในถุงออกต่อไป

4. การแช่และหุ้มเมล็ดข้าว สามารถทำได้โดยนำเมล็ดพันธุ์ข้าวไปบรรจุถุงผ้าหรือกระสอบ แล้วจึงนำไปแช่ในน้ำสะอาด 12-24 ชั่วโมง จากนั้นนำขึ้นจากน้ำแล้ววางบนกระสอบหรือแผ่นกระดาษแล้วคลุมทับด้วยกระสอบชุบ สถานที่ที่ใช้วางควรเป็นร่มและมีอากาศถ่ายเทได้ดี ทิ้งไว้ประมาณ 30-48 ชั่วโมง หมั่นรดน้ำให้ชุ่มชื้นทั้งเช้าและเย็นเมล็ดข้าวจะงอกตุ่มตา (ราก ยาว 1-2 มิลลิเมตร) พร้อมที่จะนำไปหว่าน

5. การหว่านกล้า ให้หว่านเมล็ดที่งอกตุ่มตาแล้วลงบนเทือกที่เปียกแฉะ อ่อนนุ่ม ราบเรียบไม่มีหลุมบ่อ และไม่มีน้ำท่วมแปลงให้เมล็ดข้าวกระจายสม่ำเสมอทั่วทั้งแปลง ถึงทำการหว่านตอนบ่ายหรือเย็นจะช่วยหลีกเลี่ยงความร้อนของแสงแดด ซึ่งเป็นสาเหตุที่อาจทำให้เมล็ดที่หว่านข้าวตายได้ อัตราการหว่านพันธุ์ข้าว 1 ตารางเมตร (กว้าง 1 เมตร ยาว 1 เมตร) ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 50 – 60 กรัม หรือ ไร่ ละ 8-9 ถัง ทั้งนี้กล้าข้าว 1 ไร่ สามารถนำไปปักดำได้ 15 – 20 ไร่

6. การใส่ปุ๋ยในแปลงกล้า ถ้าดินในแปลงกล้ามีความอุดมสมบูรณ์ และต้นกล้างามดีอยู่แล้วก็ไม่จำเป็นต้องใส่ปุ๋ย เพราะถ้าหากต้นกล้างามเกินไปใบจะยาวและลำต้นอ่อน ถอนแล้วขาดง่าย เมื่อนำไปปักดำจะทำให้ตั้งตัวช้า อีกทั้งยังเป็นโรคหรือแมลงได้ง่าย แต่ถ้าดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ควรใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0 ในอัตราส่วนไร่ละ 25 – 40 กิโลกรัม หรือ 15 – 25 กรัม ต่อ 1 ตารางเมตร หลังหว่านข้าวไปแล้ว 7 วัน โดยจะต้องมีน้ำขังในแปลงนาด้วย

7. การจัดการน้ำในแปลงกล้า ถ้าเป็นแปลงกล้าขนาดเล็กหลังจากหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวแล้ว 1 วัน ให้น้ำรดโดยการสาดให้ทั่วแปลง เมื่อรากกล้าจับดินดีแล้ว หรือประมาณ 3-5 วัน จึงค่อยๆ ระบายน้ำเข้าแปลงนาโดยไม่ให้น้ำท่วมยอดต้นกล้า แล้วคอยรักษาน้ำไว้ที่ระดับ 5 เซนติเมตร กรณีแปลงกล้าขนาดใหญ่ไม่สามารถสาดน้ำรดได้ ให้ระบายน้ำเข้าร่องข้างแปลง หล่อเลี้ยงให้บริเวณหว่านข้าวชุ่มชื้นแต่ไม่ท่วมแล้วจึงค่อยๆ ระบายน้ำเข้าในแปลงนาเพิ่มขึ้น ข้อสำคัญอย่าให้แปลงกล้าขาดน้ำเป็นอันขาดเพราะจะทำให้ถอนต้นกล้ายาก แต่ถ้าหากน้ำมากจนเกินไป ต้นกล้าจะอ่อนแอและสูงผอม

8. การถอนต้นกล้า เมื่อต้นกล้ามีใบจำนวน 5 – 7 ใบ ถ้าเป็นข้าวชนิดไม่ไวแสง ต้นกล้าควรมีอายุ 20 – 25 วัน แต่ถ้าเป็นข้าวชนิดไวแสง ควรใช้ต้นกล้าอายุ 25 – 30 วัน การถอนต้นกล้า ควรถอนต้นกล้าด้วยความระมัดระวังอย่าให้ต้นช้ำ เมื่อถอนต้นกล้าเต็มจำนวนแล้ว ให้แกว่งรากในน้ำ ให้ดินหลุดออกจากราก ไม่ควรใช้วิธีฟาดกับหน้าแข้ง เพราะจะทำให้ต้นกล้าช้ำหรือหัก จากนั้นมัดต้นกล้ารวมกันเป็นมัดๆ เพื่อให้สะดวกในการนำไปปักดำ การตัดใบข้าวทั้งควรทำควรทำเมื่อจำเป็นจริงๆ เท่านั้น เช่น กล้าอายุมาก มีใบยาวมาก ลำต้นสูง หรือเมื่อมีลมแรง

9. ลักษณะต้นกล้าที่ดี ควรมีลักษณะกาบใบสั้น มีรากขนาดใหญ่และมีจำนวนมาก ไม่มีโรคหรือแมลงทำลาย ซึ่งการได้ต้นกล้าที่ดีนั้นเกิดจากการหว่านเมล็ดพันธุ์ที่สม่ำเสมอ ไม่แน่น

เกินไป ได้รับแสงแดดอย่างเพียงพอ และรักษาระดับน้ำได้ถูกต้อง ตลอดจนการใส่ปุ๋ยที่ไม่มากเกินไป

ข้อควรพิจารณา

เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีการคลุกสารเคมีป้องกันโรค อาจถูกชะล้างไป ถ้านำไปผ่านการคัดเลือกด้วยการแช่น้ำเกลือ ดังนั้นอาจใช้วิธีการผัดเพื่อคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีนำไปเพาะ การเพาะเมล็ดพันธุ์ข้าวนี้มีความจำเป็นมาก ถ้าหากทำนาในบริเวณที่มักเกิด เช่น โรคถด ผักตบ โดยการคลุกจะใช้สารเคมีไดเทนเอ็ม 45 จำนวน 2 ช้อนแกง ต่อเมล็ดข้าว 10 กิโลกรัม คลุกก่อนนำไปปลูก 14 วัน ในพื้นที่นาน้ำฝนหรือพื้นที่ที่มีน้ำน้อยมากอาจใช้วิธีตากกล้า โดยการหว่านข้าวแห้ง (ไม่ได้เพาะในถุงก่อน) คือ ถ้าแปลงเพาะกว้าง 1 เมตร ยาว 1 เมตร ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ 50-60 กรัม จะสามารถคอยฝนได้ 7-10 วัน แต่ถ้าหากไม่มีฝนตกลงมาเลยในช่วงนั้น ให้รดน้ำทุกวัน วันละ 3 ครั้ง ให้ดินพอชุ่ม เมื่อข้าวงอกขึ้นมาได้ 1 เซนติเมตร ให้สังเกตดูว่า ถ้ามีน้ำก็ระบายร่องน้ำ ถ้าไม่มีให้ใช้วิธีรดน้ำให้ชุ่ม และหากดินไม่ดี ก็ให้ใส่ปุ๋ยที่ได้แนะนำไว้สำหรับแปลงกล้า

การเตรียมแปลงปักดำ

1. การเตรียมดิน ไถตะ ไถแปร และการหมักหญ้า ให้ทำเหมือนการเตรียมดินแปลงกล้าคราด ทำเทือกอย่างประณีต ควรเก็บเศษวัชพืชออกจากพื้นนาให้หมดและควรเตรียมดินอย่างละเอียด เพื่อให้ง่ายต่อการปักดำ ในการทำนาอย่างประณีตไม่ค่อยปล่อยใหม่ให้มีวัชพืชอีกทั้งควรอุดรูหนูหรือปูนาด้วย
2. การปักดำต้นกล้า ให้ปักดำจับละ 3 – 5 ต้น (3 - 5 ต้น ต่อกอ)ปักลึกลงไป 2 – 3 เซนติเมตร ถ้าเป็นไปได้ควรปักดำให้เป็นแถวเพื่อจะง่ายต่อการกำจัดศัตรูข้าว ใส่ปุ๋ย และต้นข้าวจะสามารถรับแสงแดดได้อย่างทั่วถึง เช่น

- 1) พันธุ์ข้าวชนิดไม่ไวแสง ควรใช้ระยะปักดำ 20 X 20 เซนติเมตร
- 2) พันธุ์ข้าวชนิดไวแสง ควรใช้ระยะปักดำ 25 X 25 เซนติเมตร
- 3) ทั้งนี้ให้พิจารณาความอุดมสมบูรณ์ของดินเป็นองค์ประกอบ “คือ ดินเลวปลูกถี่

ดินดีปลูกห่าง”

3. การจัดการน้ำในระยะปักดำ ควรให้มีระดับน้ำเพียงแค่คลุมผิวดินเท่านั้น เพื่อป้องกันวัชพืชขึ้น และพายุต้นข้าวไว้ไม่ให้ล้ม เพราะหากระดับน้ำมีมากเกินไป จะทำให้ต้นข้าวแตกกอ ยอดต้นข้าวรีดตัวสูงและผอมทำให้ได้ผลผลิตต่ำ

1. การปลูกข้าวมีกี่วิธี อะไรบ้าง

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school handwriting practice paper. The lines are evenly spaced and run across the entire width of the page. There are no margins, text, or other markings present.[illegible]

แบบเฉลยใบงาน
เรื่อง ปฏิบัติการปลูกข้าว

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด

1. การปลูกข้าวมี 3 วิธี ได้แก่
 - 1.1 การปลูกข้าวนาหว่าน
 - 1.2 การปลูกข้าวนาหยอด
 - 1.3 การปลูกข้าวนาดำ
2. ขั้นตอนวิธีการการปลูกข้าวที่กลุ่มของข้าพเจ้าเลือกปลูก
ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน

แบบกรอกคะแนน
ใบงาน
เรื่อง ปฏิบัติการปลูกข้าว

ที่	ชื่อ - สกุล	คะแนน (10)
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		
13.		
14.		

***หมายเหตุ** แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ เหมือนกับแผนการเรียนรู้ที่ 1

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

รายวิชา การงานอาชีพและเทคโนโลยีพื้นฐาน (ง 22101)	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี	ปีการศึกษา 2552
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ชื่อหน่วย เกษตรอินทรีย์	จำนวน 22 ชั่วโมง
สาระที่ 5 เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืช	เวลา 2 ชั่วโมง
ในนาข้าว	
วัน เดือน ปีที่สอน	

มาตรฐานที่ ง 2.1 , ง 3.1

1. สาระสำคัญ

การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชหลังการปลูกข้าว ตลอดไปจนกว่าจะถึงการเก็บเกี่ยว เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะทำให้ข้าวมีคุณภาพสมบูรณ์ และเพิ่มปริมาณข้าวต่อไร่ได้เป็นอย่างดี

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

สามารถอธิบายขั้นตอน วิธีการการดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าวได้อย่างถูกต้อง

3. สาระการเรียนรู้

การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

4. กิจกรรมการเรียนรู้

ทดสอบก่อนเรียน

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ พร้อมสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน ความรู้ คุณธรรม ที่สัมพันธ์กับการดูแลรักษาเก็บเกี่ยวข้าว

2. ครูนำนักเรียนไปดูแปลงนาข้าวที่ปลูก ร่วมกันสนทนาถึงขั้นตอนและวิธีการดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืช

3. ครูแจกใบความรู้ เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืช พร้อมใบงานให้นักเรียนศึกษาพร้อมทำใบงาน

4. ครูสาธิตขั้นตอนวิธีการดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

5. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันฝึกปฏิบัติการดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว ครูกำกับเรื่องการใช้เครื่องมืออุปกรณ์อย่างปลอดภัย

6. นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเก็บอุปกรณ์และทำความสะอาดให้เรียบร้อย

7. ครูและนักเรียนร่วมกันประเมินผลงานของตนเองและของเพื่อนร่วมงาน ครูสรุปเสนอแนะเพิ่มเติม ในประเด็นที่ต้องแก้ไขให้ถูกต้อง นักเรียนจดบันทึกลงในสมุดตนเอง

8. นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันดูแลข้าวที่ปลูกนานประมาณ 4–5 เดือน เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญ จนข้าวแก่เหลืองเต็มที่จึงทำการเก็บเกี่ยว

ทดสอบหลังเรียน

5. สื่อ / อุปกรณ์ / แหล่งเรียนรู้

5.1 ใบความรู้ เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

5.2 ใบงาน เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

5.3 แบบเฉลยใบงาน เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

5.4 แปลงนาข้าว

5.5 เครื่องมือ อุปกรณ์ในการดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว เช่น จอบ เสียม มีด ปุ๋ย เป็นต้น

6. การวัดผล ประเมินผล

วิธีวัด

1. การทดสอบก่อนเรียน
2. การทดสอบหลังเรียน
3. การตรวจผลงานการเขียนใบงานเรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืช
4. การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

เครื่องมือวัด

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. แบบทดสอบหลังเรียน
3. แบบตรวจผลงานการเขียนใบงาน เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว
4. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

เกณฑ์การวัด

1. คะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน ทำถูกต้องข้อละ 1 คะแนน ทำผิดข้อละ 0 คะแนน

ได้คะแนน 8 – 10 คะแนน	มีความรู้ระดับดีมาก
ได้คะแนน 6 – 7 คะแนน	มีความรู้ระดับดี
ได้คะแนน 4 – 5 คะแนน	มีความรู้ระดับปานกลาง

ได้คะแนน 3 คะแนน มีความรู้ระดับต่ำ
เกณฑ์การผ่าน นักเรียนต้องได้ 5 คะแนนขึ้นไป จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จึงจะถือว่าผ่าน

2. คะแนนแบบทดสอบหลังเรียน ทำถูกต้องข้อละ 1 คะแนน ทำผิดได้ข้อละ 0 คะแนน

ได้คะแนน 8 – 10 คะแนน มีความรู้ระดับดีมาก

ได้คะแนน 6 – 7 คะแนน มีความรู้ระดับดี

ได้คะแนน 4 – 5 คะแนน มีความรู้ระดับปานกลาง

ได้คะแนน 3 คะแนน มีความรู้ระดับต่ำ

เกณฑ์การผ่าน นักเรียนต้องได้ 5 คะแนนขึ้นไป จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จึงจะถือว่าผ่าน

3. คะแนนวัดความรู้ ความเข้าใจ โดยการเขียนใบงาน เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

เขียนตอบได้ถูกต้องสมบูรณ์ 4 ข้อ ได้ 9 - 10 คะแนน

เขียนตอบได้ถูกต้องสมบูรณ์ 3 ข้อ ได้ 7 - 8 คะแนน

เขียนตอบได้ถูกต้องสมบูรณ์ 2 ข้อ ได้ 4 - 6 คะแนน

เขียนตอบได้ถูกต้องสมบูรณ์ 1 ข้อ ได้ 1 - 3 คะแนน

เกณฑ์การผ่านนักเรียนต้องได้ 5 คะแนนขึ้นไปจากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จึงจะถือว่าผ่าน

4. คะแนนการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

คะแนน 16 – 20 คะแนน ระดับคุณภาพ 4 = ดีมาก

คะแนน 11 – 15 คะแนน ระดับคุณภาพ 3 = ดี

คะแนน 6 – 10 คะแนน ระดับคุณภาพ 2 = ปานกลาง

คะแนน 1 – 5 คะแนน ระดับคุณภาพ 1 = ปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน นักเรียนต้องทำคะแนนได้ระดับคุณภาพ 2 ขึ้นไปจึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์

7. กิจกรรมเสนอแนะ

นักเรียนควรมาดูแลแปลงนาข้าวหลังเวลาเลิกเรียนทุกวัน

8. ข้อเสนอแนะ / ข้อคิดเห็นหัวหน้าสถานศึกษา / ผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะผู้อำนวยการโรงเรียน

.....

.....

.....

9. บันทึกหลังสอน

.....

.....

.....

10. ปัญหา / อุปสรรค

.....

.....

.....

11. ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

(ลงชื่อ)

(.....)

ครูผู้สอน

แบบทดสอบก่อนเรียน

เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกกาเครื่องหมาย X ทับข้อ ก ข ค หรือ ง ที่นักเรียนเห็นว่าถูกที่สุด เพียงข้อเดียว

1. การระบายน้ำเข้ามาหว่านน้ำตม เมื่อข้าวงอกแล้ว 1 สัปดาห์ ก. ไม่ให้ข้าวเหี่ยวเฉา ข. ป้องกันหนูทำลาย ค. เพื่อคุมหญ้าและวัชพืช ง. ให้ข้าวเจริญเติบโตเร็ว 2. ข้อใดคือธาตุอาหารหลักของข้าว ก. ไนโตรเจน ข. ฟอสฟอรัส ค. โพแทสเซียม ง. ถูกทุกข้อ 3. โรคข้าวเมื่อระบาดในนาข้าว จะมีผลสิ่งใดมากที่สุด ก. ราถูก ข. น้ำเน่าเสีย ค. ผลผลิตลดลง ง. ดินเสื่อมคุณภาพ 4. ข้อใดที่ไม่ใช่แมลงศัตรูข้าว ก. แมลงปอ ข. หนอนกอ ค. หนอนม้วนใบ ง. เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล 5. หนูเป็นสัตว์ที่เป็นศัตรูของข้าว ควรกำจัดด้วยวิธีใดปลอดภัยต่อชาวที่สุด ก. ฆ่ายาเบื่อ ข. ไซ้กับดัก ค. ไซ้กำจัด ง. ใช้ไฟฟ้าช็อต 6. หอยเชอรี่เป็นศัตรูของข้าวที่มีปัญหามากที่สุด ในปัจจุบัน เราควรกำจัดโดยวิธีใดดี	ที่สุด ก. ใช้สารเคมี ข. ระบายน้ำออกจากนา ค. จับมาทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ ง. นำมาทำเป็นอาหารรับประทาน 7. ข้อใดไม่ใช่วิธีการกำจัดโรคและแมลงศัตรูข้าวแบบชีววิธี ก. การใช้สารเคมี ข. พันธุ์ที่ต้านทานโรค ค. การปลูกพืชหมุนเวียน ง. สารสกัดจากธรรมชาติ 8. ธาตุอาหารชนิดใด ทำให้ต้นข้าวมีใบสีเขียวเข้ม ลำต้นอวบ ก. ไนโตรเจน ข. แคลเซียม ค. ฟอสฟอรัส ง. โพแทสเซียม 9. ข้อใดเป็นพืชสมุนไพร ที่ใช้ป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ก. บัวบก แมงลัก ข. หัวหอม ชะอม ค. บอระเพ็ด สะเดา ง. โหระพา กระเทียม 10. เราได้สิ่งใดในการทำนาข้าว ก. มีรายได้ ข. มีอาหารรับประทาน ค. มีทักษะในการทำงาน ง. ถูกทุกข้อ
--	---

ใบความรู้

เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

การดูแลรักษานาข้าว

1. การให้น้ำ

การปลูกข้าวนาหว่านนี้ในเขตนาน้ำฝนบางครั้ง อาจควบคุมปริมาณน้ำได้ยาก จึงจำเป็นต้องหว่านในเทือกที่มีน้ำขัง แต่ถ้าอยู่ในเขตชลประทานควรจะระบายน้ำให้เทือกนุ่มพอดี โดยสังเกตได้จากเมล็ดข้าวที่หว่านลงไปจะจมลงในเทือกประมาณครึ่งหนึ่งของเมล็ดข้าวในแนวนอน เมื่อข้าวงอกแล้วจึงค่อยๆ ระบายน้ำเข้านาแต่ไม่ให้ท่วมยอดของต้นข้าว เพื่อคุมหญ้า

2. การใส่ปุ๋ย

การใส่ปุ๋ยข้าว การปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตสูงนั้นต้องอาศัยการใส่ปุ๋ยเคมีเพิ่มจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งมีประเด็นสำคัญคือ ต้องใส่ปุ๋ยเคมีให้ถูกสูตร ถูกอัตราส่วน และใช้ในเวลาที่เหมาะสม จึงจะได้ผลและประหยัดเงินมากที่สุด ปุ๋ยเคมีจะประกอบด้วยธาตุอาหารหลักของพืช ได้แก่ ธาตุไนโตรเจน (N) ธาตุฟอสฟอรัส (P) และธาตุโปแทสเซียม (K)

2.1 เมื่อข้าวมีอายุได้ 15 – 20 วันให้ใส่ปุ๋ยหมอข้าวกรดซิลิคอนชนิดเม็ดตัวอย่างใดอย่างหนึ่งหว่านแทนปุ๋ยยูเรีย โดยใช้ไร่ละ 50 กิโลกรัม

2.2 เมื่อข้าวมีอายุได้ 60 วัน ใส่ปุ๋ยกรดซิลิคอนชนิดเม็ดหว่านไร่ละ 50 กิโลกรัม

2.3 หากมีแมลงมารบกวนให้ใช้บอร์เพ็คติน้ำร่วมกับกรดซิลิคอนน้ำฉีดพ่น

2.4 หากที่โรคมารบกวนอีก ให้ใช้กรดซิลิคอนฉีดพ่น

3. โรคและแมลงของต้นข้าว

(ตามเอกสารแนบท้าย)

ใบงาน
เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำแผนผังความคิด เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

ชื่อกลุ่ม.....

สมาชิกกลุ่ม 1.....

2.....

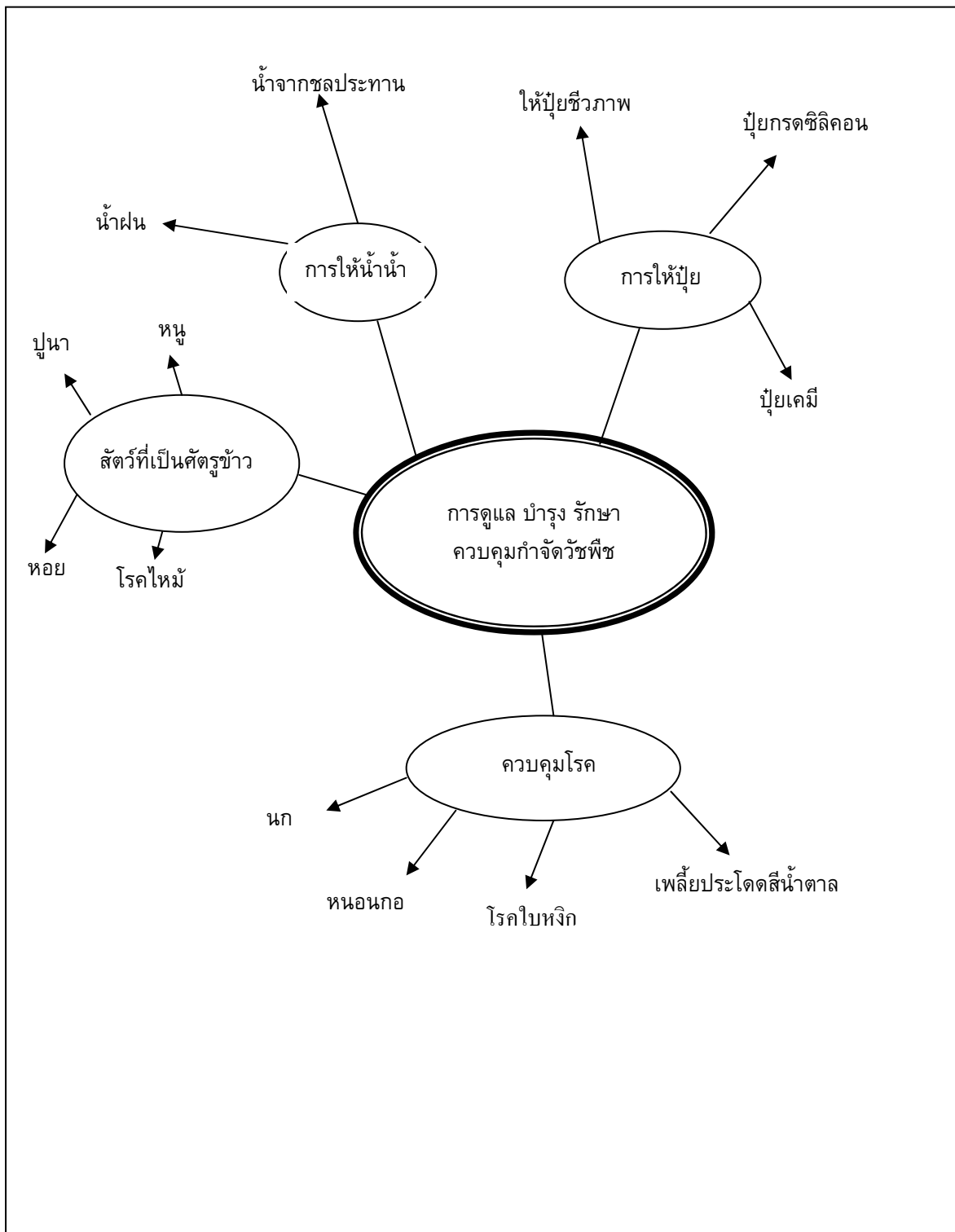
3.....

4.....

5.....

ผังความคิด เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

แบบฉายใบงาน
เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว



แบบทดสอบหลังเรียน

เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกกาเครื่องหมาย X ทับข้อ ก ข ค หรือ ง ที่นักเรียนเห็นว่าถูกที่สุด เพียงข้อเดียว

1. การระบายน้ำเข้ามาหว่านน้ำตม เมื่อข้าวงอกแล้ว 1 สัปดาห์ เพื่อจุดประสงค์ใดสำคัญที่สุด ก. ป้องกันหนูทำลาย ข. ไม่ให้ข้าวเหี่ยวเฉา ค. ให้ข้าวเจริญเติบโตเร็ว ง. เพื่อคุมหญ้าและวัชพืช 2. เราได้สิ่งใดในการทำนาข้าว ก. มีรายได้ ข. มีอาหารรับประทาน ค. มีทักษะในการทำงาน ง. ถูกทุกข้อ 3. โรคข้าวเมื่อระบาดในนาข้าว จะมีผลสิ่งใดมากที่สุด ก. ราคาถูก ข. น้ำเน่าเสีย ค. ผลผลิตลดลง ง. ดินเสื่อมคุณภาพ 4. ข้อใดที่ไม่ใช่แมลงศัตรูข้าว ก. แมลงปอ ข. หนอนกอ ค. หนอนม้วนใบ ง. เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล 5. ข้อใดเป็นพืชสมุนไพร ที่ใช้ป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ก. บัวบก แมงลัก ข. หว้าหอม ชะอม ค. บอระเพ็ด สะเดา ง. โหระพา กระเทียม	6. โรคข้าวเมื่อระบาดในนาข้าว จะมีผลสิ่งใดมากที่สุด ก. ราคาถูก ข. น้ำเน่าเสีย ค. ผลผลิตลดลง ง. ดินเสื่อมคุณภาพ 7. ข้อใดไม่ใช่วิธีการกำจัดโรคและแมลงศัตรูข้าวแบบชีววิธี ก. การใช้สารเคมี ข. พันธุ์ที่ต้านทานโรค ค. การปลูกพืชหมุนเวียน ง. สารสกัดจากธรรมชาติ 8. ธาตุอาหารชนิดใด ทำให้ต้นข้าวมีใบสีเขียวเข้ม ลำต้นอวบ ก. แคลเซียม ข. ฟอสฟอรัส ค. ไนโตรเจน ง. โพแทสเซียม 9. หนูเป็นสัตว์ที่เป็นศัตรูของข้าว ควรกำจัดด้วยวิธีใดปลอดภัยต่อข้าวที่สุด ก. ใช้ยาเบื่อ ข. ใช้กับดัก ค. ใช้อุปกรณ์กำจัด ง. ใช้ไฟฟ้าช็อต 10. ข้อใดคือธาตุอาหารหลักของข้าว ก. ไนโตรเจน ข. ฟอสฟอรัส ค. โพแทสเซียม ง. ถูกทุกข้อ
---	---

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน
เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

ก่อนเรียน

1. ข	2. ง	3. ก	4. ค	5. ข
6. ค	7. ก	8. ค	9. ง	10. ง

หลังเรียน

1. ง	2. ง	3. ค	4. ก	5. ค
6. ค	7. ก	8. ค	9. ข	10. ง

แบบกรอกคะแนนทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน
เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

ที่	ชื่อ – สกุล	คะแนนที่ได้		
		ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				

แบบกรอกคะแนนใบงาน
เรื่อง การดูแล บำรุง รักษา ควบคุมกำจัดวัชพืชในนาข้าว

ที่	ชื่อ – สกุล	คะแนน (10)
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		

***หมายเหตุ** แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ เหมือนกับแผนการเรียนรู้ที่ 1

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

รายวิชา การงานอาชีพและเทคโนโลยีพื้นฐาน (ง 22101)	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี	ปีการศึกษา 2552
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ชื่อหน่วย เกษตรอินทรีย์	จำนวน 22 ชั่วโมง
แผนจัดการเรียนรู้เรื่อง การเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิตข้าว	เวลา 2 ชั่วโมง
วัน เดือน ปีที่สอน	

มาตรฐานที่ ง 2.1 , ง 3.1

1. สาระสำคัญ

การเก็บเกี่ยวข้าวในระยะที่เหมาะสม คือ ไม่อ่อนหรือไม่แก่จนเกินไป จะทำให้ได้ข้าวเปลือกที่เมื่อนำไปสีแล้วได้เปอร์เซ็นต์ตันข้าวสูงสุด และลดการสูญเสียเนื่องจากเมล็ดร่วงหล่นในนาทั้งนี้ให้สังเกตโดยข้าวสุกเหลืองเกือบทั้งรวงหรือเมล็ดสีเขียวโคนรวง 5-6 เมล็ด ซึ่งระยะนี้เรียกว่า ระยะพลับพลึงหรือระยะเหลืองกล้วย

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

มีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายขั้นตอน การเก็บเกี่ยวข้าวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยวข้าวได้อย่างถูกต้อง

3. สาระการเรียนรู้

การเก็บเกี่ยวข้าวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยวข้าว

4. กิจกรรมการเรียนรู้

ทดสอบก่อนเรียน

1. ครุณำนักเรียนไปดูแปลงนาข้าวที่ปลูก ร่วมกันสนทนาถึงขั้นตอนและวิธีการเก็บเกี่ยวข้าว
2. ครุแจกใบความรู้ เรื่อง ขั้นตอน การเก็บเกี่ยวข้าวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยวข้าว

พร้อมใบงานให้นักเรียนศึกษาพร้อมทำใบงาน

3. ครุสาธิตขั้นตอน การเก็บเกี่ยวข้าวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยวข้าว
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันฝึกปฏิบัติการการเก็บเกี่ยวข้าวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยวข้าว

ข้าว

5. นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเก็บอุปกรณ์และทำความสะอาดให้เรียบร้อย

6. ครุและนักเรียนร่วมกันประเมินผลงานของตนเองและของเพื่อนร่วมงาน ครุสรุป เสนอแนะเพิ่มเติม ในประเด็นที่ต้องแก้ไขให้ถูกต้อง นักเรียนจดบันทึกลงในสมุดตนเอง

7. ทดสอบหลังเรียน

5. สื่อ / อุปกรณ์ / แหล่งเรียนรู้

- 1) ใบความรู้ เรื่อง การเก็บเกี่ยวข้าวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยวข้าว
- 2) ใบงาน เรื่อง การเก็บเกี่ยวข้าวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยวข้าว
- 3) แบบเฉลยใบงาน เรื่อง การเก็บเกี่ยวข้าวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยวข้าว
- 4) แพล่นาข้าว
- 5) เครื่องมือ อุปกรณ์ในการเก็บเกี่ยวข้าว

6. การวัดผล ประเมินผล

วิธีวัด

1. การทดสอบก่อนเรียน
2. การทดสอบหลังเรียน
3. การตรวจผลงานการเขียนใบงานเรื่อง การเก็บเกี่ยวข้าวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยวข้าว
4. การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

เครื่องมือวัด

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. แบบทดสอบหลังเรียน
3. แบบตรวจผลงานการเขียนใบงาน เรื่อง การเก็บเกี่ยวข้าวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยวข้าว
4. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

เกณฑ์การวัด

1. คะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน ทำถูกต้องข้อละ 1 คะแนน ทำผิดได้ข้อละ 0 คะแนน

ได้คะแนน 8 – 10 คะแนน	มีความรู้ระดับดีมาก
ได้คะแนน 6 – 7 คะแนน	มีความรู้ระดับดี
ได้คะแนน 4 – 5 คะแนน	มีความรู้ระดับปานกลาง
ได้คะแนน 3 คะแนน	มีความรู้ระดับต่ำ

 เกณฑ์การผ่าน นักเรียนต้องได้ 5 คะแนนขึ้นไป จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จึงจะถือว่าผ่าน
2. คะแนนแบบทดสอบหลังเรียน ทำถูกต้องข้อละ 1 คะแนน ทำผิดได้ข้อละ 0 คะแนน

ได้คะแนน 8 – 10 คะแนน	มีความรู้ระดับดีมาก
ได้คะแนน 6 – 7 คะแนน	มีความรู้ระดับดี
ได้คะแนน 4 – 5 คะแนน	มีความรู้ระดับปานกลาง

ได้คะแนน 3 คะแนน มีความรู้ระดับต่ำ
เกณฑ์การผ่าน นักเรียนต้องได้ 5 คะแนนขึ้นไป จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จึงจะถือว่าผ่าน

3. คะแนนวัดความรู้ ความเข้าใจ โดยการเขียนใบงาน เรื่อง การเก็บเกี่ยวข้าวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยวข้าว

เขียนตอบได้ถูกต้องสมบูรณ์ 3 ข้อ ได้ 7 - 10 คะแนน

เขียนตอบได้ถูกต้องสมบูรณ์ 2 ข้อ ได้ 4 - 6 คะแนน

เขียนตอบได้ถูกต้องสมบูรณ์ 1 ข้อ ได้ 1 - 3 คะแนน

เกณฑ์การผ่านนักเรียนต้องได้ 5 คะแนนขึ้นไปจากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จึงจะถือว่าผ่าน

4. คะแนนการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

คะแนน 16 – 20 คะแนน

ระดับคุณภาพ 4 = ดีมาก

คะแนน 11 – 15 คะแนน

ระดับคุณภาพ 3 = ดี

คะแนน 6 – 10 คะแนน

ระดับคุณภาพ 2 = ปานกลาง

คะแนน 1 – 5 คะแนน

ระดับคุณภาพ 1 = ปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน นักเรียนต้องทำคะแนนได้ระดับคุณภาพ 2 ขึ้นไปจึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์

7. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

.....

8. ข้อเสนอแนะ / ข้อคิดเห็นหัวหน้าสถานศึกษา / ผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะผู้อำนวยการโรงเรียน

.....

.....

.....

9. บันทึกหลังสอน

.....

.....

.....

10. ปัญหา / อุปสรรค

.....

.....

.....

11. ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

(ลงชื่อ)

.....

(.....)

ครูผู้สอน
.....

แบบทดสอบก่อนเรียน

เรื่อง การเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิตข้าว

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกกาเครื่องหมาย X ทับข้อ ก ข ค หรือ ง ที่นักเรียนเห็นว่าถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ลักษณะของข้าวพร้อมที่จะเก็บเกี่ยว คือ ข้อใด ก. ลำต้นเริ่มโน้มลง ข. ข้าวสุกเหลืองทั้งรวง ค. ใบข้าวเหี่ยวแห้งหมด ง. เมล็ดข้าวแห้งทุกเมล็ด 2. “ระยะพลับพลึงหรือระยะเหลืองกล่ำยรวงข้าวมีลักษณะอย่างไร ก. มีสีน้ำตาลเข้ม ข. เหมือนดอกพลับพลึง ค. สีเหลืองเหมือนกล่ำยสุก ง. สุกเหลืองเกือบทั้งรวงโคนรวงเมล็ดสีเขียว 5-6 เมล็ด 3. เมื่อข้าวออกดอกแล้วทั้งแปลงอีกประมาณกี่วันจึงสามารถเก็บเกี่ยวได้ ก. 10 – 15 วัน ข. 15 – 20 วัน ค. 20 – 25 วัน ง. 28 – 30 วัน 4. ควรระบายน้ำออกจากแปลงนาข้าวก่อนเก็บเกี่ยวข้าวกี่วัน ก. 1 วัน ข. 5 วัน ค. 15 วัน ง. 30 วัน 5. การเก็บเกี่ยวข้าวโดยใช้เคียวหรือแรงงานคน มีข้อดีอย่างไร ก. ประหยัดเวลา ข. ผลผลิตมีคุณภาพสูง ค. ข้าวเปลือกมีราคาดี	ง. ประหยัดพลังงานน้ำมัน 6. การเก็บเกี่ยวข้าวโดยใช้เครื่องจักรกลมีข้อดี อย่างไร ก. ประหยัดเวลา ข. ข้าวเปลือกมีราคาดี ค. ผลผลิตมีคุณภาพสูง ง. ประหยัดพลังงานน้ำมัน 7. ข้อใด ไม่ใช่ วิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ก. การนวดข้าว ข. การหุงและนึ่งข้าว ค. การเก็บรักษาข้าวเปลือก ง. การลดความชื้นข้าวเปลือก 8. สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการนวดข้าว คือ ข้อใด ก. ประหยัดทุน ข. ข้าวเปลือกมีน้ำหนักรวม ค. ได้ข้าวเปลือกปริมาณมากๆ ง. เมล็ดข้าวสะอาดปราศจากสิ่งเจือปน 9. ข้อใด ไม่ใช่ วิธีการลดความชื้นข้าวเปลือก ก. การรมควัน ข. การตากแสงแดด ค. อบด้วยเครื่องอบ ง. การตากและผึ่งลม 10. ข้อใด ไม่ใช่ ประโยชน์ของ “ยุ้งฉาง” ก. ใช้เก็บเมล็ดพันธุ์ ข. ทำให้ข้าวเปลือกแห้ง ค. ใช้เก็บรักษาข้าวเปลือก ง. ใช้ป้องกันแดด ฝน และสัตว์ที่จะมากินข้าว
--	--

ใบความรู้ เรื่อง การเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิตข้าว

การเก็บเกี่ยวข้าว

การเก็บเกี่ยวข้าวในระยะที่เหมาะสม กล่าวคือ เมล็ดไม่อ่อนหรือไม่แก่จนเกินไป จะทำให้ได้ข้าวเปลือกที่เมื่อนำไปสีแล้วได้เปอร์เซ็นต์ตันข้าวสูงสุดและลดการสูญเสียเนื่องจากเมล็ดร่วงหล่นในนา ทั้งนี้ให้สังเกตโดยข้าวสุกเหลืองเกือบทั้งรวง หรือเมล็ดสีเขียวโคนรวง 5-6 เมล็ด ดูว่าข้าวจะมีรวงที่โน้มลง เรียกระยะนี้ว่า ระยะพลับพลึง หรือระยะเหลืองกล่ำ หากจำวันที่ข้าวออกดอกได้ ก็ให้นับวันเก็บเกี่ยวหลังจากวันที่ออกดอกแล้วประมาณ 28-30 วัน (การนับวันออกดอกให้ดูว่าข้าวมีการออกดอกแล้วทั้งแปลงร้อยละ 80) โดยก่อนการเก็บเกี่ยว 15 วัน ควรระบายน้ำออกจากแปลงนา ก่อนในการเก็บเกี่ยว ถ้าใช้เครื่องจักรกลเก็บเกี่ยวให้ปรับรอบการทำงานไม่ให้เร็วเกินไป เพื่อมิให้เมล็ดแตกป่น และร่วงหล่นเสียหายมาก แต่ถ้าเก็บเกี่ยวด้วยมือ (ใช้เคียว) หรือเครื่องเกี่ยวชนิดไม้ไผ่ในต้นควรหลีกเลี่ยงการกองฟ่อนข้าวรวมกันเป็นกองโต และหลีกเลี่ยงการวางรวงข้าวลงในพื้นนาที่มีน้ำ จะทำให้รวงข้าวเสียหาย

ข้อพิจารณา

วันที่ข้าวออกดอกให้นับเมื่อเห็นว่าข้าวในนามีการออกดอกแล้วประมาณ ร้อยละ 80 ไม่ควรเก็บเกี่ยวข้าวเกินกำหนดเมื่อครบ 30 วัน หลังออกดอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามีหมอกลงจัด น้ำค้างแรง หรือในช่วงมีฝนตก เพราะจะทำให้เมล็ดข้าวแตกหักมาก

การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวข้าว

1. การนวดข้าว แนะนำให้เก็บเกี่ยวข้าวแล้วควรนวดทันที จึงค่อยนำเมล็ดข้าวไปตากหรืออบเพื่อลดความชื้น การนวดข้าวมีหลายวิธีด้วยกัน แต่เดิมนิยมใช้การฟาดรวงข้าว หรือใช้สัตว์ หรือรถไถนาคำ ปัจจุบันมีการใช้เครื่องเกี่ยวและนวดข้าวทันทีในต้น หรือ นำฟ่อนข้าวมานวดด้วยเครื่อง

สิ่งที่ต้องคำนึงในการนวดข้าว คือ ต้องนวดให้เมล็ดข้าวสะอาดปราศจากสิ่งเจือปน เช่น เศษฟาง เศษระแง้ ดิน หิน ข้าวลีบ แกลบ ตลอดจนเมล็ดวัชพืช ดังนั้น ควรปรับรอบการทำงาน ลูกลูกให้เหมาะสม แต่หากนวดด้วยการฟาด หรือการย่ำ ก็ควรจะต้องมีการใช้สีผัด เพื่อช่วยในการทำความสะอาดข้าวเปลือกด้วยทุกครั้ง

2. การลดความชื้นข้าวเปลือก ข้าวที่มีคุณภาพดี ต้องมีการลดความชื้นหลังการเก็บเกี่ยวให้เหลือ 14-15 เปอร์เซ็นต์ทันที มิฉะนั้นข้าวเปลือกจะไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน จะทำให้สูญเสียด้านคุณภาพ รวมทั้งเมื่อนำไปสีก็จะแตกหักมาก ทำให้เกษตรกรจำหน่ายข้าวเปลือกได้ในราคาต่ำ การลดความชื้นข้าวเปลือกสามารถทำได้ 2 วิธี คือ

1) การตากแสงแดด ถ้าเกี่ยวข้าวแบบวางราย และไม่สามารถนวดได้ทันทีให้ตากรวงข้าวไว้ในพื้นที่นาที่แห้ง 2-3 แดด ระวังกายให้ถูกน้ำฝน หากมีน้ำค้างหรือหมอกแรงควรหลีกเลี่ยงวิธีนี้ หากนวดข้าวได้เมล็ดทันที แนะนำให้ตากเมล็ดข้าวบนพื้นสะอาด เช่น

ลานซีเมนต์ หรือใช้ตาข่ายพลาสติกรองตาก โดยเกลี่ยข้าวเปลือกเป็นสัน หรือเป็นคลื่นๆ ทั้งไว้ 2-3 แดด และต้องระวังฝน น้ำค้างหรือหมอกเช่นกัน การตากแสงแดดควรมีการเกลี่ยข้าวกลับ ข้าวเปลือกที่ตากทุกครั้งชั่วโมง และความหนาของสัน หรือคลื่นข้าวสูงไม่ควรเกิน 5 เซนติเมตร ถ้าเป็นไปได้ควรกองรวมแล้วคลุมด้วยผ้าใบหรือพลาสติกในตอนกลางคืนด้วย

2) การอบด้วยเครื่อง ปัจจุบันมีเครื่องอบลดความชื้น ข้าวเปลือกใช้กันอย่างแพร่หลาย การอบด้วยเครื่องจะได้เปอร์เซ็นต์ข้าวดีกว่าการตากด้วยแสงแดดเนื่องจากความร้อนมีความสม่ำเสมอและไม่เสี่ยงต่อฝนตก ซึ่งการอบแต่ละครั้งจะใช้เวลา 4-8 ชั่วโมง แล้วแต่ชนิดเครื่องอบ ปัจจุบันมีเครื่องอบที่สามารถลดความชื้นได้อย่างรวดเร็วภายใน 5 นาที แต่ลดความชื้นได้เหลือ 18 เปอร์เซ็นต์ แทนที่จะเป็น 14 เปอร์เซ็นต์ตามมาตรฐาน ข้อควรระวังในการใช้เครื่องอบ คือ ต้องไม่ให้เมล็ดข้าวเปลือกมีความร้อนสูงเกิน 43 องศาเซลเซียส

3. การเก็บรักษา ข้าวเปลือกที่ผ่านการนวดแล้ว หากไม่ได้นำไปจำหน่ายในทันที ก็จะต้องเก็บรักษาให้ถูกวิธี ข้อสำคัญในการเก็บรักษาข้าวคือ จะต้องเป็นข้าวแห้งที่มีความชื้น 12-14 เปอร์เซ็นต์ ถ้ามีจำนวนน้อยอาจใส่กระสอบวางไว้ในสถานที่คุ้มแดด ฝน สูงจากพื้นไม่ต่ำกว่า 50 เซนติเมตร หากมีปริมาณมากและมียุ้งฉางก็สามารถเก็บรักษาไว้ได้ โดยบรรจุกระสอบวางบนแคร่สูงประมาณ 10 เซนติเมตร หรือเทกองในยุ้งฉาง โดยยุ้งฉางนั้นต้องสะอาดสามารถป้องกันนก หนู และแมลงศัตรูข้าวเปลือกได้อย่างดี รวมทั้งมีอากาศถ่ายเทได้ดี ไม่อับชื้น และมีสภาพเย็น

บางกรณี หากมีการเก็บรักษาข้าวไว้ทำพันธุ์ก็ให้เก็บรักษาแบบเดียวกัน แต่ถ้าปริมาณน้อย ให้เก็บไว้ในภาชนะปิดสนิท เช่น ปิ่น ถุงปุ๋ย ถุงพลาสติก กระสอบป่าน ถุงผ้าดิบ เป็นต้น

ใบงาน
เรื่อง การเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิตข้าว

ชื่อกลุ่ม.....
สมาชิกกลุ่ม 1.....
2.....
3.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง สมบูรณ์ที่สุด

1. บอกลักษณะของข้าวที่พร้อมจะเก็บเกี่ยว และขั้นตอนวิธีการในการเก็บเกี่ยวข้าว

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวข้าวมีกี่ขั้นตอน อะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. การนวดข้าว การลดความชื้นข้าวเปลือก การเก็บรักษาข้าวเปลือก มีขั้นตอนวิธีการปฏิบัติอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

แบบเฉลยใบงาน

เรื่อง การเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิตข้าว

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง สมบูรณ์ที่สุด

1. บอกลักษณะของข้าวที่พร้อมจะเก็บเกี่ยว และขั้นตอนวิธีการในการเก็บเกี่ยวข้าว

ข้าวระยะที่เหมาะสมในการเก็บเกี่ยว คือ เมล็ดไม่อ่อนหรือไม่แก่จนเกินไป สังเกตโดยข้าวสุกเหลืองเกือบทั้งรวง หรือเมล็ดสีเขียวโคนรวง 5-6 เมล็ด ดูว่าข้าวจะมีรวงที่โน้มลง เรียกระยะนี้ว่า ระยะพลับพลึง หรือระยะเหลืองกลวย ให้นับวันเก็บเกี่ยวหลังจากวันที่ออกดอกแล้วประมาณ 28-30 วัน

ขั้นตอนการเก็บเกี่ยว

1. ระบายน้ำออกก่อนการเก็บเกี่ยว 15 วัน เพื่อความสะดวกและลดความเสียหายของข้าว

2. การเก็บเกี่ยวด้วยมือใช้เคียวเกี่ยวข้าวประมาณได้ข้อของรวงข้าวให้เต็มกำมือ และวางเรียงข้าวเป็นพอนๆ ละ 4-5 กำ แยกแดดไว้ในแปลงนาที่เกี่ยวข้าวออกประมาณ 2-3 วัน

3. การเก็บเกี่ยวด้วยเครื่องจักรกล ให้ปรับรอบการทำงานไม่ให้เร็วเกินไป เพื่อไม่ให้เมล็ดแตกป่น และร่วงหล่นเสียหายมาก

4. การเก็บเกี่ยวด้วยเครื่องเกี่ยวชนิดไม่ได้ขนาดในหัว ควรหลีกเลี่ยงการกองฟ่อนข้าวรวมกันเป็นกองโต และหลีกเลี่ยงการวางรวงข้าวลงในพื้นนาที่มีน้ำ จะทำให้รวงข้าวเสียหาย

2. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวข้าวมีกี่ขั้นตอน อะไรบ้าง

การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวข้าว มี 3 ขั้นตอน คือ

1. การนวดข้าว
2. การลดความชื้นข้าวเปลือก
3. การเก็บรักษาข้าวเปลือก

3. การลดความชื้นข้าวเปลือก มีกี่วิธี อะไรบ้าง

การลดความชื้นข้าวเปลือกมี 2 วิธี คือ

1. การตากแสงแดด ถ้าเกี่ยวข้าวแบบใช้เคียวหรือแบบวางราย ให้ตากรวงข้าวไว้ในพื้นที่นาที่แห้ง 2-3 แดด ระวังอย่าให้ถูกน้ำฝน หากมีน้ำค้างหรือหมอกแรงควรหลีกเลี่ยงวิธีนี้ หากนวดข้าวได้เมล็ดทันที แนะนำให้ตากเมล็ดข้าวบนพื้นสะอาด เช่น ลานซีเมนต์ หรือใช้ตาข่ายพลาสติกรองตาก โดยเกลี่ยข้าวเปลือกเป็นสัน หรือเป็นคลื่นๆ ทิ้งไว้ 2-3 แดด และต้องระวังฝน น้ำค้างหรือหมอก

2. การอบด้วยเครื่อง จะได้เปอร์เซ็นต์ข้าวดีกว่าการตากด้วยแสงแดดเนื่องจากความร้อนมีความสม่ำเสมอและไม่เสี่ยงต่อฝนตก ซึ่งการอบแต่ละครั้งจะใช้เวลา 4-8 ชั่วโมง แล้วแต่ชนิดเครื่องเปอร์เซ็นต์ แทนที่จะเป็น 14 เปอร์เซ็นต์ตามมาตรฐาน ข้อควรระวังในการใช้เครื่องอบ คือ ต้องไม่ให้เมล็ดข้าวเปลือกมีความร้อนสูงเกิน 43 องศาเซลเซียส

แบบทดสอบหลังเรียน

เรื่อง การเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิตข้าว

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกกาเครื่องหมาย X ทับข้อ ก ข ค หรือ ง ที่นักเรียนเห็นว่าถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. การเก็บเกี่ยวข้าวโดยใช้เครื่องจักรกล มีข้อดี อย่างไร ก. ประหยัดเวลา ข. ข้าวเปลือกมีราคาดี ค. ผลผลิตมีคุณภาพสูง ง. ประหยัดพลังงานน้ำมัน 2. “ระยะพลับพลึงหรือระยะเหลืองกล้วย รวงข้าวมีลักษณะอย่างไร ก. มีสีน้ำตาลเข้ม ข. เหมือนดอกพลับพลึง ค. สีเหลืองเหมือนกล้วยสุก ง. สุกเหลืองเกือบทั้งรวงโคนรวงเมล็ดสีเขียว 5–6 เมล็ด 3. สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการนวดข้าว คือ ข้อใด ก. ประหยัดทุน ข. ข้าวเปลือกมีน้ำหนักมาก ค. ได้ข้าวเปลือกปริมาณมากๆ ง. เมล็ดข้าวสะอาดปราศจากสิ่งเจือปน 4. ข้อใด ไม่ใช่ วิธีการลดความชื้นข้าวเปลือก ก. การรมควัน ข. การตากแสงแดด ค. อบด้วยเครื่องอบ ง. การตากและผึ่งลม 5. การเก็บเกี่ยวข้าวโดยใช้เคียวหรือแรงงานคน มีข้อดีอย่างไร ก. ประหยัดเวลา ข. ข้าวเปลือกมีราคาดี ค. ผลผลิตมีคุณภาพสูง ง. ประหยัดพลังงานน้ำมัน	6. ลักษณะของข้าวพร้อมที่จะเก็บเกี่ยว คือ ข้อใด ก. ลำต้นเริ่มโน้มลง ข. ข้าวสุกเหลืองทั้งรวง ค. ใบข้าวเหี่ยวแห้งหมด ง. เมล็ดข้าวแห้งทุกเมล็ด 7. ข้อใด ไม่ใช่ วิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ก. การนวดข้าว ข. การหุงและนึ่งข้าว ค. การเก็บรักษาข้าวเปลือก ง. การลดความชื้นข้าวเปลือก 8. เมื่อข้าวออกดอกแล้วทั้งแปลง อีกประมาณ กี่วัน จึงสามารถเก็บเกี่ยวได้ ก. 10 – 15 วัน ข. 15 – 20 วัน ค. 20 – 25 วัน ง. 28 – 30 วัน 9. ควรระบายน้ำออกจากแปลงนาข้าวก่อนเก็บเกี่ยวข้าวกี่วัน ก. 1 วัน ข. 5 วัน ค. 15 วัน ง. 30 วัน 10. ข้อใด ไม่ใช่ ประโยชน์ของ “ยุ้งฉาง” ก. ใช้เก็บเมล็ดพันธุ์ ข. ทำให้ข้าวเปลือกแห้ง ค. ใช้เก็บรักษาข้าวเปลือก ง. ใช้ป้องกันแดด ฝน และสัตว์ที่จะมากินข้าว
--	---

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน
เรื่อง การเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิตข้าว

ก่อนเรียน

1. ค	2. ง	3. ง	4. ค	5. ก
6. ข	7. ง	8. ค	9. ก	10. ง

หลังเรียน

1. ข	2. ง	3. ค	4. ก	5. ก
6. ค	7. ง	8. ง	9. ค	10. ง

*หมายเหตุ แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ เหมือนกับแผนการเรียนรู้ที่ 1

กล่าวโดยสรุป

จากการนำกิจกรรมโครงการ “หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอบำลือ จังหวัดยโสธร” (ปลูกข้าว ปลูกแต่งโมอินทรีย์) มาเป็นกิจกรรมให้นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ได้ฝึกปฏิบัติจริง เมื่อหลังปฏิบัติกิจกรรม เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 70 คนส่วนใหญ่เข้าใจสถานการณ์เด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง ว่าเป็นสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็ว เนื่องจากเด็กส่วนหนึ่งใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์ เด็กขาดความอบอุ่น ขาดระเบียบวินัย ขี้เกลียด หนักไม่เอา เบาไม่สู้ อยู่กับปู่ย่า ตายาย ซึ่งไม่สามารถให้ความอบอุ่นได้เหมือนพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย รักลูกหลานมากเกินไปจึงไม่กล้าพอกที่จะกล่าว ตักเตือน หรือทำโทษ เด็กทำงานไม่เป็น

สาเหตุอันหนึ่งมาจากเด็กไม่เคยลำบาก พ่อแม่ไปทำงานที่ต่างจังหวัด หรือที่กรุงเทพมหานคร คิดว่าตัวเองไม่สามารถให้ความอบอุ่นแก่ลูกได้ จึงทดแทนโดยการที่ลูกอยากได้อะไรก็หาเงินมาซื้อให้ เมื่อเด็กนักเรียนทั้ง 70 คนได้รับทราบข้อมูลและฝึกปฏิบัติจริงจากกิจกรรมแล้วเขามีพฤติกรรมที่ดีขึ้น สามารถปรับตัวโดยเปรียบเทียบวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ของหมู่บ้านเชียงเพ็งเป็นเกณฑ์ สามารถเป็นตัวอย่างของเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านได้ โดยเป็นคนที่สามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ขึ้น สังเกตจากการรวมกลุ่มทำการบ้าน ทำงานส่วนรวม ทั้งในโรงเรียน บ้าน วัด เมื่อถึงกิจกรรมตามประเพณีต่างๆ มีความรับผิดชอบดีขึ้น สังเกตจากการทำงานตามหมู่สีทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน การส่งงาน การส่งการบ้าน ตลอดจนการใช้วิธีชีวิตร่วมกันในโรงเรียนได้อยู่ในเกณฑ์หนึ่งเป็นที่น่าสนใจ

กิจกรรมโครงการหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง เป็นหลักสูตรที่มีกิจกรรมที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรม จริยธรรม เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่เกิดจากวิถีชีวิตจริง รวมไปถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

คณะกรรมการวิจัย



นายถวิลศักดิ์ ทองโต

ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง
การศึกษาปริญญาตรี (คบ.) วิทยาศาสตร์ทั่วไป
หัวหน้าโครงการ



นายประสาน โรจนคุณธรรม

ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง
การศึกษาปริญญาโท (กศ.ม) บริหารการศึกษา
ที่ปรึกษาโครงการ



นางพรณิพา บรรดิทอง

ครูชำนาญการ โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง
การศึกษาปริญญาโท (ศษ.ม) บริหารการศึกษา
คณะกรรมการ / ฝ่ายบัญชีการเงิน



นางวาสนา วิเศษ

ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง
การศึกษาปริญญาตรี (ศษ.บ) ปฐมวัย
ที่ปรึกษาโครงการ



นางอัมพร จารุจิต

ครูชำนาญการ โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง
การศึกษาปริญญาตรี (ค.บ) จิตวิทยา
คณะกรรมการ / ฝ่ายบันทึกข้อมูล



นางยี่สุน โรจนคุณธรรม

ครูชำนาญการ โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง
การศึกษาปริญญาตรี (กศ.บ) ชีววิทยา
คณะกรรมการ / ฝ่ายปฏิบัติการทำนาอินทรีย์



นางกล้วย ดวงคำ

คณะกรรมการฯ โรงเรียนชุมชนบ้านเชียงเพ็ง
ปริญญาตรี สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
คณะกรรมการ / วิทยากรท้องถิ่นเกษตรอินทรีย์



นายอุดมสิน พลเมือง

เลขานุการองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงเพ็ง
การศึกษาปริญญาตรี ประถมศึกษา
คณะกรรมการ / ฝ่ายประสานงานท้องถิ่น

ภาพประกอบกิจกรรมงานวิจัย



กิจกรรมการเก็บข้อมูลประวัติบ้านเชียงเพ็ง
(รูปปั้นพ่อใหญ่เชียงเพ็ง)



นายประสาร โจนคุณธรรม
ผู้อำนวยการโรงเรียน / ที่ปรึกษาโครงการวิจัย



นายถวิลศักดิ์ ทองโท
หัวหน้าโครงการวิจัย



นางพรรณิพา บรรดิทอง
ทีมงานวิจัย / ฝ่ายการเงิน



นางกล้วย ดวงคำ
ทีมงานวิจัย / ฝ่ายปฏิบัติการ



ที่ปรึกษา คณะครู นักเรียน และผู้ปกครอง
ประชุมทีมงานวิจัย เพื่อทำความเข้าใจโครงการวิจัย



กิจกรรมการประชุมระดมความคิดหวัง
ด้านคุณธรรมเด็กและเยาวชน ร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชน



กิจกรรมการประชุมทำความเข้าใจ
โครงการวิจัยร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชน



กิจกรรมการลงแขกถอนกล้าเพื่อเตรียมดำนา



กิจกรรมการลงแขกดำนา



กิจกรรมการประชุมชี้แจงสร้างเครื่องมือก่อนเก็บข้อมูล



กิจกรรมการศึกษาป่าชุมชนดอนมะหรี



กิจกรรมการประชุม

เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์เด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง



กิจกรรมการเก็บข้อมูล
ประวัติบ้านเชียงเพ็ง ที่หมู่ 1 และหมู่ 7



การเก็บข้อมูลสถานการณ์เด็กและเยาวชน
ที่สถานีตำรวจอำเภอตัว



กิจกรรมการเก็บข้อมูลจากร้านค้าสหกรณ์ในชุมชน



กิจกรรมการเก็บข้อมูลในตลาดร้านค้าในชุมชน



กิจกรรมการเก็บข้อมูล
จากร้านอาหารและแหล่งบริการในชุมชน



กิจกรรมการประชุม

วิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์เด็กและเยาวชนบ้านเชียงเพ็ง



กิจกรรมการสรุปวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์เด็กและเยาวชน



กิจกรรมการเก็บข้อมูลระบบนิเวศน์ในแปลงนาข้าว



กิจกรรมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ



กิจกรรมการลงแขกเกี่ยวข้าว



กิจกรรมการเก็บข้าวมากองไว้เพื่อรอการนวด



กิจกรรมการปลูกแต่งโมอินทรีย์



กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม (การบวชป่า)



กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม
(การทำกระทงจากต้นกล้วยและการเพาะถั่วงอกด้วยวัสดุจากธรรมชาติ)



กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม (การฝึกทำพานบายศรีสู่ขวัญ)



กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม (เข้าวัดปฏิบัติธรรมในวันธรรมสวนะ)



กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม
(ประเพณีการทำปราสาทผึ้งในวันออกพรรษา)

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. **คู่มือพิธีกรและการปฏิบัติพิธีทางศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2548.
- เกษม สุตหอม และคนอื่นๆ. **ระเบียบวิธีสอนทั่วไป**. พิษณุโลก : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร , 2546
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน กระทรวงศึกษาธิการ. **เกษตรทฤษฎีใหม่สู่การเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2542. ก.
- ประดัด แก้วผลึก และคณะ. **แนวทางการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2549.
- ปริญดา ชัยชนะ. **ชุดการสอนเรื่องหลักธรรมในพระพุทธศาสนา รายวิชา ส 019 พระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนภัทรญาณวิทยา จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546.
- พรพิมล บุญนิมิต. **การสร้างชุดการสอนเรื่อง กฎหมายแพ่งสำหรับเยาวชน ในรายวิชา ส 043 กฎหมายน่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดราชาธิวาส กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2541.
- พรรณิกา มีศรี . **ชุดการสอนเรื่อง ปัญหามลพิษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดกงลาด จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2542.
- เพชรภรณ์ รื่นรมย์. “เกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่กับการจัดการเรียนการสอน, วิชาการ. 2 (11):41- 53; พฤศจิกายน, 2542.
- วิชาการ, กรม. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช จำกัด, 2544.
- _____. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.
- _____. **ผังมโนทัศน์ กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน : คณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพกลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**. กรุงเทพฯ ,2544.

_____ . คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2545.

วิชัย วงษ์ใหญ่. วัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคโลกาภิวัตน์ใน ประมวลสาระชุดวิชาบริบททาง การศึกษา หน่วยที่ 13 หน้า 180 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, 2545.

ศึกษาริการ, กระทรวง. การพัฒนาการเกษตรสนองพระราชดำริฯ. กรุงเทพฯ : การศาสนา, 2543.

สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล. “บทนำ” ในทฤษฎีในหลวงชีวิตที่พอเพียง. หน้า 14 . กรุงเทพฯ : ร่วมด้วยช่วยกัน, 2542.

อนงค์นุช ม้ายอุเทศ. การสร้างชุดการสอนเรื่องปัญหาประชากรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน เมืองและชุมชนชนบท สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัด เพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2545.

[http : //web.ku.ac.th/agri/puyy/saraban.htm](http://web.ku.ac.th/agri/puyy/saraban.htm) เรื่อง การทำปุ๋ยหมัก

C:\Documents and Settings\Mork123\My Documents\ เกษตรอินทรีย์.htm

C:\Documents and Settings\Mork123\My Documents\ทำปุ๋ยชีวภาพ.htm

C:\Documents and Settings\Mork123\My Documents\การทำปุ๋ยหมัก.htm

C:\Documents and Settings\Mork123\My Documents\เกษตรหลากหลาย.htm

C:\Documents and Settings\Mork123\My Documents\การทำอีเอ็ม.htm

C:\Documents and Settings\Mork123\My Documents\การทำน้ำสกัดชีวภาพ (ปุ๋ยชีวภาพ).

htm สำนักงานเกษตรอำเภอสิริมาศ โทร. 0 – 5569 – 5190